

**T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI ve KUŞAKLAR
AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFFINDAN
ETKİLENMELERİ KONUSUNDA NİCEL BİR ARAŞTIRMA**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Semiha YILMAZ

BURSA – 2018

**T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI ve KUŞAKLAR
AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFFINDAN
ETKİLENMELERİ KONUSUNDA NİCEL BİR ARAŞTIRMA**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Semiha YILMAZ

**Danışman
Prof. Dr. Metin ERDEM**

BURSA – 2018

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Maliye Anabilim/Ana sanat Dalı, 701412022 numaralı Semiha YILMAZ'ın hazırladığı "Türkiye'de Vergi Affı Uygulamaları ve Kuşaklar Açısından Mükelleflerin Vergi Affından Etkilenmeleri Konusunda Nicel Bir Araştırma" konulu Yüksek Lisans Çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 07/12/ 2018 günü ^{10:30} - ^{12:00} saatleri arasında yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna ... (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

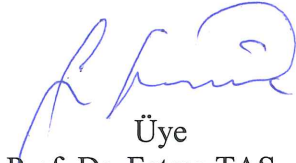
Üye

Prof. Dr. Metin ERDEM
Bursa Uludağ Üniversitesi
İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Öğretim Üyesi

Üye

Prof. Dr. Adnan GERÇEK
Bursa Uludağ Üniversitesi
İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Öğretim Üyesi

Üye

Prof. Dr. Fatma TAŞ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Öğretim Üyesi

07/12/2018

“Yemin Metni”

“Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum” “Türkiye’de Vergi Affı Uygulamaları ve Kuşaklar Açısından Mükelleflerin Vergi Affından Etkilenmeleri Konusunda Nicel Bir Araştırma” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

08.11.2018

Adı Soyadı: Semiha YILMAZ

Öğrenci No: 701412022

Anabilim Dalı: Maliye

Programı : --

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 08/11/2018

Tez Konusu: “Türkiye’de Vergi Affı Uygulamaları ve Kuşaklar Açısından Mükelleflerin Vergi Affından Etkilenmeleri Konusunda Nicel Bir Araştırma”

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 238 sayfalık kısmına ilişkin, 05/11/2018 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 13’tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nı inceledim ve bu Uygulama Esasları’nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Semiha YILMAZ
Öğrenci No : 701412022
Anabilim Dalı : Maliye
Programı : --
Statüsü : Yüksek Lisans Doktora

08/11/2018

Prof. Dr. Metin ERDEM

08/11/2018

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Semiha YILMAZ
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Maliye Anabilim Dalı
Bilim Dalı : --
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XIII + ...
Mezuniyet Tarihi : ..../..../ 2018
Tez Danışman(lar)ı : Prof. Dr. Metin ERDEM

TÜRKİYE’DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI ve KUŞAKLAR AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFFINDAN ETKİLENMELERİ KONUSUNDA NİCEL BİR ARAŞTIRMA

Vergi afları ülkemizde hükümetler tarafından sık sık uygulanmaya başlanan yaygın bir mali araç haline gelmiştir. Toplumsal çalkantılar ve ekonomik krizlerin ardından hem bir toplumsal mutabakat ortamına ulaşılması hem de karşılaşılan ödeme güçlüklerinin giderilmesinde yapılacak kapsamlı bir vergi reformu ile birlikte uygulandığında, vergi aflarının, vergisel uyumunu artırıcı olduğu genellikle kabul edilmektedir. Ancak vergi uyumu, vergi aflarının siyasi propaganda aracı olarak kullanılması, sonrasında kapsamlı vergi reformlarının gerçekleştirilmemesi ve kısa vadeli gelir kaynağı olarak görülmesi hatta adeta bir vergi tahsilat yöntemine dönüşecek şekilde sıkça başvurulmuş bir araç olması nedenleriyle olumsuz etkilenmektedir.

Diğer taraftan son dönemde kuşak kavramının pek çok sektörde dikkate alınarak, hedef kitlelerin belirlendiği ve bu tepkilerine göre çözümler oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Çalışmamızda vergi uyumu açısından kuşakların bakış açılarının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Bu çalışmada 400 KOBİ’ye 42 soruluk anket yapılmıştır. Anket sonuçları SPSS analizi ile yorumlanarak paylaşılmıştır. Çıkan sonuçlar vergi affına bakış açısından çok önemli farklılıklar taşımamaktadır. Bununla birlikte BB ve Y kuşağının vergi aflarına bakışının birbirine daha yakın olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Kuşaklar, Vergi, Af, SPSS, X, Y

ABSTRACT

Name and Surname : Semiha YILMAZ
University : Bursa Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Public
Branch : --
Degree Awarded : Master
Page Number : XIII + 1
Degree Date : .../ .../ 2018
Supervisor (s) : Prof. Dr. Metin ERDEM

A QUANTITATIVE RESEARCH ON TAX AMNESTY PRACTICES IN TURKEY AND TAX AMNESTY OF TAXPAYERS IN TERMS OF GENERATIONS

Tax amnesty has become a common financial instrument which is being implemented much more frequently by governments in our country. Following social turbulence and economic crisis, with both the achievement of a social consensus and a comprehensive tax reform in the face of the difficulties of payment, there is consensus that tax amnesty has an increasing effect in tax compliance. However, tax compliance is negatively affected by the use of tax amnesty as a means of political propaganda, the failure to carry out comprehensive tax reforms and the fact that it is seen as a source of short-term income, and even as a tool that is frequently referred to as a tax collection method.

On the other hand, considering the concept of generation in many sectors recently, it is observed that the target groups are determined and they are trying to create solutions according to these reactions. In this study, it is aimed to reveal the perspectives of generations in terms of tax compliance. In this study, questionnaires including 42 questions were conducted to 400 SMEs. The results of the questionnaires were interpreted and shared with SPSS analysis. No significant differences from the point of view of tax amnesties of the results. However, it can be said that the BB and Y generation have a close look at the tax amnesties.

Keywords: Generation, Tax, Amnesty, SPSS, X, Y

ÖNSÖZ

Devletin en önemli gelir kaynağı konumundaki vergilerin zamanında ödenmemesinden kaynaklanan gecikmelerin ortadan kaldırılarak kısmen de olsa tahsil edilebilmesi için yüzyıllardan beri vergi afları uygulanmaktadır. Ülkemizde oldukça sık uygulandığından yeni vergi affı beklentilerinin giderek güçlendiği gözlemlenebilmektedir. Vergi aflarına karar verici konumundaki idarenin gelir elde etmek yanında siyasi, mali ve ekonomik kaygılar taşıdığı da söylenebilir. Diğer taraftan dünyada ve ülkemizde farklı yaşlarda bulunan kişilerin kuşaklar olarak tanımlandığı, sektörlerde tüketici ve çalışan olarak davranışlarının araştırılarak her kurumun kendisi için çıkarsamalar yapmaya çalıştığı görülmektedir. Çalışmamızda farklı kuşaklara mensup olan vergi mükelleflerinin vergi aflarına yaklaşımlarında fark olup olmadığını anlamak amacı ile 400 KOBİ'ye anket çalışması yapılarak SPSS ile analiz edilerek yorumlanmış ve çıkan sonuçları paylaşılmıştır. Tez konusunun belirlenmesinden tezin son aşamasına gelene kadar değerli bilgi ve düşünceleri ile yoğun temposuna rağmen bana yön gösteren, her konuda bilgi ve tecrübeleri ile destekleyen danışmanım Sn. Prof. Dr. Metin Erdem'e çok teşekkür ederim.

BURSA, Aralık 2018

Semiha YILMAZ

**TÜRKİYE'DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI ve KUŞAKLAR AÇISINDAN
MÜKELLEFLERİN VERGİ AFFINDAN ETKİLENMELERİ KONUSUNDA
NİCEL BİR ARAŞTIRMA**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
İNTİHAL YAZILIM RAPORU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xv
ÇİZİMLER DİZİNİ	xix
KISALTMALAR	xx
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ AFFI İLE İLGİLİ TEORİK AÇIKLAMALAR

I. VERGİ AFFI KAVRAMI ve UYGULANMA NEDENLERİ	3
A. VERGİ AFFI KAVRAMI	5
1. Mali Af ve Vergi Affı Kavramları	5
2. Türk Hukuk Sisteminde Vergi Affının Yeri ve Türleri	8
3. Af Çıkarma Yetkisi ve Vergi Affının Kapsamı	10
B. VERGİ AFFININ NEDENLERİ	11
1. Siyasi Nedenler	11
2. Ekonomik Nedenler	13
3. Mali Nedenler	15
4. İdari ve Teknik Nedenler	16
5. Sosyal Nedenler	18
6. Psikolojik Nedenler	19

II. VERGİ AFFI UYGULAMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	20
A. VERGİ AFFI UYGULAMASINI SAVUNAN GÖRÜŞLER	20
1.Siyasi,Ekonomik ve Mali Bunalım Dönemleri Sonrası Affın.....	
Gerekliliği	21
2.Vergi Mevzuatının Karmaşıklığı Nedeniyle Vergi Affının	
Gerekliliği	21
3.Vergi Denetimlerinin Yarattığı Olumsuzlukların Giderilmesi	22
4.Vergi Aslı Tahsilatının Hızlandırılması	23
5.Vergi Suçlarının Diğer Suçlara Göre Daha Az Tehlikeli Olması	24
6.Vergi Affının Vergiye Gönüllü Uyumu Sağlamadaki Rolü	24
7.Vergi Affının Gelir Yönetiminin Aracı Olarak Kullanılması	26
8.Vergi İdaresinin ve Vergi Yargısının İş Yükünün Hafifletilmesi	27
9.Vergi Affı Yanlısı Diğer Görüşler	28
B. VERGİ AFFI UYGULAMASINA KARŞI GÖRÜŞLER	28
1.Hukuksal Açıdan Vergi Affına Karşı Olunması Gerekliliği	30
2.Vergi Affı Adalet ve Eşitlik İlkelerini Olumsuz Yönde Etkiler	31
3.Vergi Affı Vergi Kanunlarına Uyumu Azaltır	32
4.Vergi Suçları Tasarlanarak İşlendiğinden Affa Layık Değildir	32
5.Vergi Affı Vergi İdaresi ve Yargısının İş Yükünü Hafifletmez	33
6.Vergi Affı Vergi Gelirlerinin Artışına Katkı Sağlamaz	34
7.Vergi Affı Karşıtı Diğer Görüşler	34
III. VERGİ AFFI TÜRLERİ	35
A. KAPSAM AÇISINDAN VERGİ AFFI	35
B . SÜRESİ AÇISINDAN VERGİ AFFI	36
C. MÜKELLEFİ AÇISINDAN VERGİ AFFI	36
D. DÜZELTME AFFI	36
E. KOVUŞTURMA AFFI	37
F. İNCELEME AFFI	37

IV. VERGİ AFFININ BAŞARISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	39
A. VERGİ AFFININ BİR DEFAYA ÖZGÜ OLMASI	39
B. VERGİ AFFININ TANITIMININ İYİ YAPILMASI	39
C.VERGİ AFFI AVANTAJLARININ AFFA KATILIMI TEŞVİK EDİCİ OLMASI	40
D.VERGİ AFFININ VERGİ SİSTEMİNİ GÜÇLENDİRİCİ..... ÖNLEMLERLE BİRLİKTE YÜRÜTÜLMESİ	41
E.VERGİ AFFINDAN YARARLANANLARIN MAHREMİYETİNE ÖZEN GÖSTERİLMESİ	42
F.VERGİ AFFI DÖNEMİNİN YETERLİ SÜREYİ KAPSAMASI	42
V. VERGİ AFFININ VERİGİYİ SONLANDIRAN DİĞER	43
UYGULAMALARLA KARŞILAŞTIRILMASI	43
A. ZAMANAŞIMI VE VERGİ AFFI	44
B. TERKİN VE VERGİ AFFI	45
C. CEZALARDA İNDİRİM VE VERGİ AFFI	46
D. PİŞMANLIK, ISLAH VE VERGİ AFFI	47
E. UZLAŞMA VE VERGİ AFFI	49

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI ve ETKİLERİ

I. TÜRKİYE'DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI	52
A. 1960 ÖNCESİ VERGİ AFFI UYGULAMALARI	54
1. Umuru Belediyeye Müteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında Kanun (17 Mayıs 1924)	56
2. Elviyei Selâsede Vergilerinin Sureti Cibayetine Dair Kanun (5 Ağustos 1928)	57
3. 4530 sayılı Varlık Vergisinin Bakayasının Terkinine Dair Kanun (15 Mart 1934)	57
4. 2395 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu (22 Mart 1934)	58
5. 2566 sayılı Vergi Bakayasının Tasfiyesine Dair Kanun (4 Temmuz 1934)	58
6. 3568 sayılı Arazi Vergisinin Mali Yıl Sonuna Kadar Olan Bakiyesinin Terkinine Dair Kanun (29 Haziran 1938)	59
7. 4530 Sayılı Varlık Vergisinin Bakayasının Terkinine Dair Kanun (15 Mart 1944)	59
8. 4920 sayılı Devlet Orman İşletmelerinin Bazı Vergilerden Muaf Tutulması Hakkındaki Kanun (13 Haziran 1946)	60
9. 5050 sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi Artıklarının Silinmesi Hakkında Kanun (21 Mayıs 1947)	61
10. 1923-1950 Yılları Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkileri	61
B. 1960-1980 ARASI VERGİ AFFI UYGULAMALARI	64
1. 113 sayılı Af Kanunu (26 Ekim 1960)	65
2. 281 sayılı [Bir Kısım] Vergi Cezaları Gecikme Zamlarının Tecil ve Tasfiyesine Dair Kanun (28 Aralık 1961)	66
3. 218 sayılı Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun (23 Şubat 1963)	67
4. 252 sayılı Spor Kulüplerinin Vergi Borçlarının Bir Defaya Mahsus Olmak Üzere Affı Hakkında Kanun (13 Haziran 1963)	68
5. 325 sayılı Yasa Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 1960 ve Daha Önceki Yıllarına Ait Bir Kısım Vergi Borçlarının Tasfiyesi Hakkında Kanun (5 Eylül 1963)	69
6. 691 sayılı Belediyelerin ve Belediyelere Bağlı Müessese ve İşletmelerin Bir Kısım Borçlarının Hazinece Terkin ve Tahkimi Hakkında Kanun (16 Temmuz 1965)	70
7. 780 sayılı Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun (3 Ağustos 1966)	73
8. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunuyla Getirilen Af (28 Şubat 1970) [29.7.1970]	74
9. 1803 sayılı Cumhuriyet'in 50. Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun (15 Mayıs 1974)	75

10. 1950-1978 Yılları Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkileri	78
C. 1980-2000 ARASI VERGİ AFFI UYGULAMALARI	79
1. 2431 sayılı Tahsilâtın Hızlandırılması ve Beyan Dışı Kalmış Servet Unsurlarıyla Vesikasız Emtiyanın Beyanına İlişkin Kanun (20 Mart 1981)	80
2. 2431 sayılı Kanuna Ek (2 Mart 1983)	82
3. 2801 sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Özel Uzlaşma Yolu ile Tahsili Hakkında Kanun (22 Şubat 1983)	83
4. Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında 3239 Sayılı Kanunun Geçici 4. Maddesi (4 Şubat 1985)	84
5. 3505 sayılı Kanun (Geçici Birinci Madde) (3 Aralık 1988)	86
6. 3512 sayılı Kanun (28 Aralık 1988)	87
7. 3571 sayılı Kanun (20 Haziran 1989)	87
8. 3689 sayılı Kanun (Geçici Birinci Madde) (15 Aralık 1990)	87
9. 3787 sayılı Kanun (21 Şubat 1992)	88
10. 05.09.1997 Tarihli Resmi Gazete’de Yayımlanan 400 Seri Numaralı Tahsilât Genel Tebliği (5 Eylül 1997)	89
11. 4369 Sayılı Yasa (22 Temmuz 1998)	90
D. 2000 SONRASI VERGİ AFFI UYGULAMALARI	92
1. 06.02.2001 Tarihli Resmi Gazete’de Yayımlanan 414 Seri Numaralı Tahsilât Genel Tebliği	92
2. 4746 (4748) sayılı Kanun ile Emlak Vergisi ile İlgili Af Düzenlemesi (Emlak Vergisi Kanunu Geçici Madde 21) (7 Mart 2002)	93
3. 4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu (27 Şubat 2003)	94
4. 5811 sayılı Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun 3505 sayılı Kanun (Geçici Birinci Madde) (22 Kasım 2008)	99
5. 6111 sayılı Bazı Alacakların Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 3689 sayılı Kanun (Geçici Birinci Madde) (25 Şubat 2011)	103
6. 6486 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2. Varlık Barışı) (29 Mayıs 2013)	107
7. 6552 sayılı Kanun (11 Eylül 2014)	109
8. 6736 sayılı Bazı Alacakların Yapılandırılmasına İlişkin Kanun (19 Ağustos 2016)	110
9. 7020 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	112

II. TÜRKİYE’DE VERGİ AFLARININ ETKİLERİ 115

A.VERGİ GELİRLERİNE ETKİSİ	116
B.VERGİ KAÇAKÇILIĞI VE KAYIT DIŞI EKONOMİYE ETKİSİ	120
C.VERGİ AHLAKINA ETKİSİ	122
D.VERGİ ADALET VE EŞİTLİK İLKESİNE ETKİSİ	127
E.VERGİ UYUMUNA ETKİSİ	131

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KUŞAKLAR AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFLARINA YAKLAŞIMININ ANALİZİ

I. KUŞAKLAR KAVRAMI ve TEMEL AÇIKLAMALAR 136

A. KUŞAK KAVRAMI	136
B. KUŞAKLARIN SINIFLANDIRILMASI	137
1. Sessiz Kuşak (1925-1945)	140
2. Bebek Bombardımanı Kuşağı - Baby Boomers (1946-1964)	142
3. X Kuşağı (1965-1979)	144
4. Y Kuşağı (1980-1999)	148
5. Z Kuşağı (2000 ...)	157

II. KUŞAKLARIN VERGİ AFFINA YAKLAŞIMLARINA İLİŞKİN ..... NİCEL BİR ARAŞTIRMA 166

A. ARAŞTIRMANIN AMACI	166
B. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	166
C.ARAŞTIRMANIN KISITLARI	167
D.ARAŞTIRMA SORULARI	168
E. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	168

F. KATILIMCILARIN VERGİLEME İŞLEMİNE BAKIŞI.....	176
G. KATILIMCILARIN VERGİ AFLARINA BAKIŞI.....	179
H. ARAŞTIRMADA TOPLANAN VERİLERİN ANALİZİ	181
SONUÇ	230
KAYNAKLAR	238
EKLER	253
A. KUŞAKLAR AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFFINA.....	
BAKIŞI ANKETİ	253

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Vergi aflarının muhtemel özellikleri	37
Tablo 2: Cumhuriyet'ten günümüze Türkiye'de vergi afları (1924-1960)	56
Tablo 3: Cumhuriyet'ten günümüze Türkiye'de vergi afları (1960-1980).....	65
Tablo 4: Cumhuriyet'ten günümüze Türkiye'de vergi afları (1980-2000)	80
Tablo 5: Cumhuriyet'ten günümüze Türkiye'de vergi afları (2000-2017)	92
Tablo 6: Dünya değerler anketi	126
Tablo 7: Katılımcıların doğum tarihi aralığı/kuşak dağılımı	169
Tablo 8: Katılımcıların cinsiyet dağılımı	170
Tablo 9: Katılımcıların medeni durumu dağılımı	170
Tablo 10: Katılımcıların eğitim durumu dağılımı	171
Tablo 11: Katılımcıların ekonomik faaliyetlerine ilişkin dağılım	172
Tablo 12: Katılımcıların bağlı oldukları vergi daireleri dağılımı	183
Tablo 13: Katılımcıların işletmelerinin faaliyette bulunduğu sürelerle ilişkin dağılımı	174
Tablo 14: Katılımcıların 2016 yılına ilişkin beyan ettiği gelir vergisi matrah dilimine ilişkin dağılımı	175
Tablo 15: Katılımcıların vergi ile ilgili bilgileri öğrendikleri kaynaklara ilişkin dağılımı	176
Tablo 16: Katılımcılara ait işletmelerin inceleme geçirdiği sürelerle ilişkin ilişkin dağılımı	177
Tablo 17: Katılımcılara ait işletmelerin son beş yılda geçirmiş oldukları denetimler sonucu cezayla karşılaşmış oldukları karşılaşmadıklarını gösteren dağılım	178
Tablo 18: Katılımcıların en son vergi affından faydalanıp faydalanmadıklarına ilişkin dağılım	179
Tablo 19: Katılımcıların tekrar bir vergi affı çıkıp çıkmayacağı görüşlerine ilişkin dağılımı	180
Tablo 20: Katılımcıların Türkiye'de vergi kaçırmanın yakalanacağına inanıp inanmadıklarına ilişkin dağılım	181
Tablo 21: Alfa değeri / Güvenilirlik test sonucu	181
Tablo 22: Standart sapma	182

Tablo 23: Toplam istatistik veri analizi	184
Tablo 24: 1. Soru ki-kare istatistiği	187
Tablo 25: 1. Soru kuşaklara göre yanıt dağılımı	187
Tablo 26: 2. Soru ki-kare istatistiği	188
Tablo 27: 2. Soru kuşaklara göre yanıt dağılımı	188
Tablo 28: 3. Soru ki-kare istatistiği	189
Tablo 29: “Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	190
Tablo 30: 4. Soru ki-kare istatistiği	191
Tablo 31: “Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	191
Tablo 32: 5. Soru ki-kare istatistiği	192
Tablo 33: “Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	193
Tablo 34: 6. Soru ki-kare istatistiği	194
Tablo 35: “Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	194
Tablo 36: 7. Soru ki-kare istatistiği	195
Tablo 37: “Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	196
Tablo 38: 8. Soru ki-kare istatistiği	197
Tablo 39: “Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	197
Tablo 40: 9. Soru ki-kare istatistiği	198
Tablo 41: “Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	199
Tablo 42: 10. Soru ki-kare istatistiği	200
Tablo 43: “Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	200

Tablo 44: 11. Soru ki-kare istatistiği	201
Tablo 45: “Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	202
Tablo 46: 12. Soru ki-kare istatistiği	203
Tablo 47: “Vergi afları yararlıdır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	203
Tablo 48: 13. Soru ki-kare istatistiği	204
Tablo 49: “Vergi affi uygulamasına karşıyım” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı...205	
Tablo 50: 14. Soru ki-kare istatistiği	206
Tablo 51: “Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	206
Tablo 52: 15. Soru ki-kare istatistiği	207
Tablo 53: “Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	208
Tablo 54: 16. Soru ki-kare istatistiği	209
Tablo 55: “Vergi afları devlete olan güveni sarsar” sorusuna verilen yanıtlar..... dağılımı	219
Tablo 56: 17. Soru ki-kare istatistiği	210
Tablo 57: “Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	211
Tablo 58: 18. Soru ki-kare istatistiği	212
Tablo 59: “Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır” sorusuna verilen yanıtlar..... dağılımı	212
Tablo 60: 19. Soru ki-kare istatistiği	213
Tablo 61: “Vergi affi yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur” sorusuna..... verilen yanıtlar dağılımı	214
Tablo 62: 20. Soru ki-kare istatistiği	215
Tablo 63: “Türkiye’de vergi affi devlete gelir sağlamak için yapılır” sorusuna..... verilen yanıtlar dağılımı	215
Tablo 64: 21. Soru ki-kare istatistiği	216

Tablo 65: “Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	217
Tablo 66: 22. Soru ki-kare istatistiği	218
Tablo 67: “Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	218
Tablo 68: 23. Soru ki-kare istatistiği	219
Tablo 69: “Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	220
Tablo 70: 24. Soru ki-kare istatistiği	221
Tablo 71: “Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	221
Tablo 72: 25. Soru ki-kare istatistiği	222
Tablo 73: “Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	223
Tablo 74: 26. Soru ki-kare istatistiği	224
Tablo 75: “Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini..... düşürür” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	224
Tablo 76: 27. Soru ki-kare istatistiği	225
Tablo 77: “Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından vergi bilincini..... zedeler” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı	226
Tablo 78: 28. Soru ki-kare istatistiği	227
Tablo 79: “Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır” sorusuna..... verilen yanıtlar dağılımı	227
Tablo 80: Kuşakların Vergi Affına Bakış Açısı Yaklaşımı.....	229

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 1 : “Türkiye’nin 1923-1950 yılları arası vergi gelirleri, GSMH değişim”..... “oranları, ortalama vergi oranları (%)”	62
Çizim 2 : “Türkiye’nin 1950-1978 yılları arası vergi gelirleri, GSMH değişim”..... “oranları, ortalama vergi oranları (%)”	78
Çizim 3 : “Türkiye’nin 1978-2009 yılları arası vergi gelirleri, GSMH değişim”..... “oranları, ortalama vergi oranları (%)”	118

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
A.g.m.	: Adı Geçen Makale
AŞ	: Anonim Şirket
BB	: Baby Boomers
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
CIF	: Cost-Insurance-Freight (Mal Bedeli, Sigorta, Navlun; ihracatçının sorumluluğu taşıma bedeli ve bu esnasındaki sigortayı da kapsar.)
DOI	: Digital Object Identifier (Dijital Nesne Tanımlayıcı)
DSİ	: Devlet Su İşleri
E-Posta	: Elektronik Posta
Et. Ali	: Et Alii (Ve Arkadaşları)
FOB	: Free On Board (İhracatçının sorumluluğu malların nakliyesinin Yapılacağı gemi güvertesine kadardır.)
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GOÜ	: Gelişmekte Olan Ülkeler
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GV	: Gelir Vergisi
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
IP	: İnternet Protocol (İnternet Protokolü)
ISIN	: International Securities Identification Number (Uluslararası Menkul Kıymetler Kimlik Numarası)
KDV	: Katma Değer Vergisi

KİGEM	: Kişisel Gelişim Merkezi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KİK	: Kamu İktisadi Kuruluşu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MD	: Madde
MKE	: Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
MTV	: Motorlu Taşıtlar Vergisi
MTV	: Music Television (Müzik, Televizyon)
OBD	: Otomatik Bilgi Değişimi
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, ya da İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı)
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OVO	: Ortalama Vergi Oranı
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
P	: Page (Sayfa)
PTT	: Posta Telefon Telgraf Kurumu
RG	: Resmi Gazete
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
S	: Sayfa
S. a.	: Same Article (Aynı Makale)
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

T	: Türkiye
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCDD	: Türkiye Devlet Demir Yolları
TEDAŞ	: Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu
TİB	: Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı
TL	: Türk Lirası
TMO	: Toprak Mahsülleri Ofisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilim Teknoloji Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
TV	: Televizyon
V.b	: Ve Benzerleri
V.d	: Ve Diğer
VGDO	: Vergi Geliri Değişim Oranı
VUK	: Vergi Usul Kanunu
YURT-KUR	: Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
Yİ-ÜFE	: Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi
WWW	: World Wide Web (Dünyayı Çevreleyen (Saran) Ağ)
ZKÜ	: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi

GİRİŞ

“Tam bağımsızlık, ancak mali bağımsızlık ile mümkündür. Bir devletin maliyesi bağımsızlıktan yoksun olunca, o devletin bütün hayat ışıklarında bağımsızlık felç olur.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

Vatandaşların mükellef olarak devletle kurdukları en önemli bağ olan vergi bir vatandaşlık görevi olarak anılır ve adlandırılır. Toplum adına egemenlik hakkını kullanan devletler yükledikleri kamusal zorunlu görevleri yerine getirirken, aynı zamanda ekonomik, sosyal, siyasi ve hukuki amaçlarını yerine getirmek için de mümkün olduğunca maksimum düzeyde vergilere başvurarak kaynak sağlar, toplumsal düzeni ve eşitliği yeniden kurgulamaya çalışırlar. Mükellefler ise mümkün olduğunca az vergi ödeyip ellerindeki kaynaklardan en az seviyede mahrum kalarak sunulan hizmet ve faydalardan maksimum ölçüde yararlanmak isterler. Bu çerçeveden bakıldığında devlet ile mükellefler arasında ister istemez yaşanan ikilem ve çıkar çatışması olduğu söylenebilir.

Başlangıçta vergi idaresinin temel amacı maddi sorunları çözmek olduğundan, ilerleyen dönemlerde insanların farklı yer, zaman ve tarihlerdeki sosyo-ekonomik durumlarına göre ortaya çıkan ihtiyaçları ve tepkileri düşünüldüğünde, genel olarak insan unsurunun ihmal edildiği söylenebilir. Oysa başarılı bir vergi yönetimi için mükelleflerin vergiye bakış açısı ve davranışları daha yakından incelenerek vergi sistemi düzenlemelerinde bu durum dikkate alınmalıdır.

Bireyden bireye farklılık gösteren vergiyi algılayış biçimi, verginin başarılı şekilde toplanmasını etkilemektedir. Öyle ki, verginin bir kamu hizmet bedeli olarak algılandığı ve kamu hizmetleri ile kendisine döneceğine inanan mükelleflerde vergi ödeme oranı artarken, verginin yük olarak algılandığı mükellefler açısından vergi ödeme oranı düşmektedir. Vergileme karşısında mükelleflerin psikolojik tutumları, tutumların davranışlara yol açan eğilimler olmasından dolayı önem verilerek araştırmalara konu olmaktadır. Özellikle, mükelleflere doğrudan uygulanan anketlerle vergi mükelleflerini daha iyi anlamak, katılımcı demokrasiyi işletilerek bilimsel doğruların tespit edilmesi, yükümlülükleri kadar hakları da olan mükellefleri anlayarak daha etkili ve adil bir vergi sistemine ulaşılması açısından önem taşımaktadır.

Her ülkede verginin zamanında, belirtilen koşullarda ve tutarda ödenmemesinden kaynaklanan gecikmeleri ortadan kaldırmak için yüzyıllardan beri vergi afları uygulanmaktadır. Ülkemizde ise daha sık uygulanır olduğu ve toplumda bu yönde beklentilerin güçlendiği gözlemlenebilen vergi uygulamasında karar vericilerin amaçlarının gelir elde etmek yanında siyasi ve ekonomik kaygılar taşıdığı da söylenebilir.

Son dönemde toplumsal düzeyde yaşanan hızlı değişime bağlı olarak pek çok sektörde, kuşak olarak tanımlanan farklı yaş gruplarının dikkate alındığı, ilgililerin hedef kitlelerinin bu tepkilerine göre çözümler oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Vergilemeye ve vergi aflarına farklı kuşakların bakışı ise pek çalışılmamıştır. Bu çalışmada farklı bir anlayışla kuşakların vergi aflarına bakışı ele alınmıştır. Bu çalışmada amacımız değişik yaş gruplarının ve kuşakların vergi mükellefi olarak vergi aflarına yaklaşımlarında fark olup olmadığını bu amaç doğrultusunda bir alan çalışması ile ortaya koymak ve elde edilen bulguları değerlendirmektir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde vergi affi ile ilgili teorik açıklamalara yer verilmiş ve bu kapsamda vergi affi kavramı ve nedenleri, vergi affi uygulamasına ilişkin görüşler, vergi affinin başarısını etkileyen faktörler, vergi affi türleri ve vergi affinin vergiyi sona erdiren diğer uygulamalarla karşılaştırılmasına değinilmiştir. İkinci bölümde, Türkiye’de vergi affi uygulamaları dönemler itibariyle incelenmiş ve etkileri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise, kuşaklar açısından mükelleflerin vergi aflarına yaklaşımı 400 KOBİ’ye yapılan anket aracılığıyla ölçülmüş ve analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ AFFI İLE İLGİLİ TEORİK AÇIKLAMALAR

“Ekonomi her şeydir; milletlerin, devletlerin yükseliş ve çöküş nedenleri iyice araştırılacak olursa, bunun en başta ekonomik nedenlere dayandığı görülür. Asrımız ekonomi (iktisat) asrıdır. Bu çağda ekonomiye gereken önemi mutlaka vermeliyiz. Kalkınmamızın, ilerlememizin temel şartı budur, iktisadi hayatı canlandırmaktır.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

Bu bölümde vergi affi ile ilgili teorik açıklamalara yer verilmiştir. Bu kapsamda vergi affi kavramı ve nedenleri, vergi affi uygulamasını savunan ve eleştiren görüşler, vergi affinin başarısını etkileyen faktörler, vergi affi türleri ve vergi affinin vergiyi sona erdiren diğer uygulamalarla karşılaştırılmasına değinilmiştir.

I. VERGİ AFFI KAVRAMI ve UYGULANMA NEDENLERİ

İnsanların, toplum halinde yaşamaya başladıklarında karşılaştıkları en temel ve önemli sorun, sonsuz olan ihtiyaçların karşılanarak toplumsal hayatın güvenceye alınması olmuştur. Toplum halinde yaşamının gerektirdiği kamusal hizmetlerin görülmesi için yapılan kamusal giderleri karşılamak zorunluluğu neticesinde vergiler ortaya çıkmıştır¹.

Vergiyi “Devlet veya devredilmiş vergilendirme yetkisine sahip kamu kuruluşlarınca, kanuna dayanan yetkiler kullanılarak, kişilerden karşılıksız olarak kamunun faydasına dönük hizmetlerinin görülmesi ve/veya sosyo-ekonomik amaçlara ulaşmak için alınan parasal tutarlardır.” şeklinde tanımlamak mümkündür.² Dolayısıyla devletin hükümranlık yetkisi çerçevesinde toplumsal hayatın devamı amacıyla aldığı vergiler, kanunlara uygun olarak, belirtilen süreler içinde ödendiğinde son bulur ve mükellefler açısından görev yerine getirilmiş olur. Bunun için mükelleflerin kendi özgür iradeleriyle vergi bildirimlerini kanunda belirtildiği şekliyle zamanında yerine getirerek tahakkuk eden vergilerini ödemek suretiyle sonlandırmaları; tüm ödevlerini eksiksiz, zamanında ve tam olarak yerine getirmeleri gerekmektedir. Mükelleflerin vergiye karşı, üzerlerine düşen görevleri severek ve isteyerek ödemeleri yönündeki bu olumlu davranışa

¹ Metin Erdem, Doğan Şenyüz, İsmail Tatlıoğlu, *Kamu Maliyesi*, Ekin Yayınevi, 12.B, 2015, Bursa, s.64.

² Erdem v.d., a.g.e., 2015, s.88.

vergileme literatüründe “gönüllü uyum” denmektedir³. Bu geleneksel tanımın yanında çağdaş hukuk normlarına göre yapılan vergi tanımında devletin egemenlik gücü olarak ifade edilen zorlayıcı ifadenin yerini herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücü ölçüsünde vergi verme yükümlülüğü almakta ve devletin yurttaşlarına sunacağı tam kamusal mal ve hizmetlerin (kamu harcamalarının) karşılığı olarak alınması temel fark olarak ortaya konulmaktadır.⁴

Bununla birlikte mükelleflerin vergilerini ya da vergi cezalarını yasalara uygun olarak tam ve zamanında ödememeleri, vergi borcu oluşturmamak veya daha düşük vergiye maruz kalabilmek için vergi matrahlarını düşük tutarak tamamı veya bir kısmını beyan dışı bırakmaları, mükelleflerle devlet arasındaki ilişkilerde çatışma ve çekişme olarak ortaya çıkar ki bu durum da “vergi uyumsuzluğu” olarak adlandırılabilir. Devletin vergi yükümlülerinin tepkilerini azaltarak, bu uyumsuzluğu ortadan kaldırmak ve gelirlerini artırmak amacıyla yaptığı uygulamalardan biri de vergi affı veya mali af denilen uygulamadır.⁵

Af mekanizmasına çok daha yaygın ve sık olarak az gelişmiş ülkelerde rastlansa da gelişmiş ülkelerde de karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin, OECD ülkelerinden Avusturya, Avustralya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Portekiz ve İsviçre ile ABD’nde eyaletler düzeyinde vergi aflarına başvurulmuştur. Ancak Şili, Arjantin, Bolivya, Brezilya, Hindistan, Meksika ve Türkiye gibi ülkelerde aflara farklı sebeplerle de olsa daha sık gidilmekte ve vergi aflarının adeta istisnadan öte rutin bir uygulama haline geldiği görülmektedir.⁶

A. VERGİ AFFI KAVRAMI

---

³ Gökçe Kafkas Durmuş, “*Türk Vergi Hukuku’nda Vergi Borcu ile Cezalarını Ortadan Kaldıran veya Hafifleten Nedenler: Vergi Affı Uygulaması*”; Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s.109.

⁴ Ahmet Erol, “*Vergi Felsefesi (Devlet ve Vergi)*”, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları 140, 2011, s.42.

⁵ Durmuş, a.g.e., s.110.

⁶ Fatih Savaşan, “*Vergi Afları: Teori ve Türkiye Uygulamaları (Vergi Barışı Uygulama Sonuçları)*”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt VIII, S.1, 2006, s. 42.

Türk Dil Kurumu'na göre af bir suç, bir kusuru veya bir hatayı bağışlama⁷ anlamına gelmekte; Büyük Türkçe Sözlük'te de “*bir suç, bir kötü davranışı olmamış sayarak ceza vermekten vazgeçme ya da verilmiş olan cezayı kaldırma*” olarak tanımlanmıştır.⁸ Daha geniş hukuki bir ifade ile ise af, yapılmakta olan ya da yapılacak olan suç kovuşturmasından ve hüküm altına alınmış bir cezanın bir bölümünün veya tümünün yerine getirilmesinden adalet ve toplum yararı kaygısıyla vazgeçilmesi olarak da ifade edilmektedir.⁹ Dolayısıyla cezanın karşıtı olarak ortaya çıkan af, hukuki bir terim olarak bir yargı tasarrufu olmaksızın ceza ve infaz ilişkisinin ortadan kaldırılmasıdır. Bu genel tanım dışında Türk Dil Kurumu sözlüğünde de kanunlarımızda da mali af ve vergi affi kavramlarına yer verilmemiştir.

Af, anayasa ve ceza hukuku alanlarında teorisini bulan ve pozitif düzenlemeler itibariyle kaynak ve kapsamını bu hukuk alanlarındaki mevzuatlarda belirginleştiren bir kurumdur. Bu çerçevede af kaynağını anayasalardan alırken, affin teknik yönleri ceza kanunlarında yer almaktadır. Böylece af, bazen kamu davasını düşürerek kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyetini bütün kanuni sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırırken bazen de kesinleşmiş bir cezanın kısmen veya tamamen infazını önleyebilmekte veya da başka bir cezaya dönüştüren yasama veya yürütme organına ait bir kamu hukuku işlemi olarak bilinmektedir.¹⁰

1. Mali Af ve Vergi Affi Kavramları

Vergi aflarının hukuki nitelendirmesi, affin konu ve kapsamına bağlı olarak değişkenlik göstermekte olup vergi affi kast edildiğinde vergi hukukunda af anlaşılır.¹¹

Vergi affi, esas itibariyle devletin tek taraflı olarak kanun kapsamında, alacağının bir kısmı ya da tamamından vazgeçmesi sonucunda, vergi alacağının ortadan kaldırılması olarak tanımlanabilir. Bir başka tanımda ise vergi affi, vergi ile ilgili yükümlülüklerini

---

⁷ Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59170395bbcd90.85113974, (13.05.2017).

⁸ Ali Püsküllüoğlu, *Türkçe Sözlük*, Yapı Kredi Yayınları, 1. B., İstanbul, Ekim 1995, s.46.

⁹ Sibel Yılmaz, “*Anayasal Vergilendirme İlkeleri Çerçevesinde Vergi Affi/ Tax Amnesty Within The Framework Of The Constitutional Taxation Principles*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 66, Sayı 1, 2017, s. 265.

¹⁰ Ercan Sarıcaoğlu, “*Vergi Affından Yararlanan Mükellef İçin Mütalaa Geri Alınabilir mi*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2018 (134), s. 220 , <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-134-1739>, (17.03.2018).

¹¹ Recai Dönmez, “*Teori ve Uygulamada Vergi Afları*”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir 1990, s.11.

zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirmemiş olan ve bu nedenle kanunlarda öngörölmüş olan cezaların kısmen ve/veya tamamen kaldırılmasına olanak sağlayan girişimler olarak adlandırılmaktadır.¹² Bu anlamda vergi afları, vergisini yasaların belirttiği çerçevede ödemeyen yükömlöler için idarenin sunduğu bir fırsat niteliğindedir.¹³ Bir af, tipik olarak vergi kaçakçılığının saptanması sonucu bireylere veya firmalara getirilen cezaları veya cezaların bir kısmını cezaya tabi olmaksızın ortadan kaldırır. Vergi afları tartışmalı bir gelir artırıcı araçtır.¹⁴

Bu tanımlardan da göröleceğı gibi devlet vergi affi ile ceza verme hakkından ve elde edeceğı gelirin bir kısmı veya tamamından vazgeçmektedir. Vazgeçilen tutar getirilen vergi affinin kapsamının cezalar veya vergilerin anaparasını da kapsaması durumuna göre ortaya çıkmakta ve af sayesinde borç ödeme yükömlölüğü tüm hukuki sonuçlarıyla son bulmaktadır.¹⁵ Vergi affinin niteliğini anlayabilmek için affin kapsamına bakılmalıdır.¹⁶

Vergi affına göre daha geniş bir içeriğe sahip olan mali af kavramı ile ilgili tanım yapmak daha da güçtür. Mali af kapsamı içinde, tüm kamu kuruluşları açısından ortaya çıkmış olan para cezaları ile idari cezalar, sosyal güvenlik kurumu borçları ve bu borçların zamanında veya uygun şekilde ödenmemesinden kaynaklanan cezalar, özel hukuk ilişkisi sonucu doğan mülk ve teşebbüs gelirleri, ecri misil, devlet bankalarının tarımsal krediler çerçevesinde çiftçilere verdiği krediler gibi tüm kamu kuruluşlarına olan borçlar dâhil edilebilmektedir.¹⁷

Vergi affından, genellikle geçmişte işlenen suçları affederek, tahsil edilemeyen vergilerin bir an önce tahsilini sağlayarak gelir elde etmek ve kayıt dışında kalan mükellefleri kayıt altına alabilmek için faydalanılır.¹⁸ Vergi affının kanunla düzenlenmesi gerekir. Vergi affi sonunda devletin alacağından vazgeçmesi, affin geçmişe yürüyerek etkilerini geçmiş olaylar üzerinde meydana getirmesi anlamına gelmektedir. Afların

---

¹² Durmuş, a.g.e., s.111

¹³ Yılmaz, a.g.m., s.266

¹⁴ James Alm, Jorge Martinez-Vazquez, Sally Wallace; “Do Tax Amnesties Work? The Revenue Effects of Tax Amnesties During the Transition in the Russian Federation”, *Economic Analysis & Policy*, Volume: 39 NO: 2, September 2009, p. 235.;

https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=econ_facpub; (13.05.2018).

¹⁵ Durmuş, a.g.e., s.112

¹⁶ Yılmaz, a.g.m., s. 265

¹⁷ Yasemin Taşkın, “Vergi Aflarının Hukuki Niteliğı ve Gerekeçleri”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, Cilt 2,s.124; <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/100733> (17.04.2018).

¹⁸ Veli Kargı, “Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, 2011, s.103.

genellikle 2-3 ay gibi kısa ve belirli sürelerde yürürlükte kalmaları, kişilerin affa katılım ve aftan faydalanmak konusunda gönüllülük esasının söz konusu olması vergi affının özellikleri olarak belirtilebilir.¹⁹

Vergi affının ceza hukukunda da vergi hukukunda açıklama yapılarak tanımlanmadığı, sınırlarının çizilmediği görülmektedir.²⁰ Af kurumu vergi hukukunda düzenlenmemiş olmasına rağmen, uygulamada yaygın olarak kullanılmaktadır. Üstelik vergi hukukunda af kurumuna, ceza hukuku kapsamındaki affa nazaran daha sık başvurulduğu görülmektedir. Bu nedenle vergi affı incelenirken anayasa, vergi ve ceza hukukunun genel kurallarının dikkate alınması gerekmektedir.²¹ Ceza hukukunda genel affa toplumsal ihtiyaçlar ve siyasal suçlardan doğan gereksinimleri karşılamak amacıyla başvurulduğu belirtilerek adi ve mali suçlar için de af çıkarılabileceği ifade edilmektedir. Buradan yola çıkarak vergi affını, “*vergi kanunlarına aykırı hareket edenlere karşı uygulanan yaptırımların ortadan kaldırılması*” olarak da ifade edebiliriz.²² Vergi suç ve cezalarının bir kısmı vergi hukuku ilkeleri çerçevesinde kabahat niteliği taşıyan mali ihlaller ve buna ilişkin yaptırımlar olurken bir kısmı doğrudan maddi ceza hukuku anlamında suç ve ceza niteliği taşır.²³

Türk Vergi Kanunları’nda uygulaması görülmemekle birlikte, af kanunları tahsil edilmiş vergi cezalarının iade edilmesi yönünde hükümleri de içerebilir. Diğer taraftan VUK’nun 376. maddesine göre yapılan uygulamanın da af kapsamında olduğunu belirten görüşler bulunmaktadır. Bu maddeye göre, resen veya ikmalen tarh edilen vergilerle ilgili olarak haklarında vergi cezası kesilen mükellef veya sorumluların itiraz süresi içinde vergi dairesine başvurarak indirimden, kalan cezayı vadesinde veya 6183 sayılı kanunda belirtilen çeşitten teminat göstererek vadeyi takip eden üç ay içinde ödeyeceklerini bildirirlerse kaçakçılık veya kusur dolayısıyla kesilen cezanın birinci defada yarısı, müteakiben kesilenlerde üçte biri, usulsüzlük veya özel usulsüzlük cezasının üçte biri

---

¹⁹Harı Sharan Luitel, Russell S. Sobel, “*The Revenue Impact of Repeated Tax Amnesties*”, Public Budgeting & Finance, 27(3), 2007, p. 20.
<http://faculty.citadel.edu/sobel/All%20Pubs%20PDF/Revenue%20Impact%20of%20Tax%20Amnesties.pdf>; (14.05.2018).; Yılmaz, a.g.m., s. 267.

²⁰ Kargı, a.g.m., 2011,s.103.

²¹ Yılmaz, a.g.m., s.269.

²² Kargı, a.g.m., 2011, s.103.

²³ Yılmaz, a.g.m., s.271.

indirilir. Ancak bu hüküm sürekli olduğundan bunun af olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir.²⁴

2. Türk Hukuk Sisteminde Vergi Affının Yeri ve Türleri

1215 yılında imzalanan Magna Carta'dan beri vergisel tepkiler hukuk devleti ve anayasa sürecinde önemli bir etkiye sahip olmuş, İngiltere Kralı ve İngiltere halkı arasındaki harçların ve vergilerin bir düzene bağlanmasını içeren bu toplumsal mutabakat ile Parlamento vergilendirme yetkisini kazanmıştır. Vergi Hukuku özellikle mülkiyet hakkı başta olmak üzere, temel hak ve hürriyetler ile ilişkili olup ekonomik hayatı geniş ölçüde etkilemektedir.²⁵

Devletin, tahsil ettiği vergi ve vergi cezalarının tamamı ya da bir kısmının tahsili hakkından vazgeçmesi ile kamu alacağının ortadan kalkması hukuki olarak vergi affının genel çerçevesini oluşturmaktadır. Vergi affı gündelik ve bilimsel hayatta kullanılan bir terim olmakla birlikte kanunların adlandırılması ve yayınlaması sırasında belki de daha çok sahiplenilmesi ve tepki çekmemesi açısından aşağıdaki örneklerde görüleceği üzere farklı adlar, tanımlamalar kullanılmaktadır:

- Bir Kısım Vergi Cezaları ile Gecikme Zamlarının Tecil ve Tasfiyesine Dair Kanun,
- Tahsilatın Hızlandırılması Hakkında Kanun,
- ... Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun,
- Vergi Barışı,²⁶
- Varlık Barışı.

Hatta son zamanlarda “torba yasa”larla isimlendirmeye bile gerek duyulmadan vergi affı yasaları çıkarılmaktadır.²⁷ Vergi aflarının Amerika’da da “Tax Amnesty” yerine “Tax Amnesty Program” olarak sunulması, benzer kaygıların gelişmiş ülkelerde de taşındığını ve ülkemize özgü olmadığını göstermektedir. Vergi suç ve cezalarının affı,

²⁴ Nami Çağan, “Türk Hukukunda Vergi Cezalarının Affı”, A.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XXIX, Sayı 1, 2, 1973, s. 121

²⁵ Yılmaz, a.g.m., s.275

²⁶ Nihal Saban, “Vergi Suçlarında Affı Anayasa ile Sorunsallaştırmak”, Anayasa Dergisi, C.18, 2001, s.455.

http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/SABAN.PDF, (14.05.2017).

²⁷ Neslihan Coşkun Karadağ, Volkan Yurdadoğ, “Türkiye’de Yapılan Ampirik Çalışmalar Işığında Vergi Aflarının Değerlendirilmesi”, Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal, 2017, Volume:8, s.135; <http://dx.doi.org/10.17740/eas.econ.2017.V8-08>;

Published Online January 2017 (<http://busecon.eurasianacademy.org>) (14.05.2017)

“vergi affi” olarak adlandırılmadığı için, çeşitli düzenlemelerle getirilen aflar, hukuksal sonuçları itibari ile “örtülü af” olarak nitelendirilerek “özel af” kapsamında değerlendirilmelidir.²⁸

Vergiler gibi vergi affi kavramı da hukuki anlamda en üst hukuki norm konumunda olan Anayasa tarafından düzenlenmiştir. Ülkemizde de pek çok demokratik ülkede olduğu gibi vergi affi “Anayasa, Ceza Hukuku, İdare Hukuku, Borçlar Hukuku ve Usul Hukuku”nda yer almıştır.

Türk Hukuk Tarihi incelendiğinde Osmanlı döneminde kul hakkına ilişkin suçlarda af yetkisinin mağdura verildiği, Allah hakkına ilişkin suçlarda ise af yetkisinin kadı veya padişaha ait olduğu görülmektedir. Osmanlı döneminde, afla ilgili ilk yazılı düzenleme 1858 Ceza Kanunname-i Hümayunu’nda yapılmış ve bu düzenlemeyle af yetkisi padişaha verilmiştir. 1876 Anayasası’nda da bu yetki aynı şekilde korunurken, 1909 tarihinde yapılan değişiklikle özel af yetkisi padişahın elinde bırakılarak, genel af yetkisinin meclisin onay şartına bağlandığı görülmektedir.

1921 Anayasası’nda affa ilişkin herhangi bir hüküm yer almamış, 1924 Anayasası’nda genel af, özel af, takibat ve cezanın tecili olmak üzere düzenlemeler getirilmiştir. 1924 yılında meclise verilen yetkilerin yanında Cumhurbaşkanı’na da hastalık, yaşlılık gibi sebeplerle özel af çıkartma yetkisi tanındığı görülmektedir. 1961 Anayasası’nda genel-özel af şeklindeki ayrımla, af yetkisi meclise verilmiş, Cumhurbaşkanı’na gene sınırlı bir şekilde özel af çıkartma yetkisi bırakılmıştır.

Bugün itibariyle Türk Hukuk Sistemi’nde af kavramına dair hukuki dayanak, 1982 Anayasası md.87 ve md.104’de TBMM ve Cumhurbaşkanı’na ait olan af yetkileriyle şekillenmektedir. Anayasa md.87’de TBMM üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun kararıyla genel ve özel af ilanına yetkili kılınmıştır. Madde 104’de ise sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak yetkisi af konusu yapılmıştır. Diğer taraftan Anayasa’da belirlenen sebeplere bağlı olarak, sınırlı bir şekilde Cumhurbaşkanı tarafından cezaların hafifletilmesi veya kaldırılması mümkün kılınmıştır.²⁹

---

²⁸ Saban, a.g.m., s.458

²⁹ Serkan Şahin, “*Vergi Aflarının Vergi Adaleti ve Mükellefler Üzerindeki Etkileri: Erzincan İli Örneği*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2014, s.1. <http://denetimakademisi.com/wp-content/uploads/2017/08/VERGİ-AFLARININ-VERGİ-ADALETİ-VE-MÜKELLEFLER-ÜZERİNDEKİ-ETKİLERİ-ERZİNCAN-İLİ-ÖRNEĞİ.pdf>, (17.03.2018); Sarıcaoğlu, a.g.m., s. 220.

Ceza kanunlarında detaylar ve sınırlandırmalar yer alırken vergi affı ve mali af konusunda tam açıklık getirilmemiştir. Ceza hukukunda affın kişisel ve toplumsal olarak yatıştırma amacı öne çıkarken vergi aflarında hem gelir artışı hem de eski uygulamaların yol açtığı uygulamaların yarattığı anlaşmazlıkların ortadan kaldırılarak vergi yönetimine yardımcı olmak amacı olduğu belirtilebilir.³⁰

3. Af Çıkarma Yetkisi ve Vergi Affının Kapsamı

Ülkemizde af çıkarma yetkisi TBMM'ne aittir. Bununla birlikte Cumhurbaşkanı mahkûmun ağır sağlık sorunu veya yaşlılığına bağlı olarak hapis cezası infazının kaldırılması amacı ile kişiye özel af yetkisini kullanabilmektedir. Vergilere ilişkin af kanunlarına ait hükümlere Anayasamızda da, özel olarak VUK'nda da yer verilmemiştir. Birbirlerine benzerlik gösterebilir de ilke ve amaçları yönünden ceza hukuku ile vergi hukukundaki af kavramları farklıdır. Vergi aflarına genellikle mali ve ekonomik bunalımlar sonrası başvurulurken ceza hukukunda ise aflara genellikle sosyal ve siyasal bunalım dönemlerinden sonra başvurulduğu gözlenmektedir.³¹

Kaynağını Anayasa'dan alan af, genel af ve özel af olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Genel af mahkûmiyeti ve kamu davasını ortadan kaldırarak söz konusu fiili suç olmaktan çıkarırken özel af yalnız cezanın kaldırılması, değiştirilmesi, hafifletilmesi gibi cezayı etkilemekte, mahkûmiyeti etkilememektedir.

Affı belirli suçları konu alan toplu aflar ve belirli kişileri kapsayan ferdi aflar olarak da ayırmak mümkündür. Af kanunları geçmişe yürüyerek açıklanan özel bir durum yoksa kanunun yayınlandığı tarihten itibaren belirtilen tarihe kadar geçerli olmaktadır.³²

Ülkemizde uygulanan mali aflar uygulanış şekli olarak aşağıdaki şekilde görülmektedir³³:

- Genel af yasaları içerisinde yer verilen mali aflar,

³⁰ Güneş Çetin, "Vergi Aflarının Vergi Mükelleflerinin Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkisi," Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 14, Sayı:2, 2007, s:171-187.

³¹Nihat Edizdoğan ve Erhan Gümüş, "Vergi Afları ve Türkiye'de Vergi Aflarının Değerlendirilmesi", Maliye Dergisi, Sayı 164, Ocak-Haziran 2013, s. 100-101.

³² Nami Çağan, a.g.e, s. 112.

³³ Gamze Yıldız Şeren, Emin Dedebeek, "Yeni Varlık Barışı (6486 Sayılı, Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun)", International Anatolia Academic Online Journal/ Social Science Journal / Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1), 2013, <https://slidex.tips/download/yeni-varlik-barisi-6486-sayli-sosyal-sigortalar-ve-genel-salk-sigortas-kanunu-le-ba->, (11.3.2018), s.3.; Şahin, a.g.m., s.47.

- Özel olarak çıkarılan vergi yasaları ile getirilen aflar,
- Vergi aslını kapsamayan, sadece vergi cezalarının affi ile ilgili düzenlemeler,
- Belirli vergi ve cezaların affını kapsayan af kanunları,
- Kısa süreli ve bir defaya özgü düzenlemeler,
- Uzun süreli ve tekrarlamalı af düzenlemeleri,
- Özellikle konularda (matrah artırımları ve stok affi gibi) yapılan düzenlemeler,
- Vergi suçları ile bunlara ilişkin hürriyeti bağlayıcı cezaların da affına ilişkin düzenlemeler,
- Borçların taksitler halinde ödenmesini sağlayan düzenlemeler.

B. VERGİ AFFININ NEDENLERİ

Vergi affi kanunlarının siyasi, ekonomik, mali, idari ve teknik, sosyal ve psikolojik nedenleri vardır.

1. Siyasi Nedenler

Toplum yapısı değişkenlik göstermekte ve zaman içinde önemli ölçüde değişmektedir. Değişen bu toplum yapısında hukukun da buna uyum sağlaması için değişiklikler yapılması gerekmektedir. Toplumun yeni ihtiyaçları çerçevesinde uygulanacak olan vergi aflarının detayları ve uygulama esasları siyasi otorite tarafından belirlenerek uygulanmaktadır.³⁴

Vergi aflarının siyasi nedenlerinin özellikle az gelişmiş ülkelerde ceza hukukundaki genel af kararlarıyla ilgili nedenlerle örtüştüğü görülür. Askeri karışıklık ve darbelerin yoğun olduğu bu ülkelerde sonrasında iktidara gelen siyasi otorite eski idarenin uygulamalarından etkilenmiş olan ekonomik, siyasi ve sosyal alandaki yasa ve uygulamaları tasfiye etmek için vergi aflarına başvurur.³⁵

³⁴ Taşkın, a.g.m., s.125.

³⁵ Ahmet Martin, “Türkiye’de 2000 Yılından Sonra Uygulanan Vergi Aflarının Vergi Tahsilatı ve Vergi Uyumunu Üzerindeki Etkileri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Programı, İzmir, 2013, s.18-19.

Diğer taraftan, ekonomik ve siyasi değişime yön veren 1980'lerdeki liberal politikalar, 2000'lerden itibaren yaşanmaya başlanan küreselleşme süreçleri ile akıcılık kazanan sermaye hareketleri, dünya ülkelerini olduğu gibi ülkemizi de etkilemiştir. Bu sürecin sonunda ise hükümetler vergiden kaçınmak/kaçırmak amacı ile mükelleflerin yönelmiş olduğu vergi cennetleri olarak tabir edilen ülkelerdeki fonların ülkede mali sisteme dâhil edilebilmesi için “Varlık Barışı” adını verdikleri af ve düzenlemeler yapmaya başlamışlardır.

Vergi aflarının siyasi nedenlerini özetlemek gerekirse:

- Büyük mali ve siyasi bunalımlar nedeni ile yaşanan istikrarsızlıklar sonucu toplumda oluşan gerginliğin azaltılması,
- Toplumsal uzlaşa sağlanması,³⁶
- Hükümet değişiklikleri sonrası eski yönetimlerin mali ve siyasi işlemlerinin tasfiye edilmesi,
- İş başındaki yeni hükümete icraatları için gereken finansman ihtiyacının acilen sağlanabilmesi,
- Siyasi çıkar güdüsü ile hareket eden siyasetçilerin gelecek seçim döneminde yeni oyları garantileyebilmek veya çıkar ve baskı gruplarına şirin görünmek istemeleri,³⁷
- Yurt dışında off-shore hesaplar gibi vergi denetiminden uzak vergi cennetlerindeki fonların cüz'i bir vergi oranı ile kayıt altına alınarak ülke ekonomisine kazandırılması,³⁸

Ülkemizde af konusu sıklıkla gündem olmakta, seçim dönemlerinde siyasi partilerin önemli bir propaganda aracı haline gelebilmektedir. Bu haliyle vergi ve cezaların sürekli olarak affedilmesi, kanunlara olan güveni sarsarak, azalmasına neden olmaktadır.³⁹

---

³⁶ Şahin, a.g.m., s. 26.

³⁷ Ersañ Öz, Selçuk Buyrukoğlu, “Cumhuriyet Tarihinde Vergi Afları : Maddi ve Manevi Erozyonlar”, Vergi Sorunları Dergisi, Kurtiş , Sayı 272, Mayıs 2011, İstanbul, s.3.
<http://vergisorunlari.com.tr/makale/cumhuriyet-tarihinde-vergi-aflari-maddi-ve-manevi-erozyonlar/4381>, (16.04.2018).

³⁸ Martin, a.g.e., s.19.

³⁹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m..

2. Ekonomik Nedenler

Ekonomik gerekçelerin, vergi aflarının en önemli gerekçelerinden olduğu belirtilmektedir. Bu ekonomik gerekçelerin ilk faktörü, kayıtlı ekonomi ile rekabet halinde olan ve bu nedenle vergide adaletsizlik yaratan kayıt dışı ekonomi ile mücadeledir.⁴⁰ Diğerleri ise yaşanan enflasyon ve ekonomik krizler nedeniyle mali gücü zayıflayan işletmelerin vergi borçlarını ödeyemez duruma düşmesi, hükümetlerin zaman zaman piyasayı canlandırmak istemeleri nedeni ile vergi aflarına başvurmasıdır.⁴¹

Kayıt dışı ekonomi, “belgeye hiç bağlanmamış veya içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik faaliyetlerin devletin bilgisi dışına taşınması; yani kamu denetimi dışındaki ekonomik faaliyetlerdir”. Bu faaliyetlerin arkasındaki sebep ise vergi kaçırma arzusudur. Kayıt dışı ekonomilerin genellikle yüksek enflasyon olan ülkelerde daha yüksek oranlarda karşımıza çıktığı söylenebilir. Bunun temel sebeplerinden birinin yüksek enflasyon nedeni ile paranın her yıl, hatta her ay yaşadığı değer kaybının vergi mükellefleri açısından yükümlülüklerini hemen yerine getirmek yerine, mümkün olduğunca bu yükümlülüklerini öteleyerek, paranın zaman değerini kendi lehlerine kullanmaya çalışmalarının olduğu söylenebilir. Diğer taraftan uygulanan vergi tarifesinin artan oranlı olması halinde de tarife diliminde bir üst dilime geçerek yüksek oranda vergi ödemek zorunda kalınması bazı mükelleflerin bir kısım gelirlerini gizlemesine sebep olabilmektedir. Bu aşamadaki mükellef, yüksek enflasyon nedeni ile gelirin reel olarak azaldığını düşündüğünden enflasyon nedeni ile şişen fiyatlardan kaynaklanan gelir artışı ile bir üst gelir dilimine girerek vergi ödemenin kendisi için bir çeşit cezalandırma olduğundan hareketle böyle bir davranış içine girebilmektedir. Kayıt dışılığı besleyen diğer bir sebep de milli gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Özellikle büyük ve çok uluslu firmalarla rekabet etmeye çalışan küçük aile firmaları önlerine çıkan fırsatları değerlendirerek kayıt dışı ekonominin büyümesine, vergi kaçığına sebep olmaktadır.⁴² Büyük servet sahiplerinde ise vergi oranlarının yüksekliği ya da gelir dilimi etkisi ile reel olmayan artışlara ödenmek durumunda kalınacak yüksek tutarlar nedeni ile vergi cennetleri gibi olanakları değerlendirerek varlıkların yurt dışına

⁴⁰ Zülküf Ayrangöl, Mustafa Tekdere, “Potansiyel Etkileri ve Uyum Açısından Vergi Afları: 6111 Sayılı Kanunun İrdelenmesi”, EÜSBED 2013 (VI) 2,

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/erzisosbil/article/viewFile/5000079463/5000073893>;(14.05.2017),s.258

⁴¹ Çetin, a.g.m., s.173.

⁴² Martin, a.g.e., s. 20-21

ıkarılması, altın, dvız gibi enstrümanlarla kayıt dışı olarak yastık altı tabir edilen Şekilde değerlendirilmesi söz konusu olabilmektedir.

Bu ereve de kayıt dışı ekonominin yarattığı vergi adaletsizliği ile mücadele etme zorunluluğu vergi aflarının bir sebebi olarak gösterilmektedir. Af yasalarının teşvik edici hükümleri, özellikle de ceza tehdidinin ortadan kaldırılarak, genellikle düşük bir vergi oranı ile gizli varlıkların ekonomiye dâhil edilmesi yolu ile ekonomi sınırlarının genişletilmesi hedeflenir. Ülkemizde 1980’den sonra peŐ peŐe çıkarılan 2431 ve 2801 sayılı Kanunlar, 2009 Ocak ayında çıkarılan 5811 sayılı “Varlık Barışı Kanunu” ile 2011 yılında ıkarılan 6111 Sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve ... Hakkında Kanun” un bu uygulamaya örnek gösterilebilir.⁴³

Ülkemizdeki uzun süreli enflasyon nedeni ile mükelleflerin yüksek gecikme zamları ve faizler sonucu iş hayatından çekilmesi vergi tabanının daralarak kamu gelirlerinin düşmesine sebep olabilir.⁴⁴ Af vergi mükellefi olarak görünmeyen bireyleri veya Őirketleri teşvik eder.⁴⁵ öte yandan aşırı borç yükü ve bütçe açıkları kamu giderlerinin finansmanında kamu gelirleri ve kamu gelirleri içinde önemli payı olan vergileri, bütçe açıklarının kapatılmasında vazgeçilmez bir kaynak durumuna getirmiştir. İŞte, devlet tahsil edemediği gecikmiş vergi gelirlerini bir an evvel hazineye kazandırarak finansman ihtiyacını sağlayabilmek iin⁴⁶ mükelleflerin ekonomik yükümlülüklerinin bir kısmını baęıŐlayarak ekonomik faaliyetlerini devam ettirmeleri ve uzun vadede ekonomiye katkı sağlamaya devam etmeleri için, vergi aflarını gerekli görerek hareket edebilir.⁴⁷ Başarılı vergi affı uygulaması yapan ülkelerde görüldüğü üzere ekonomik serbestleŐme sayesinde vergi gelirleri artmasa bile affın bu nedenle refahı artırabileceği belirtilmektedir.⁴⁸

---

⁴³ Şahin, a.g.m., s. 28.

⁴⁴ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 102-103

⁴⁵ Alm et.al, 2009, s.a., p. 235.

⁴⁶ öz ve Buyrukoğlu, a.g.m., s.4.

⁴⁷ Ayrangöl ve Tekdere, a.g.e. s. 258;

⁴⁸ Pinaki Bose, Michael Jetter; “*Liberalization and Tax Amnesty in a Developing Economy*”, Economic Modelling”, 22 January 2012, p.761.

3. Mali Nedenler

Bazı dönemlerde hükümetler bütçe açıkları ile karşılaşır ve bu açığı gidererek bütçe dengesini sağlamak için ya harcamalarda kısıntıya gitmek veya vergilerde artış yoluna başvurmak zorunluluğu ortaya çıkar. Ancak harcamaları azaltma ve vergileri artırma, hükümetlerin tekrar seçilme şanslarını azaltan uygulamalar olduğundan politik açıdan tercih edilmeyen maliyetli araçlardır. Bu sebeple, hükümetlerin yeni ek gelirler ve kaynaklar yaratma baskısı altında, vergi afları uygulamalarına ağırlık vermeleri daha olasıdır. Hatta bu uygulamalar, bazen yılda bir kez değil birden fazla da görülebilmektedir. Hükümetler af uygulamaları ile vergi oranlarını artırmadan, sadece vergisini ödemeyen mükellefleri sisteme dâhil ederek vergi gelirlerini artırmış olacaktır.⁴⁹ Diğer taraftan gelir ihtiyacının önemli ölçüde arttığı zorlu dönemlerde vergileri artırmak veya bütçeyi küçültmenin enflasyon ve küçülmeye neden olarak krize ya da mevcut krizin daha da derinleşmesine sebep olabilir. İşte bu dönemlerde vergi aflarına başvurmak daha cazip hale gelebilmektedir. Yani vergi affının mali amacı, tahsil edilme durumu zayıflamış alacakların tahsil edilebilmesi, bütçe açıklarının kapatılabilmesi ve zamanında toplanamayan vergilerin toplanmasının sağlanması olarak ifade edilebilir.⁵⁰ Nitekim, son mali krizden sonra da kamu açıklarının finansmanı ve mali ihtiyaçları karşılayabilmek için sık sık vergi affına başvurulmuştur. Suçlu vergi mükellefleri kovuşturma ve cezaya tabi olmadan ödenmeyen vergilerinin tamamını veya bir kısmını geri ödeme fırsatı yakalamıştır.⁵¹

Diğer taraftan mevcut vergi sisteminde kamunun ihtiyaç duyduğu gelirlere kısa sürede ulaşmak mümkün olmayabilir. Çünkü vergi sisteminin aksayan yönlerinin iyi saptanıp kapsamlı düzenlemelerle yenilenmesi zaman alıcı bir iştir. Devletin gelir ihtiyacı ise çoğu zaman acilen giderilmesi gereken şekilde ortaya çıkar. Özellikle de konjoktür, ekonomik ve siyasi olarak vergi artırmaya veya bütçe kısıtlarına gitmeye müsait değilse sorun daha ağırlaşmış ve acil çözülmesi gereken bir hal almış olabilir.⁵²

⁴⁹ Sevinç Yaraşır, “*Vergi Afları ve Türkiye’deki Vergi Aflarının Değerlendirilmesi*”, Vergi Dünyası, Sayı 379, Mart 2013, s. 180.

⁵⁰ Ayrağöl ve Tekdere, a.g.m., s. 259

⁵¹ Ralph-C. Bayer, Harald Oberhofer and Hannes Winner; “*The occurrence of tax amnesties: Theory and evidence*”, Journal of Public Economics Volume:125, May 2015, Pages 70; <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpubeco.2015.02.006>; <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0047272715000286>; (13.05.2018)

⁵² Martin, a.g.e., s. 22

Geçmişte ülkemizdeki enflasyonun çok yüksek olduğu, yüksek tutarda iç ve dış borcun çevrilme zorunluluğu olan dönemlerde, vergi gelirlerinin acilen ve hızla artırılabilmesi için hükümetlerin olumsuz etkisine rağmen vergi aflarını devreye aldıkları görülmüştür.⁵³ Bununla birlikte bazı görüşlere göre ise tahsil edilen vergi ertelenmiş, daha önce beyan edilmemiş gelir tahsilatı olduğundan yeni bir kaynak olmadığı gibi kısa vadede gelir artışı yaratmasına rağmen özellikle vergi aflarının devamlılığı gibi bir beklentiye sokulan vergi mükelleflerinin yeni bir af çıkacağı beklentisiyle ertelenen ödemeleri de vergi affı sonrası vergi gelirlerinde düşüşe sebep olabilmektedir.⁵⁴

4. İdari ve Teknik Nedenler

Vergi aflarının bir diğer nedeni de vergi idaresi ve yargısının yetersizliğini ifade eden idari ve teknik nedenlerdir. Maalesef vergi idaresi ve yargısının yaşanan gelişmelerin gerisinde kalması ülkemizde sıkıntılara neden olmuştur. 1980 sonrası vergi idaresinin vergi dairelerini bina ve teknik ekipman olarak modernize etmeye çalışması, istihbarat arşivi kurma gayretine rağmen, hızı her geçen gün artan teknolojik gelişmelerin gene de gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu nedenle vergi daireleri kendi bölgelerinde bulunan mükelleflerin tam tespitini yapamamakta, iş yükünün ağırlığı nedeniyle mükellef sorunlarıyla da ilgilenememektedir.⁵⁵ Yani ülkemizde idari nedenlerle vergi aflarına gidilmesinin temelinde, vergi denetimi kapasitesinin yetersiz olması sonucunda vergi kaçakçılığının büyük boyutlara ulaşmış olması yatmaktadır. Nitekim Türkiye’de 2000-2008 yılları arasında vergi mükellefleri itibariyle gerçekleşen vergi denetim oranı % 4’ü geçmemektedir ki bu düşük bir oran olarak kabul edilebilir.⁵⁶

Vergi affı köklü değişikliklerle birlikte uygulandığında vergi sistemindeki aksaklık ve eksiklerin düzeltilmesini sağlarken bu düzeltilen yasaların uygulandığı dönemde oluşmuş olan maduriyetlerin de giderilmesi gerekebilir ki bu da, idari ve teknik nedenlerin gerekliliğini ortaya çıkarır.⁵⁷

Aflar ile vergisiz fonların ekonomiye çekilerek vergilendirilmesi amaçlanmıştır. Vergi aflarının diğer bir sebebi ise vergi oranlarının ve vergi yükünün ağırlığıdır. Vergi

⁵³ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 103

⁵⁴ Ayrangöl ve Tekdere, a.g.m., s. 259

⁵⁵ Öz ve Buyrukoğlu, a.g.m., s.4.

⁵⁶ Yaraşır; a.g.m., 182

⁵⁷ Çetin, a.g.m., s.173.

denetimleri sırasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar yargıya taşındığında vergi davaları uzayabilmekte, sonuçlandığında ise genellikle mükellef lehine kararlar ortaya çıktığı görülmektedir. Vergi idarelerinin mükelleflere ulaşmadan takdire girerek vergi tarh etmesi mükellefin tepkisini çektiği gibi vergi affının haklılığı görüşlerine de zemin oluşturmaktadır. Kaldı ki vergi cezalarının caydırıcılığı tartışma konusu olup ağır cezaların da vergi kaçığına sebep olduğu görüşü ileri sürülmektedir. Diğer taraftan vergi kaçırıcıların çokluğu da vergi affını gerekli kılmaktadır.

Keza, idarenin güçlendirildiği daha etkin bir yapıya kavuşturulması için çalışılan dönemlerde mükelleflerin yeni düzenlemelere uyum sağlaması, eski kusurlu hareketlerinden vazgeçerek uyumlu mükellefler olabilmeleri için, reform hareketlerinin bazen vergi aflarıyla desteklenmeleri de zorunluluk olabilmektedir.

Aynı şekilde ülkede gelişmelerin bir yansıması olan mevzuat ve yasalardaki değişikliklerin sıklaşması da mükelleflerin ve vergi idaresinin mevzuata uyumunu güçleştirerek vergi kaçıklığı başta olmak üzere çeşitli vergi suçlarına sebep olabilir. Diğer taraftan ülkemizde vergi tekniği de çok karmaşıktır. Teknik nedenlerin amaçlarından biri de bu karmaşıklık ve sık değişiklikler nedeni ile mükellefle idare arasında oluşan ve yargıya yansıyan durumların ortadan kaldırılarak bu kurumlarda oluşan iş yükünün azaltılması, idarede verimlilik ve etkinliğin sağlanmasıdır.⁵⁸

Başarılı bir vergi sistemi için vergi kanunlarının günün gerekliliklerine uyum sağlamış olması yanında vergi idaresinin de etkin bir şekilde çalışması; özel sektördeki dinamizmi hem teknolojik gelişmeler hem de nitelikli insan kaynağı açısından sağlayarak optimum bir vergi denetim mekanizması kurulmuş olunmalıdır.⁵⁹

5. Sosyal Nedenler

Ekonomik koşullar nedeniyle birçok mükellef zamanında vergisel görevlerini yerine getiremeyebilmektedir.⁶⁰ Bu nedenle vergiyle ilgili yükümlülüklerini zamanında yerine getir(e)meyen, vergi idaresinin bu durumlarını saptayamadığı mükelleflerle, idarece denetlenebilen çok az sayıdaki mükellefler arasında (özellikle bu denetimler sonucu ceza almak durumunda kalanlarla) yaratılan eşitsizliğin giderilmesi amaçlardan

---

⁵⁸ Şahin, a.g.m., s.28.

⁵⁹ Öz ve Buyrukoğlu, a.g.m., s.4.

⁶⁰ Martin, a.g.e., s. 25

biri olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶¹ Vergi afları ile rahatlatılarak psikolojik baskıdan kurtarılan bu mükelleflerin geçmiş hatalarını temizlemeleri ve vergiye olan itaatlerini artırmak amaçlanmaktadır.⁶²

Vergi affını gerekli kılan ikinci sosyal sebep ise, beyana dayanan vergi sistemini, vergi idaresi ve yargıdaki çeşitli problemler nedeniyle etkili bir şekilde uygulayamayan ülkelerde sıkça görülen idari ve adli hataların ortaya çıkardığı adaletsizliği ortadan kaldırma çabasıdır. Yanı sıra, geçmişte bilinçli olarak vergi kaçırmış veya bir kısım mali zorluklar nedeniyle vergi ile ilgili yükümlülüklerini yerine getiremediğinden gelir beyan etmemiş veya eksik beyan etmiş olan mükelleflere temiz bir sayfa açabilmek ve gelecekte vergi sistemine uyumlu birer mükellef haline getirerek bu tür mükellefleri kayda alabilmek sosyal amacı vergi affına sebep olabilmektedir.⁶³

Son olarak ise dönem dönem uygulanan genel aflarla ceza hukuku hükümlerine göre ceza alanlarla, vergi idaresi ve yargısının verdiği cezaların uygulandığı mükellefler arasında adaletsizliğin oluşmasına sebep olunacağı düşüncesi ile bu adaletsizliğin giderebilmesi amacı vergi aflarına başvurmayı gerekli kılmaktadır.

Böylelikle aftan faydalananların aftan sonra da sıkı takip edilecekleri düşüncesiyle aynı hataları tekrarlamamaları ve sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha dikkatli, daha istekli davranmalarının sağlanması hedeflenmektedir. Kayda girmeyen mükelleflerin, “*belli mi olur*” korkusu ile vergi dışı bıraktıkları unsurları beyan etmeleri sağlanarak idarenin denetimine gitmelerinin önü açılmış olacaktır.⁶⁴ Bu kendiliğinden kaydi sisteme dâhil olmayı getirdiğinden ileride ceza vb. durumla karşılaşmamak için çok dikkatli olmayı da beraberinde getirmektedir.⁶⁵

6. Psikolojik Nedenler

Vergi affı uygulamasının hedeflenen diğer bir amacı ise mükellefler üzerinde psikolojik etkiler yaratarak siyasi, sosyal, ekonomik, mali, idari ve teknik hedeflere ulaşmaktır. Bu psikolojik etkilerin başında yükümlülüklerini tam ve zamanında yerine

---

⁶¹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., 104

⁶² Şahin, a.g.m., s.29.

⁶³ Ayrağöl ve Tekdere, a.g.m., s. 259.

⁶⁴ Martin, a.g.e., s. 26.

⁶⁵ Meredyth Mckenzie, “*Tax Payback*”, Smart Business Columbus, Volume:18, Issue: 6, March 2010, p.28; <http://www.sbnonline.com/article/tax-payback-how-tax-amnesty-programs-allow-you-the-opportunity-to-pay-forgotten-taxes/2/>; (13.05.2018).

getirmeyenlerin, af sonrası bu konudaki tüm sorumluluklarını tam ve zamanında gerçekleştirmeleri amaçlanmaktadır. Aftan faydalananların af sonrası da yakından takip edilecek olması düşüncesi ile aynı hataları tekrarlamamaları beklenmektedir.

Bunların yanında yükümlülüklerini yerine getirmeyen mükelleflerin çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kalmaları ve yeni yükümlülükler altına girmeleri nedeniyle çalışma isteklerinin azalması ve sisteme karşı olumsuz bakış açılarının giderek artması diğer psikolojik sebepler arasında gösterilebilir. Bu durumda yapılacak bir af hem bu tür kişilerin dürüst mükellef olmaları ve ekonomik hayata kazandırılmaları için bir şans tanınmış olacak hem de herhangi bir ceza tehdidi olmaksızın kendilerini eskisinden daha çok vergiye uyum göstermek zorunda hissetmeleri sağlanmış olacaktır. Tüm bu amaçlara rağmen mükelleflerin “gelecekte nasıl olsa bir af çıkar” beklentisinde olmaları, hükümetlerin de bu konuda gerekli tedbirleri almayı, üstelik affı siyasi bir propaganda aracı olarak görmeleri aftan beklenen psikolojik etkiyi ortadan kaldıracaktır.⁶⁶

Ayrıca vergi affına yol açan nedenlerin arasında vergi oranları ve vergi yükünün yüksek olması gelmekte ve vergi affını zorlayan nedenler arasında sayılmaktadır. Vergi cezalarının caydırıcı olup olmaması da vergi affı için önemli bir faktördür. Vergi kanunlarında yer alan cezai yaptırımlar, vergi mükelleflerini vergi kaçırmaya sevk etmeyecek şekilde düzenlenmelidir.⁶⁷

II. VERGİ AFFI UYGULAMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Vergi affı konusundaki görüşler af yanlısı ve af karşıtı görüşler olarak incelenebilir.

A. VERGİ AFFI UYGULAMASINI SAVUNAN GÖRÜŞLER

Vergi affının gerekliliğini savunanlar savlarını, vergi suçların özellikleri, vergi gelirlerinin artırılması ve tahsilatının çeşitli yollar ve araçlar kullanılarak kolaylaştırılıp hızlandırılması, vergi idaresi ve vergi yargısı üzerindeki iş yükünün azaltılarak iş gücü açısından verimlilik ve etkinliğin sağlanması esasına dayandırılmaktadır.⁶⁸

⁶⁶ Ayrangöl ve Tekdere, a.g.m., s.260.

⁶⁷ Şahin, a.g.m., s.32.

⁶⁸ Kargı, a.g.m., 2011, s. 106.

Toplumda siyasi, ekonomik, teknolojik olarak büyük ve önemli değişikliklerin yaşandığı dönemlerle devrimler ve ihtilallerle toplumsal hayatın derinden sarsıldığı süreçlerde aflarla toplumun rahatlatılması hedeflenmektedir. Bu tür siyasi bunalımlar yanında ekonomik ve mali bunalımlardan sonra da duruma uygun yasalarla bunalım döneminin atlatılmaya çalışılması afları gerekli kılabilir. Bu sıkıntılı süreçte aflar sayesinde, mükellefler açısından ortaya çıkmış kimi haksız durumlar ve hatalar giderilerek adaletsizliklerin ortadan kaldırılması ile toplumsal barışın sağlanmış olacaktır.

Diğer taraftan mükellef olmaktan kaçınmış, ödemesi gereken vergiyi tam ve zamanında ödemediğinden yakalandığında karşılaşacağı cezalardan çekinen fazlaca kişi olabilir. Bu durumdakilerin mazeretleri bilinçli veya bilinçsiz, farklı olabilir. Dolayısıyla onlara idare ile süreçlerini yeniden başlatarak temiz bir sayfa açmaları ve gelecekte vergi sistemi ile uyumlu bir mükellef olmaları için bir fırsat vermek gerekir. Keza böylelikle kayıtlı sisteme dâhil edilmeleri sağlanarak, ileride vergi gelirine sağlayacakları katkı ile dürüst mükelleflerin maruz kalacağı vergi yükünü hafifleterek vergi uyumu yüksek mükelleflerin de vergi affından yararlanmasına katkıda bulunabilirler.⁶⁹

Vergi aflarının vergi uyumuna uzun vadeli etkisi belki de daha fazla önem taşımakla birlikte bu etki net olmaktan uzaktır. Vergi affı savunucuları, vergi uyumun aslında vergi aflarını daha büyük yaptırım çabaları ve daha iyi vergi mükellefi hizmetleri tarafından izlenmesi ve kayıt dışı kalmış mükellefleri de kapsamı halinde olumlu etkileneceğini savunmaktadır.⁷⁰

1. Siyasi, Ekonomik ve Mali Bunalım Dönemleri Sonrası Affın Gerekliliği

Toplumsal olarak yaşanan siyasi çalkantılar, devrimler ve ihtilaller, yaşanan karışıklıklar yanında ekonomik ve sosyal olarak da sıkıntıların, buhranların yaşandığı ülkelerde vergi afları ortamı yumuşatarak oluşan gerginliği azaltabilir.⁷¹ Özellikle çeşitli nedenlerle olağanüstü dönemlerde uygulanmak üzere çıkarılan kanunlarla mükelleflerin gücünü aşan mali yükümlülükler ve bu yükümlülükleri yerine getirmemeleri halinde

---

⁶⁹ Çetin, a.g.m., s.175

⁷⁰ James Alm, William Beck; "Tax Amnesties and Compliance in the Long Run: A Time Series Analysis", National Tax Journal, Volume: 46, NO: 1, March, 1993, p.53; <http://ntanet.org/NTJ/46/1/ntj-v46n01p53-60-tax-amnesties-compliance-long.pdf?v=%CE%B1>; (13.05.2018).

⁷¹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 104.

karşılaşacakları ağır cezalar kişilerin hayatlarını zorlaştırmış olabilir.⁷² Bu sıkıntılı ve olağandışı dönemlerin akabinde uygulanacak vergi afları ile, geçmişin haksız ve adaletsizliklere sebep olan yasa ve uygulamaları kaldırılarak ortaya çıkmış olan bu adil olmayan durum ve hataların bir ölçüde telafi edilmesine, toplumsal barışın sağlanarak ilerisi için daha güvenilir ortam oluşturulması sağlanmış olunacaktır.⁷³ Büyük değişiklikler yaşanan ekonomik geçiş dönemleri sonrasında zamanlaması iyi ayarlanan vergi afları ile yüksek gelir ve üretkenlik yakalanabilir. Böylelikle kayıt dışı vergi mükellefleri hukuki sürece çekilebilir.⁷⁴

2. Vergi Mevzuatının Karmaşıklığı Nedeniyle Vergi Affının Gerekliği

Vergilemede açıklık ilkesi, vergi yasaları ile bunların uygulanmasına yönelik yönetmelik ve genelgelerin kolaylıkla anlaşılabilir açıklıkta olmasını da içermektedir. Yasaları uygulayan kişilerin de iyi eğitilmiş, dürüst ve anlayışlı kimselerden oluşması, mükelleflerin vergi ile ilgili olarak getirilen düzenlemeleri algılamaları, etkin ve verimli bir şekilde yükümlülüklerini yerine getirmelerine katkısı açısından faydalı olacaktır. Dolayısıyla amacı kolaylıkla anlaşılabilen ve uygulanabilen bir vergi hem mükellef, hem de vergi idaresi ve vergi yargısı açısından işleyişi olumlu etkiler.

Ülkemizde vergi mevzuatının karmaşık ve hızlı değişkenliğe sahip olması, eğitim düzeyi düşük olan mükelleflerin teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren vergi kanunlarını yorumlayamamasına neden olmaktadır.⁷⁵

Diğer taraftan günümüz vergi sistemleri genellikle beyan sistemine dayalı olarak mükelleflere kayıtların tutulmasından, beyanname verilmesine, ödenecek verginin hesaplanmasına kadar şekli ve maddi birçok görev yüklemektedir. Bu görevleri hakkınca yerine getiremeyen bazı mükellefler bir süre sonra sistemden kopmaktadırlar. Bu da onların yasalar karşısında vergi suçu işlemeye başladıkları ve devam ettikleri anlamına gelir. Dürüst bir vergi mükellefi olmak istedikleri halde elde olmayan nedenlerle geçmişte yapılan bu eylemlerin affedilmesi halinde bu kişilerin sisteme yeni bir sayfa açarak

---

⁷² Kargı, 2011, a.g.m., s.106.

⁷³ Şahin, a.g.m., s.33.

⁷⁴ Bose and Jetter, s.a., p.761;

⁷⁵ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 104.

katılabileceklerini sağlamak ve tahsil edilemeyen vergilerin tahsilatını hızlandırıp kolaylaştırmak amacıyla da vergi aflarına başvurulabilir.⁷⁶

3. Vergi Denetimlerinin Yarattığı Olumsuzlukların Giderilmesi

Sistemli ve etkin denetim, mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini eksiksiz bir şekilde yerine getirmesi ve vergi gelirlerinin tam olarak toplanmasını sağlamak, vergi kayıp ve kaçagını yani kayıt dışılığı önlemesi/düşürmesi açısından gerekli ve önemlidir. Denetimlerin yapılmasında ise en önemli etken denetim elemanlarıdır.

Denetim elemanlarının yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olması, tarafsız olması ve sayısal olarak da yeterli olması, yapılan veya yapılacak olan denetimlerin verimliliğini etkileyebilmektedir. Örneğin 2007 yılında denetime katılan 6.320 personel ile yapılan denetimlerde 4.513.740 mükellef denetlenmiş ve 134.235.029 TL usulsüzlük cezası kesilmiştir. 2008 yılında ise denetime 48.357 personel katılmış, yapılan denetimlerde 4.313.620 mükellef denetlenmiş olmasına rağmen 176.213.518 TL usulsüzlük cezası kesilmiştir.⁷⁷

Beyan usulünün esas olduğu, vergi mükelleflerinin vergilendirilecek matrahlarını kendilerinin hesapladığı ülkelerde vergi idaresi güçlü ve etkin olmak zorundadır. Vergi sistemi bünyesindeki oto kontrol yöntemleri, vergi güvenliğini sağlamada her zaman için yeterli olmadığından etkin bir vergi idaresinin tesis edilerek mükelleflerin denetlenmesi gerekmektedir. Vergi denetimi olmadan, sadece yükümlülerin beyanlarına dayanılarak yapılan vergileme ile eşitlik ve adaletin sağlanması mümkün değildir.⁷⁸

Vergi denetimlerinin yetersiz olduğu durumlarda denetim yetersizliği giderilinceye ve denetim kabiliyeti yüksek etkili bir vergi idaresi kuruluncaya, ülke çapında vergi ahlâkı yerleşinceye kadar belirli olmayan zamanlarda af kanunları çıkartılması uygun görülmektedir. Bu durumda çıkarılacak vergi af kanunlarının denetim yetersizliği nedeniyle ortaya çıkan eşitsizliği gidereceği savunulmaktadır. Ayrıca vergi denetim oranlarının düşük olmasından dolayı, incelenmesi mümkün olmamış mükelleflere kendi rızaları ile beyan dışı bıraktıkları gelirlerini beyan etmeleri için fırsat verilmiş olmaktadır.⁷⁹

---

⁷⁶ Şahin, a.g.m., S.34.

⁷⁷ Şahin, a.g.m., S.35.

⁷⁸ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s.105

⁷⁹ Şahin, a.g.m., s.35.

Vergi aflarının mükelleflerin geçmişte yaptıklarından kurtularak geriye doğru ceza alma ihtimalinden kurtulmalarını sağlarken, vergi idaresine de denetim maliyetlerini azaltarak destek sağladığı görüşü dile getirilmektedir. Bu görüşe göre af sonrası vergi gelirlerinde eskiye oranla bir artış öngörülür. Af sayesinde suçluların sisteme yumuşak bir şekilde katılması ile kayba uğrayan olmadan kamu gelirlerinin artırılmasının sağlanacağı ileri sürülmektedir. Bu görüş, aynı zamanda yargı masraflarının da azalacağını savunur.⁸⁰

4. Vergi Aslı Tahsilatının Hızlandırılması

Söz konusu görüşe göre vergi afları hükümetlerin ihtiyaç duyduğu gelire kısa zamanda ve hızla üstelik de tahsil masraflarından tasarruf ederek ulaşmalarını, kısa vadede gelir artışına kavuşmalarını sağlamaktadır.⁸¹ Vergi afları bir taraftan vergiler nedeni ile maruz kaldıkları yükümlülüklerin yarattığı borçları sebebiyle işletmelerini tasfiye etmeyi düşünen mükelleflerin faaliyetlerini devam ettirerek üretmelerine ve vergi gelirlerine katkıda bulunmalarına olanak vermekte bir taraftan da kayıt dışında kalan mükellefleri, kayıtlı sisteme dâhil ederek artık ödedikleri, ödeyecek oldukları vergilerle gelire katkıda bulunacaklardır.⁸² Bu nedenle hükümetler vergi aflarını daha sık mali programlarının bir parçası haline getirmeye ve giderek artan şekilde vergi aflarına başvurmaya başlamıştır. Vergi afları tartışmalı gelir artırıcı araçlar olsa da hemen, kısa vadede etki yarattığından⁸³ hızla gelir elde edilmesini sağlamak için başvurulmaktadır.⁸⁴

5. Vergi Suçlarının Diğer Suçlara Göre Daha Az Tehlikeli Olması

Vergi suçu, mükelleflerin vergi kanunlarında gösterilen maddi veya biçimsel yükümlülüklerle ve mecburiyetlere aykırı davranışları nedeni ile devleti vergi kaybına uğratmaları ya da kamu düzenini bozmaları nedeni ile cezayı gerektiren fiiller olarak tanımlanabilir.

---

⁸⁰ Kargı, 2011, a.g.m., s. 105

⁸¹ Kargı, 2011, a.g.m., s. 106

⁸² Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s.107

⁸³ Alm et.al., s.a., 2009, s. 235;

https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=econ_facpub; (13.05.2018).

⁸⁴ Mim Serhat Selçuk, “*Vergi Afları*”, 14 Kasım 2017 Araştırma Dosyaları, Ankara, 2017,

<http://www.geliridaresi.net/vergi-aflari/> (17.03.2018).

Ceza Hukuku bakımından suçun çeşitli açılardan (hukuki, sosyolojik, kriminolojik) tanımları yapılmıştır. Yapılan bütün tanımlarda ortak nokta, toplumun üstün saydığı beşeri bir kurala herhangi bir şekilde aykırı davranılması ve eylemde bulunulmasıdır.

Vergi suçlarına uygulanacak ceza ve yaptırımlarla ilgili olarak farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre vergilerin düzenli bir şekilde ödenmesini sağlamak, vergi suçlarına engel olabilmek için hürriyeti bağlayıcı cezalar da dâhil olmak üzere bu tür suçlara en ağır cezalar verilmelidir. Diğer görüşe göre ise mali suça mali cezalar verilmelidir. Çünkü toplumsal açıdan çok daha tehlikeli, toplum vicdanını derinden yaralayan ve zarar veren suçlar bile affedilmektedir. Hele de bu tür genel afların sık sık uygulanıyor olduğu da göz önüne alınacak olursa vergi suçlarının af kapsamı dışında bırakılması adil bir düzenleme sayılmayacaktır. Dolayısıyla bu görüş sahipleri adalet ve eşitlik ilkeleri açısından da vergi suçlarının af kapsamına dâhil edilmesinin kamu yararı açısından bir zorunluluk olduğunu savunmuşlardır.⁸⁵

6. Vergi Affının Vergiye Gönüllü Uyumu Sağlamadaki Rolü

Vergi affı, kötü niyetli mükellefleri kayıtlı düzene çekerek artık düzenli vergi ödemelerini sağlayıp vergi idaresine yasalara uygun mükellefler kazandırmak suretiyle ödeyecekleri vergiler sayesinde özellikle uzun vadede dürüst mükelleflerin vergi yüklerinin azaltılmasına katkı bulunabilir. Af taraftarları, zorlayıcı bir hüküm olmadan mükelleflerin kendi verdikleri kararlarla hukuka uygun davranılmasını sağlamak için de affı önermişlerdir.

Geçmişte vergi ödememek veya daha az vergi ödemek için vergi kaçırmış mükelleflerin yanında, yaşadıkları mali zorluklar ve yasalara vakıf olmadıklarından vergi ile ilgili yükümlülüklerini gerçekleştiremediklerinden gelirlerini beyan etmemiş veya eksik beyan etmiş mükellefler de olabilir. Bu mükelleflere yeni çalışma hayatlarında *“temiz bir sayfa açabilmeleri”* ve vergi sistemi ile uyumlu mükellefler olmaları için bir fırsat vermek gerekmektedir. Vergi affı sayesinde bireyler, vergisel yönden suçlarını gizlemek zorunda olmadıklarından düzen ve süreklilik isteyen uygulamaları içeren yeni bir vergi rejimine çok daha kolay geçebilecektir.

---

⁸⁵ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s.105

Vergi gelirlerinin artırılabilmesi amacı ile istisnai olarak bir defalığına yapılacak vergi aflarının akabinde vergiye gönüllü uyumu artırabilmek için vergi idaresinin affin yanında yapmasında fayda olan hususlar vardır. Mükellefleri eğiterek vergi ödevi ile ilgili bilinçlendirme çalışmaları yapılması, mükelleflere memnuniyet odaklı, daha etkin hizmet sunulması, çağı yakalayan, teknolojiyi kullanan uygulamalarla mükellefe verilen hizmetin iyileştirilebilmesi için daha fazla harcama yapılması ve tüm önlemlere rağmen hala vergi kaçakçılığına meyledenlere daha sert cezalar uygulanması bunlardan başlıcaları olarak sıralanabilir. Dolayısıyla vergi affının başarısı bir yönüyle hükümetin alacağı önlemlerin başarısına, bir yönüyle de mükellefin bu önlemleri algılamasına bağlıdır. Özellikle mükelleflerin vergi affı sonrası gönüllü uyum göstermelerinde bu aflarla ilgili adalet algıları belirleyici rol oynayacaktır.⁸⁶

Mükelleflerin gönüllü vergi uyumunu sağlayan afla, vergi tabanının genişletilerek vergi mükelleflerinin üzerindeki vergi yükünün azaltılması ve daha adil bir uygulama ile vergi adaletinin gerçekleşmesine katkıda bulunacaktır. Af sayesinde, mükelleflerin geçmişte işledikleri vergi suçları nedeni ile yakalanma korkusunu ortadan kalkacağından suçluluk duyguları azaltacaktır. Afların mükelleflerin vergiye uyumunda yaratacağı bu olumlu katkı ile uzun dönemde denetim giderlerinin azalması sayesinde kamu giderlerinde de tasarruf sağlanacaktır.⁸⁷

Vergi affı daha zorlu bir vergi rejimine geçişi kolaylaştırmak için etkili bir araç olabilir. Vergi idaresinin sisteme dâhil olmayan mükellefleri kayıt altına alıp izlemeye başlaması, vergi kaçırma sorununu çözme konusundaki kararlılığı vergi uyumunun artırılarak devlet gelirlerini artırıcı etki yaratacaktır.⁸⁸

Vergi affı siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların oluşturduğu gizlenmiş, kimi zaman yurt dışına kaçırılmış olan varlıkları açığa çıkararak vergi gelirlerinin artırılması hedefine ulaşılmasına yardım eder. Bununla birlikte vergi affı vergi kaçakçılık suçlarını azaltırken, mükellefleri vergi kanunlarının boşluklarından yararlanarak “*vergiden kaçınma*” metotları ile daha az vergi ödemek yoluna başvurmaya çalışmalarına da sebep olabilir.

⁸⁶ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s.106; Şahin, a.g.m., s. 37.

⁸⁷ Kargı, 2011, a.g.m., s.106; Şahin, a.g.m., s. 30.

⁸⁸ James Alm, Michael Mckee, William Beck; “Amazing Grace: Tax Amnesties and Compliance”, National Tax Journal, Volume:43, NO:1, March, 1990, p. 23.; <https://ntanet.org/NTJ/43/1/ntj-v43n01p23-37-amazing-grace-tax-amnesties.pdf?v=%CE%B1&r=19426893815398216>, (13.05.2018).

Vergi affının lehinde olan diğer bir görüŖe göre, vergi affı bir kereye mahsus ve kaçakçılığı önlemek için daha etkili cezalar ile birlikte uygulanırsa gelecekte gönüllü uyumunu arttırabilir. Ayrıca af, önceden kayıt dıŖı sektörlerde olan birçok mükellefin de gönüllü olarak vergi sistemine katılımını sağlayabilecektir.⁸⁹

7. Vergi Affının Gelir Yönetiminin Aracı Olarak Kullanılması

Bu görüŖe göre aflar kayıt dıŖılıđa son vermek amacıyla esasen çok geniş kapsamlı olarak planlanması gereken bir dizi önlemler paketinin parçasıdır. Tahakkuk eden vergilerle tahsil edilen vergiler arasında fark oluşması ve bu farkın artması vergi yükümlülüğünün, mükellefin kendi arzusu ile yaptığı ödemelerle son bulması noktasında sorun yaşanmaya başlandığını gösterir. Bu nedenle önlem paketleri devreye sokulup sonuç alınıncaya kadar geçici bir süre de olsa elde edilmesi gereken gelire ulaşılabilmesi için aflardan faydalanılabilir. Af taraftarı görüŖlere göre hiç vergi al(a)mamaktansa kısmi de olsa aflarla yapılan tahsilat kısa bir zaman dilimi içinde devlete (hızla) gelir sağlanması görüŖündedir.⁹⁰ Bununla birlikte sistem dıŖında kalmıŖ bir mükellefini kendi rasyonel bir bakıŖ açısı ile, vergi affını kabul ederek geçmiŖ borçlarını ödemeye ikna edecek olan nedir; nasıl bir uygulamadır.⁹¹ Vergi afları, af sonrasında getirilecek daha sert cezalarla desteklenirse affa katılmayıp kaçmak mükellef için daha maliyetli görüneceğinden bu ihtimal artar.⁹² Yani vergi affı, vergi idaresince yakalanarak cezai müeyyideyle karŖılaŖma riskini ortadan kaldırdığından yasal hale gelme maliyetini azaltır.⁹³

8. Vergi İdaresinin ve Vergi Yargısının İŖ Yükünün Hafifletilmesi

Bu görüŖ taraftarlarına göre mükelleflerin sayısının sürekli artması, vergi dairelerinin nicelik ve nitelik olarak yetersiz kalmaları ve mükellef açısından uyuŖmazlık yaratmanın daha avantajlı olması sebebiyle vergi uyuŖmazlıklarının yoğunlaşması vergi idaresi ve yargısındaki iş yükünün zamanla artarak yığılmasına ve giderek altından kalkılamaz bir hal almasına neden olmaktadır.⁹⁴ Vergi affı ile bu iş yükü azaltılmakta,

⁸⁹ Alm et.al, s.a., 2009, p. 235.

⁹⁰ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s.106

⁹¹ Bose and Jetter, s.a., p.761.

⁹² Alm et al., s.a., (2009), s.235.

⁹³ Bose and Jetter, s.a., s.762.

⁹⁴ Ŗahin, a.g.m., s.36.

vergi idaresi ve idari yargı birikmiş işlerin ağırlığından kurtularak rahat ve etkin bir çalışma ortamına kavuşmaktadır.

Vergi idaresi ve yargısının ağır iş yükü nedeni ile görevlerini tam olarak yerine getirememesi vergi sisteminde oluşturacağı zafiyet ve boşluktan faydalanmak isteyebilecek kişilerin yakalanma ihtimallerinin düşük olacağını düşünerek bu durumdan alacakları cesaretle sayılarının artmasına ve doğal olarak vergi gelirlerinin azalmasına neden olacaktır. Diğer taraftan sıklıkla, idare ile mükellef arasındaki sorunların yargıya yansması, yargı sisteminde görülen aksaklıklar nedeni ile sürecin uzaması, dosyaların birikmesi adeta vergi yargı sistemini işleyemez hale getirebilmektedir. Bu da yargı üzerindeki yükün giderilerek dosya sayılarının azaltılabilmesi için affin bir çözüm olarak görülmesine sebep olmaktadır.⁹⁵

Türkiye’de vergi idaresinin ve vergi yargısının iş yükünün hafifletilmesi amacıyla birçok af yasası çıkarılmıştır. Bunlara örnek olarak; 2801, 2431, 3239 ve 3787 sayılı kanunlar verilebilir. Bu yasalarla birlikte ihtilafli dosya sayısı azaltılarak idare ve yargının aktif bir şekilde işlemesine çalışılmış, geleceğe temizlenmiş bir zemin bırakmak için geçmişin etkilerini temizleyen bir affin yapılması yararlı bir uygulama olarak görülmüştür.⁹⁶

9. Vergi Affi Yanlısı Diğer Görüşler

Vergi affi, esasen sık olmaması ve zamanlamasının iyi ayarlanması şartıyla mükellefler üzerinde yaratacağı etki ile onları kayıtlı düzene çekerek vergi kaçakçılığını önleyebilir.⁹⁷

Bazen vergi kanunlarının uygulanması sırasında ortaya çıkan kamu yararından uzak, haksız ve adil haklı olmayan sonuçların ortadan kaldırılabilmesi için de vergi afları yapılması faydalı olabilir. Vergi afları sayesinde mükellefle vergi yönetimi arasında genelde gergin olan havanın değişerek güçleneceği, işbirliğinin artacağı, karşılıklı güven ve iyi niyete dayanan bir ilişki düzeninin kurulabileceği savunulmaktadır. Vergi gelirlerinin artması ve kaçakçılığın önlenmesi için her şeyden önce vergi ahlakının oluşması, yayılması ve işlemesi gereklidir. Ülkemizde vergi ahlakı henüz tam anlamı ile

⁹⁵ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s.106

⁹⁶ Şahin, a.g.m., s. 36.

⁹⁷ Alm et al., s.a., (2009), p.235.

yerleşmemiştir. Bu nedenle vergi ahlâkı yerleşinceye kadar ülke çapında af kanunlarının çıkarılması uygun olacaktır.⁹⁸

B. VERGİ AFFI UYGULAMASINA KARŞI GÖRÜŞLER

Affin yükümlülüklerini zamanında ve tam olarak yerine getiren vergi uyumu yüksek dürüst mükellefler açısından vergi adaletinin zedelenerek cezalandırıldıkları, vergi kaçakçılarına ise adeta prim veren bir uygulama olduğu, gelecek açısından sık sık başvurulması durumunda dürüst yükümlüler üzerindeki bu olumsuz etkisi ile bundan sonraki tahsilatları azaltacağına inanılmaktadır.⁹⁹ Vergi yasasının yürürlüğe gireceğini bilen veya şüphelenen mükellefler, af tutarı ödeninceye kadar vergi ödemesini geciktirmek suretiyle bazı faiz gelirlerini gerçekleştirmek için başlangıçta daha az gelir beyan etmeye karar verirler. Bir vergi mükellefinin bu tür bir stratejik vergi planlamasına katılması için, tek tek karşılanan faiz oranı ile daha sonraki vergi ödemesinde faiz oranı uygulaması gereklidir.¹⁰⁰ Yükümlülüklerin gecikmeli olarak yerine getirilmesi durumunda ortaya çıkan haksız rekabetin ve eşitsizliğin ortadan kaldırılabilmesi için vergi cezaları ve gecikme zamları önemlidir. Oysa aflarla kısmen ya da tamamen ortadan kaldırılan vergi cezaları ve gecikme zamları bu rekabet eşitliğini bozarlar. Vergi aflarının maliyetlerini sıralamak gerekirse:

- Dürüst vergi mükelleflerinde yaratılan adaletsizlik duygusu,
- Mükelleflerin ileride gönüllü uyumlarının bozularak kaçakçılığı göze almalarına sebep olunması,
- Vergi kaçırmanın suç olduğu düşüncesinin azalması,
- Toplum açısından vergisini zamanında ödemeyen lehine rekabet eşitliğinin bozulması,¹⁰¹
- Vergi gelirlerinde sadece kısa dönemde küçük ve abartılı artış, uzun dönemde ise azalma yaratması,
- Yeni vergi affı beklentisinin beslenerek devam ettirilmesi,

⁹⁸ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 107.

⁹⁹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 107.

¹⁰⁰ Bayer et al, s.a., (2006).

¹⁰¹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 108.

- Vergi affının idarenin vergi uygulamalarında zafiyeti olduğu algısına yol açması,¹⁰²
- Siyasi otoritelerin kendi hedefleri için afları gereğinden fazla ve yersiz bir şekilde sık sık kullanılmaları, yarattıkları etkilerle ahlâki çöküntüye neden olabilir,
- Vergi afları, suç ve ceza arasındaki dengeyi ve psikolojik olarak cezalandırılma korkusunu zedeleyebilir. Dolayısıyla kanunlara duyduklarını güveni sarsılan mükellefler için vergi kaçakçılığı meşrulaşarak, olağan bir durum haline gelmesine sebep olabilir,¹⁰³

Bu görüş sahiplerine göre vergi affıyla ilgili iki temel kaygı vardır:

-İlki vergi aflarının sürpriz olmaktan çıkarak beklenen boyutlara ulaşması halinde mükelleflerin vergi kaçakçılığına meyilleri artarak vergi sisteminin etkinliği bozulur. Özellikle gelecekte nasılsa yeniden vergi affı çıkacağı beklentisi içine girerlerse vergiye gönüllü uyumları zayıflayabileceği kaygısıdır.

-İkincisi affın aldatanların, vergi suçu işleyenlerin sorumluluktan kurtulmasına izin verilmesiyle adil olmayacağı kaygısıdır. Dürüst olmayan mükelleflere getirilen afla sorumluluktan kurtulmalarına izin verilmesinin suç ve ceza arasındaki dengenin bozulması, afla cezadan kurtulacağını düşünerek işlenen suçlar nedeni ile vergi sisteminin adillğini azaltacağı ifade edilmektedir. Dolayısıyla cezanın korkutma ve önleme fonksiyonu azalacaktır. Bu durum vergisini tam ve zamanında dürüst bir şekilde ödeyen mükelleflerin vergi affı yasalarından sonra kendilerini kötü hissetmelerine sebep olarak onların da vergi ödeme alışkanlıklarını tekrar gözden geçirmelerine, maruz kaldıkları durumu “*vergisel sömürü*” olarak görerek vergilendirilmeye karşı her zamankinden daha tepkili davranmalarına sebep olabilecektir. Af çıkacağını düşünen mükellefler uzlaşma kurumuna sıcak bakmayacaklarından yaratılan olumsuz durum vergi yargısı için de iş yükünün hafiflemesini önleyecek durumlar yaratır. Üstelik vergi yönetiminin otoritesine zarar vererek vergi denetiminin etkinliğini azaltır.¹⁰⁴

¹⁰² Fatih Savaşan, “*Vergi Aflarına Mükellef Tepkisi: Türkiye’de Vergi Aflarından Kimler Faydalaniyor*”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (12) 2006/2, s.154.

¹⁰³ Veli Kargı, Cihan Yüksel, “*Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Adaleti ve Mükellefler Üzerine Etkileri*”, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 54. Seri/Yıl 2010, s. 33.

¹⁰⁴ Çetin, a.g.m., s.175-176

1. Hukuksal Açıdan Vergi Affına Karşı Olunması Gerekliliği

Sık çıkarılan af kanunları suç ve ceza politikasına aykırıdır. Suç işleme düşüncesinde olan kişi, nasılsa yakında çıkacak bir af kanunuyla cezadan kurtulacağını düşündüğü için, suçu işleyecektir. Dolayısıyla cezanın korkutma ve önleme fonksiyonunu azaltacaktır. Vergisini zamanında dürüstlikle ödeyen mükellefler vergi kaçırın, vergisini zamanında ödemeyen mükelleflerin yanında vergi affının çıkarılmasıyla birlikte kendilerini kötü hissedecekler ve vergi ödeme alışkanlıklarını tekrar gözden geçireceklerdir.

Bu görüşü savunanların hukuki açıdan argümanları şu şekilde sıralanabilir:

- Vergi aflarının, vergi gelirlerini artıracığı görüşü abartılıdır,
- Aflar uzun vadede vergi gelirlerini olumsuz etkiler,
- Sık sık af çıkarılması, vergi suçu işleyenler lehine yarattıkları adeta bir vergi indirimi olmaları nedeniyle vergiye gönüllü uyumu azaltırlar,¹⁰⁵
- Vergi kaçırınların vergi affına katılımları dürüst mükelleflere oranla daha azdır,
- Vergi suçu işleyen mükellefler, aflarla vergi sistemi içine çekilmeye çalışılırken bu sayede idarenin edineceği bilgilerin ileride kendileri aleyhine olabileceği düşüncesi ile sistem dışında kalmaya devam etmeyi tercih edebileceklerdir,¹⁰⁶
- İlerleyen dönemlerde yeni af çıkacağı beklenmeye başlandığında mükellefler “nasılsa af çıkacak” düşüncesi ile daha az vergi ödeme yolunu seçebilirler,¹⁰⁷
- Sıkça çıkarılan af yasaları devlete olan güveni sarsar ve gelecekte devletin af çıkmayacağına ilişkin ifadelerine inancı azaltır. Bu durum dürüst vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu da bozabilir.
- Vergi affı, vergi suçu işleyenlere karşı çok yumuşak bir ceza olup adeta bir teşvik unsuru gibi algılanabilmektedir,
- Af, mükelleflerce hükümetlerin vergi tahsilatı konusundaki zayıflığının bir sinyali olarak algılanabilir,
- Af, vergi tabanını daralttığı gibi gelecekteki af beklentilerini de artırmaktadır,

¹⁰⁵ Alm et.al., s.a., 2009, p.235.

¹⁰⁶ Kargı, 2011, a.g.m., s. 108.

¹⁰⁷ Alm and Beck; s.a., p.53.

- Eğer aftan önce vergi borçlarının ödenmesi için bir vade uzatımı söz konusu olursa bu gelirler normal yolla toplanabilir. Bu durumda vergi gelirlerinin tahsili için af, ilk başvurulacak araç olmaktan çıkar.¹⁰⁸

2. Vergi Affı Adalet ve Eşitlik İlkelerini Olumsuz Yönde Etkiler

Vergilemede esas olan, vergide eşitlik ve adalet ilkesidir. Vergi salınırken veya kaldırılırken bu iki ilkenin her zaman göz önünde bulundurulması zorunludur. İlk anda bu iki ilkenin de aynı konuyu ifade ettiği düşünülse de eşitlik ilkesi adalet ilkesinin tamamlayıcısıdır. Eşitlik ilkesinin yer almadığı bir vergi sisteminde vergi adaletinden söz edilemez. Aynı koşullara ve aynı gelire sahip iki mükellefin birisinin diğerinden daha az vergi ödemesi kadar, farklı koşullara ve farklı gelire sahip iki mükellefin aynı tutarda vergi ödemeleri de vergi eşitliği ilkesine ters düşerek vergi adaletini zedeleyecektir.¹⁰⁹

Vergi hukukunda affa karşı çıkanlar affın seçmenleri etkileyerek siyasi güç kazanmak amacıyla kayırma ve haksızlıklara yol açılma pahasına yapıldığını belirtmişlerdir. Ödeme gücü olduğu halde vergi cezalarının veya asıllarını ödemeyerek bu miktarı başka yerlerde kullanan kişilerin aflarla adeta ödüllendirilmesinin adalet ve eşitlik ilkelerine uymadığını aynı zamanda rekabet eşitliği ilkesini de olumsuz yönde etkileyerek haksız rekabete yol açtığını ifade etmişlerdir. Özellikle de fiyat artışlarının yüksek olduğu, enflasyonist dönemlerde vergi ödevlerini tam olarak zamanında yerine getiren vergi mükelleflerinin ödedikleri vergi nedeniyle sermayeleri sınırlanıp aşınırken kötü niyetli mükellefler ödemeleri gereken vergiyi işletmelerinde hibe kredi gibi kullanarak yatırımlarını genişletmektedirler. Bu durumda dürüst mükelleflerin, vergi aflarının vergi kaçakçıları için bir ödül olduğu, kendilerinin ise sömürüldüğü düşüncesiyle vergi sisteminin adalet ve eşitliğine olan inançları aşınmakta ve azalmaktadır.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Kargı, 2011, a.g.m., s. 108.

¹⁰⁹ Şahin, a.g.m., s.38.

¹¹⁰ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m.

3. Vergi Affi Vergi Kanunlarına Uyumu Azaltır

Vergi aflarının sıklıkla çıkarılması bir kenara, vergi affi olasılığının artması halinde bile bireylerin daha az gelir beyan ettikleri görülmektedir. Bu durum, vergi affinin vergi uyumu üzerindeki olumsuz etkisinin bir kanıtıdır.¹¹¹

Bir ülkede vergi aflarına sık sık başvurulması, cezaların etkinliğini azaltarak adalet ve kanunlara olan güvenin azalmasına sebep olduğu gibi vergi suçlarını işleyenler açısından ekonomik bir teşvik durumunun ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Bir suçluyu sık sık affetmek, kişilerde ceza görmeme ümidinin uyanmasına ve vergi kanunlarına olan uyumun giderek azalmasına neden olacaktır.

Vergi afları, vergisini dürüstçe zamanında ödeyen mükelleflerde eşitsizlik düşüncesi yaratabilecektir. Aflarla dürüst olmayan mükelleflerin sorumluluktan ve cezalardan kurtarılması vergi sisteminin adaletini azaltabilecektir. Sürekli tekrarlanan aflar, vergi uyumu üzerinde daha çok olumsuz etkilerde bulunarak vergi sisteminin vergi kaçakçıları yönünde daha fazla çarpıtılmasına neden olur.

Başarılı addedilen ve devlete kısa dönemde gelir sağlayan vergi afları bile toplumun o zamana kadar belki de çok da farkında olmadığı vergi kaçakçılığının yaygınlığı hakkında bilgi sahibi olması, denetim olasılığına ilişkin tahminlerin düşmesine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumun vergi kanunlarına uyulmasının önemine inanmadığı, vergi kanunlarının diğer toplumsal kurallar kadar önemli olmadığı mesajını verilerek bireylerin vergi kaçakçılığına yönelme olasılıkları artırılabilecektir. Esasen vergi afları aracılığı ile elde edilecek kısa dönemli gelirler vergi adaleti ile vergi uyumunda, buna bağlı olarak vergi gelirlerinde ve bir bütün olarak toplum düzenini sağlamaya yönelik olan kanun ve diğer düzenlemelere karşı oluşan saygıda meydana gelecek olan uzun dönemli azalması sonucunu doğuracaktır. Bireyler, vergi aflarının bir defalık bir fırsat olmadığına inanır ve gelecekte başka vergi aflarının olabileceğini beklerse bu durumda da vergiye uyumları gerileyecektir.¹¹²

4. Vergi Suçları Tasarlanarak İşlendiğinden Affa Lâyık Değildir

Vergi affi yanlısı olanlar mükelleflerin eğitim düzeylerinin düşük olması ve vergi mevzuatını anlayamamaları sonucunda haksız olarak ceza ya da cezalara maruz kalmaları

---

¹¹¹ Şahin, a.g.m., s.41.

¹¹² Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s.108

düşüncesini ileri sürerek vergi suçları açısından T.C.K.'nın 4'üncü maddesindeki “*Ceza Kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz*” hükmünün yumuşatılabileceğini öne sürmüşlerdir.

Vergi affı karşıtı olanlar ise vergi suçlarının bilgisizlikten kaynaklandığı iddiasının gerçekleri yansıtmadığını savunmaktadırlar. Bunlara göre vergi suçları, kurnazlık ve planlama gerektiren ve kasten işlenen suçlar olduğundan, devlet maliyesini zarara sokmayı arzulayan kişilerdir.¹¹³ Vergi suçunu işleyen kişilerin bilgisiz kişiler değil, hatta toplumda belli saygınlığı olan, gerekli kanunları ve cezaları iyi bilen ve bilgisi dâhilinde suç işleyen kişiler oldukları savunulmaktadır. Vergi suçunu işleyen ve vergi affı ile işledikleri suçun cezalarından kurtulan bu kişiler tekrar af çıkarılacağı beklentisi içerisine girerek aynı suçu tekrar (tekrar) işleme potansiyelleri ile hayatlarına devam ederler.¹¹⁴

5. Vergi Affı Vergi İdaresi ve Yargısının İş Yükünü Hafifletmez

Mükellef ile vergi idaresi arasında çeşitli nedenlerden dolayı anlaşmazlıklar yaşanabilmektedir. Örneğin vergi denetim elemanlarının aynı konu üzerinde farklı görüş ve kanaatlerinin olması sonucunda aynı konuda farklı işlemler yapıp farklı kararlar çıkmasına neden olabilmekte bu da mükellefleri hak arama gayreti içine sevk etmekte, idarece çözülemeyen konular yargı organlarına taşınmakta ve dava konusu olmaktadır.¹¹⁵

Vergi uygulamalarıyla ilgili olarak çeşitli hükümler taşıyan hukuki metinlerin yeterince açık ve anlaşılır olmaması, bunların uygulanması sırasında yorum farklılıklarının olması, mükellefle vergi idaresi arasında ihtilafların yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle vergi aflarının bir amacı idarenin yarattığı haksızlıkların düzeltilmesi ve ihtilaflı dosyaların kapatılması olmaktadır. Bununla birlikte dosyalar afa kapatılsa da onların yerini tahsil edilmeyen, vergi affı ile tahsil edilmesi düşünülen dosyalar alacağından, vergi idaresinin iş yükünde azalma olmayacaktır. Haklılıklarına güvenen mükellefler af kanunlarından faydalanmaları durumunda peşinen haksız olduklarını kabul ederek affın öne sürdüğü şartları kabul etmek zorunda kalacaklarından davalarını ve iddialarını devam ettirmeyi tercih edeceklerdir. Böylelikle ihtilaflı dosyalar

---

¹¹³ Bayer et.al., s.a., Pages 71.

¹¹⁴ Şahin, a.g.m., s. 40.

¹¹⁵ Şahin, a.g.m., s. 39.

devam edeceğinden vergi aflarının vergi yargısının iş yükünü hafiflettiği şeklindeki düşüncenin de gerçekleri yansıtmadığını gösterecektir.¹¹⁶

6. Vergi Gelirlerinin Artışına Katkı Sağlamaz

Aflar kısa dönemde vergi gelirlerinde bir miktar artış sağlasa da uzun dönem vergi gelirlerinin azalmasına yol açar. Bu nedenle vergi affi yerine daha makul düzenleme ve vergi indirimleri ile vergi aflarından kaçınılmalıdır.

Af, gecikme zamları ve cezaların tahsilinden vazgeçmek olsa bile dürüst yükümlüler ile diğerleri arasında eşitliğin bozulmasına neden olarak vergi adaletinde olumsuz etki yaratacaktır.

Aflar, bireylerin yasalara saygısını azaltarak bazı mükelleflerin doğruyu gizlemelerine ve bazı riskleri göze almalarına yol açabilecektir. Genellikle planlı olarak işlenen bu suçlar hukuka aykırılıklarının yanında vergi kaybına da yol açarlar. Çıkarılacak aflar onların suç olma özelliğini değiştirmez. Üstelik planlı olarak yapıldıklarından mükelleflerin masumiyetlerini de ortadan kaldırır. Bu nedenle çıkarılacak aflar gereksiz olup kamu zararına yol açacaktır.

Vergi affının uzun vadede vergi tahsilat oranını artırmadığı ve afların, af sonrası sıkı yaptırımlarla desteklenmesi halinde etki yaratabileceği gözlemlenmiştir. Ayrıca vergi affi olasılığının arttığı durumlarda mükelleflerin daha az vergi ödediği tespit edilmiş, bu durum 2006 yılında IMF'de yayınlanan bir çalışmada, vergi aflarının neden olduğu kayıpların, sağladığı kazanımların önüne geçtiği yorumu ile paylaşılmıştır.¹¹⁷

7. Vergi Affi Karşısı Diğer Görüşler

En sağlam kamu geliri olan verginin, kısa zamanda tahsil edilmesi amacı ile olsa da oldukça tartışmalı bir konu olan vergi afları uzlaşma kurumunun işleyişini olumsuz yönde etkilemekte, vergi idaresinin otoritesini zayıflatarak vergi denetiminin de işlevini zayıflatmaktadır.¹¹⁸

Diğer taraftan vergi afları, kişilerin adalet anlayışını tahrip ederek yasalara olan saygısını azaltır. Dürüst mükellefler, vergileme ile ilgili görevlerini yapmayan, vergi

---

¹¹⁶ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 109.

¹¹⁷ Kargı, 2011, a.g.m., s. 108.

¹¹⁸ Duran Bülbül, "Vergi Aflarının Ekonomik Ve Sosyal Etkileri-I", Yaklaşım Dergisi, Kasım 2003, Sayı: 131.

kaçakçılığına başvuran mükelleflerin af yoluyla cezadan kurtulduklarını görünce onlar da yasalara uygun davranmama yönünde güçlü hisler taşımaya, bunu icraata dökmeye başlayabilirler. Zaten vergisini ödemeyip aftan yararlananlar ise eğer af sonrası vergi kaçakçılığını önleyici herhangi bir reform gerçekleşmezse aynı hareketlerde bulunarak kaçakçılığa devam edeceklerdir. Bu yüzden vergi aflarına sıklıkla başvurulmamalı, başvurulacak ise de affın hemen ardından reform hareketleri ile vergi sisteminde etkinliği sağlayacak değişiklikler yapılmalıdır.

Vergi aflarına sıklıkla başvurulması mükellefleri sürekli yeni af çıkacak beklentisine sokacağından vergi ödevini yerine getiren mükelleflerde vergisel anlamda davranış bozukluklarına neden olacaktır. Yani verginin önemini bilen ve vergi ödevlerini yerine getirmeye gayret eden mükelleflerin yükümlü psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilecek ve bu mükellefleri vergisini ödememeye sevk edebilecektir.¹¹⁹

III. VERGİ AFFI TÜRLERİ

Kabul edilen vergi affi yasalarının içeriği ve kapsamı çeşitlendikçe, vergi affi türleri konusunda yapılan sınıflandırmalar da bu duruma uyum göstererek çeşitlenmiştir. Vergi afları sınıflandırılırken en yaygın sınıflandırma biçimi; kapsam açısından, süre açısından ve yöneldiği mükellefi açısından olmuştur. Ancak son yıllarda çıkarılan vergi affi yasalarında getirilen kolaylıklar kurumsal açıdan değerlendirildiğinde düzeltme affi, inceleme affi ve kovuşturma affi sınıflandırmasına da yer verildiği görülmektedir.¹²⁰

A. KAPSAM AÇISINDAN VERGİ AFLARI

Vergi affının hangi vergi türlerine yönelik olarak yapıldığı dikkate alınarak yapılan sınıflandırma şeklidir. Vergi affi gelir vergisi, kurumlar vergisi, emlak vb. vergi türlerini kapsayacak şekilde düzenlenebilir. Kapsam açısından sınıflandırmaya, vergi affının vergi aslını, vergi cezalarını (miktar ve ceza türü), gecikme faiz/ zamlarını içine alıp almadığı konusu da dâhil edilmektedir.¹²¹

---

¹¹⁹ Şahin, a.g.m., s.39.

¹²⁰ Coşkun Karadağ ve Yurdadoğ, a.g.m., 138

¹²¹ Savaşan, 2006- Afyon, a.g.m., s.45.

B. SÜRESİ AÇISINDAN VERGİ AFLARI

Vergi affının hangi dönemden başlayıp nereye kadar uzadığına ilişkin bir ayrımdır. Getirilen af yasası ile, af kapsamına alınacak olan borçların başlangıç ve bitiş dönemi yasada belirtilerek kabul edilebileceği gibi, geçmişe yönelik borçların, af yasasının yürürlük tarihinden itibaren belirli bir süre zarfında başvuru koşulu ile yararlanılabileceği şeklinde de düzenlemeler yapılabilmektedir. Aflar genellikle 2-3 ay gibi kısa dönemlik uygulamalar olmakla birlikte getirildikleri dönem ihtiyaçları çerçevesinde farklı uygulamalar da rastlanabilmektedir.¹²² Öyle ki bazen vergi sistemleri içinde kesintisiz af mekanizmasının yer aldığı görülebilmektedir. Son dönemlerde çıkarılan af yasalarının başvuru sürelerinin birden fazla kere uzatıldığı hatta “affin affı” şeklinde uygulamaların getirildiği de görülmektedir.¹²³

C. MÜKELLEFİ AÇISINDAN VERGİ AFFI

Vergi affının yöneldiği mükellefi açısından yapılan sınıflandırma biçimidir. Vergi affından tam ve dar mükellefler yararlanabileceği gibi sadece tam mükelleflerin yararlanabileceği uygulamalar da bulunmaktadır.¹²⁴ Herhangi bir nedenle yerine getirmedikleri vergisel yükümlülükleri bulunmasına rağmen durumu vergi idaresinin bilgisi dışında kalan mükellefler genelde af kapsamına alınmaktadır. Vergisel yükümlülüğünü yerine getirmediği bilinen mükellefler ise affa katılmayabilmektedir.¹²⁵

D. DÜZELTME AFFI

Düzeltilme affında, mükelleflerin eksik bildirdikleri veya gizledikleri matrahlarını belirli koşullarla ve genelde cezasız olarak beyan etmelerine olanak tanınır. Bu af biçiminde devletin mükellef hesapları üzerindeki inceleme ve denetim yetkisini engelleyici ya da ortadan kaldıracı herhangi bir hüküm yer almaz. Bir başka deyişle, afftan yararlanan mükelleflerin af dönemi hesapları dâhil devletin incelemesine kapatılmaz.¹²⁶

¹²² Kargı, 2011, a.g.m., s.102

¹²³ Coşkun Karadağ ve Yurdadoğ, a.g.m., 139

¹²⁴ Coşkun Karadağ ve Yurdadoğ, a.g.m., 139

¹²⁵ Savaşan, 2006-Afyon, a.g.m., s.44

¹²⁶ Ercan Yelman, “Türkiye’de Çıkarılan Vergi Aflarının Nedenleri ve 6736 Sayılı Kanun’un Mali Yönden İncelenmesi”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2017, Yıl: 7, Sayı :15, s.73.

E. KOVUŞTURMA AFFI

Devletin tahsilat için takibata geçtiği veya uyuşmazlık durumunda yargı sürecinde bulunan alacaklarla ilgili olarak, alacağın bir kısmından vazgeçmek veya başlamış kovuşturma ve hukuki süreçleri sonlandırmak üzere getirdiği vergi affıdır.¹²⁷

F. İNCELEME AFFI

İnceleme affında devlet, matrah artırımında bulunan mükelleflerin aftan yararlanılan dönemlere ilişkin hesap ve işlemlerini inceleme hakkından vazgeçmiş olur. İnceleme affı iki farklı biçimde uygulanabilir. İlkinde, getirilen inceleme affı, vergi matrahını arttırmasına karşılık mükelleflere şimdiki ve/veya gelecek dönemde incelenmeme garantisi verirken diğer şekli ile vergi matrahının belirli bir oranda artırılmasına rağmen geçmiş veya şimdiki hesap dönemlerinin incelenmeme garantisini vermeyip sadece gelecek hesap dönemlerine ilişkin incelenmeme garantisi verir. Bu tür vergi affına vergi idaresinin yeterli denetim gücüne sahip olmaması halinde başvurulduğu söylenebilir. Aşağıda, Tablo 1’de vergi affına yönelik teorik düzeyde yapılan sınıflandırma çerçevesinde vergi aflarının özellikleri görülmektedir.¹²⁸

Tablo 1: Vergi Aflarının Muhtemel Özellikleri

Türkiye’de Yapılan Ampirik Çalışmalar Işığında Vergi Aflarının Değerlendirilmesi				
Hedeflediği Kişiler Açısından	Kapsadığı Vergi Türleri Açısından	Afettiği Yükümlülük Açısından	Eşlik Ettiği Düzenleme Açısından	Diğer
Kayıt Dışı Mükellefler	Kişisel gelir vergisi	Faiz	Yaptırımların artırılması	Süre açısından: -Bir defaya mahsus -Sürekli
Beyan Dışı Mükellefler	İşletme vergileri	Vergi cezaları	Denetimin artırılması	Dayanak: -Yasa ile -İdari düzenleme ile
Kanuni Süresinden Sonra Beyanname Veren Mükellefler: -Ödenmemiş Vergi Borcu	Servet vergileri	Kovuşturma sürecinde olan: -Para cezaları -Hapis cezaları	Vergi Reformu; -Genel vergi reformu -Vergi ödevlerini yerine getirmeyenlere yönelik kısmi vergi reformu	
Vergi Kaçıranlar: -Matrahın hiç beyan edilmemesi -Matrahın eksik beyanı	Diğer	Verginin aşılması: -Bir kısmı affedilebilir -Vergi aslına dokunulmaz		

Kaynak: Coşkun Karadağ ve Yurdadoğ, “ Türkiye’de Yapılan Ampirik Çalışmalar Işığında Vergi Aflarının Değerlendirilmesi”, “Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal, 2017, Volume:8, s. 140.

¹²⁷ Erol, a.g.e., s. 143.

¹²⁸ Coşkun Karadağ ve Yurdadoğ, a.g.m., 139.

Cumhuriyet Dönemi'nde, Türkiye'de kabul edilen vergi affi yasalarının yukarıda yapılan sınıflandırmaya, bazı önemli hususlarda istisna, örnek teşkil ettiği görülmektedir. İstisna olan hususlar;

a) Vergi affi, idari düzenleme ile yapılamaz: Anayasanın 91.md. ne göre olağanüstü ve sıkıyönetim dönemlerinde çıkarılabilecek kanun hükmünde kararnamelerle yapılacak vergi affi düzenlemeleri hariç, vergilerin kanuniliği ilkesi ve affa ilgili anayasada yer alan düzenlemeler, vergi affının TBMM tarafından kabul edilen bir yasa ile yapılmasını zorunlu kılar. Hatta son dönemlerde bazı akademisyen ve hukukçular arasında, gerek bireyler aleyhine işlenen suçlar, gerekse toplumun tamamını ilgilendirmesi nedeniyle vergi kabahat ve suçlarının affi konusunda parlamentoların bile yetkisizleştirilerek referanduma sunulması yönünde tartışılmaktadır.¹²⁹ Keza doğurduğu sonuçlar açısından uzlaşma kurumunun da yasa ile idareye verilen geniş yetkiye dayanılarak çıkarılan af yasası olduğu düşüncesi ile farklı bir tartışma daha vardır.

b) Cumhuriyet döneminde çıkarılan vergi affi yasalarının sayısı konusunda tam bir fikir birliği sağlanamamış olsa da, yapılan çalışmalar ortaya koymaktadır ki, hiçbir af yasasında vergi aslı affa konu olmamıştır.

Tüm bu anlatılanlar ışığında Türkiye'de 1920 ile 2016 arası dönemde TBMM tarafından kabul edilen vergi aflarını sekiz tür altında toplamak mümkündür. Bunlar¹³⁰;

- Genel af yasaları dâhilinde birkaç maddeyle mali af düzenlemelerine yer verilmesi,
- Doğrudan vergi yasaları ile getirilen vergi afları,
- Sadece vergi cezalarının affına yönelik çıkarılan yasalar,
- Belirli vergi ve cezalarının affını kapsayan af yasaları
- Kısa süreli ve bir defaya özgü veya uzun süreli veya yinelemeli vergi afları,
- Matrah artırımları, stok afları gibi özellikli konularda yapılan aflar,
- Vergi aslı ve cezası ile birlikte hürriyeti bağlayıcı cezayı da gerektiren vergi suçlarını da kapsayan aflar,
- Tahsilatın hızlandırılmasına yönelik düzenlemeler.

¹²⁹ Erol, a.g.e., s. 143.

¹³⁰ Coşkun Karadağ ve Yurdadoğ, a.g.m., 139-141

IV. VERGİ AFFININ BAŞARISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Tüm tartışmalara rağmen farklı sebeplerle zaman zaman başvurulmak zorunda kalınan vergi aflarının başarıya ulaşabilmesi için özellikle sağlanması gereken şartlar ve dikkat edilmesi gerektiği belirtilen hususlara ilişkin görüşler aşağıda ele alınmaktadır.

A. VERGİ AFFININ BİR DEFAYA ÖZGÜ OLMASI

Vergi aflarına ile ilgili olarak asıl beklenti bir defalığının çıkarılmaları ve akabinde sistemin eksiklerinin bertaraf edilerek, alınacak sağlamaştırıcı önlemlerle mükelleflerin vergiye ilişkin görevlerini eksiksiz yapmalarının bir teşvik unsuru olmasının sağlanmasıdır.

Sık ara ile çıkarılan af kanunları her şeyden önce suç ve ceza politikasına aykırıdır. Suç işlemeyi aklına koyan, ileride çıkarılacak bir af kanunu ile kısmen veya tamamen cezadan kurtulacağını düşünen bir kimse o suçu işler. Bu da cezanın korkutma ve önleme fonksiyonunu azaltır.¹³¹

Yapılan çalışmalarda vergi aflarının sık ve tahmin edilebilir şekilde uygulandığı zaman vergi mükelleflerin bu durumdan olumsuz etkilendiği bu nedenle başarılı bir af uygulaması için, vergi aflarının ancak seyrek ve tesadüfi olarak uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Sık yapılacak aflar, mükelleflerin yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi için teşvik edici bir uygulama olmadığı gibi vergi kaçakçılarının gelecekte af yapılması ihtimalinin yüksekliği nedeniyle yükümlülüklerini zamanında yerine getirmeyip ertelemelerine sebep olacaktır. Bu bakımdan, her türlü imkândan yararlanılarak kaçakçılık fiillerinin bir şekilde ortaya çıkarılmasının, yürürlükteki affın ağır cezalardan kurtulmak için son bir fırsat olduğunun net bir şekilde belirtilmesi mükelleflerin affa katılımlarının artırılması bakımından yararlı olacaktır.¹³²

B. VERGİ AFFI TANITIMININ İYİ YAPILMASI

Belli beklentilerle çıkarılan afların mümkün olduğunca geniş kitlelere ulaşarak başarılı olabilmesi için çıkarılan af kanunlarının içeriğinin çok iyi tanıtılması, anlatılması

---

¹³¹ Gökçe, a.g.e., s.139.

¹³² Bayer et.al., s.a., p. 72.

gerekir. Bu çabaların sonucuna bağlı olarak aftan yararlanacak olan mükelleflerin affa katılımı artacaktır.¹³³

Geniş halk kitlelerini etkileyecek şekilde hazırlanan vergi affı kanunları bu nedenle hedef kitlesine ulaşacak şekilde, hatta profesyonel reklam ajansları desteği alınarak mükellef psikolojisine uygun, her türlü iletişim aracı kullanılarak kapsamlı bir propaganda uygulaması ile duyurulmalıdır. Mükelleflerin affa katılımını artırabilmek için yapılan bilgilendirmeler açıklayıcı olmalıdır. Aynı zamanda vergi suçlusı olarak affa katılmayanlara uygulanacak yaptırımlar sürekli dile getirilerek katılımı teşvik edici şekilde anlatılmalıdır.¹³⁴ Diğer taraftan da aftan sonraki dönemde uygulanacak daha katı vergi cezaları ve yaptırımlar getirilmeli, bunlar da aynı şekilde duyurulmalıdır.¹³⁵

C. VERGİ AFFI AVANTAJLARININ AFFA KATILIMI TEŞVİK EDİCİ OLMASI

Ekonomistler genellikle vergi aflarına duyulan taleple af yasalarının içeriği arasında bir ilişki kurmaktadır. Başarılı bir af uygulaması mükelleflerin affa katılımının yüksek oranda olmasına bağlıdır. Bu vergi kanunlarının bürokratik engellerden, formalitelerden uzak, mümkün olduğunca düşük maliyetle katılımı sağlayıcı nitelikte olmasına, afla birlikte ve af sonrasında vergi idaresince uygulanacak sıkı önlemlerle mümkün olacaktır.

Bunun yanı sıra mükelleflerin geçmiş dönemlere ilişkin vergi beyannamelerini verme zorunluluğu, affa katılım düzeyini azaltan caydırıcı bir faktör olmaktadır. Bundan dolayı da affa katılım düzeyini arttırabilmek için mükelleflere eski vergi borçlarının ödenmesinde birtakım kolaylıklar sağlamak gerekmektedir. Burada önemli olan mükelleflerin borçların ödemesini değil beyanda bulunmalarını sağlamaktır. Çünkü borçlar vergi affı programı sona erdikten sonra da tahsil edilebilecektir.

Borçları büyük miktarlara ulaşan yükümlülere uzun taksit süreleri veya ek ödeme süreleri tanınması affa katılımı teşvik edici düzenlemelerdendir. Yani vergi af kanunları çıkarılırken bunun süresinin ayarlanması¹³⁶ ve bu zaman diliminin vergi borçlarını ödemesi için başka birtakım kolaylıklarla da desteklenmesi affın başarıya ulaşmasında önemli rol

¹³³ Gökçe, a.g.e., s.140.

¹³⁴ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 111

¹³⁵ Şahin, a.g.m., s.42.

¹³⁶ Ayrangöl ve Tekdere, a.g.m., s.256.

oyunar. Mükelleflerin vergi borçlarının ceza ve faizlerinin silinerek sadece anaparayı taksitler halinde, kredi kartı vb farklı ödeme imkânının verilerek, hafta sonu, mesai saatleri dışında da işlem yapılabilmesi gibi mükelleflere tanınan ve katılımı cazip hale getiren çeşitli uygulamalarla mükelleflerin katılımı artırılmaya çalışılabilir.¹³⁷

D. VERGİ AFFININ VERGİ SİSTEMİNİ GÜÇLENDİRİCİ ÖNLEMLERLE BİRLİKTE YÜRÜTÜLMESİ

Bir vergi affının başarıya ulaşabilmesi ve kalıcı olabilmesi için, affın mutlaka bir vergi idaresi reformu ve vergi sistemi reformuyla birlikte uygulanması şarttır.¹³⁸ Vergi affı yasalasmadan önce vergi sistemindeki eksiklikler tespit edilerek vergi sistemi güncelleştirilip geliştirilmelidir. Böylelikle ihtiyaçları ve beklentileri karşılayacak, katılımı artırıcı düzeyde bir af etkisi yaratılabilir. Çıkarılacak af ile birlikte denetim kabiliyeti yüksek etkili bir vergi idaresinin kurulması, otomasyon oranının artırılması ve gelir ve kurumlar vergisinin dilimlerine uygulanan marjinal vergi oranlarında indirimler yapılması gönüllü vergisel uyumu artırabileceği öngörüsünde bulunmak mümkündür.¹³⁹

İlave yaptırım mekanizmaları ile desteklenmiş bir vergi affının adilâne bir uygulama olduğunun kamuoyuna kabul ettirilme şansı daha yüksektir.¹⁴⁰ Vergi affından faydalanan mükellefler af sonrasında yasa ve uygulama açısından değişiklik olmadığını görürlerse eski alışkanlıkları ile hareket etmeye devam edeceklerdir. Bu nedenle, afların akabinde vergi suçu işleyenlerin yakalanma ihtimallerini artıracak, cezalandırılmasını sağlayacak idarî ve hukukî reformlarla yürütülmesi zorunludur.

Af beklentisi, mükelleflerin vergi ödeme isteklerini azalttığından ek önlemlerle desteklenmediğinde, mükellefler açısından teşvik edici olmayacaktır. Af sonrasında vergi suçu işleyenlere karşı cezaların ağırlaştırılması, denetimlerin sıklaştırılması ve yakalanma ihtimallerinin yükseltilmesi gibi önlemlerin alınması, mükelleflerin malî kanunların gereklerini yerine getirmede daha gayretli olmalarını sağlayacaktır.

Benzer önlemler affa başvurulmadan da yapılabilir ancak yükümlülüklerini yerine getirmeyen mükellefler açısından geçmişteki hesaplarının incelenmesi ile ortaya çıkabilecek cezalar caydırıcı olabileceğinden kendilerini saklamaya devam

¹³⁷ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s.110

¹³⁸ Gökçe, a.g.e., s.142

¹³⁹ Şahin, a.g.m., s. 42.

¹⁴⁰ Gökçe, a.g.e., s.142

edebileceklerdir. Oysa bu mükelleflerde, af ile geçmiş hesaplarının incelenmeyeceği, aftan sonra ise sıkı kurullarla inceleneceği düşüncesinin uyandırılması halinde kendiliklerinden başvuruda bulunabileceklerdir. Vergi yönetiminin güçlendirilerek, etkinliğinin artırılması da affın başarısını etkileyecektir.¹⁴¹

E. VERGİ AFFINDAN YARARLANANLARIN MAHREMİYETİNE ÖZEN GÖSTERİLMESİ

Vergi aflarının başarılı olabilmesi için, affa katılan mükelleflerin gizleneceğinin aflardan önce duyurulması, hatta bu uygulamanın af kanunuyla düzenlenmesi, kimliğinin rakipleri, müşterileri ve çevresi gibi önem verdiği kişi ve kurumlarca öğrenilmesinden endişe edecek vergi suçlusu mükelleflerin çekinerek ortaya çıkmak istememe riskinin bertaraf edilmesi açısından önem taşımaktadır.¹⁴² Çünkü af katılımcılarının af uygulamasından yararlanmış olduğunun başkaları tarafından bilinmesi, bir sosyal damgalanma mekanizmasını harekete geçirerek, söz konusu yükümlülerin iş hayatları üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmesine sebep olabilir.¹⁴³

Ülkemizde, bazı dönemlerde vergi suçlularına dönük, aftan faydalanmayanların kamuoyuna “vergi yüzsüzleri” olarak ilan edileceği gibi affa katılımı artırmaya dönük vergi mahremiyetinin koz olarak kullanıldığı dönemler de görülmüştür.

F. VERGİ AFFI DÖNEMİNİN YETERLİ SÜREYİ KAPSAMASI

Başarılı bir af uygulaması için vergi aflarının yürürlükte kalacağı ve uygulanacağı sürenin çok iyi belirlenme gerekmektedir. Öyle ki af süresi hem mükelleflerin gerekli araştırmaları yapabilmelerine hem de vergi kaçakçılarının gerekli cesareti toplayarak ortaya çıkmalarına imkân verecek uzunlukta olmalıdır.¹⁴⁴ Diğer taraftan vergi affı uygulaması ile ilgili belirlenecek sürenin gereğinden fazla uzun tutulması da aftan beklenen etkiyi azaltacak ve olayları sürüncemede bırakabilecektir.¹⁴⁵

---

¹⁴¹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 110

¹⁴² Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 111

¹⁴³ Gökçe, a.g.e., s. 143

¹⁴⁴ Ayrançöl ve Tekdere, a.g.m., s.256.

¹⁴⁵ Gökçe, a.g.e., s.144

Affin süresi genel konjoktür ve ülkenin içinde bulunduğu şartlar çerçevesinde belirlenmektedir. Vergi affi uygulamalarının başarısı için ideal af süresinin ne kadar olması gerektiği her ülkenin vergi yönetimi tarafından, yerel koşullar ve yönetimin imkânları da dikkate alınarak titizlikle belirlenmelidir.¹⁴⁶

V. VERGİ AFFININ VERGİYİ SONLANDIRAN DİĞER UYGULAMALARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Vergi olayı, bir zincire benzetildiğinde bu zincirin son halkası vergi alacağıın ortadan kalkmasıdır. Vergiyi doğuran olayla ortaya çıkan vergi alacağı; tarh, tebliğ ve tahakkuk işlemleri ile somut bir şekilde hesaplanarak yükümlüler tarafından ödenebilir hale gelmektedir. Sonrasındaki aşama vergi borcunun mükellef tarafından ödenmesidir. Ancak vergi borcu ve cezalarını doğal sonlandırma yöntemi olan ödeme ve inceleme konumuzu oluşturan af dışında başka kurumlar da vardır. VUK'da mükellef, vergi borcunu ödemesi dahi zamanaşımı, terkin ve takas gibi doğal olmayan nedenlerle de vergi alacağı ortadan kalkabilmektedir.¹⁴⁷ Aflardan farklı olarak, bu kurumların ortak özelliği süreklilik taşımalarıdır. Yani bu kurum ve uygulamalarda yürürlük süreleri kısıtlanmamıştır. İlke olarak devamlıdır. Oysa aflar istisnai nitelikte kanunlardır.¹⁴⁸ Sadece devlet yönetimi tarafından çıkarılırken belirtilen uygulamalar mükellefler açısından bir hak durumunda olup, mükellefin talebi halinde uygulanması istenebilmektedir.¹⁴⁹

Öte yandan aşağıda incelenecek kurumların hepsi VUK'nda düzenlenmiştir. Bu nedenle yalnızca VUK kapsamına giren vergilere uygulanırlar. Af bakımından ilke olarak böyle bir sınırlama yapıp yapmama yetkisi tamamen yasama organının takdirine bağlıdır. Yasama organı dilerse tüm vergi türlerini af kapsamına alabilir. Diğer taraftan terkin, cezalarda indirim, uzlaşma ya da pişmanlık talebinde bulunmak ve hükümlerden yararlanmayı dilemek bir haktır. Fakat yükümlü ya da ceza sorumlusu af edilmeyi dilemek konusunda sübjektif bir hakka sahip değildir.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 111

¹⁴⁷ Gökçe, a.g.e., s.25

¹⁴⁸ Recai Dönmez, "Teoride ve Uygulamada Vergi Afları", Anadolu Üniversitesi Yayınları NO:557, Eskişehir 1992, s.22

¹⁴⁹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 111

¹⁵⁰ Dönmez, 1992, a.g.e., s.22

A. ZAMANAŞIMI VE VERGİ AFFI

Zamanaşımı, kanunda belirlenmiş bir sürenin geçmesi ile bir hakkın kazanılması veya kaybedilmesi olarak tanımlanmıştır. Kanunda belirtilen sürenin sona ermesiyle birlikte borçlu açısından borç ortadan kalkarken, alacaklı açısından alacağını isteme veya dava açma hakkı ortadan kalkmaktadır. Borçlunun borcunu isteyerek veya bilmeyerek ödemesi durumunda ödeme geçerli kabul edilmektedir.¹⁵¹ Borcu sona erdiren bir neden olarak mükellefin ileri sürüp sürmemesine bakılmadan idare ve yargı organları tarafından re'sen dikkate alınır.

Diğer taraftan gecikmiş cezanın, kendisinden beklenen işlevi gerçekleştiremeyeceği düşüncesi ile vergi cezaları bakımından tahakkuk ve tahsil zamanaşımı kabul edilmiştir:

Tahakkuk zamanaşımı: Vergiyi doğuran olay meydana gelmiş, ancak bu olayı izleyen beş yıllık tarhiyat zamanaşımı süresinde vergi mükellefine tebliğ edilmemişse, kanunen doğmuş olan vergi alacağı mükelleften talep edilemez (VUK md. 113, 114, 15/2).¹⁵² VUK'nun 374. maddesine göre genel usulsüzlükte usulsüzlüğün yapıldığı yılı izleyen yılın birinci gününden başlayarak iki yıl geçtikten sonra vergi cezası kesilmez. Bir kısım özel usulsüzlük cezalarında (VUK md. 353, md. 355) ise iki yıl yerine beş yıl zamanaşımı süresi kabul edilmiştir. Zamanaşımı süreleri içinde ceza ihbarnamesi tebliğ edilmesi zamanaşımı süresini keser.

Tahsil zamanaşımı: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 102. maddesine göre vergi tarh ve tebliğ edilerek tahakkuk etmiş, ancak vadesini izleyen beş yıl içinde tahsil edilememişse vergi borcu zamanaşımına uğrar ve sona erer. Ancak tahsil zamanaşımından sonra mükellef kendi arzusuna göre isterse ödeme yapabilir.¹⁵³

Görüldüğü üzere zamanaşımı kanunlarda baştan tanımlanmış, süreleri ve hukuki çerçevesi önceden belirlenmiş, yasalarda var olan bir kurum niteliğinde olup vergi yükümlüsünün başvurusuna gerek kalmadan, re'sen devreye girmektedir. Vergi affında ise kanun koyucu gördüğü lüzum üzerine gerekli ve istediği konularda, kendi tanımladığı süreler çerçevesinde yeni bir hakkı mükellefe sunmaktadır.

---

¹⁵¹ Şahin, a.g.m., s.12.

¹⁵² Erdoğan Öner, "Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi", Seçkin, Şubat 2014, Ankara, s. 142

¹⁵³ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan, "Vergi Hukuku", Turhan, Ankara 2014, s.218

B. TERKİN VE VERGİ AFFI

Vergi alanında terkin kavramı, tahakkuk eden vergi miktarının kamu idaresinin alacakları arasından düşülerek kayıtlarının silinmesi anlamına gelir. Yani terkin, kamu idaresinin vergi alacağını bütün hukuki sonuçları ile birlikte ortadan kaldıran idari bir işlem olup vergi, kısmen veya tamamen ortadan kalkmaktadır.¹⁵⁴

Terkinin kelime anlamı silme demektir. “Yangın, su basması, yer sarsıntısı, yer kayması, kuraklık, don, hayvanat ve haşarat istilası vb.” durumlar nedeniyle varlıklarının veya ürünlerinin an az üçte birini kaybeden yükümlülerin vergi ödeme güçlerini önemli düzeyde kaybetmiş oldukları kabul edilir. Bu durumda vergilerinin alınmasından vergi alacaklısı başvuru üzerine tek taraflı olarak, kısmen veya tamamen vazgeçer, yani siler. Ayrıca alacağın takibine geçmeye değmeyecek kadar olması halinde de alacak terkin edilebilir. Vergi dairesinin tarh ettiği verginin hukuka aykırı olduğu iddiası ile vergi mahkemesine dava açanların taleplerinin mahkemece kabul edilmeleri halinde de vergi dairesi alacağını terkin yoluna gidecektir. Keza vergi dairesinin tarh işlemi yaparken hataya düşmesi durumunda da hatalı kısım terkin edilir.¹⁵⁵

Terkin, bir yandan mükelleflere mali kolaylıklar sağlarken diğer yandan da vergi idaresinin iş ve zaman kaybını önlemektedir. Bununla birlikte terkin, sosyal hukuk devleti anlayışının bir sonucudur. Çünkü mükelleflerin ellerinde olmayan nedenlerle (doğal afetler gibi) zor duruma düşmeleri durumunda, onlara bir takım kolaylıklar sağlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca, bazı işlemlerin maliyetleri hasılatlarını geçmektedir. Bu nedenle, bu alacaklar için terkin müessesin geliştirilmesi yerinde bir karar olarak kabul edilmektedir.¹⁵⁶

Terkinle vergi alacağı kısmen ya da tamamen, bütün hukuksal sonuçlarıyla son bulmaktadır. Bu nedenle verginin terkinini ile vergi affı vergi borçlarını ve vergi cezalarını silmesi yönüyle birbirine benzerlik göstermektedir. Ancak bu iki kurum arasında esaslı farklılıklar vardır.

İlk olarak yetkili organlar farklılık göstermektedir. Terkine vergi idaresi karar verirken vergi affında bu yetki kural olarak yasama organına tanınmıştır. Bu nedenle,

---

¹⁵⁴ Öner, a.g.e., s.143.

¹⁵⁵ Erdem vd, a.g.e., s.178.

¹⁵⁶ Gökçe, a.g.e., s.58.

terkin mükellef bazında subjektif ve özel bir işlemken vergi afları tüm mükellefler açısından ortaya çıkan objektif ve genel bir işlem olarak ortaya çıkar.

Terkin ve vergi affi kapsamlar itibariyle de farklılık göstermektedir. Terkinin kapsamına hem vergi asılları hem de vergi cezaları girmektedir. Her ne kadar uygulamada zaman zaman cezanın yanında vergi aslının affedildiği görülse de, ilke olarak af, vergi cezalarını kapsamaktadır.

Genel olarak af mutlak bir takdire dayanır. Vergi hukukunda da böyledir; bunun sonucunda affeden organ niçin affettiğini söylemek zorunda değildir. Buna karşılık bir vergi alacağını ve cezasını terkin etmek istediğinde, önceden kanunda saptanmış koşulların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırmak zorundadır. Kanunda öngörülen koşullar gerçekleştiğinde, idarenin vergi alacağını ve cezasını terkin edip etmemek konusunda takdir yetkisi yoktur. Vergi affında ise affedilen organın hangi koşulların varlığı halinde bu yetkisini kullanacağı önceden belirlenmemiştir.¹⁵⁷

Kurumlar arasında amaçlar da farklıdır. Esasen vergi afları vergi hukukunda istisnai bir yol olması gereken, politik yönleri ile de öne çıkan olağanüstü bir araç niteliğinde olup bu nedenle yasama organı yetkisinde ortaya çıkabilmektedir. Terkinde amaç ise, vergi kaynağının korunması ilkesidir. VUK'nda öngörülen koşullar gerçekleştiğinde, idarenin vergi alacağını ve cezasını terkin edip etmeme konusunda takdir yetkisi bulunmamaktadır.¹⁵⁸

C. CEZALARDA İNDİRİM VE VERGİ AFFI

VUK 376. Maddesine göre, yükümlü veya sorumlu vergi mahkemesinde dava açma süresi içinde vergi dairesine başvurarak re'sen, ikmalen veya idarece tarh edilen vergi veya farkını ve indirimden arta kalan vergi cezalarını vadesinde veya teminat göstererek vadenin bitmesinden itibaren üç ay içinde ödeyeceğini bildirirse; vergi zıyayı cezasında birinci defada yarısı, daha sonra kesilenlerde üçte biri; usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarında üçte biri indirilir. Böylelikle vergi uyumsuzlukları azaltılırken verginin ve cezanın hazineye girme süresini kısaltmak mümkün olur.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ Dönmez, a.g.e., 1992, s.24.

¹⁵⁸ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 112

¹⁵⁹ Öncel, a.g.e., s. 220

Her şeyden önce cezalarda indirim ile af arasında daha önce de belirttiğimiz gibi sürekli olma, indirimden yararlanma konusunda talep etme ve yalnızca VUK kapsamındaki vergilere uygulanma gibi farklılıklar vardır. Bunun yanında cezalarda indirim yoluyla cezalarda sadece kısmi indirim sağlanabilir. Oysa af yoluyla vergi cezalarının tamamen affedilmesi mümkündür.

Diğer taraftan cezalarda indirimde amaç, vergi idaresiyle mükellef arasındaki uyuşmazlığın yargı süreci devreye sokulmadan, kamu alacağının hızla tahsilini sağlayarak çözmektir. Vergi borçlusu açısından da cezanın bir kısmından kurtulması sağlanmış olacaktır. Vergi afları ile bunların yanında yönetimin bilgisi dışında kalmış vergi suçlarının, dolayısıyla gizlenmiş matrahların da ortaya çıkarılması amaçlanır.

Cezalarda indirim hükmü yalnızca idari nitelikte vergi cezalarına uygulanabilirken vergi aflarında ceza hukuku kapsamındaki vergi cezalarının affi da son derece olağandır. Af hükümleri ile cezalarda indirim hükümlerinin birlikte uygulanması da mümkündür. Bu durum esasen kısmi af durumunda söz konusu olur. Vergi cezalarının tamamen affi halinde indirim doğal olarak söz konusu olmayacaktır. İki kurumun birlikte uygulanması durumunda, yükümlüler af kanunun kendilerine uygulanan indirimden arta kalan miktarı öderken VUK'nundaki koşulları taşımaları halinde maddede öngörülen indirimin de uygulanmasını isteyebilirler. Bu durum da, her iki kurumun nitelikleri açısından farklılığını ortaya koymaktadır.¹⁶⁰

Cezalarda indirim sadece tespit edilebilmiş vergi suçlarına uygulanabilirken vergi afları yönetimin bilgisi dışında kalmış vergi suçlarını da içine almakta ve böylelikle de gizlenmiş matrahların ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır.¹⁶¹

Cezalarda indirim, aralarındaki kısmi ayrılıklar bir yana bırakılacak olursa aftan ziyade ceza hukukunda yer alan ve TCK.'nun 119. maddesinde düzenlenen ön ödeme kurumuna benzediği söylenebilir.¹⁶²

D. PİŞMANLIK, ISLAH VE VERGİ AFFI

Yükümlüler beyana dayanan vergilerde, işlemiş oldukları ve vergi kaybı sonucunu doğuran suçlardan pişmanlık duymaları halinde belli koşullar altında

---

¹⁶⁰ Dönmez, a.g.e., 1992, s.25

¹⁶¹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 112

¹⁶² Dönmez, a.g.e., s. 25

suçluluktan kurtulabilirler. Bunun için yükümlülerin vergi zıyaı suçlarını yetkili mercilere kendiliğinden dilekçe ile haber vermeleri gerekmektedir. VUK 371.maddesi yükümlülerin pişmanlık ve ıslah hükmünden yararlanabilmesi için bir kısım ek koşulların varlığını da aramaktadır:

- Yükümlünün durumu bildirmesinden önce bir ihbar yapılmamış olmalıdır.
- Yükümlünün haber verme dilekçesinden önce yükümlü nezdinde bir vergi incelemesi başlamamış veya olay takdir komisyonuna intikal ettirilmemiş olmalıdır.
- Hiç verilmemiş olan vergi beyannamelerinin haber verme dilekçesinin verildiği tarihten başlayarak on beş gün içinde verilmesi gerekir.
- Eksik veya yanlış yapılan beyan yükümlünün durumu haber verme tarihinden itibaren on beş gün içinde tamamlanmalı veya düzeltilmelidir.
- Yükümlü tarafından haber verilen ve ödeme süresi geçmiş olan vergiler, ödemenin geciktiği her ay ve kesri için 6183 sayılı kanunda gecikme zammına ilişkin olarak öngörülen oranda bir zamla birlikte haber verme tarihinden başlayarak on beş gün içinde ödenmelidir.

Sayılan koşullara uygun olarak bildirilen kaçakçılık suçları için de pişmanlık hükümleri işletilebileceği gibi (VUK. madde 359) iştirak halinde suçluluk sıfatı da kalkar (VUK madde 371).

VUK'nun 371. maddesinin son fıkrası, pişmanlık hükmünün emlak vergisinde uygulanmayacağını belirtmiştir. Yasa koyucu bu hükümle, kamulaştırma bedelinin saptanmasında tek ölçüt olmamasına rağmen, emlak vergisi değerini kamulaştırma olasılığına karşı yükseltmek isteyen kötü niyetli yükümlülere engel olmayı amaçlamaktadır.¹⁶³

Vergi anlaşmazlıklarının idari aşamada çözümünde pişmanlık ve ıslah kurumu; meydana gelmiş bir vergi suçunun açığa çıkma ihtimali belirmeden önce yükümlü tarafından ilgili vergi dairesine haber verilmesi ya da verilen beyannamenin düzeltilmesine karşılık vergi idaresince suç oluşturan davranışı haber veren yükümlüye ceza uygulanmaması esasına dayanan bir uygulamadır. VUK.'nun 371. maddesinde düzenlenmiş olan pişmanlık ve ıslah kurumu, bir mükellef hakkıdır ve bu haktan

---

¹⁶³ Öncel, a.g.e., s. 221

yararlanarak işlediği vergi suçunu devlete kendiliğinden haber veren kişi hakkında cezai işlem uygulanmamaktadır. Böylece yükümlü ile devlet arasındaki vergi sorunu uyuşmazlık yaratmadan, kısa yoldan çözümlenmeye çalışılmaktadır.¹⁶⁴

Pişmanlık ve ıslah kurumu, vergi aflarına benzese de pişmanlık ve ıslah uygulamasında vergi yükümlüleri tümüyle affedilmemekte, her bir pişmanlık talebi bağımsız olarak ele alınıp değerlendirilmektedir. Vergi afları ilke olarak sadece bir kere başvurulması gereken olağanüstü nitelikte ve kısa süreli bir araç olduğu halde, pişmanlık ve ıslah genellikle bir vergi sisteminin süreklilik gösteren bir kurumu olarak kabul edilir.¹⁶⁵

Af ile pişmanlık ve ıslah arasındaki farklar¹⁶⁶:

- Pişmanlık ve ıslah sürekli uygulanabilirken vergi affi ilke olarak yalnızca bir kez başvurulması gereken, olağanüstü nitelikteki istisnai bir araçtır.
- Pişmanlık ve ıslah uygulanması hem vergi türleri açısından, hem tarh yöntemleri açısından, hem de cezalar bakımından sınırlandırılmıştır. Pişmanlık ve ıslah kapsamına yalnızca VUK'nun uygulandığı vergiler girerken emlak vergisi kapsam dışı tutulmuştur. Af kapsamına her türlü vergi girerken kanun koyucu dilerse vergi türleri bakımından bambaşka sınırlamalar da getirebilir.
- Tarh yöntemi bakımından pişmanlık ve ıslah, yalnızca beyana dayalı vergilerde uygulanır. Yani götürü usulün uygulandığı durumları kapsamaz. Af açısından böyle bir sınırlama yoktur.
- Pişmanlık ve ıslah yalnızca kaçakçılık, ağır kusur ve kusur cezalarına uygulanır. Yani usulsüzlük cezalarına uygulanmaz. Af bakımından ise böyle bir ayırım düşünülemez.
- Pişmanlık ve ıslahtan yararlanılması gecikme zammının ödenmesi koşuluna bağlanmıştır. Afta ise cezalarla birlikte gecikme zammı afları yoluna gidildiği sıklıkla görülmektedir.

---

¹⁶⁴ Gökçe, a.g.e., s.87

¹⁶⁵ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 113

¹⁶⁶ Dönmez, a.g.e., 1992, s.25

E. UZLAŞMA VE VERGİ AFFI

Uzlaşma, “*tarh edilen vergi ve cezaların, yargı yoluna başvurulmaksızın vergi idaresi ile mükellef arasında görüşme yoluyla, ödenecek miktar üzerinde bir anlaşmaya varılmasıdır.*” Uzlaşma vergi veya vergi cezasının tamamen ortadan kalkması ile sonuçlanabilir. Böylelikle uzlaşılan vergi aslı dışındaki, gecikme faizi de dâhil olmak üzere vergi borçları ortadan kalkar.¹⁶⁷

Vergi borcu ve cezalarını ortadan kaldıran uzlaşma, vergi ihtilaflarının çözümünde yaygın şekilde başvuru alan barışçıl ve idari bir çözüm yoludur. Bu yönüyle uzlaşma, vergilendirmeyi daha kısa sürede sonuçlandırmak ve vergiyi bir an önce tahsil etmeyi sağlaması açısından oluşturulmuştur.

Vergilendirmede verimlilik ilkesi gereği, olması gerekenden az, fakat zamanında toplanan vergiyi, olması gereken miktarda ancak gecikilerek toplanana yeğleyen yasa koyucu, vergi toplama işlevinin yarattığı uyuşmazlıkların çözümünde, vergi yargısının ağır bir yük altında kalmasını ve çalışamaz hale gelmesini önlemek için idari bir yol öngörme gereği duymuştur. Vergi idaresi ile mükelleflerin aralarındaki uyuşmazlığı karşılıklı görüşme, tartışma ve pazarlık yöntemleriyle çözmeleri esasına dayanan bu yolun adı “uzlaşma”dır. Keza, Maliye teşkilatının başarısı da vergi tahsilatı ile ölçülmektedir. Ülke bütçesinde büyük ağırlığı olan vergi gelirleri tahsilatının, anlaşmazlıklar dolayısıyla düşmesi, bütçe açısından makro-ekonomik sonuçlar doğurabilir. Vergi uygulamalarında, mükellefle devamlı anlaşmazlık halinde bulunmak, yalnız vergi sisteminin değil, bütün mali sistemin ülkede gerektiği gibi yerleşmesine ve gelişmesine engel olabileceği gibi, uzun dönemde mükellef kesiminde uyandıracığı direnç nedeni ile de toplumsal huzursuzluk ve sarsıntılara da yol açabilir. Bu anlaşmazlıklar, yeterince hızlı olamayan mali yargı nedeni ile yeni anlaşmazlıklara, dolayısıyla da vergi sisteminin sarsılmasına neden olabilir. Uzlaşma ile bunun önüne geçilmiş olunur. Dolayısıyla uzlaşmanın bir ödün kurumu olduğu söylenebilir.¹⁶⁸

Uzlaşma ve affin benzeştiği nokta her ikisinin de vergi aslının ve/veya vergi cezasının bir kısmından vazgeçilmesidir. Ancak af ile uzlaşma arasında öz ve uygulama yönünden farklılıklar daha çoktur; şöyle ki:

---

¹⁶⁷ Öner, a.g.e., s. 142

¹⁶⁸ Gökçe, a.g.e., s.59-60

- Uzlaşma çift taraflı olup idare ile mükellef arasında yapılan mutabakat sonucunda ortaya çıkarken, vergi affı tek taraflıdır.
- Uzlaşmanın kapsamı hem kanunda hem de kanunun verdiği yetkiye istinaden idarece sınırlamalara tabi tutulmuştur. Vergi affının kapsamı ise daha geniş olabilmektedir.
- Uzlaşma belirli bir mükellef açısından söz konusu olduğundan sübjektiftir. Uzlaşma esnasında idarenin vereceği kararda kendi haklılık derecesi yanında ekonominin ve mükellefin içinde bulunduğu koşullar belirleyici rol oynarken vergi affında bu hassasiyetler her zaman düşünülüp değerlendirilmeyebileceği gibi daha objektif yapıdaki affta mükelleften mükellefe değişiklik söz konusu olmamaktadır.¹⁶⁹
- Sözleşme benzeri olarak nitelenen uzlaşmanın, Anayasanın 73. maddesindeki verginin yasallığı ve 38. maddesindeki suçta ve cezada yasallık ilkesine açık olarak aykırı olduğu görüşü dile getirilerek bu yönü ile vergi affından ayrılır.¹⁷⁰

Belirtilen tüm bu farklılıklara rağmen vergi affının gerekçe ve amaçlarından biri olan idare ile mükellefin barıştırılarak ihtilafı dosyaların ortadan kaldırılması amacının gerçekleşebilmesi kısmen de olsa uzlaşmanın işlerliğinin artırılması ile sağlanabilir.¹⁷¹

---

¹⁶⁹ Edizdoğan ve Gümüş, a.g.m., s. 113

¹⁷⁰ Saban, a.g.m., s. 469

¹⁷¹ Çetin; a.g.m, s.18

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI ve ETKİLERİ

“...Vergi usullerinin ıslahı çarelerinin aranmasına da ehemmiyetle devam olunmalıdır. İyi usul ve iyi tatbikin memnun edici neticelerini [hiçbir] işte vergi mevzuu kadar hassasiyetle takdir etmez.” (01.11.1936, TBMM, 5. Dönem, 2. Toplanma yılını açarken.)”

Mustafa Kemal ATATÜRK

Vergi aflarının daha iyi anlaşılabilmesi için uygulandıkları döneme ait mevcut koşulların gözden geçirilmesi önemlidir. Bu bölümde genel olarak ülkemizdeki vergi afları kronolojik olarak incelenmiş ve etkileri araştırılmaya çalışılmıştır.

I. TÜRKİYE’DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI

Vergi afları dünyanın hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerinde benzer sebeplerle başvurulan bir uygulama niteliğinde olup tarihteki yerinin çok eski olduğu bilinmektedir. Mısır’da Rosetta Stone’da yazılı ilk vergi affına ilişkin belgeler MÖ 200’de toplumsal karışıklığı düzeltmek için vergi isyancılarının affedilmesi ile ilgili olarak çıkartılmıştır. Vergi aflarına Roma İmparatorluğu’nun hüküm sürdüğü MS 401, 411, 434, 445, 450 ve 458 yıllarında da başvurulduğu bilinmektedir. Son otuz yıldan beri ulusal af programları dünyanın birçok ülkesinde örneğin, Belçika’da (1984), Fransa’da (1982, 1986), İrlanda’da (1988, 1993), İtalya’da (1982, 1984, 2002), İspanya’da (1977), Avusturya’da (1982, 1993), Arjantin’de (1987, 1995), Kolombiya’da (1987), Hindistan’da (1981, 1997), Venezüella’da (1996), Panama’da (1974), Kanada’da (1993), Portoriko’da (1988, 1991), Finlandiya’da (1982, 1984), Yeni Zelanda’da (1988), Rusya’da (1993, 1996, 1997) Portekiz’de (1981, 1982, 1986, 1988) ve diğer ülkelerde uygulanmıştır.¹⁷²

¹⁷² Çetin, a.g.m., s. 177

Vergi aflarına, OECD ülkelerinden Avusturya, Avustralya, Belçika, Hollanda, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, İrlanda, İtalya, İspanya, Portekiz, İsviçre vb ile 40 kadar ABD eyaletinde, her birinde farklı dönemlerde farklı uygulamalarla nadiren başvurulduğu görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelere Şili, Arjantin, Bolivya, Brezilya, Hindistan, Meksika ve ülkemizde ise aflar sıklıkla başvuru, adeta rutin hale gelen uygulamalar haline gelmiştir.¹⁷³

Bu ülkelerde çıkarılan vergi aflarının genellikle ağır kriz dönemlerinin ardından, ağırlıklı olarak gelir elde etmek ve kriz dönemleri başta olmak üzere yurt dışına, özellikle “vergi cenneti” olarak adlandırılan off-shore banka hesaplarına kaçırılmış kayıt dışı fonların ülkeye çekilerek vergilendirilmesi ve kalıcı olmalarının hedeflendiği görülmektedir. Yapılan bildirim ve matrah artırımlarında uygulanan vergi oranları en düşük yüzde 5 ile başlayıp (İtalya), yüzde 27’ye (ABD) kadar çıkmakta, Danimarka, Çin gibi ülkelerde oluşan vergi ziyayı tutarına göre 3 ile 8 yıl arası hapis cezası getirilmektedir. Nepal’de ise vergi idaresine, kendilerine bildirilmeyen ve vergisi ödenmeyen gelir ve gayrimenkule el koyma yetkisi verilmiştir. Diğer ülkelerden farklı olarak af sonrası Çin’de vergi yönetiminde kökten değişiklik yapılarak yeni gelir vergisi sistemi oluşturulmuştur (1994). Vergi afları açısından Letonya’da farklı bir uygulamayla karşılaşılmıştır. 2000-2010 döneminde elde edilen serbest meslek gelirleri için af getirilmiş ve bu kısmi bir af kapsam dâhilindeki mükelleflere %5 indirimli oran üzerinden vergilerini ödeme hakkı tanınmıştır. Vergisini düzenli ödeyen vergi mükellefleri için ise Letonya son üç yıl boyunca %25 üzerinde gelir vergisi ödemeleri halinde vergi iadesi hakkı tanınmıştır.

Ancak vergi affi deneyimini yaşayan ülkelerde af sonrasında yapılan araştırmalarla vergi affının bir faydasının olmadığı ortaya konmuştur. Başarılı vergi afları için gerekli şartlar belirtilerek çerçevesi çizilmiştir. İrlanda gibi kimi ülkeler kendileri, Filipinler gibi kimi ülkeler de IMF gibi uluslararası otorite konumundaki kuruluşların etkisi ile vergi aflarının zararlı olduğunu, vergi uyumuna katkısı olmadığını belirterek artık vergi affi uygulamayacaklarını 2000’li yıllarda açıklamışlardır.¹⁷⁴ Keza, Dünya Bankası eski Başkan Yardımcılarından Johannes Linn’in ülkemize uyarısı “Vergi affi dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir zaman çözüm olmamıştır. Vergi afları sistemi bozar.” şeklinde

---

¹⁷³ Şahin, a.g.m., s.46.

¹⁷⁴ Martin, a.g.e., s. 28.

olmuştur.¹⁷⁵ Şaşırtıcı olan diğer bir husus da ülkemizde olduğu gibi bu ülkelerde de af sözcüğü yerine “maziye temizleme, kara tahtayı temizleme”, “tahsilatın hızlandırılması” gibi isimlerin tercih edilmiş olduğunun görülmesidir.¹⁷⁶

Türkiye’deki afların çıkarılış nedenleri arasında (acilen) gelir elde etmek, idari yargıdaki iş yükünü hafifletmek veya ekonomik kriz dönemlerini atlatarak ekonomiyi canlandırmak yer almaktadır.¹⁷⁷ Vergi aflarının tarihsel gelişimini ülkemizdeki siyasi, hukuki ve ekonomik açıdan önemli değişikliklerin olduğu dönemlere göre ayırarak daha yakından değerlendirmek mümkündür.

A. 1960 ÖNCESİ VERGİ AFFI UYGULAMALARI

Ülkemizde vergi sistemi ve uygulamasında vergileme ilkelerine aykırılık göze çarpmaktadır. İstisna ve muafiyetlerin çokluğu yanında dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içinde yüzde yetmişlere ulaşan ve her geçen gün artmakta olan payı ile kamuoyu nezdinde idarenin etkinliği, bürokrat ve politikacılardan duyduğu rahatsızlık bu konuda ilk akla gelen örnekler konumundadır.

Ülkemizdeki vergi sisteminde, vergi affına ilişkin ilk düzenleme 1906 yılındaki “*İrade-i Seniye ile Yol Vergisi*” yükümlülüğünden doğan cezaların kaldırılması ile gerçekleştirilmiştir.¹⁷⁸

Henüz Cumhuriyet ilan edilmeden, TBMM’nin kuruluşu akabindeki ilk yasama çalışması vergilendirme ile ilgili olmuştur. TBMM’nin açılışının ertesi günü 24 Nisan 1920’de 1 no’lu “*Ağnam Resminin Sabık-ı Misillu Olarak İstifası Hakkında Kanun*” ile tek maddelik bir düzenleme ile Osmanlı Meclisi Mebusanı *ağnam resmine* (hayvan vergisi) zam getirerek, bu resmin bazı illerde zamlı bazı illerde eski tarifeye göre alınmasına neden olan düzenlemesinin işgal altında olmayan illerde eski zamsız tarifeye alınacağı hükme bağlanmıştır. Esasen TBMM’nin bu ilk kabul ettiği yasanın, mali amacından ziyade daha önemli bir simgesel anlamı ve amacı vardı. Böylelikle “*Egemenlik İstanbul’dan, Ankara’ya geçmişti.*” Devletin egemenliğe dayanarak vergi

¹⁷⁵ Vahap Munyar, 20.01.2003, <http://www.hurriyet.com.tr/22-yildir-vergi-affi-demeye-utaniyorlar-122793> (Erişim 17.3.2018).

¹⁷⁶ Karadağ ve Yurdadoğ, a.g.m., s.135.

¹⁷⁷ Ertunç Aksümer, MÜHAK-Vergi Mükelleflerinin Haklarını Koruma Derneği, 1 Aralık 2014, <http://www.vmhk.org.tr/gecmisten-gunumuze-vergi-aflari-ve-sonuclarinin-degerlendirilmesi/>, (27.11.2017).

¹⁷⁸ Kargı, 2011, a.g.m, s.104.

alma konusunda sahip olduğu fiili ve hukuki yetkilerin de bundan böyle TBMM’nce kullanılacağı bu yasa ile vurgulanıyordu. Bu ilk vergi yasasının ardından aynı dönemde ilk vergi affı da TBMM’nin kuruluşundan yaklaşık altı ay sonra 29 Eylül 1920 tarihli ve 30 sayılı Yasa ile 1919 yılı da dâhil olarak geriye yürütülerek, geçmiş yıllara ait aşar bedelinden borcu bulunan mültezimlerin anaparadan olan borçlarını 1921 yılı Şubat ayı sonuna kadar tamamen ödemeleri durumunda ödenmemiş borçlarının faizden kaynaklanan kısmının affedileceği şeklindeki karar ile düzenlenmiştir.¹⁷⁹ Ve bu tarihten sonra Türk Vergi Sisteminde aflar, neredeyse kurumsal bir hal almıştır. Vergi affı kronikleşen bir sorun haline gelmesine rağmen, afların genel ilkelerine dönük ciddi bir çalışma yapılmamış ve kanun koyucu günün gerekleri ve acil ihtiyaçları doğrultusunda af çıkarmaya devam etmiştir.¹⁸⁰

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana uygulanan çok sayıdaki vergi affının kapsam, mükellef türü, sebep ve uygulama süreleri bakımından farklılık gösterdiği gibi sadece vergi aslına veya vergi cezası ile zam ve faizlere uygulanması bakımından da farklılık gösterdiği söylenebilir.¹⁸¹

Cumhuriyetin ilanından başlayarak 1947 yılına kadar geçen sürede çıkarılan yasalara bakıldığında bunların doğrudan vergi affı olarak adlandırılmayan af uygulamaları olduğu söylenebilir.¹⁸² 1960 yılına kadar çıkarılan vergi afları genellikle yürürlükten kaldırılan vergilerden kalan miktarların tasfiyesine yönelik çıkarılmıştır. Ayrıca belirtilen tarihler arasına çıkarılan bu vergi aflarından yararlanmak için herhangi bir koşul bulunmamaktadır.¹⁸³

Çalışmamızda Cumhuriyetin ilanından itibaren çıkarılmış olan mali aflara ilişkin tablolar, vergi affı uygulamalarının gösterdiği karakteristik özelliklere göre oluşturulan inceleme dönemleri itibari ile düzenlenerek 2018 Nisan ayı sonu esas alınarak sunulmuştur. İlk tablomuz 1924-1960 arası dönemi kapsamaktadır.

---

¹⁷⁹ Semih Öz ve Dilek Özkök Çubukçu, “Kronik: Af ya da Adalet: Yeni Mali Af Yasası”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt:66 Sayı:2, 2011, s.248.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/viewFile/5000053274/5000050591> (16.04.2018)

¹⁸⁰ Kargı, 2011, a.g.m., s.104.

¹⁸¹ Selçuk, a.g.m., s.1.

¹⁸² Şahin, a.g.m., s.48

¹⁸³ Dönmez, 1990, a.g.e., s.215

Tablo 2: Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de Vergi Afları (1924-1960)

Düzenleme	Tarih
17.05.1924	Umuru Belediyeye Müteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında Kanun
05.08.1928	Elviyei Selâsede Vergilerinin Sureti Cibayetine Dair Kanun
15.03.1934	4530 sayılı Varlık Vergisinin Bakayasının Terkinine Dair Kanun
22.03.1934(*)	2395 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu
04.07.1934	2566 sayılı Vergi Bakayasının Tasfiyesine Dair Kanun
29.06.1938	3568 sayılı Arazi Vergisinin Mali Yıl Sonuna Kadar Olan Bakiyesinin Terkinine Dair Kanun
15.03.1944(*)	4530 Sayılı Varlık Vergisinin Bakayasının Terkinine Dair Kanun
13.06.1946	4920 sayılı Devlet Orman İşletmelerinin Bazı Vergilerden Muaf Tutulması Hakkındaki Kanun
21.01.1947	5050 sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi Artıklarının Silinmesi Hakkında Kanun

Kaynak: Ali Yurdakul, Vergi Ahlakı ve Vergi Ahlakını Belirleyen Faktörlerin Analizi: Bursa İli Örneği, 2013, s.79.;

(*) Tabloda yer almamakla birlikte ilgili kanun çerçevesinde eklenmiştir. ¹⁸⁴

1. Umuru Belediyeye Müteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında Kanun

(17 Mayıs 1924)

Türkiye Cumhuriyeti'nde mali aflar kapsamında vergi aflarının ilki, 1924 yılında kabul edilen ve 70 sayılı 17 Mayıs 1924 tarihli Resmi Gazete (RG)'de yayımlanan "*Umuru Belediyeye Müteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında Kanunu*" olmuştur. Toplam on maddeden oluşan kanunun uygulanmasından Dâhiliye (İçişleri) ve Adliye (Adalet) vekilleri memur edilmiş, sorumlu kılınmıştır. Kanunda belediye alanları dâhilinde olup

¹⁸⁴ Şahin, a.g.m., s.53

izinsiz yapılan kaçak bina vb.nin alt yapı ve üst yapı uygulamalarına ilişkin düzenlemeler konu edilmiştir.

2. Elviyeyi Selaset Vergilerinin Sureti Cibayetine Dair Kanun (5 Ağustos 1928)

Bu kanun “5 Ağustos 1928 gün ve 145 sayılı Elviyeyi Selâsed Vergilerinin Sureti Cibayetine Dair Kanun” ismiyle çıkarılmıştır.

1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Rusya’ya savaş tazminatı olarak bırakılan Elviye-i Selâse yani Kars, Ardahan ve Batum, I. Dünya Savaşı’nın sonlarına doğru, 3 Mart 1918 tarihinde imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması’nın ardından tekrar Anavatan’a dâhil olmakla birlikte 30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Mütarekesi’nin ardından Batum 24 Aralık’ta İngilizler tarafından işgal edilmiş ve akabinde 13 Ocak’ta tamamen terk edilmiştir.¹⁸⁵

Rumi 11 Ağustos 1337, Miladi takvime göre ise 5 Ağustos 1928 tarihinde kabul edilen kanun ile “Rus yönetimi zamanında Kars, Ardahan ve Artvin illeri ile Iğdır ve Sürmeli kazalarında uygulanan maktu vergilerin tahsili hedeflenmiştir”. Kars, Ardahan ve Artvin özelinde bu kanunun “yayınlanmasından önce arazi, aşar, emlak vergileri hakkında yapılan işlemlerin başından itibaren yok sayılması ve tüm” sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılması hükmedilerek bir nevi koşulsuz genel bir af öngörülmüştür.¹⁸⁶ Bununla birlikte getirilen af yasası Vergi Geliri Değişim Oranları (VGDO) üzerinde önemli bir değişim yaratmamıştır.¹⁸⁷

3. 4530 Sayılı Varlık Vergisinin Bakayasının Terkinine İlişkin Kanun (15 Mart 1934)

1928-1934 yılları arasında mali af uygulaması olmamıştır. Bu tarihte 15 Mart 1934 tarihli “4530 Sayılı Varlık Vergisinin Bakayasının Terkinine İlişkin Kanun”, 22 Mart 1934 tarihli “2395 Sayılı Kazanç Vergisi Kanunu” ve 4 Temmuz’da “2566 Sayılı Vergi Bakayasının Tasfiyesine Dair Kanun” olmak üzere üç yasa çıkarılmıştır.¹⁸⁸

---

¹⁸⁵ Esin Derinsu Dayı, “Milli Mücadele Döneminde Elviye-i Selâse ve Nahçıvan”, T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-64-65-66/milli-mucadele-doneminde-elviye-i-selase-ve-nahcivan> (15.04.2018).

¹⁸⁶ Şahin, a.g.e., s.48.

¹⁸⁷ Kargı, 2011, a.g.m., s. 109.

¹⁸⁸ Ayrangönül ve Tekdere, a.g.m., s. 253.

Ülkemizde çok sayıda bu vergi affi niteliğini haiz çıkartılan kanunların 1960 yılı öncesinde af kavramı yerine terkin ve tasfiye kavramlarının kullanıldığı görülmektedir.¹⁸⁹

4. 2395 Sayılı Kazanç Vergisi Kanunu (22 Mart 1934)

1934 yılında çıkarılan üç yasadaki biri olan “2395 Sayılı Kazanç Vergisi Kanunu”, madde 100 ile “755 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu yürürlükten kaldırılırken geçici bir madde ile 755 sayılı Kanuna göre tarh edilmiş fakat tahsil edilemeyen vergi cezaları da terkin edilmiştir. Ancak af hükmünden 1926, 1927, 1928 yıllarında; 1924 yılında vermiş oldukları temettü vergilerinin üç mislini ödemek suretiyle mükellefiyetini yapmış olanlar yararlandırılmıştır.”¹⁹⁰ Böylece Cumhuriyet dönemi başlarında uygulanan Kazanç Vergisi ile ilgili düzenleme çalışmaları vesilesiyle eski temettü vergilerine ilişkin ödenmeyen vergi borçlarının yapılandırma çalışmaları ayrı bir af kanunu yerine yeni Kazanç Vergisi kapsamında geçici maddelerle düzenlenerek bir nevi örtülü af uygulanmıştır.¹⁹¹

Kazanç vergisi, 3.6.1949 tarih ve 5421 sayılı Gelir Vergisi Kanunuyla yürürlükten kaldırılmıştır.¹⁹²

5. 2566 sayılı Vergi Bakayasının Tasfiyesine Dair Kanun (4 Temmuz 1934)

4 Temmuz 1934 tarihli “2566 sayılı Vergi Bakayasının Tasfiyesine Dair Kanun”, 1960 yılı öncesi çıkarılan en kapsamlı aftır. Öyle ki madde 1’e göre “1923 yılı sonuna kadar tahakkuk etmiş bütün vergi, resim ve harçlarla bunların munzam kesirleri, misil ve teahür zamları ve vergi terekesi esmanı bakiyesinin kayıtlarının terkin olunacağı belirtilmiştir”. Ayrıca devlete, il özel idarelere ve belediyelere ait tahakkuk etmiş her türlü vergi, resim ve harçlarda bu kanun kapsamına alınmıştır. Kanunun 3’üncü maddesi ile 1930 yılı, 6’ncı maddesi ile “1929 yılı sonuna kadar tahakkuk edip ödenmeyen bazı vergi ve cezalarının terkin edilmesi öngörülmüştür.” Bu kanun ayrıca yürürlükten kaldırılmış birçok verginin koşulsuz terkin edilmesini de öngörmüştür.

2566 Sayılı Kanun, bazı vergiler bakımından vergi aslının kısmen ödenmesi koşuluyla zam cezaları ve faizlerle, vergi aslının ödenmeyen kısmının terkin edilmesine

¹⁸⁹ Sarıcaoğlu, a.g.m., s.227

¹⁹⁰ Şahin, a.g.e., s.48.

¹⁹¹ Öz ve Özkök Çubukçu, a.g.m., s.248.

¹⁹² Şahin, a.g.e., s.48.

hükmetmiştir. Kısmi ödeme miktarları çeşitli vergiler ve vergilendirme dönemleri bakımından farklı farklı düzenlenmiştir.¹⁹³

6. 3568 sayılı Arazi Vergisinin Mali Yıl Sonuna Kadar Olan Bakiyesinin Terkinine Dair Kanun (26 Ocak 1939)

4126 sayılı Resmi Gazete ile 26.01.1939 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren “3568 sayılı Kanun” ile 1935 mali yılı sonuna kadar olan senelere ait olarak tahakkuk ettirilmiş, fakat bu kanun yürürlüğe girdiği tarihe kadar tahsil edilememiş olan arazi vergisi artıkları munzam kesirleri ve cezalarıyla birlikte hiçbir koşula bağlı olmaksızın terkinine karar verilmiştir.¹⁹⁴

7. 4530 Sayılı Varlık Vergisinin Bakayasının Terkinine Dair Kanun (15 Mart 1944)

Türkiye Cumhuriyeti Devleti İkinci Dünya Savaşı sırasında her ülkenin yaptığı gibi fevkalade ekonomik tedbirlere başvurmak zorunda kalmıştır. Türkiye bu savaşa katılmamış ancak jeopolitik konumu nedeniyle ordusunu savunma amacıyla ayakta tutmak için 1.300.000 insanı silah altına almıştır. Askere alınan erkek nüfusun yokluğu üretimin düşmesine sebep olurken tüketim ise sürekli artmıştır. Üretim ve tüketim arasındaki büyük farkı dengeleyebilmek için dönemin hükümeti önce 18 Ocak 1940'ta Meclis'te kabul edilen Milli Koruma Kanunu devreye sokmuş; ama bu yasa ancak iki yıl yeterli olabilmiştir. Mevcut hükümet savaşın sebep olduğu fevkalade giderleri karşılamak ve sosyal adalet sağlamak amacıyla olağanüstü bir vergi olan Varlık Vergisi Kanunu'nu TBMM'ye sevk etmiştir. Varlıktan değil, aşırı kazançtan alınması söz konusu olduğundan adının “*Aşırı Kazanç Vergisi*” olarak değiştirilmesi talep edilmesine rağmen 429 milletvekilinden oylamaya katılan 350 milletvekilinin tamamının oyunu alarak oy birliği ile yasa önerildiği şekli ve adil uygulanması dilekleri ile kabul edilmiştir. 12 Kasım 1942 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Halk arasında sürgünleri ile tanınan (Komisyonların belirlediği tutarı 30 gün içinde ödemeyenler toplama kamplarına

---

¹⁹³ Şahin, a.g.e., s. 48-49

¹⁹⁴ Selçuk, a.g.e., s. 1.

alınarak para tedariki yanında işçi tedarikinin de sağlanması hedeflenmiştir.) Varlık Vergisi ile tüccarlar, emlak sahipleri ve büyük çiftçilerden vergi alınmıştır.¹⁹⁵

Yasaya göre tarh edilen varlık vergilerinin henüz tahsil edilmemiş olan bakiyelerinin tahsilinden vazgeçilmesi Türk vergi sisteminin önemli düzenlemelerinden biri olarak kabul edilir. Bazı kaynaklar bu dönemde tarh edilen toplam varlık vergisi tutarının 465.384.820 TL olmasına karşılık, belirtilen vergi affı ile terkin edilen varlık vergisi tutarını 109.986.481 TL olarak belirtmekte olup bu da affın boyutunun önemini göstermektedir. Ancak bu vergiye ilişkin nicelikten ziyade nitelik sorunları ve verginin uygulamasına ilişkin diğer pek çok konudaki sorunlar nedeni ile Varlık Vergisi tarihimizde belki de en çok tartışılan ve en çok tepki alan vergilerden olmuştur.¹⁹⁶ Vergi miktarının saptanmasında yerel takdir komisyonlarının kendilerine tanınan geniş yetkileri keyfi şekilde değerlendirmesi ve azınlıklara yüksek vergi oranlarının uygulanması ile “*Varlık Vergisi, Anayasaya aykırı ve antidemokratik hükümler taşıyan bir vergi olarak maliye tarihimize geçmiştir.*” On altı aylık bir uygulamadan sonra, 15.03.1944 tarih ve 5433 Sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.¹⁹⁷

8. 4920 sayılı Devlet Orman İşletmelerinin Bazı Vergilerden Muaf Tutulması Hakkındaki Kanun (13 Haziran 1946)

13 Haziran 1946 tarih ve 6332 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe giren 4920 sayılı Kanun ile bütün Devlet Ormanları, Orman Genel Müdürlüğü ile buna bağlı Devlet Orman İşletmeleri'nin orman içinde veya dışında sahip oldukları veya intifa eyledikleri arazi, bina ve tesisler (Bunların kira ile tutulmuş olanlar hariç); arazi, bina, iktisadi buhran ve müdafaa vergilerinden muaf tutulmuştur.

Kanunun 3'üncü maddesinde ise, Orman İşletmeleri'nin ağaçlama, kesim, tomruklama, ölçme, imal yerine taşıma, her türlü orman yolları ve köprüleri ve su işleri ve su nakliyatı yapma, orman temizleme ve kökleme, odun, kömür yapma ve taşıma gibi ormancılık işlerinde çalıştırılan işçilerin gündelikleri her çeşit vergi ve resimden de muaf tutulmuştur. Yine kanunun 4'üncü maddesi ile Orman Genel Müdürlüğü ve buna bağlı Devlet Orman İşletmeleri'nin 1950 yılı sonuna kadar kazanç, buhran vergileriyle ruhsat

¹⁹⁵ Muhammet Güçlü, “*Varlık Vergisi ve İzmir Uygulaması*”, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi, Sayı:8, İzmir, 1993, s. 159.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/58309>.(Erişim, (17.03.2018).

¹⁹⁶ Öz ve Özkök Çubukçu, a.g.m., s.248.

¹⁹⁷ Şahin, a.g.e., s.50.

tezkeresi harcından ve zamlarından ve bu vergilerin kaldırılması halinde yerlerine konulacak vergilerden muaf tutulduğu gibi bu vergileri 1951 yılında %80, 1952 yılında %60, 1953 yılında %40, 1954 yılında %20 noksan olarak ödemelerine imkân tanınmıştır.¹⁹⁸

9. 5050 sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi Artıklarının Silinmesi Hakkında Kanun (21 Mayıs 1947)

21 Mayıs 1947 tarihinde 6616 sayılı Resmi Gazete ile kabul edilen 5050 sayılı Kanun ile 26 Nisan 1944 tarih, 4553 sayılı kanun gereğince salınan Toprak Mahsulleri Vergisi'nden henüz tahsil edilmemiş artıklar, her türlü cezaları ile birlikte silinmiştir.

Gerekçeli kararda bu affa sebep olarak 23.1.1946 tarih ve 4840 sayılı kanunla Toprak Mahsulleri Vergisi'nin kaldırılmış olmasına rağmen daha önceden tahakkuk ettirilmiş olan vergiye ait borçların Maliye Bakanlığı tarafından tahsil edilmesi gösterilmiştir. Özellikle verginin tahakkuk ve tahsilinde tahmin usulü esas olduğundan “acemi memurların” hataları nedeni ile vergi miktarının ödenemeyecek miktarlara ulaştığı, hatta mükellefin tüm tahsilatını Devlete vermesine rağmen borçlu kalanlar olduğu ifade edilmiştir. Zor durumda bulunan fakir köylünün sevindirilmesi yanında tahsilat için görevli memurlara yapılan masraflardan da tasarruf edileceği belirtilmiştir.

10. 1923-1950 Yılları Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkileri

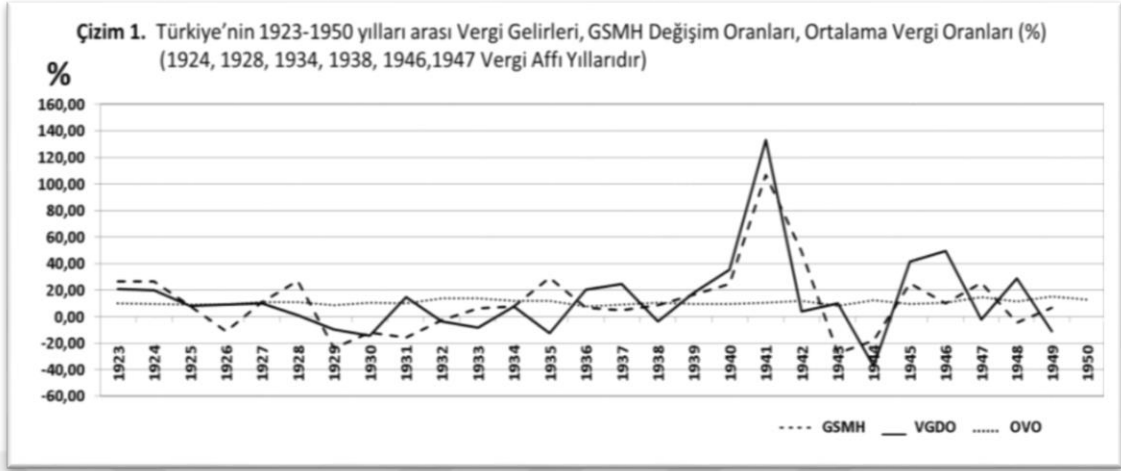
2011 yılında hazırlanan bir çalışmada, ülkemizde 1923-2009 yılları arasında uygulanan vergi aflarının vergi gelirleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bunun için TÜİK verilerinden yararlanılarak 1923-1950,1950-1978 ve 1978 -2010 olmak üzere üç döneme ayrılmıştır. Bu dönemler çalışmamızdaki vergi affına ilişkin dönemlerin genel ayrımı ile de örtüşmektedir.

Söz konusu üç dönem için Vergi Gelirleri Değişim Oranı (VGDO) ve GSMH yıllık değişimler ile Ortalama Vergi Oranlarını (OVO) gösteren değerler aynı çizimler üzerinde gösterilmiş olup ilk döneme ilişkin çizim ve yorumlar aşağıdadır.

---

¹⁹⁸ Şahin, a.g.e., s. 50

Çizim 1: Türkiye'nin 1923-1950 yılları arası Vergi Gelirleri, GSMH Değişim Oranları, Ortalama Vergi Oranları (%)

Kaynak: Veli Kargı, Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, 2011, s. 109.

NOT: (1924, 1928, 1934, 1938, 1944, 1946, 1947 Vergi Affı Yıllarıdır)

Yukarıda yer alan Çizim 1’de Vergi Gelirleri, GSMH Değişim Oranları, OVO arasındaki değişim gösterilmiştir. Buna göre 1923 yılında yüzde 10,01 olan OVO, 1950 yılında yüzde 2.80’lik bir artışla bu dönemin en yüksek değeri olan yüzde 12,81’e ulaşmıştır. Bu durum, devletin GSMH’den 1923 yılına oranla yüzde 2,80 daha fazla pay aldığını göstermektedir. Bu dönemdeki VGDO’na bakıldığında, 1923 yılından 1924 yılına geçerken artış oranı yüzde 20,80 iken; 1949 yılından 1950 yılına geçerken bu değer yüzde 11,22 oranında azalma göstermiştir. Bu dönemdeki 27 yılın ortalama VGDO yüzde 13,27, GSMH değişim oranı yüzde 11,60 olmuştur. Genel olarak bakıldığında vergi gelirlerinin artış ve azalışlarının, GSMH’deki artış ve azalışlarla paralellik gösterdiği ve artışların düzensiz bir seyir izlediği söylenebilir.

1923-1950 döneminde, çıkarılan vergi affı yasalarının vergi gelirlerine etkisi incelendiğinde 1924 yılında çıkarılan af yasasını takiben vergi gelirlerinde GSMH artışından bağımsız bir artış görülmediği ifade edilebilir. Tablo 2’den de görülebileceği gibi GSMH değişim oranı düşerken aynı şekilde vergi geliri değişim oranların da düşüş görülmüştür. 1925 yılından 1927 yılına kadar ortalama vergi oranı ile vergi geliri değişim oranları değerlerinde bir değişim izlenememiştir. 1927 yılından 1930 yılına kadar düşüş gösteren vergi geliri değişim oranları, bu tarihten itibaren yükselişe geçmiştir. 1929

yılında dünyada yaşanan büyük ekonomik krizin etkisi ile Ülkemizde de GSMH düşmüştür.

05.08.1928 tarihinde çıkarılan af yasası vergi geliri değişim oranlarına üzerinde önemli bir etki yaratmamıştır. 1931 yılına kadar yükselen vergi geliri değişim oranlarına, bu noktadan itibaren 1933 yılına kadar azalma, 1941 yılından 1942 yılına geçerken artış görülmüştür. 1942 yılındaki artışın, bu yıllarda uygulanan bütçe hesaplama yöntemlerinden, yeni vergilerin uygulamaya konmasından ve enflasyondan kaynaklandığı söylenebilir. Ancak 1945 yılından itibaren vergi geliri değişim oranlarında, GSMH artış hızından daha fazla bir yükselme görülmektedir. Bu artışın nedeni olarak 13.06.1946 tarihli “Orman İşletmelerinin Bazı Vergilerden Muaf Tutulması Hakkındaki Yasa” ile 21.01.1947 tarihli “5050 Sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi Artıklarının Silinmesi Hakkında Yasa” gösterilebilir. Kısaca, 1923-1950 döneminde hem GSMH’da hem de vergi geliri değişim oranlarında dikkat çekici bir artış görülmemektedir.

1923-1950 yılları arasında Vergi Gelirlerindeki Değişim Oranı ortalaması yüzde 13,17 iken Gayri Safi Milli Hasıladaki değişim oranı artışının yüzde 11,60 olması söz konusu dönemde çıkartılan 7 adet vergi affının vergi geliri artışına %1,57 oranında yansıdığını göstermektedir. Konu gerçek rakamlara indirildiğinde vergi gelirleri artışının yüzde 1,57 olmasının anlamlı olduğu söylenebilir.¹⁹⁹

Ancak bu çalışmada, vergi gelirlerindeki artışın yalnızca vergi affı uygulamaları ile kıyaslandığı ülkemizde geçmiş dönemlerde çok daha yüksek olduğundan etkisi gözardı edilmemesi gereken enflasyon oranı başta olmak üzere, ekonomik büyüme oranı, kişi başına düşen gelir, adil gelir dağılımı, küreselleşme ve vergi rekabeti, toplam borç düzeyi ve kayıt dışının ekonominin boyutları, gibi ekonomik değişkenler ile nüfus yoğunluğu, rüşvet, yozlaşma, ekonomik ve siyasal istikrar, ekonomik ve sosyal yapının kurumsallaşma düzeyi, toplumsal vergi ahlakı ve vergi uyumu gibi sosyal değişkenlerin de dikkate alınması gerektiği hususları da göz önünde bulundurulması gerektiği görüşleri de dile getirilmiştir.²⁰⁰

---

¹⁹⁹ Kargı, 2011, a.g.m., s.111

²⁰⁰ Martin, a.g.e., s.136.

B. 1960-1980 ARASI VERGİ AFFI UYGULAMALARI

Türkiye'deki afların çıkarılış nedenlerinden farklı 1960 ve 1970'li yıllarda özel mali af yasaları çıkartılmadığı, genel olarak siyasi ve hukuki açıdan yaşanan çalkantılı dönemlerin akabinde çıkarılan genel af kanunları içinde yer aldığı söylenebilir. Bununla birlikte kimi zaman mali aflar birkaç madde ile düzenlenmiştir.²⁰¹ Diğer taraftan günümüze kadar çıkarılan af kanunlarının ortak özelliği daha önce de belirttiğimiz gibi toplumda yaratacağı tepkiler nedeni ile af kelimesinin kullanılmaması veya kısıtlı kullanılmasıdır.

Türkiye'de modern anlamda beyan esasına dayalı vergi sistemi; 1960 yılında kabul edilen Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Kanunu ile 1961 yılında kabul edilen VUK ile getirilmiştir. Bu nedenle çalışmamızda 1960 yılından sonra çıkarılan vergi af yasalarının analizinin daha detaylı gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.²⁰²

Aşağıdaki 1960-1980 arası dönemde çıkarılmış olan mali afların incelenen dönemler itibari ile dağılımı yer almaktadır.²⁰³

---

²⁰¹ Şeren ve Dedebeğ, a.g.m., s. 23

²⁰² Selçuk, a.g.m., s.1.

²⁰³ Ayrağönül ve Tekdere, a.g.m., s. 255

Tablo 3: Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de Vergi Afları (1960-1980)

Düzenleme	Tarih
26.10.1960	13 sayılı Af Kanunu
28.12.1961	281 sayılı Bir Kısım Vergi Cezaları Gecikme Zamlarının Tecil ve Tasfiyesine Dair Kanun
23.02.1963	218 sayılı Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun
13.06.1963	252 sayılı Spor Kulüplerinin Vergi Borçlarının Bir Defaya Mahsus Olmak Üzere Affı Hakkında Kanun
05.09.1963	325 sayılı Yasa Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 1960 ve Daha Önceki Yıllarına Ait Bir Kısım Vergi Borçlarının Tasfiyesi Hakkında Kanun
16.07.1965	691 sayılı Belediyelerin ve Belediyelere Bağlı Müessese ve İşletmelerin Bir Kısım Borçlarının Hazinece Terkin ve Tahkimi Hakkında Kanun
03.08.1966	780 sayılı Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun
28.02.1970 [29.7.1970]	1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunuyla Getirilen Af
15.05.1974	1803 sayılı Cumhuriyet'in 50. Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun

Kaynak: Ali Yurdakul, "Vergi Ahlakı ve Vergi Ahlakını Belirleyen Faktörlerin Analizi: Bursa İli Örneği", 2013, s.79.

1. 113 sayılı Af Kanunu (26 Ekim 1960)

28 Ekim 1960 tarihinde 10641 sayılı Resmi Gazete ile kabul edilen 113 sayılı Af Kanunu ile 1960 İhtilali sonrası çıkarılan ilk vergi affı yasası olarak 27 Mayıs İhtilali'nin toplum üzerinde meydana getirdiği etkinin bertaraf edilmesinin hedeflendiği görülmektedir.

Gerek Milli Mücadele ve gerekse Cumhuriyet dönemlerinde uygulanan katı kanunlar yanında af yetkisini de sık sık kullanmış olan Meclis, Türk Devlet geleneğinden gelen *devlet baba* anlayışıyla hareket etmiş, kimi zaman katı cezalandırmalarla otoriteyi sağlamak yoluna giderken kimi zaman da çıkardığı af kanunlarıyla merhametini göstermiştir. Çok partili hayata geçişle beraber, af yasalarının gerekçeleri de çeşitlenmiş,

özellikle hemen her iktidar değişiminde bir genel af yasası çıkarılmıştır.²⁰⁴ Söz konusu kanunla bu geleneğin devam ettiği görülmektedir.

Milli Birlik Komitesi tarafından çıkartılan ve çok geniş kapsamlı olan bu af kanunu çerçevesinde kanunun kabul edildiği tarihe kadar işlenmiş olan suçlar affedilir. Ancak af kapsamına para cezaları alınırken vergi cezaları tamamen kapsam dışı tutulmuştur.²⁰⁵

2. 281 sayılı [Bir Kısım] Vergi Cezaları Gecikme Zamlarının Tecil ve Tasfiyesine Dair Kanun (28 Aralık 1961)

281 sayılı Kanun'un çıkarılış amacının, 1960 İhtilali sonrası çıkarılan ilk vergi affi yasalarından biri olması nedeni ile gelir yaratma etkisinden ziyade, sosyal ve ekonomik kayıpların asgari düzeye çekilerek toplum üzerinde dönemin yaratmış olduğu olumsuzlukların kaldırılmasına yönelik siyasi amaçlar olduğu söylenebilir.

281 Sayılı Kanun, bazı şartlar altında bir kısım vergi cezaları ve gecikme zamları hakkında af ve tecil hükümleri getirmiştir. Kanun, genel bütçe, özel idare ve belediye bütçeleri ile ilgili bütün vergi, resim ve harçlara ait vergi cezalarını affin kapsamı içine almıştır. Koşullar ise kanunun yürürlüğe girdiği 03.03.1961 tarihe kadar kesilmiş ve kesinleşmiş, genel bütçe ile özel idare ve belediyeler bütçelerine irat kaydedilen her türlü vergi, resim ve harç üzerinden kesilen cezaları ve gecikme zamlarının ödeme sürelerine göre indirim uygulanarak Şubat 1962 sonuna kadar ödenmesi halinde kalan kısmın affedilmesi çerçevesine oturtulmuştur.²⁰⁶

281 sayılı Kanun'un yapısal özellikleri incelendiğinde vergi gelirlerinin artırılmasına yönelik düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Aftan yararlanmak için kısmi ödeme koşulunun yalnızca cezalarla ve gecikme zamlarıyla sınırlandırılması ve af koşulları yerine getirilmese bile cezaları beş yılda beş eşit taksitle ödeme imkânının her hal ve şartta mevcut olması etkili olmuştur. 281 sayılı Kanun'un vergi gelirlerine etkisi incelendiğinde; 1961 yılı bütçesinde 7.247 milyon lira vergi geliri tahsilâtı hedeflenmiş

---

²⁰⁴ Cahide Sınmaz Sönmez, “Demokrat Parti İktidarının İlk İcraatlarına Bir Örnek: “Bazı Suç ve Cezaların Affi Hakkında Kanun””, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 20, s.114; <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/46288>, (18.03.2018)

²⁰⁵ Öz ve Özkök Çubukçu, a.g.m., s.249.

²⁰⁶ Çağan, a.g.m., 1972, s. 117.

ve 6.564 milyon lira tahsil edilmiştir. Hedefin %90,6'sı gerçekleşmiş olup hedefe yaklaşıldığı görülmüştür.²⁰⁷

3. 218 sayılı Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun (23 Şubat 1963)

27 Mayıs İhtilali sonrası ilk sivil hükümetin hazırladığı kanunun gerekçesinde sağlam temellere dayanan demokratik bir rejime ulaşmak ve vatana hizmet etmek amacıyla, özellikle demokratik bir seçim sürecinde büyük bir heyecanla işlenen suçların, yaşanan güçlüklerin bu süreçte etkili olduğu vurgulanarak tüm toplumun büyük bir hevesle beklediği bazı suçların affının gerekliliği ifade edilmiştir. Af kapsamında basın suçları ile askeri personelin dâhil edilmiş olması da affın arkasındaki bakış açısının görülmesi açısından önemlidir.

281 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasına göre 1961 yılı sonuna kadar olan dönemlere ait mükellefler veya sorumlular adına kesilmiş ancak henüz tahsil edilmemiş olan usulsüzlük cezalarının tamamı, kusur ve kaçakçılık cezalarının yarısı affedilmiştir. İkinci fıkrasına göre, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra 31 Aralık 1961 tarihine kadar olan dönemlere ait olarak kesilecek usulsüzlük, kusur ve kaçakçılık cezaları hakkında da yukardaki hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Kanunun son fıkrasında ise 1961 yılı sonuna kadar olan dönemlere ait, VUK'a göre, ceza mahkemelerince hükmolunup bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte infaz edilmemiş bulunan hileli vergi suçlarına ait cezalar affedilmiştir.

Gecikme zamlarının 281 sayılı Kanunla beş taksite bağlanmış olması nedeni ile 218 sayılı Kanun'da gecikme zamlarından söz edilmemiş, gecikme zamları affın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu çerçevede bu Kanun 281 sayılı Kanun'dan gecikme zamlarının af dışında tutulması ve aftan yararlanmak için hiçbir koşulun olmamasıdır.

Kanunun vergi gelirin etkisi, 1963 yılında 218 sayılı Kanun sonrasında çıkarılan 252 ve 325 sayılı kanunlar ile birlikte değerlendirildiğinde; 1963 yılında toplanan vergi gelirlerine bakıldığında, 8.424 milyon lira vergi tahsilâtı yapılmıştır. Hedeflenen vergi geliri ise 9.012 milyon liradır. Hedeflenen vergi gelirinin yüzde 93,5'i gerçekleşmiş neredeyse, hedeflenen vergi gelirin ulaşılmıştır.²⁰⁸

---

²⁰⁷ Şahin, a.g.e., s.52.

²⁰⁸ Şahin, a.g.e., s. 53.

4. 252 sayılı Spor Kulüplerinin Vergi Borçlarının Bir Defaya Mahsus Olmak Üzere Affi Hakkında Kanun (13 Haziran 1963)

252 sayılı Kanun, 13.6.1963 tarihinde spor kulüplerine yönelik olarak çıkarılmıştır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 29. maddesinin 3 ve 4. fıkralarındaki istisnalar dışında spor kulüplerince 31.12.1962 tarihine kadar oyunculara ve karşı kulüplere ödenmiş bulunan transfer ücretleriyle teşvik primleri ve arızî kazanç mahiyetinde tahakkuk ettirilmiş olmasına rağmen henüz tahsil edilmemiş olan GV ile cezaları terkin olunmuştur.

Getirilen af Türk spor hayatında profesyonelliğin başlangıcı ile 5421 sayılı GVK'nun yürürlüğe girişi aynı tarihlere rastlamaktadır. GVK 1950 yılından itibaren uygulanmaya başlandığında profesyonel sporculara ödenen transfer ücretlerinin, aylıkların ve primlerin GV'ne tabi olup olmadığı konusunda vergi yönetimi bir tereddüt dönemi geçirmiştir. Daha sonra vergi yönetimi bu tür ödemelerin de GV'ne tabi ücret niteliğinde olduğuna ve ödemeyi yapan kulüplerce stopaj yapılması gerektiğine karar vermiştir. Zamanaşımı sınırları içindeki süre zarfında belirtilen türden ödemeler için vergi sorumlusu durumundaki kulüpler aleyhine cezalı tarhiyat yapılmıştır. Böylece yapılan tarhiyat sonucu Türk spor camiası zor duruma düşmüştür. Türk spor camiasını bulunduğu durumdan kurtarmak gerekçesi ile vergi ve cezaların affi öngörülmüştür.

Kanunun gerekçesi olarak gerçek kişiler olarak sporcuların ne nam altında olursa olsun sağlamış oldukları kazanç ve iratlarla spor kulüplerine ödenen transfer ücretlerinin vergiye tâbi tutulmasının vergi adaleti ve mükellefiyet ahengi bakımlarından zorunlu olduğu, ancak spor konusunda ülkemizin sosyal ve kültürel açıdan önemi belirtilerek komisyonun bu kulüplere devamlı muafiyet tanımak yerine, devamlı geçmiş yıllarda ödenmiş olan tazminat, prim ve transfer ücretleri üzerine tahakkuk ettirilen vergilerle cezalarının bir defaya mahsus olmak üzere affedilmesi yoluna gidildiği ifade edilmiştir. Keza bu ücret ve primlerin sürekli gelirler olmadığı belirtilerek yorucu bir çalışma sonunda, özel yetenekli sporculara yapılan ve spor kulüpleri bakımından ise istisnai nitelikli bu gelirin hakiki bir gelir olmadığı, spor kulüplerinin transfer ücreti aldıkları gibi bazen de diğer kulüplere ve sporculara ücret ödedikleri belirtilmiştir. Gerek bu keyfiyet ve gerekse memleket sporunun bir an evvel gelişmesini sağlamak üzere engellerden birisi olan bu verginin kaldırılmasının bir zaruret olduğu belirtilerek transfer ücretleriyle teşvik

primlerinin vergi, resim ve harçlardan muafiyetini bu kanun teklifi hazırlanarak sağlanması hedeflenmiştir.

5. 325 sayılı Yasa Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 1960 ve Daha Önceki Yıllarına Ait Bir Kısım Vergi Borçlarının Tasfiyesi Hakkında Kanun (5 Eylül 1963)

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 9.5.1962 tarihinde Bakanlar Kurulunca sunulan “*Kamu iktisadi Teşebbüslerinin 1960 ve daha önceki bütçe yıllarına ait bir kısım vergi borçlarının tasfiyesi hakkında kanun tasarısı*” ve gerekçesinde affı zorunlu kılan konular sıralanmış, tasarı 5.9.1963 tarihinde kabul edilerek 12.9.1963 tarih, 11503 sayılı RG’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Gerekçeli kararda Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin gelir, kurumlar, şeker istihlâk ve gider vergileri ile gümrüklerce alınan vergi ve resimlerden 1960 ve daha önceki yıllara ait olmak üzere halen Hazineye 425 milyon lira civarında borçlu bulunduğu, çeşitli cezalar, gecikme zamları ve faizlerin eklenmesi halinde bu rakamın daha da büyüyeceği ifade edilmiştir. Bu durumda 1958 yılından beri devam eden ekonomik durgunluk ile birlikte bu müesseselere (Sümerbank Grubu, Etibank Grubu, Şeker Fabrikaları, Çimento Grubu, TCDD İşletmesi, Devlet Orman İşletmesi, Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri, TC. PTT İşletmeleri, Türkiye Petrolleri AŞ, Azot Sanayi Türk AŞ ve MKE Kurumu.) son senelerde gereken mali yardımın yeteri kadar yapılamamış olması, bazılarında Hazine'nin taahhüt ettiği sermayelerin tamamen ödenmemiş olması ve kendilerine empoze edilen fiyat veya tarifelerin bu müesseseleri zararlı çalışır hale getirmesi (Görev zararı yapmak zorunda kalmaları.) gibi hususların sebep olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle söz konusu kuruluşlar işletmelerinin ihtiyaçlarının karşılayabilmek, hayatlarına devam edebilmek için devlete ödemek durumunda oldukları vergilerin ödenmesini mümkün olduğunca geciktirerek finansman ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Esasen 18.12.1960 tarih ve 154 sayılı Kanunla, adı geçen kuruluşların borçları konsolide edilerek, finansman ihtiyaçları 1961 bütçe yılı başından itibaren yeniden doğacak vergi borçlarını ödeyecek şekilde ayarlanmıştır. Bu tedbirler sayesinde aynı müesseseler adına 1961 bütçe yılı içinde tahakkuk eden Gelir, Kurumlar, Gider, Şeker İstihlâk Vergileri ile Damga resimlerinin (toplamı 900 küsur milyon liradır.) tamamen tahsili mümkün olabilmektedir. Bununla birlikte bu kuruluşların 1960 ve daha önceki bütçe yıllarına ait borçlarını tahsil

etmek mümkün olamadığından bu yüklü vergi borçları kayıtlarda tahsil edilemeden yıldan yıla devredilerek borçlu kuruluşlar için de bir sıkıntı sebebi olmaya devam etmişlerdir. Bu duruma son vererek, hem mevcut bakiyeyi tasfiye etmek, hem de kuruluşların borçlu durumdan kurtarılması hedeflenmiştir.

Tasarının birinci maddesine göre; ilgili KİT'nin mükellef veya sorumlusu durumunda buldukları Gelir, Kurumlar, Şeker, İstihlâk ve Gider Vergileri ile gümrük idarelerince alınan vergi ve resimlerden (Belediyeye ait olanlar hariç) ve Damga Resminden ve kamu alacakları ile ilgili vergi ve zam cezalarından olan 1960 ve öncesindeki bütçe yıllarına ait borçları, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar hesaplanacak faiz veya gecikme zamları ile birlikte ilgili tahsil dairelerinin tahakkuk kayıtlarından düşülecektir.

Tasarının ikinci maddesi MKE adına, Alman Mühimmat Antlaşması kapsamında 31.12.1960 tarihine kadar gümrüklere gelen malzeme ile ilgili vergilerin de tahakkuklarının kayıtlardan düşülmesini içermekte; üçüncü madde bu suretle kayıtlardan düşülecek alacakların Hazine ile ilgili kuruluşlar arasında ne şekilde tasfiye edileceğini hükme bağlamaktadır.

6. 691 sayılı Belediyelerin ve Belediyelere Bağlı Müessese ve İşletmelerin Bir Kısım Borçlarının Hazinece Terkin ve Tahkimi Hakkında Kanun (16 Temmuz 1965)

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 26.6.1963 tarihinde Bakanlar Kurulu'nca sunulan "*Belediyelerin ve belediyelere bağlı müessese ve işletmelerin bir kısım borçlarının Hazinece terkin ve tahkimi hakkında kanun tasarısı*" 16.7.1965 tarihinde kabul edilmiş, 26.7.1965 tarih, 12058 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Gerekçeli kararda durumları endişe verici olarak tanımlanan bazı belediye ve belediyelere bağlı müessese ve işletmelerin geniş ölçüde mali imkânsızlıklardan doğan bir hizmet yetersizliği içinde buldukları belirtilerek, gerek mükellefi oldukları kamu hizmetlerini yerine getirebilmeleri, gerekse bozulmuş olan mali durumlarını düzeltebilmeleri için iki temel yaklaşımdan bahsedilmiştir. Bu yaklaşımlardan birincisinin mali tevzin (mali denkleştirme) problemi olduğu ve bu konunun belediye gelirleri kanununun yeniden ele alınarak uzun vadede çözülebileceği, ikincisinin ise daha

kısa vadeli ve sonuç alıcı olan belediyelerin borçları üzerinde hafifletici bir mali operasyona gitmek olduğu ifade edilerek daha hızla sonuç alınacak olması nedeni ile söz konusu terkin ve tahkim kanunu tasarısının hazırlandığı belirtilmiştir.

Tasarı ile belediyelerin ve belediyelere bağlı müessese ve işletmelerin devlet ve katma bütçeli idarelere olan borçlarının tamamen ortadan kaldırılması ve kamu iktisadi teşebbüslerine olan borçların uzun vade ile çözülmesi hedeflenmiştir. Bu yasa ile biri Devlet ve Vakıflar Genel Müdürlüğü hariç katma bütçeli idarelere olan borçlar (ihtilaflı dahi olsalar tasarının kanunlaşmasından sonra terkin edileceklerdir.), diğeri ise kamu iktisadi teşebbüslerine olan borçlar olmak üzere, Hazinece tahkim edilecektir. Genellikle iktisadi işletmeler olarak kar amaçlı çalışmaları gereken bu kuruluşların, belediyelerden olan alacaklarının terkinini doğru görülmemiş ve bu borçlar tahkime tâbi tutulmuştur. Tahkim edilecek borçların, beş yıllık bir ödemesiz devrenin bitiminden itibaren yirmi yıl içinde, yirmi eşit taksitte ve faizsiz olarak Hazineye ödenmesi karara bağlanmıştır.

Yasanın mali boyutu aşağıdaki şekilde belirtilmiş, ancak bu rakamların geçici oldukları ve gerçek rakamların tasarının 3, 4 ve 5. maddeleri gereğince yapılacak tespit sonunda ortaya çıkabileceği belirtilmiştir.

Genel bütçe için kuruluşlara	38.978.006,73
Katma bütçeli kuruluşlara	34.166.404,35
Özel idarelere	9.307.053,58
Kamu İktisadi Teşebbüslerine	742.134.698,48
Toplam	824.586.163,14

Tahkim edilecek borçlar arasında kamulaştırmadan ve taahhüt bedellerinden doğanlar yer almamaktadır. Kamulaştırma borçları Anayasamızın 35. maddesine uymayacakları için tahkime tâbi tutulmamışlardır. Taahhüt ve satın almadan doğan borçlar da ödenmesi gerekli (muaccel) borçlar oldukları için tahkim dışında bırakılmışlardır. Bunların, yasanın kabulü ile belediyelerin genişleyecek olan malî imkânları içinde ödenmeleri planlanmıştır.

Yasanın birinci maddesi ile belediyeler ve belediyelere bağlı müessese ve işletmelerin bazı borçları terkin ve tahkim edilmektedir. Burada borçların tarifi yapılmamış ve gerek kamu hukukundan doğan, gerek özel hukuktan doğan borçlar

kavranmıştır. Özel hukuka göre doğan borçların örneğin akitten, haksız muamelelerden veya sebepsiz mal iktisabından doğmuş olmaları arasında da bir ayırma yapılmamıştır. Borçların sınırlandırılması, sadece alacaklıları yönündendir. Terkin veya tahkime alınan borçlar, kamu kuruluşlarına ve Kamu İktisadi Teşebbüslerine ait olanlardır. Belediyeler ve bağlı kuruluşları bakımından bir incelik taşıyan tek husus, bunların sadece mükellef sıfatıyla borçlu oldukları kamu alacaklarıdır. Vergi sorumlusu sıfatıyla vergi, resim ve harç borçları terkinde tâbi tutulmayacaktır.

Tasarının ikinci maddesi, doğal afetler fonuna, İller Bankası nezdindeki belediyeler fonuna ve belediyelerin kendi kurdukları müesseseler ve işletmelere olan borçları ile bu müessese ve işletmelerin bağlı oldukları belediyelere olan borçlarını terkin ve tahkim dışında tutmaktadır. Bunun sebebi olarak doğal afetler fonunun belediyelerle bir borçlanma münasebeti bulunmadığı ve birkaç belediyenin bir milyonu aşmayan bir borcu bulunduğu ifade edilmektedir. Belediyeler Fonu ise esasen, 50.000'den aşağı beldelere su, elektrik, kanalizasyon, mezbaha tesisleri proje ve yapımı için veya harita ve plan hazırlanması amacıyla ödünç verilen bir fon olduğu için tahkim dışında tutulmuş, fondan belirtilen tarihte İller Bankası kaynaklarından anapara ve faiz olarak 398 milyon lira civarında kullanım olduğu belirtilmiştir. Belediyeler Fonunun, belediyelere yirmi yıl vadeli ve faizsiz olarak hizmet eden bir mekanizma olduğu için istisna edildiği, keza belediyelerin kendi kurdukları müessese ve işletmelerle olan karşılıklı borç ve alacaklarının tahkim dışı olmasının da bu müessese ve işletmeleriyle birlikte malî birlik olduklarından doğal olduğu ifade edilmiştir.

Tasarının üçüncü maddesi bir usul hükmü olup maddenin son fıkrasında tasarının hazırlanması sırasında bilgi toplama yönünden karşılaşılan güçlükler göz önüne alınarak metne konulmuş ve bir aylık süre içinde kanun hükümlerini yerine getirmeyen belediyelerin terkin ve tahkimden faydalanamayacakları esası getirilmiştir.

Yasanın ilk üç maddesinde kapsam ve ödeme şekli belirtilirken dördüncü maddesi, Maliye Bakanlığına gönderilecek cetvellerin bu bakanlık ve İçişleri Bakanlığı temsilcilerinin devamlı olarak katılacakları bir komisyonca incelenmesini (Maksimum beş ay içinde) öngörmüş ve komisyon kararının kesin olduğu ifade edilmiştir. Alacakları terkin veya tahkim olunan kuruluşlar bakımından, bu kuruluşların doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bağlı oldukları bakanlıkların temsilcileri komisyona üye olarak katılacaklardır. Komisyon, doğrudan doğruya veya Maliye ve İçişleri Bakanlıklarının

veya ilgili bakanlıkların elemanları aracılığı ile gerekli incelemeleri yaptırabilecektir. Her türlü yargı ve icra mercilerinde ihtilâflı borçlar kesinleştikçe borçlu belediyeler ve bu kanun şümulüne giren alacaklı kuruluşlarca Maliye Bakanlığına bildirilecek ve kanunda konulan esaslara göre terkin veya tahkime tabi tutulacaklardır.

Beşinci madde terkin ve tahkimin esaslarını belirtmektedir. Bu maddede ayrıca sadece İller Bankası'nın her yıl belediyelerden tahsil etmesi gereken miktarlar değişmekte olduğundan, 31.12.1962 günü itibariyle 484.811.367 TL olan belediye borçlarının İller Bankası ve Maliye Bakanlığınca tespit edilecek esaslara göre tahkim olunması karara bağlanmıştır. İller Bankası bu kredileri faizli olarak açtığı için Hazine ayrıca faiz ödemeyecektir.

7. 780 sayılı Bazı Suç ve Cezaların Affi Hakkında Kanun (3 Ağustos 1966)

Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 26.1.1966 tarihinde Bakanlar Kurulu'nca sunulan kanun tasarısı 3.8.1966 tarihinde kabul edilerek 9.8.1966 tarih, 12370 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yasanın genel af niteliğinde olduğu, vergi affının ise birkaç maddede düzenlenerek vergi aslının ödenmesi şartı ile vergi cezaları ve gecikme zamlarını ele aldığı görülmektedir.

Kanunun sekizinci maddesinde mükellefler veya sorumlular adına *“31 Aralık 1965 tarihine kadar olan dönemlere ait olarak kesilmiş ve kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar tahsil edilmemiş bulunan vergi cezaları (Mülga vergi kanunlarına göre kesilmiş olanlar dâhil) ile uygulanan gecikme zamlarının, vergi asıllarının Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde ödenmesi halinde affedileceği belirtilmiştir.”*

Kanunun devamında ihtilâflı vergilere değinilmiştir. Buna göre tarafların malî veya idari kaza mercilerine müracaatları veya ihtilâfı devam ettirmeleri halinde mükelleflerin veya sorumluları ihtilâfin sonunda vergi aslını süresinde ödemeleri şartıyla aftan faydalanabilirler. Fakat ihtilâfin hallinde tamamen veya kısmen haksız çıkan mükelleften veya sorumludan haksız çıkılan vergi aslı yüzde on zamla tahsil olunacağı şartı da kanunda yer almıştır.

Kanunun 1966 yılı vergi gelirlerine etkisi incelendiğinde, 1966 yılı için 12.677 milyon TL vergi geliri tahsili hedeflendiği ve 12.464 milyon TL vergi tahsil edildiği görülmektedir. Yapılan tahsilatlar doğrultusunda hedef yüzde 98,3 olarak gerçekleştirilmiştir.

Hedefe bu kadar yaklaşılmamasının istatistikî bilgilerin yetersizliği nedeniyle net olarak söylemek zor olmakla birlikte bu dönemde enflasyonun çok az oranda seyretmesinin etkili olduğu söylenebilir.

8. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunuyla Getirilen Af (28 Şubat 1970), [29 Temmuz 1970]

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 17.5.1970 tarihinde kararlaştırılan Emlak Vergisi Kanunu tasarısı 29.07.1970 tarihinde kabul edilerek 11.8.1970 tarih, 13576 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanunun gerekçesinde Emlak Vergisi tabirinin Bina ve Arazi Vergilerini içine alan bir düzenleme ile değerlendirme ölçülerinin aynı esasa göre değerlendirilerek birleştirilmesi ve böylece çağın gereklerinin kavramasının hedeflendiği belirtilmiştir. Bina ve arazi vergisinin reel ve mahalli olarak aynı mahiyette olmaması, vergilendirme sırasında arazide servet değerinin diğerinde ise irat esasının temel alınarak uygulanmada farklılıklar görüldüğü, Avrupa ülkeleri örnekleri incelenerek ülkemiz için tüm emlak çeşitlerini kavramak üzere vergi değeri esası getirildiği ifade edilmiştir. Vergi değeri, mükellefin beyanda bulunduğu devrede emlakın normal alım – satım değeri olarak tanımlanmıştır. Rayiç değer şeklinde bilinen bu değerlendirme tekniğinin, servetleri değerlendirmede en çok kullanılan teknik olarak, Federal Almanya Emlak Vergilerinin de bu teknik ile tahsil edildiği belirtilmiştir. Ayrıca TBMM'ne sevk edilmiş bulunan 1970 yılı Finansman kanun tasarısında yer alan gayrimenkul değer artışı vergisinde de rayiç değer esası benimsendiği hatırlatılarak böylece emlakla ilgili bütün vergilerde aynı ölçünün kabul edilmiş olunacağı ifade edilmiştir.

Diğer taraftan yeni bir uygulama olarak mükelleflerin oto-kontrol sisteminin devrede olduğu, mükellef beyanına dayanan beyan usulü getirilmiştir. Gerekçeli kararda daha önce uygulanan “tahrir usulünün” zorlukları ifade edilerek beyan usulünün üstünlükleri anlatılmıştır. Türk vergi sisteminde genellikle benimsenen beyan usulünün emlak vergilerinde de uygulanması modern ve ileri bir adım olarak belirtilerek beyan esasının uygulandığı diğer vergilerle bu sayede organik bir bağlantı kurulacağı ifade edilmiştir.

Emlak Vergisi Kanunu'nun, birinci kısmı Bina Vergisine, ikinci kısmı Arazi Vergisine, üçüncü kısmı da müşterek hükümlere ilişkin olarak, üç kısım olarak

düzenlenmiş, ilk bölümde bina tanımı yapılarak bina kapsamına giren emlak hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, daimî ve geçici muaflıklara ve küçük çiftçiler ile meskenler için tanınan istisnaya yer verilmiştir.

Yeni uygulamaya geçilen 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'yla, yönetimin yürürlükten kalkmış vergilere ilişkin ceza ve gecikme zammı alacaklarını bir an önce tasfiye etme istemesi nedeniyle Emlak Vergisi Kanunu'na eklenen geçici bir maddeyle affa başvurulmuştur. Yani af gelir elde etme amacıyla çıkarılmış olup, enflasyondan arındırılmış olarak vergi gelirleri tahsilatında yüzde 13,6 oranında bir artış sağlamıştır.

9. 1803 sayılı Cumhuriyet'in 50. Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun (15 Mayıs 1974)

Cumhuriyetin 50'nci Yılı Af Kanunu teklifi farklı parti gruplarına mensup kalabalık bir milletvekili topluluğu tarafından iki ayrı teklifle meclise sunulmuş, kanunlar görüşülerek 15.05.1974 tarihinde kabul edilmiş, 18.05.1974 tarih, 14890 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanun gerekçesinde Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünün, Türk Milletinin uzun ve şerefli tarihinde önemli ve mutlu bir aşama olduğu, 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra demokratik rejimimizin, geçirdiği sarsıntı ve bunalımlardan kurtularak daha sağlıklı bir ortama kavuşacağı umulan günlere rastladığı belirtilerek böyle bir yıldönümü sevincinin bütün milletçe eksiksiz duyulabilmesi, sosyal ve siyasal iç barış dönemine de başlangıç olabilmesi için bir genel af çıkarılması zorunluğu doğduğu belirtilerek kanun kapsamına disiplin cezaları ile vergi cezaları da dâhil edilmiştir. Ancak her iki teklifte de anarşik suçlar (141., 146., 149. Maddeler) kapsam dışı bırakılmıştır. Affın 07.02.1974 tarihine kadar işlenmiş olan suçları kapsamı karara bağlanmıştır.

Kanunun 3. maddesinde 07.02.1974 tarihine kadar işlenmiş, Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 1567 sayılı Kanun kapsamına giren on bin TL'sına kadar (on bin TL dâhil) kıymet kaçakçılığı suçları veya bu kanuna göre çıkarılan kararname ve tebliğlere aykırı fiiller veya miktarı ne olursa olsun döviz veya Türk Parasının ziyanı intaç (ithal veya ihraç eşyasının gümrük işlemlerinin gümrük mevzuatı çerçevesinde tamamlanarak gümrük beyannamesinin giriş veya çıkış olarak kapatıldığı tarihi) edilmemiş veya önceden çıkarılan kararname ve tebliğlere göre suç sayılıp da, sonradan çıkarılan kararname ve tebliğlere göre suç sayılmayan fiiller, istimal ve istihlâk (kullanma

ve tüketme kaçakçılığı) amacı ile işlenmiş kaçakçılık fiilleri ve ithalle ilgili olmayan tekel kaçakçılıkları ve kaçakçılıkla ilgili olmayan tekel suçları, kaçakçılığın men ve takibine dair 1918 sayılı Kanunda belirtilen CIF kıymeti yirmi bin TL'sını geçmeyen (yirmi bin TL dâhil) ithal ve FOB değeri yirmi bin lirayı geçmeyen (yirmi bin lira dâhil) ihraç kaçakçılığı suçları hakkında tatbikat yapılmamasına karar verilmiştir.

Kanunun 9. maddesinin (A) bendine göre, 1973 yılı sonuna kadar olan dönemlere (Beyana dayalı vergilendirmede 31.12.1973 tarihine kadar verilmesi gereken beyannamelere) ilişkin vergi cezaları, gecikme zamları ve faizlerden tahsil edilmemiş olanlar, asıllarının bu Kanunun yürürlüğünden önce veya yürürlükten sonra 8 ay içinde kısmen veya tamamen ödenmesi (Cebren tahsil edilenler dâhil) halinde affedilir. Ayrıca, vergi aslına bağlı olmayan cezaların tamamının affedileceği öngörülmüştür. Bununla birlikte mali affin sınırı daha da genişletilmiş ve devletin özel hukuk alanına giren ilişkilerden alınması gereken borçları da af kapsamına alınmıştır.²⁰⁹

(B) bendinde, 31.12.1973 tarihinden önceki döneme ait olarak Kanunun yürürlüğünden sonra kesilecek gecikme zamları, faizler ve asılları ilgili tebliğinden itibaren 8 ay içinde ödenmesi halinde, (A) bendi hükmünün uygulanacağı belirtilmektedir.

(C) bendinde, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ihtilafli bulunan veya ihtilafli hale getirilen, vergi asılları ihtilafın kesin hükme bağlandığı tarihten itibaren 8 ay içinde ödenirse, yukarıdaki bentlerde yer alan hükümlerin uygulanacağı belirtilmektedir. Ancak Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra ihtilafı sürdürenlerden hüküm sonucu vergi aslından yüzde 20, kaçakçılık cezasının uygulandığı vergi asıllarından yüzde 50 fazlasıyla alınacağı belirtilmektedir.

(D) bendinde, mükelleflerin tecil kurumlarına başvurularının aftan yararlanmaya engel olmayacağı belirtilmiştir.

(E) bendinde, Kanunun yürürlüğünden itibaren 1 yıl içinde (18.05.1975 tarihine kadar) pişmanlık talebinde bulunanlara, haber verme tarihinden itibaren 8 ay içinde ödenmek kaydıyla vergi cezasının ve pişmanlık zammının uygulanmayacağı belirtilmektedir.²¹⁰

---

²⁰⁹ Dönmez, a.g.e., s.248.

²¹⁰ Şahin, a.g.e., s.57

(F) bendinde, 1974 yılında vergi, resim ve harçlar ile birlikte parafiskal gelirler olan SSK ve Bağ-Kur primlerine ilişkin cezalar, gecikme zamları ve faizleri de af kapsamına almıştır.

(G) bendinde, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre münfesi durumuna düşmüş ve tasfiye halindeki kooperatiflerle, 1630 sayılı Dernekler Kanunu'na göre fesih durumuna düşen derneklere yeniden faaliyete geçmeleri için ek süre verilmiştir.

(H) bendinde, deprem, sel, yangın gibi felâketlerden zarar görenler için “7269 sayılı Kanun uyarınca yapılan yardımlardan tahakkuk eden her türlü faiz, gecikme faizleri, anaparanın dışındaki bilûmum masraf yüklemeleri takip ve tahsil edilemez” denmiştir.

İ) bendinde ise, onuncu devre TBMM üyelerinin ödeneklerine dayanarak T.C. Ziraat Bankası'na olan asıl borçlarına yürütülen faizler, her türlü mahkeme ve icra takip masrafları, vekâlet ücretleri ile tahakkuk ettirilmiş vergiler kaldırılmış, borçluların yapmış olduğu bütün ödemeler esas borçtan indirildikten sonra kalan bakiye borçları bu kanunun yayımı tarihinden itibaren yüzde 3 faizle beş yıllık taksite bağlanmıştır.

Yukarıdaki maddeler incelendiğinde kanunun amacının vergi tahsilâtının hızlandırılması, yargı organlar ile vergi idarelerinin yüklerinin hafifletilmesi, gelir elde edilmesi gibi gerekçeler olduğu görülmektedir.²¹¹

1974 yılı bütçesine göre hedeflenen vergi gelir tahsilâtı 67.578 milyon TL, gerçekleşen vergi tahsilâtı ise 65.578 milyon TL olmuş, hedefin yüzde 96,4'ü gerçekleşmiştir. Bu dönemde dış ticaretten alınan vergiler önemli ölçüde artmış ancak beyana dayalı vergilerde ise önemli artış görülmemektedir. Dış ticaretten alınan vergilerde yüzde 4,2 oranında artış sağlanmıştır. Görüldüğü gibi af kapsamına giren vergilerde artışın sağlandığını söylemek çok güçtür. Son olarak, 1970 yılından sonra ortaya çıkan ve önemli boyutlar kazanan enflasyon göz önüne alındığında, 1974 yılında vergi gelirleri önceki yıla göre yüzde 25,4 artarken yüzde 29,9 olan enflasyon oranının altında kalmıştır.²¹² Bunun nedeni dünya petrol krizi nedeniyle fiyatlardaki artışın enflasyonu tetiklemesidir. Bu olumsuz gelişmelere bağlı olarak ekonomideki daralma, vergi gelirinde azalmaya neden olmuştur.²¹³

---

²¹¹ Kafkas Durmuş, a.g.e, 180

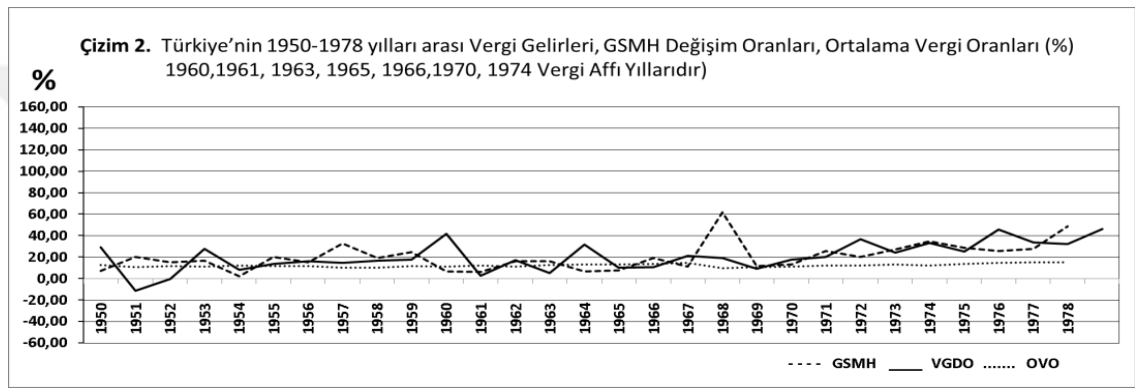
²¹² Şahin, a.g.e., s.57-58

²¹³ Kafkas Durmuş, a.g.e, 180

10. 1950-1978 Yılları Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkileri

Yapılan bir çalışmada yer alan ve çalışmamızın da ikinci bölümüne denk düşen vergi gelirleri, GSMH ve ortalama vergi tahsilatı belirtilerek vergi affı dönemlerine ilişkin tablo ve değerlendirmelere aşağıda yer verilmiştir. Bu değerlendirmeler esnasında vergi gelirlerindeki artışın yalnızca vergi affı uygulamaları ile kıyaslandığı daha önce belirttiğimiz gibi enflasyon oranı başta olmak üzere diğer değişkenlerin dikkate alınmadığını göz önünde bulundurmamak gereklidir.²¹⁴

Çizim 2: Türkiye'nin 1950-1978 yılları arası Vergi Gelirleri, GSMH Değişim Oranları, Ortalama Vergi Oranları (%)

Kaynak: Veli Kargı, Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, 2011, s. 109.

NOT: 1960, 1961, 1963, 1965, 1966, 1970, 1974 Vergi Affı Yıllarıdır)

Çizim 2’de 1950 yılında yüzde 12,81 olan OVO, 1977 yılında bu dönemin en yüksek değeri olan yüzde 15,18 ulaşmıştır. 1978 yılında ise OVO azalarak yüzde 14,97’ e düşmüş, dönem itibari ile ise OVO’nda yüzde 2,16’lık bir artış olmuştur. VGDO’ları açısından ise, değer 1950-1951’arasında yüzde 0,45 düştüğü, 1977-1978 arası geçişte yüzde 46,46 artmıştır. Bu dönemde “1960, 1961, 1963’de 3 adet, 1965, 1966, 1970, 1974 yıllarında vergi af yasaları çıkartılmıştır.” Ancak bunların içinden Çizim 2’de VGDO’nun ilgili yıllardaki yükselişlerine bakarak 1960, 1963 ve 1974 aflarının kısa dönemli vergi gelirlerini artırıcı etkilerinin olduğu söylenebilir.

C. 1980-2000 ARASI VERGİ AFFI UYGULAMALARI

İçerik bakımından farklılıklar gösteren ülkemizde çıkarılan vergi afları vergi asıllarını içermeleri veya içermemeleri, veya vergi asıllarına ek cezalar, faizler ve zamları

²¹⁴ Martin, a.g.e., s.36.

kapsayıp kapsamamaları açısından da farklılıklar gösterebilmektedir. Keza af kapsamına giren mükellefler ve afların süreleri ile sebepleri de farklılıklar gösterebilmektedir.²¹⁵

1980'den itibaren ise vergi aflarının bu genel uygulamalar dışında çok daha geniş bir çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. “*Mali milat, (kamu) alacakların(in) tahsilatlarının hızlandırılması, matrah artırımı yapma karşılığı yükümlülere vergi incelemelerinin dışında kalma olanağı, stok beyanı ve ortaklar cari hesabı ile ilgili düzenlemeler, bazı varlıkların ekonomiye kazandırılması*” gibi adlarla çıkarılan afların adlarından bile bu içerik farklılıkları görülebilir.²¹⁶ 1980 sonrasında önceki dönemden farklı olarak, mali af yasaları özel olarak çıkartılmaya başlanmıştır. Ayrıca 1980 öncesi çıkarılan afların gerekçeleri ile bu tarihten sonra çıkarılan afların gerekçeleri açısından da amaç bakımından önemli farklılıklar bulunmaktadır.²¹⁷ 1980 askeri darbesinden sonra geçilen liberal ekonomi politikalarının akabinde başlayan süreçte azami iki, üç yılda bir, vergi ve sigorta prim afları çıkarılır olmuştur.²¹⁸

---

²¹⁵ Sevinç Yaraşır, “*Vergi Afları ve Türkiye’deki Vergi Aflarının Değerlendirilmesi*”, Vergi Dünyası, Sayı 379, Mart 2013, s. 182

²¹⁶ Öz ve Özkök Çubukçu, a.g.m., s.249.

²¹⁷ Ayranğönül ve Tekdere, a.g.m., s.253-255

²¹⁸ Aksümer, a.g.m.

Tablo 4: Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de Vergi Afları (1980-2000)

Düzenleme	Tarih
20.03.1981	2431 sayılı Tahsilâtın Hızlandırılması ve Beyan Dışı Kalmış Servet Unsurlarıyla Vesikasız Emtianın Beyanına İlişkin Kanun
02.03.1982	2431 sayılı Kanuna Ek
22.02.1983	2801 sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Özel Uzlaşma Yolu ile Tahsil Hakkında Kanun
04.02.1985	Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında 3239 Sayılı Kanunun Geçici 4. Maddesi
03.12.1988	3505 sayılı Kanun (Geçici Birinci Madde)
28.12.1988	3512 sayılı Kanun
20.06.1989 (*)	3571 sayılı Kanun
15.12.1990	3689 sayılı Kanun (Geçici Birinci Madde)
21.02.1992	3787 sayılı Kanun
05.09.1997	400 sayılı Tahsilât Genel Tebliği
22.07.1998	4369 Sayılı Yasa

Kaynak: Kaynak: Ali Yurdakul, Vergi Ahlakı ve Vergi Ahlakını Belirleyen Faktörlerin Analizi: Bursa İli Örneği, 2013, s.79.

(*) Tabloda yer almamakla birlikte ilgili kanun çerçevesinde eklenmiştir.

1. 2431 Sayılı Tahsilâtın Hızlandırılması ve Beyan Dışı Kalmış Servet

Unsurlarıyla Vesikasız Emtianın Beyanına İlişkin Kanun Hakkında

Kanun (20 Mart 1981)

1980 askeri darbesi sonrası çıkarılan ilk vergi affı kanunudur. Kanun tasarısı 20.3.1981 tarihinde kabul edilerek 22.3.1981 tarih, 17287 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Siyasi çalkantılar, ekonomik bunalımlar, siyasi ve toplumsal şiddet olayları gibi nedenler 1980 yılında darbenin yapılmasına zemin hazırla(n)mıştır. Darbeden sonra kurulan Milli Güvenlik Konseyi'nin ilk çalışmalarından biri olarak vergi alanında olmuştur.

Kanunun amacı siyasi, mali ve ekonomik acıdan rahatlama ile Hazine'ye gelir sağlamaktır. Affin diğer amaçları arasında ise yargının iş yükünün hafifletilmesi ve kayıt dışının kayıt altına alınması gelmektedir.²¹⁹

1976 ile 1980 yılları arasında enflasyonun artması, petrol fiyatlarının artması buna bağlı olarak döviz rezervinin büyük kısmının burada kullanılması ile oluşan döviz ihtiyacına bağlı olarak ekonominin gittikçe bozulması, beyan dışı kalmış servet ve kayıtlara yansıtılmamış olan emtianın belli oranda vergilendirilerek kayıt altına alınması ve elbette elde edilecek gelirin devletin ihtiyaç duyduğu alanlara aktarılması amaçları da affa zemin hazırlamıştır.²²⁰

20 Mart 1981 tarihinde çıkarılan kanunun gerekçesinde vergi idaresinin ve yargısının büyük bir iş hacmi altında bulunması sonucu ihtilafsız kamu alacaklarından vadesinde ödenmemiş olanların takibe alınması ve tahsil aşamasına getirilmesi ortalama alta ay; ihtilafı kamu alacaklarının ise vergi yargısından geçerek tahsil aşamasına gelmesinin ortalama altı yıl sürdüğü ifade edilerek bu sürelerin uzunluğunun milyarlarca liralık kamu alacağının sürüncemede kalmasına ve idarenin bunların işlemleriyle uğraşp, tıkanmasına yol açtığı belirtilmektedir. Bu nedenle vergi kanunlarında yapılacak değişikliklerle yeni bir uygulamaya yönelecek olan idarenin etkinliğe kavuşturulması açısından iş yükünün hafifletilmesi için takipli alacakların kısa sürede tasfiyesi zorunlu görülmüştür. Böylelikle yapılan vergi reformu ile kurulması düşünülen bağımsız Vergi Mahkemelerine, Vergi İtiraz Komisyonları ve Vergi Temyiz Komisyonu'nda birikmiş bulunan vergi ihtilaflarına ilişkin çok sayıdaki dosyanın devredilmesinin önüne geçilerek idarenin, bu mahkemelerin daha kurulduğu gün büyük bir iş yükü altında kalmasını önlenmesinin sağlanması hedeflenmiştir.

Bunların yanı sıra vergi denetiminin düşük bir oranda kalması sonucu beyan dışı kalmış servet unsurları ve vesikasız emtia mevcudunun önemli boyutlara ulaştığı ve vergilendirilemeyen kazançların ekonomik alanlar dışına kaydığı belirtilmiştir. Getirilen düzenlemelerle gerek servet unsurlarından beyan dışı kalmış olanların gerekse vesikaya bağlanmadığı için kayıtlara intikal etmemiş emtianın belli oranda vergilendirilerek kayıtlara girmesi ve bu unsurlardan doğan kazançların ekonomik alanlara çekilmesi amaçlanmaktadır.

---

²¹⁹ Yaraşır, a.g.m., s. 182.

²²⁰ Şahin, a.g.m., s.58.

Yasanın yukarıda belirtilen siyasi, mali ve ekonomik rahatlamanın yanında vergi reformu ile kurulan vergi mahkemelerinin rahat çalışması ve yargının iş yükünün hafifletilmesi olduğu söylenebilir.

Bu af sayesinde 46.068.069.174 TL'lik tahsilat sağlanmıştır. Bu değişiklikler ile 1 Ocak 1980'den önceki dönemlere Takdir ve İtiraz Komisyonlarında bulunan bir buçuk milyon civarındaki dosyanın tasfiye edilmesi öngörülmüştür. Yapılan değişikliklerin akabinde ilaveten 2.281.711.352 TL tahsilat yapılmıştır. Yargı sürecinde olup çekilen dosya adedi 51.404, takdir komisyonlarından çekilen dosya adedi 261.545 olmuştur. Bu yasaya 2571 sayılı kanunla bazı ek maddeler getirilmiştir. Takdir komisyonundan 673.629 adet, itiraz komisyonlarından 38.436 adet, uzlaşma komisyonlarından ise 8.563 adet dosya çekilmiştir.²²¹

1981 yılında vergi gelirleri (enflasyondan arındırılmış) yüzde 21.9 artmıştır. Bu kanunla 1981 yılından önceki dönemlere ait 100 milyar lira dolayındaki takipli alacakların tahsili hedeflenmiş bunun ancak yaklaşık olarak 50 milyar lirası tahsil edilmiştir. Af uygulaması vergi gelirlerinde artışa neden olmuş fakat hedeflenen ve gerçekleşen karşılaştırması yapıldığında yüzde 50 ile sınırlı kalmıştır. Bunun sebebi olarak yasadaki beyan ve ödeme sürelerinin kısa tutulması gösterilmiştir. Bununla birlikte hedefler göz önüne alındığında affın uyumsuzluk sebebi olan dosyaların önemli ölçüde tasfiye edilmesi ile sonuçlandığı fakat o yıl içerisinde vergi gelirlerinde bir artış yaşanmasına rağmen afa hedeflenen gelir artış başarısına ilişkin net bir sonuca varmak mümkün görünmemektedir.²²²

2. 2431 sayılı Kanuna Ek (2 Mart 1982)

Sadece Milli Güvenlik Konseyi'nde görüşülmüştür. 20.3.1981 tarih ve 2431 sayılı Tahsilatın Hızlandırılması Hakkında Kanuna ek olarak 2, 3 ve 4 üncü maddeler eklenmiştir.

---

²²¹ Aksümer, a.g.m, Şahin, a.g.m., s.60.

²²² Kafkas Durmuş, a.g.e., s.181.

3. 2801 Sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Özel Uzlaşma Yolu ile Tahsili Hakkında Kanun (22 Şubat 1983)

22/02/1983 tarihinde Kanun gerekçesinde mali faktörlerden çok ekonomik faktörlerin etkili olduğu belirtilmiş, kara parayla mücadele ve vergilendirilemeyen servet unsurlarının meşru ekonomi içine dâhil edilesi hedeflendiği ifade edilmiştir. Bu kanun ile asli vergi borçlarına yönelik sağlanan kısmi af vergi mükellefleri açısından önemli bir avantaj olmuştur.²²³ Keza bu çerçevede kanunda yapılan vergi matrahı artırımlarının içerdiği tarihler itibari ile bir yıl inceleme yapılmayacağı belirtilerek bu durum güvence altına alınmıştır. Kanun kapsamına toplamda 11.242.936 yükümlü girmesine rağmen sadece 6.639.604'ü Kanun'dan yararlanmak amacı ile girişimde bulunmuştur. yüzde 60 olan başvuru oranı ile de hedeflendiği üzere yeterli düzeyde bir tahsilat sağlanamamıştır. Kanundan yararlanan mükelleflerden tahsil edilmesi gereken toplam vergi miktarı 225.843.000.000 TL iken 1983 Ağustos itibariyle yapılan tahsilat miktarı 47.101.000.000 TL olarak gerçekleşmiştir.²²⁴ 1984 tarihi itibariyle bir önceki yıla göre vergi gelirlerinde yüzde 16,5 bir artış gerçekleşmiştir.²²⁵

Kanun ile 346 milyar lira vergi gelirlerine karşılık 15 milyar lira vergi ceza ve zammından vazgeçilmiştir. 2801 sayılı kanunun 2/1. maddesine göre; “Bu kanunun yürürlük tarihinden önce vadesi geldiği halde tamamen veya kısmen ödenmemiş bulunan vergilerin ilk taksiti en geç 30.06.1983 gününde ödenmek üzere ikişer aylık devrelerde ve eşit taksitlerde, 31.12.1984 tarihine kadar tamamen ödenmesi halinde bu vergilere bağlı vergi cezalarının tamamı ile gecikme zamlarının yarısından vazgeçileceği” belirtilmiştir. Dolayısıyla bu Kanunun sonuçları 1984 yılında alınmıştır. 1984 yılı vergi gelirlerinin tahsilat oranına bakıldığında ise yüzde 22.6 oranında artış gözükse de yüzde 50.3'lük enflasyon göz önünde bulundurulduğunda tahsilatın yüzde 27.7 oranında azaldığı görülmektedir. Yani af uygulamasıyla, hedeflenen gelir artışı sağlamaya yönelik başarının sağlanamadığı söylenebilir.²²⁶

---

²²³ Yaraşır, a.g.m., s. 182.

²²⁴ Aksümer, a.g.m.; Yaraşır, a.g.m., s. 182.

²²⁵ Yaraşır,, a.g.m., s. 182.

²²⁶ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.182.

4. Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında 3239 Sayılı Kanunun Geçici 4. Maddesi (4 Şubat 1985)

Maliye ve Gümrük Bakanlıkları tarafından hazırlanarak meclise sunulan “*Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında 3239 Sayılı Kanun*” tasarısının gerekçesinde çok detaylı bir çerçeve içinde kanunun zorunlulukları sıralanmıştır. 04.12.1985 tarihinde kabul edilerek 11.12.1985 tarih, 18955 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe giren kanuna ilişkin açıklamalar şöyledir:

Vergi sistemleri ile ekonomik ve sosyal yapı ve iktisadî kalkınma arasında yakın bir münasebet vardır. Bu sebeple ekonomik ve sosyal yapının değişmesine paralel olarak vergi sisteminin de modernleştirilmesi, çağdaşlaşması gerekmektedir.

Ülkemiz otonomisinin sağlam ve istikrarlı bir yapıya kavuşturulması, para ve maliye politikasının dengeli bir şekilde uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Malî politikanın en etkin aracı vergidir. Dolayısıyla ülkemizin ekonomik ve sosyal şartları göz önüne alınarak kalkınmaya uygun bir vergi sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bilindiği gibi; verginin fiskal fonksiyonu yanında, ekonomik ve sosyal görevleri de vardır. Enflasyonla etkili bir şekilde mücadele edilebilmesi, ekonomide bozulan dengenin tekrar kurulabilmesi, teşebbüs ve üretim gücünün artırılabilmesi ve gereksiz tüketimin kontrol altına alınabilmesi için, verginin etkili bir araç olarak kullanılması mümkün ve gerekli görülmektedir.

Bunun yanında kamu harcamalarının ekonomide bir enflasyonist baskı aracı olmaması için bu harcamaların sağlam kaynaklardan karşılanması gerektiği konusu da büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla toplam 12 vergi kanununda değişiklik yapılarak vergi sisteminin daha basit ve sade bir yapıya kavuşturulması öngörülmüştür.

Getirilen değişikliklerle vergide verim, etkinlik, adalet, vergi güvenlik ve denetimine ilişkin müessese ve kurallar işler hale getirilmekte, vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi hedeflenmektedir.

Öte yandan, ekonomideki sürekli gelişme ve değişmeler, vergi sisteminde yer alan parasal hadleri büyük ölçüde aşındırılmış ve bu hadlerin konuluşunda beklenen gayeler gerçekleştirilemez hale gelmiştir.

Ayrıca, geçmişte vergi kanunlarında yapılan münferit değişiklikler sebebiyle, vergi sisteminin kendi içindeki uyumunu sağlamak amacıyla vergi kanunlarına bazı teknik düzenlemelerin yapılması mecburiyeti doğmuştur.

Bu arada, lokal bir vergi karakterini taşıyan emlak vergisi mahallî idarelere devredilmiştir. Böylece mahallî idarelerin malî açıdan güçlenerek daha iyi hizmet vermeleri hedeflenmiştir.

Vergi sisteminin sağlıklı çalışabilmesi için kayıt ve belge düzeninin vergiyi doğuran olayı iyi kavraması ve vergi kayıp ve kaçığına yol açmayacak bir esasa oturtulması gerekmektedir. Bu Kanunla getirilen değişikliklerle:

1. Vergi uygulamasında kolaylık ve sadelik sağlamak gayesiyle bazı bürokratik işlemler azaltılmak veya birleştirilmek suretiyle kaldırılmıştır.

2. Mükelleflerin vergilerini tam ve eksiksiz olarak zamanında ödemelerini sağlamak gayesiyle gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenleme ile vergisini ödeyen mükellefle vergisini ödemeyen mükellef arasında, vergi ödemeyen lehine teşekkül eden rekabet eşitsizliğinin giderilmesi hedeflenmiştir.

3. Geriye dönük vergi incelemelerinden ziyade, içinde bulunulan dönemin anında ve yaygın bir biçimde, üretimden tüketime kadar denetlenmesi gayesi güdülmüştür. Böylece vergi güvenliğinin temeli olan belge düzeninin eksiksiz bir biçimde uygulanmasını sağlamak mümkün olacaktır.

4. Türk vergi sisteminin birbiriyle çelişen hükümleri ayıklanmış, sistemin bütünlüğü ve uyumu sağlanmıştır.

5. Yukarıda da belirtildiği üzere; kanunlarda yer alan parasal miktarların zaman içinde yıpranması ve aşınmasını önlemek gayesiyle Anayasamızın belirlediği çerçevede Bakanlar Kuruluna belli yetkilerin verilmesi sağlanmıştır. Böylece vergi sisteminin ekonomiyi daha iyi kavraması öngörülmüştür.

Özet olarak getirilen düzenlemelerle, vergi sistemimiz daha basit, anlaşılır, uygulanabilir ve sosyal adaleti sağlar bir yapıya kavuşturulmuş ve mükelleflerin vergi ile ilgili ödevlerini zamanında eksiksiz olarak yerine getirmeleri teşvik edilmiştir.

Bu kanun, temelde bir af kanunu olmayıp yukarıdaki gerekçede de belirtildiği gibi vergi yönetiminin hukuki donanımlar açısından güçlendirilmesi amacıyla pek çok vergi kanununda çok sayıda değişiklik yapmayı öngörmüştür. Kanun ile VUK'nda yapılan değişikliklerle belge düzeninin güçlendirilmesi, yükümlülerin vergi ödevlerine ilişkin hükümlere uygun davranmalarının sağlanması hedeflenmiş, vergi sorumluluğunun kapsamı genişletilerek müteselsil sorumluluk esasının getirilmesi esas alınmıştır. Vergi cezalarının artırılması hükümleri ile de bu kanun mükellef açısından daha birçok sıkı

hükümler getirmiştir. Ayrıca Kanun'un bazı hükümleri, vergi idaresinin iş hacminin azaltılmasını amaçlamaktadır. Af uygulamasının yirmi gün gibi dar bir süre ile sınırlandırılması, affa katılımı kısıtlamıştır. Sonuç olarak, 1985 yılında gerçekleşen vergi tahsilatı 3.829 milyar lira iken, hedeflenen vergi tahsilatı 3.584 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. Af kanunu ile bir önceki yıla göre toplam vergi gelirlerinde artış yüzde 61,4 olmuştur.²²⁷

1985 yılı enflasyonu dikkate alındığında vergi gelirleri yüzde 18.2 bir artış göstermiştir. Af uygulamasının sadece yirmi gün olarak belirlenmesi, mükelleflerin Kanunla getirilen kolaylıktan yararlanmak istemelerine rağmen affa katılımın sınırlı kalmasına sebep olmuştur. Bahsedilen sebeplerden ötürü vergi gelirlerindeki artışın af uygulamasından kaynaklanıp kaynaklanmadığıyla ilgili bağlantının kurulması mümkün görünmemektedir.²²⁸

5. 3505 sayılı Kanun (Geçici Birinci Madde) (3 Aralık 1988)

3.12.1988 tarihinde kabul edilerek 10.12.1998 tarih 20015 sayılı RG ile yürürlüğe giren Kanun ile özellikle enflasyonun da yüksek olduğu bu yıllarda vergi idaresinde ve idari yargıda işlem gören düşük rakamlı dosyaların ekonomik ve teknik gerçeklerle tasfiye edilmesi amaçlanmıştır.²²⁹ 1988 yılında vergi gelirlerini bir önceki yıla göre yüzde 57.2 oranında artmış görülmesine rağmen, 1988 yılındaki yüzde 70.5'lik enflasyon oranı dikkate alındığında, reel bir artış sağlanamadığı, vergi gelirlerinde yüzde 13.3 oranında reel bir azalma olduğu görülmektedir. Yani affa beklenen vergi artışı olmadığı gibi tam tersi tahsilatta azalma olmuştur. Bir de enflasyon oranı dikkate alındığında reel olarak vergi gelirlerinde azalma olduğu görülür. Af süresinin yirmi bir gün gibi çok sınırlı bir süre olarak belirlenmesinin de etkili olduğu söylenebilir. Bu sebeple de af uygulamasının beklenen gelir artışını sağlayamadığı söylenebilir.²³⁰

---

²²⁷ Yaraşır, a.g.m., s.183

²²⁸ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.182.

²²⁹ Yaraşır, a.g.m., s.183

²³⁰ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.182.

6. 3512 sayılı Kanun (25 Aralık 1988)

3512 sayılı Kanun belediyelere ve belediyelere bağılı müessese ve işletmelere yönelik olarak vergi affı getirmiştir. 1989 mali yılı Bütçe Gerekçesinde belediyelere yönelik olarak neden böyle bir af hükmüne gerek duyulduğı konusunda bir açıklama yer almamıştır. Ancak affın 1983 ve daha önceki yıllara ilişkin vergi borçlarıyla sınırlanması kanun koyucunun eski yıllara ilişkin borçları, borçlunun bir kamu kurumu olması özelliğini de dikkate alarak tasfiye etmek istediğini göstermektedir.²³¹

3512 sayılı af kanunu ile konsolide bütçe gelirleri bir önceki yıla nispeten yüzde 7,28 azalmıştır. Yine aynı yıl, genel bütçe gelirleri toplamında ve vergi gelirleri toplamında da sırasıyla yüzde 7,96 ve yüzde 7,71 nispetinde düşüş yaşanmıştır.²³²

7. 3571 sayılı Kanun (20 Haziran 1989)

3571 sayılı kanun, sosyal yönü ağır basan, kamu yararına çalışan dernekler ile Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıfların iktisadi işletmelerine yönelik af hükmünü içermekle beraber, bazı kanunları (toplam 6 adet) değıştirme ve yürürlükten kaldırmaya yöneliktir. Uygulama sonucu itibariyle, bir önceki yıl vergi gelirlerine göre vergi gelirlerinde yüzde 79,5 oranında bir artış söz konusudur. Enflasyon oranı da dikkate alındığında, kanun ile vergi gelirlerinde reel anlamda yüzde 16,2'lik bir yükselme sağlanmıştır.²³³ Her ne kadar kanunun çıkarılma gerekçesi gelir elde etmek olmasa da, affın 1989 yılında vergi gelirinin artmasında bir etken olduğu düşünülebilir.²³⁴

8. 3689 Sayılı Kanun (Geçici Birinci Madde) (15 Aralık 1990)

20.12.1990 tarih 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu ile 492 Sayılı Harçlar Kanunu'nda Değışiklik Yapılması Hakkında vergi cezaları, gecikme zammı ve gecikme faizlerinin kısmi affını öngören bu Kanun'un çıkarılmasında kamu alacağının kısa surede tahsili, vergi idaresi ve yargısında birikmiş olan dosyaların tasfiyesi amaçlanmıştır. Daha öncekilerde olduğu gibi bu afta da uygulanma süresinin çok kısa tutulması yanı sıra vergi idaresinde Kanun'un uygulanmasında sorunlarla karşılaşılması,

²³¹ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.182.

²³² Öz ve Buyrukoğlu, a.g.m., s.8

²³³ Yaraşır, a.g.m., s. 183

²³⁴ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.183.

beklenilenin gerisinde kalınmasına sebep olmuştur. Toplam vergi gelirlerindeki artış oranı bir önceki yıla göre yüzde 77,7 ancak 1990 yılı enflasyon oranı dikkate alındığında²³⁵ vergi geliri (enflasyondan arındırılmış olarak) artış oranını yüzde 25.4 olarak gerçekleştirmiştir. Bu yasanın çıkarılma amacında ekonomik gerekçeler ağır basmaktadır. Kamu alacağının kısa sürede tahsili amaçlanmış ve bu nedenle yasada yer alan miktarlar yüksek olarak belirlenmiştir. Ancak yasanın uygulama süresinin 10 gün gibi kısa bir oluşu; vergi dairelerince, bu kısa süre içerisinde yasanın uygulanmasına yönelik işlemlerin yerine getirilmesinde aksamalara neden olabileceği; bu durumun yasadaki beklenen amacın gerçekleştirilmesini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmüştür.²³⁶ Bu nedenle vergi gelirlerindeki artan af kanunuyla ilişkili olduğuna dair kesin bir bağlantı kurmak mümkün değildir.

Vergi afları ile toplam gelirler içerisinde düşüşün yaşandığı bir diğer af kanunu ise 1990 yılında uygulanmış olan 3689 sayılı af kanunudur. İlgili af yasının uygulanması ile konsolide bütçe gelirleri toplamında yüzde 3,34, vergi gelirleri toplamında da yüzde 3,95 nispetinde azalma yaşanmıştır.²³⁷

9. 3787 Sayılı Kanun (21 Şubat 1992)

21.03.1992 tarihinde kabul edilerek 03.04.1992 tarih, 21194 sayılı RG ile yürürlüğe giren “*Bazı Kamu Alacaklarının Tahsilâtının Hızlandırılması ve Matrah Artırımı Hakkında Kanun*’un” kapsamına, 213 sayılı VUK kapsamındaki vergi, resim ve harçlarla ilgili gecikme faizi, gecikme zammı ve vergi cezaları girmektedir. Kanun ile söz konusu faiz, zam ve cezaların kısmi affı öngörülmektedir. Ayrıca ecrimisil, idari para cezası, trafik para cezası gibi çeşitli kamu alacaklarının da tahsilinden vazgeçileceğine yönelik hükümler ile vergi borcu nedeniyle düzenlenen karşılıksız çeklere ilişkin cezalarla ilgili kısmi af uygulamalarına yer verilmektedir. 3787 sayılı Kanun’un, kanun hükümlerinin Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar Kurulu üyeleri ve birinci derecedeki yakınları ve bunların hissedarı buldukları ortaklık ve şirketler için uygulanmayacağını ifade eden 22. maddesi hukuksal olmadığı ve eşitliğe aykırı olduğu gerekçesiyle oldukça eleştirilmiştir.²³⁸

²³⁵ Aksümer, a.g.m., s.1.

²³⁶ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.183.

²³⁷ Öz ve Buyrukoğlu, a.g.m., s.8.

²³⁸ Yaraşır, a.g.m., s.183.

Bu kanunla vergi idaresinin dönem itibariyle borcu bulunan 20 trilyon civarında vergi alacağının sürüncemeden çıkartılması planlanmıştır. 1992 yılında 139.750 milyar TL vergi geliri hedeflenmiş, 141.868 milyar TL tahsilat gerçekleşmiştir. 1992 yılı vergi gelirlerinin bir önceki yıla göre yüzde 80, enflasyon oranı dikkate alındığında ise reel olarak yüzde 18'lik bir artış olduğu gözlenmiştir, af kanunu ile yaklaşık olarak 9 trilyon TL hasılat sağlanmıştır. Reel vergi gelirindeki artış söz konusu yasanın etkisine bağlanabilir. Ancak, bu dönemde ülkemiz dış ticaret hacminin genişlediği ve 1992 yılı vergi gelirlerinde dış ticaretten alınan vergilerin önemli ölçüde arttığı göz önüne alınırsa, 3787 sayılı Kanunun vergi gelirlerini arttırmada pek fazla etkili olmadığı söylenebilecektir. Keza 3787 sayılı Vergi Affı Kanunu ile vergi alacaklarının yüzde 46'sının tahsil edildiği belirtilmiştir.²³⁹

10. 05.09.1997 Tarihli Resmi Gazete'de Yayımlanan 400 Seri Numaralı Tahsilât Genel Tebliği

400 Seri Numaralı Tahsilât Genel Tebliği, bir af uygulaması getirmese de kamu alacaklarının tahsilatında yükümlülere kolaylık sağlamayı hedeflemektedir. Bazı vergi mükellefleri son yıllarda karşılaşılan ekonomik ve mali zorluklar nedeniyle borçlarını süresinde ödeyemediklerinden bu mükelleflere borçlarını ödemede kolaylık sağlanması ve bu alacakların biran önce hazineye kazandırılması hedeflenmiştir. Bu yüzden 400 sayılı tebliğ, vergi affı olmasa da literatürde vergi affı olarak ifade edilmektedir. Tebliğ ile yükümlülere getirilen kolaylıkla birlikte 1,5 katrilyon TL civarındaki kamu alacağının 300 trilyon TL'si tahsil edilmiştir.²⁴⁰

Tebliğ sayesinde yargıda bekleyen dosyaların tasfiyesini sağlanarak, yargı ve vergi idaresinin iş yükünü azaltılmıştır. Bu tebliğ aynı zamanda önceki af kanunlarının vergi aslının haricindeki tüm ceza, zam ve faizlerini affetmeleri ile diğerlerinden ayrılmakta, 3787 sayılı Kanun'dan uzun bir süre sonra uygulamaya konulması ve daha önceki uygulamalar kadar avantajlı ödeme kolaylığı getirmemesi nedeniyle mükelleflerdeki yeni af beklentilerini de azaltmayı sağlamıştır.²⁴¹

Bu dönemde vergi geliri (enflasyondan arındırılmış olarak) bir önceki yıla göre yüzde 29.7 oranında artmıştır. Ancak yapılan açıklamalarda 400 sayılı Tahsilat Genel

²³⁹ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.184.

²⁴⁰ Aksümer, a.g.m., s.1.

²⁴¹ Yaraşır, a.g.m., s. 184.

Tebliğine ile beklenen gelirin elde edilemediğine dikkat çekilerek yüzde 40 oranında bir tahsilat sağlandığı vurgulanmıştır.²⁴²

11. 4369 sayılı Kanun (22 Temmuz 1998)

Kanun kapsamının çok geniş olması ve köklü yeniliklere odaklanması kamuoyunda kanunun vergi reformu olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. Yasanın tartışılan odak noktası, gelirin tanımını değiştirmesi ve mali milat ile nereden buldun uygulamasıdır.²⁴³ Gerekçeli kararda vergilerin kamu harcamalarının finansmanındaki en sağlam gelir kaynağı olma özelliğinde bahsedilerek tasarruflar ve sermaye birikiminin artırılarak büyümenin teşvik edileceği bir vergi sisteminin hayati önemi belirtilmiştir. Vergi sisteminin Devletin ihtiyacı olan geliri düzenli bir şekilde sağlarken gelir dağılımını adil hale getirmesi, gelir unsurları bakımından tarafsız olması, ekonomideki verimsizlikleri ortadan kaldırarak, ödeme gücü ilkesini dikkate alan, basit, yönetilebilir ve toplam maliyeti de asgariye indirmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Diğer taraftan 1 Ocak 1985 tarihinde yürürlüğe giren KDV'nin başarılı olarak uygulanması ile son on yılda ülkemizde vergi gelirlerinin reel olarak yaklaşık yüzde 50 arttığı; ancak hala kayıt dışının yüksek, vergi tabanının yetersiz olduğu; dolayısıyla vergi yükünün belli mükellefler üzerinde kaldığı ve bunun zorlukları ifade edilmiştir. Gerek kamudaki finansman darboğazı nedeniyle daha fazla vergi gelirin ihtiyacı duyulması, gerekse mevcut vergi sisteminin derin adaletsizliklerle dolu hale gelmesi nedeniyle 1998 yılı başına gelindiğinde ülkenin içinde bulunduğu durumdan çıkılmasının ancak köklü bir vergi reformu ile mümkün olabileceği, böyle bir vergi reformunun temel ilkelerinin vergi tabanının genişletilmesi, kayıt dışı ekonominin kayda alınması, sistemin basit ve açık hale getirilmesi ve halen vergisini düzenli olarak ödeyen bireylerin vergi yükünü artırmadan vergi gelirlerinin artırılması olarak belirlenmiştir. Akabinde sistemin neden işlemediği oldukça detaylı şekilde belirtildikten sonra reformla getirilen yeni yapı hakkında bilgi verildikten sonra yasanın başarıya ulaşabilmesi için içsel tutarlılığının bozulmamasına, kamuoyunun inanç ve desteğine, vergi idaresinin süratle yeniden yapılandırılması ile güçlendirilecek kararlı uygulamaya, yargının vergi yasalarını tam anlamıyla

---

²⁴² Kafkas Durmuş, a.g.e., s.184.

²⁴³ Yaraşır, a.g.m., s. 184.

uygulamasına, kamu harcamalarında da etkinlik sağlanmasına bağlı olacağına vurgu yapılmıştır.

Bu çok iyi niyetlerle çıkarılan Kanun maalesef 2003 yılında uygulan[ma]mak üzere kaldırılmış ve yasa öncesi uygulamalara geri dönmüştür. Uygulandığı kısa dönemde ekonomik açıdan olumsuz etkilere yol açan bir yasa olarak anılmaktadır.²⁴⁴ Yürürlükte kaldığı yaklaşık bir yıllık uygulamada, ekonomik hayat üzerinde olumsuz etkilere neden olurken amaçlandığı gibi vergi tabanı genişletilememiş, vergi cezaları basit ve açık hale getirilememiş, cezaların caydırıcılığı sağlanamadığı gibi, ihtilafli dosyalarda artış yaşanmış, kayıt dışılığın önüne geçilememiş, zaten bozuk olan vergi adaletinden biraz daha uzaklaşmış, devlet gelirleri içinde en sağlam finansman kaynağı olan vergilerin nispi payı azalmıştır. Başarısızlık sebebiyle 4444 sayılı Kanunla ertelenen uygulama, 10.1.2003 tarihinde 4783 sayılı Kanunla tamamen yürürlükten kalkmıştır. 1998 yılındaki vergi gelirinde (enflasyondan arındırılmış) yüzde 22.7 oranındaki artışın bu af uygulamasından kaynaklandığını söylemek mümkün görünmemektedir.²⁴⁵

---

²⁴⁴ Yaraşır, a.g.m., s. 184.

²⁴⁵ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.184.

D. 2000 SONRASI VERGİ AFFI UYGULAMALARI

Tablo 5: Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de Vergi Afları (2001-2017)

Düzenleme	Tarih
06.02.2001	414 sayılı Tahsilât Genel Tebliği
07.03.2002	4746 (4751) sayılı Kanun ile Emlak Vergisi ile İlgili Af Düzenlemesi (Emlak Vergisi Kanunu Geçici Madde 21)
27.02.2003	4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu
22.11.2008	5811 sayılı Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun
25.02.2011	6111 sayılı Bazı Alacakların Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
29.05.2013	6486 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2. Varlık Barışı)
11.09.2014	6552 sayılı Kanun[u ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun]
19.08.2016	6736 sayılı Bazı Alacakların Yapılandırılmasına İlişkin Kanun
27.05.2017	7020 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Kaynak: Ali Yurdakul, Vergi Ahlakı ve Vergi Ahlakını Belirleyen Faktörlerin Analizi: Bursa İli Örneği, 2013, s.79.; 11.09.2014 tarihli ve 29116 Sayılı Resmi Gazete (Mükerrer).

1. 06.02.2001 Tarihli Resmi Gazete'de Yayımlanan 414 Seri Numaralı Tahsilât Genel Tebliği

“Bu affın gerekçesi, bazı mükelleflerin karşılaştıkları ekonomik ve mali zorluklar sebebiyle vergi borçlarını ödeme güçlüğü içine düşmüş olmaları ve bu zor durum nedeniyle borçlarını ödeyemeyen bu mükelleflere ödemede kolaylık sağlanması, kamu alacaklarının biran önce hazineye kazandırılması olarak belirtilmiştir.” Görüldüğü üzere af ekonomik gerekçelerle çıkarılmıştır.

İstanbul İli açısından Tebliğ uyarınca 248.425 adet mükellef faiz dâhil 820.679.509.670.00 TL borç için başvuruda bulunmuş, bu tutarın 493.378.763.911.000 TL'sı ödeme planına bağlanarak, toplamda 258.467.072.878.000 TL tahsilat yapılmıştır. Bu durumda ödeme oranı yüzde 52,4 olarak gerçekleşmiştir. Toplamda ise 878.028 mükellef başvurusu gerçekleşmiş, yaklaşık olarak iki katrilyon TL kadar vergi alacağı taksitlendirilmiştir.

Gerek 414 gerekse 400 sayılı Tahsilât Genel Tebliği'nde temel amaç, zor duruma düşen mükelleflere ödeme kolaylığı sağlayarak tahsil edilemeyen vergi alacaklarının hızla tahsilini gerçekleştirmektir. Sağlanan kolaylıklara rağmen mükelleflerin, yeni bir af beklentisi ile getirilen kolaylıkları değerlendirmedikleri, vergi borçlarını ödememe alışkanlıklarını sürdürdükleri düşünülmektedir.²⁴⁶ Çünkü bu dönemde vergi gelirleri tahsilatı bir önceki yıla göre enflasyondan arındırılmış şekilde yüzde 11.7 oranında azalmıştır. Bununla birlikte diğer bazı görüşlere göre de bu durumun af uygulamasının başarısızlığı ile ilgili olduğu bağlantısının kurulması zordur. Çünkü vergi gelirlerindeki tahsilatın artış ya da azalış göstermesini sadece tek bir faktöre bağlayarak karar vermek doğru değildir. 2001 yılı Türkiye'de ekonomik krizin yaşandığı bir yıldır. Ekonomik krizin olduğu dönemler ile ekonominin toparlanma süreçlerinde vergi affından istenen neticenin sağlanamayacağını belirten uzmanlar, "*Vergi affının başarısı için ekonominin canlı ve kuruluşların mali yapılarının iyi olması gerekir. Geçmişte de vergi borçlularına yönelik kolaylıklar getirildi. Ancak, ödeme gücü yeterli olmadığı için beklenen başarı da gelmedi*" değerlendirmesinde bulunmuştur. Maliye Bakanlığı verileri de bu değerlendirmeleri bir ölçüde doğrulamakta olup dönemin Maliye Bakanı da, 414 sayılı Tebliğ ile %49'luk bir tahsilat başarısı sağlandığını, beklenen gelirin elde edilemediğini belirtmiştir.²⁴⁷

2. 4746 (4751) sayılı Kanun ile Emlak Vergisi ile İlgili Af Düzenlemesi (Emlak Vergisi Kanunu Geçici Madde 21) (7 Mart 2002)

Bu Kanun, Cumhurbaşkanlığının 18.03.2002 tarihli ve 39-18/A-2-200-185 sayılı tezkeresi ile Anayasanın 89. maddesine göre bir daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığı'na geri gönderilmiş; bunun üzerine TBMM Genel Kurulu'nca yeniden

²⁴⁶ Martin, a.g.e., s.67.

²⁴⁷ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.185.

görüülerek 03.04.2002 tarihli ve 4751 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir. 4751 sayılı Kanun, 09.04.2002 tarihli ve 24721 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2002 yılında Emlak Vergisi uygulaması sonucunda görülen bu olumsuzluklar ortadan kaldırmak için anılan vergide değişikliklerine gidilmiş ve önceki dönemlerde meydana gelen vergiyi doğuran olaylar nedeniyle bu tarihe kadar mükellefiyetini tesis ettirmemiş bulunan Bina ve Arazi Vergisi mükelleflerinin bildirimde bulunmalarına imkân sağlanmak gerekçeleriyle düzenlenmiştir. Bu dönemde vergi geliri tahsilatı enflasyondan arındırılmış halde bir önceki yıla göre artmamıştır.

Kanun, gayrimenkulünü geçmişte beyan edip sonraki genel beyan dönemlerinde beyannamesini vermeyenler ile beyannamesini verip de sadece vergisini yatırmamış olanları kapsamamakta olup, bu nedenle adil olmayan bir af kanunu olarak kabul edilmektedir.²⁴⁸

3. 4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu (27 Şubat 2003)

TBMM tarafından 16.01.2003 tarihinde kabul edilerek Cumhurbaşkanlığı’nın onayına sunulan 4792 sayılı Vergi Barışı Kanunu,” dönemin Cumhurbaşkanı tarafından uygun bulunmayarak bir kez daha görüşülmek üzere TBMM’ne gönderilmiştir. Ancak TBMM 4792 sayılı Vergi Barışı Kanununu 4811 sayılı kanun olarak hiç değiştirilmeden tekrar Cumhurbaşkanlığı’na geri göndermiştir. Cumhurbaşkanı ilgili yasaı 27 Şubat 2003 tarihinde onaylamış ve bu yasa “25033 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.²⁴⁹

Vergi afları ile ilgili yasal düzenlemeleri, bu yasaların çıkarıldıkları dönemde içinde bulunulan ekonomik ve siyasi koşullardaki farklılıklar nedeniyle aynı şekilde değerlendirmek güçtür. Çünkü vergi aflarının kısa dönemde vergi gelirini artırma amacı yanında ekonomik, sosyal ve siyasi amaçları da farklılıklar gösterebilmektedir. Bu kapsamda 4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu’nun ülkemizin yaşadığı en büyük krizlerden 2000 ve 2001 krizi sonrasında çıkarılmış olması, hem ekonomik hem de mali açılardan daha savunulabilir bir af tasarısı görünümünü kazanmasına sebep olmuştur. Keza vergi tahsilatında sağladığı görelî yükseklik de bu düzenlemeyi savunanların af sonrası tartışmalarda dile getirdikleri en önemli argümanlardan biri olmuştur.²⁵⁰

²⁴⁸ Martin, a.g.e., s.69.

²⁴⁹ Öz ve Buyrukoğlu, a.g.m., s.8.

²⁵⁰ Savaşan, a.g.m., s. 54.

Kanunun genel gerekçesinde bu büyük ekonomik krizlerin tüm toplumda ekonomik ve sosyal açıdan yarattığı tahribatların giderilmesi ve olumsuz etkilerin azaltılması için vergi barışı kapsamında önlemler alınması gerekliliğinden bahsedilirken, doğrudan vergi rejiminin yapısal sorunlarının çözümüne yönelik düzenlemeler söz konusu edilmemiştir. Mevcut vergi borçlarının silinmesi, ödemelerin zamana yayılması ya da vergi kaçakçılarının affedilmeleri dışında bir çözüm önerilmemiştir.²⁵¹

Vergi Barışı uygulaması, iktidarda olmayan bir parti tarafından seçimlerden önce ilan edilmiş olmakla farklılık gösterse de vergi affı vaadi ile bütün içinde seçmenlerin etkilenme amacı taşıdığı görülmektedir. İlgili partinin seçim beyannamesinde vergi affı Vergi Barışı Projesi adı altında yer almış, kayıt dışılığı kontrol altına almak amacıyla vergide ak sayfa açılacağı ifade edilmiştir. Bu proje kapsamında, vergi ihtilafları ile ilgili 130 bine ulaşan dosya vergi ve faiz indirimi yoluyla tasfiye edilecek; matrah artırımını, tahsilat kolaylığı, stok affı, demirbaş affı gibi yollarla sistemin kayıtlı ekonomiye geçmesinin alt yapısının hazırlanacağı belirtilmiş ve akabinde yayınlanan “Acil Eylem Planı” ile de vergi barışı projesinin seçimden sonraki üç ay içinde hayata geçirileceği ilan edilmiştir. Ülkemizde politik yelpazenin sağında ya da solunda yer alan partiler olsun 1960 ve 1980 ihtilali ardından kurulan hükümetler olsun, vergi (ve sigorta prim) aflarına başvurulduğunu diğer bölümlerde örnekleri ile gördük. Üstelik sadece iktidar partileri değil, muhalefet partileri de mali aflara karşı direnç gösterememekte, bu durum, söz konusu kanunun yeniden görüşülmesi için TBMM’ne iadesinin ardından Plan ve Bütçe Komisyonu’nda karşı oy veren muhalefet partisi milletvekillerinin gerekçesinde de görülmektedir. Belirtilen iade gerekçesinde, krizin olumsuz etkilerinin bertaraf edilebilmesi için kanunun olumlu karşılandığı belirtilirken, vergisini zamanında ödeyenler açısından adaletsizlik olmaması için 2003 yılında bu mükelleflerin ödeyeceği gelir ve kurumlar vergisinde belli bir oranda indirim yapılmasının toplumsal barış için gerekliliğine değinilmiş; yani affın gerekçelerine itiraz edilmemiş, dürüst mükellefler açısından “uyumlaştırma” talep edilmiştir. Ülkemizde vergi affına bu denli sık başvurulması, affın politik kazanım potansiyeli taşıması ve siyaseten affın karşısında durulmasının mümkün olmadığını göstermektedir.²⁵²

---

²⁵¹ Yaraşır, a.g.m., s.184.

²⁵² Savaşan, 2006-Afyon, a.g.m., s.57

Bu noktada Kanun'a getirilen diğer eleştirileri sıralayacak olursak:

4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu da diğer tüm vergi affi kanunları gibi vergi sistemine ilişkin herhangi bir kalıcı çözüm getirmemiş; sadece mevcut vergi borçlarının silinmesini, ödemelerin zamana yayılmasını ya da vergi kaçakçılarının affedilmesini öngörmüştür. Teknik açıdan da Vergi Barışı Kanunu son derece karmaşık olup her durumdaki mükellef için farklı rakam ve oranlar tespit edilmiş, baştan sona oranlarla doldurulmuştur. Kapsamı da yeterince açık olmayan bu yasanın fiilen doğru olarak uygulanabilme olanağı olmadığı gibi kötü niyetle kullanılmaya da son derece müsait bir ortam oluşturmaktadır. Öte yandan, Vergi Barışı Kanununun gerekçesinde belirtilen çıkarılış amacına hizmet edip etmediği irdelendiğinde getirilen eleştiriler²⁵³;

- SSK ve Bağ-Kur primlerini ödeyemeyenler kanun kapsamı dışında tutulmuştur. Ekonomik kriz nedeniyle sigorta primini ödeyemeyen işverene, vergi borçları için sağlanan olanak, sigorta primleri için sağlanmamış, Bağ-Kur'lu küçük esnaf ve sanatkâr dikkate alınmamıştır.
- Depremzede vergi yükümlüleri ile diğer yükümlüler arasında makul bir farklılaşmaya gidilmemiştir. Depremzedelere, diğer bölgelerde bulunan yükümlülere göre ek bir kolaylığın sağlanması (taksit ödeme süreleri vb.) göz ardı edilmiştir.
- Vergi borcu olmayanlara, indirim yapılmayarak, vergisini zamanında ödeyen yükümlüler adeta cezalandırmış, bu yükümlülere belli bir ayrıcalık tanınması yönünde verilen önerge, reddedilmiştir.
- Kanun, sadece kriz dönemlerini değil, vergide geçerli olan 5 yıllık zamanaşımı süresini de kapsamıştır. Oysa gerekçeden anlaşılacağı üzere, yasanın çıkış nedeni, 2000 ve 2001'de yaşanan ekonomik krizlerdir. Parlamentoda kabul edilen yasada ise, sadece kriz dönemi değil, 1 Ocak 1998–31 Ağustos 2002 dönemi esas alınmıştır.
- 1 Ocak 1999 tarihinden sonra “naylon fatura” kullananlar, 1 Ocak 1999 tarihinden öncesi ise naylon fatura kullanan, düzenleyen ve basanlar af kapsamına alarak adeta yargının elinden kurtarılmıştır.
- Yükümlülerin geçmiş beş yıllık hesapları incelenmeyecektir mantığıyla bir nevi

---

²⁵³ Martin, a.g.e., s.73

matrah artırımına zorlanmış olmaları doğru bulunmamaktadır.

Kanunun “vergi sistemi ve vergi reformu” anlamında olumlu bir yansıması olmasa da afların en önemli sebeplerinden hükümetin kaynak sağlama amacına önemli ölçüde katkıda bulunduğu söylenebilir. Kanun kapsamında yaklaşık 6.5 katrilyon TL özel sektör, 1.4 katrilyon TL KİK ile mahalli idareler olmak üzere toplam 7.9 katrilyon TL borç için 3.475.144 adet başvuru yapılmış, 31.03.2006 tarihi itibarıyla 4.5 katrilyon liralık özel sektör, 214.8 trilyon liralık KİK ve mahalli idareler olmak üzere toplamda 4.7 katrilyon liralık tahsilat yapılmıştır. Genel toplam içinde özel sektörün payı yüzde 95 olup tahsilat oranı başvuruların % 60’ı olarak gerçekleşmiştir.²⁵⁴

Vergi Barışı Kanuna bağlı vergi tahsilatı tutarlarını değerlendirirken üç ölçüt kullanılabilir. İlki, vergi affının hedeflediği tahsilât ile gerçekleşen tahsilâtın kıyaslanmasıdır. İkincisi, tahsilât kalemlerinin her birinin toplam içindeki yeri, yani sergilediği dağılımdır. Üçüncüsü ise vergi affına bağlı tahsilâtın toplam vergi gelirleri içindeki orandır.

Birinci ölçüte göre her şeye rağmen uygulamanın başarılı olduğu söylenebilir. Çünkü 2004 yılı itibarıyla gerçekleşen tahsilat tutarı hedefin üzerinde gerçekleşmiştir. Zira gelir idaresinin öngördüğü tahmin 3,6 katrilyon ve IMF’nin tahmini ise 750 trilyon TL iken Gelir İdaresi’nin tahminlerinin yaklaşık yüzde 30 üzerinde, IMF tahminlerinin ise yaklaşık altı kat bir tahsilat gerçekleşmiştir.²⁵⁵

İkinci ölçüt ise toplam tahsilâtın kompozisyonu ile ilişkilidir. Kanunun 2, 3 ve 5. maddelerine göre gerçekleşmelerin toplam içindeki payı yaklaşık olarak yüzde altmıştır. Bu maddelerdeki tahsilât ya kesinleşmiş ya da inceleme ve dava aşamasında olan vergi alacaklarına ilişkindir. Acil gereksinim duyulan vergi gelirlerinin artırılması ve yargı ve/veya idarenin yükünün hafiflemesi açılarından bu tahsilât elbette önemlidir. Ancak, pişmanlıkla veya kendiliğinden beyan veya matrah artırımından kaynaklanan tahsilâtın az olması, kanunun bilinçli olarak vergi dışı kalan mükellefleri gönüllü uyuma teşvikte çok başarılı olmadığını göstermektedir.²⁵⁶ Tahsilât başarısı değerlendirilirken bu tür alacakların yüksekliği dikkate alınmalıdır. Bu açıdan bakıldığında pişmanlıkla ya da kendiliğinden beyan veya matrah artırımından kaynaklanan tahsilâtın toplam gelir

---

²⁵⁴ Yaraşır, a.g.m., s.185

²⁵⁵ Savaşan, a.g.m., s.58

²⁵⁶ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.187.

içindeki payı sadece yüzde 2.8'dir. Kayıtdışılığın boyutlarının yüksek olduğu bilinen bir ekonomi için matrah artırımı şeklinde gerçekleşen tahsilâtların toplam içindeki payının yaklaşık yüzde 35 olması affin kayıtdışı kalanlara hitap etmediğini, onları uyuma yeterince teşvik edemediğini göstermektedir. Bu durum esasen affin ancak kapsamlı bir reformun parçası olması ve af sonrası güçlendirilmiş vergi uygulamasına geçilmesi halinde mükelleflerin uyumunu artırabileceği görüşünü savunanları haklı çıkarır niteliktedir.

Üçüncü ölçüt ise, affa bağlı tahsilâtın toplam vergi gelirlerine oranıdır. Burada kıyas noktası bu oranın diğer bazı aflarla özellikle de diğer ülke uygulamalarına göre yüksekliğidir. Vergi aflarına bağlı gelişmelerin toplam vergi gelirleri içindeki payının pek yüksek olmadığı tartışılmaktadır. Türkiye'de vergi gelirleri tahsilâtı 2003'te 84,3 katrilyon TL, 2004'te ise 101 katrilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Vergi Barışı Kanunu'na bağlı olarak iki milyona yakın vergi mükellefinin katılımı ile gerçekleşen tahsilâtın vergi gelirlerine oranı 2003'te ve 2004'te sırasıyla yüzde 3.27 ve yüzde 1,87'dir. Bu oranlar başka ülkelerdeki affa bağlı gelişmelerle kıyaslandığında düşük sayılmaz. Örneğin, ABD'nin 35 eyaletinde 1982 ve 1997 yıllarında çıkarılan afların incelenmesi sonucu affa bağlı tahsilâtın toplam vergi gelirine oranının en yüksek yüzde 2,6 olarak gerçekleştiği en düşük oranın ise yüzde 0,008 olduğu tespit edilmiştir. Ancak vergi tahsilâtında ulaşılan rakamlar aldatıcı olabilmektedir. Af beklentisi af öncesi dönemde mükelleflerin vergi borçlarını ödemeyi ertelemeleri sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla en azından tahsil edilen vergi alacaklarının bir kısmı af beklentisi ile ertelenen miktarlardır.²⁵⁷

Esasen hükümetin ek kaynak beklentisi yönünden başarılı olup olmadığının saptanabilmesi için 2003 gelirlerinin 2004 tahsilatları ile birlikte değerlendirilmesi daha doğru bir yaklaşım olur. Çünkü afla yapılacak olan ödemeler müesseselere göre farklı vadelere bağlanmış olmakla birlikte 16 aya varan vadeye yayıldığından Haziran 2004 ay sonuna kadar tahsilat söz konusu olabilecektir.²⁵⁸

Vergi gelirlerinin bir önceki yıla göre tahsilat artış oranlarına bakıldığında, yasanın uygulamasından önceki yıl olan 2002'de vergi gelirleri tahsilat artış oranı önceki yıla göre yüzde 50,1 iken yasanın uygulandığı 2003 yılında yüzde 41,4'e, 2004 yılında

---

²⁵⁷ Savaşan, a.g.m., s.60

²⁵⁸ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.186.

ciddi bir azalışla yüzde 19,8 olarak gerçekleşmiştir. Yani, yasanın uygulandığı dönemdeki vergi gelirleri artışı önceki yıllara göre çok daha düşük oranlarda (2003 - yüzde 8,7 ve 2004 - yüzde 21,6) gerçekleşmiştir. Bu da yasanın başarısını sorgulayabilecek bir durum ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan finansal krizin ekonomik etkilerinin halen sürmekte olduğu yıllar olduğu hususu da dikkate alınarak bir değerlendirme yapmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Vergi gelirlerinin tahakkuk tahsilat oranı 2002 yılında % 91 iken 4811 Sayılı Kanun'un uygulandığı 2003 yılında bu oran yüzde 92,5'e, 2004 yılında ise yüzde 93'e yükselmiş, Kanunun uygulandığı yıllarda tahakkuk tahsilat oranlarını arttırmıştır. Ancak 2005 yılından itibaren tahakkuk tahsilat oranlarındaki düşüş devam etmiştir.

Bu da affa karşı olanların, vergi aflarının kısa vadede vergi gelirlerinde artış sağlasa da uzun dönemde vergi gelirlerinin azalmasına neden olacağı, vergi affının sıkça uygulandığı ülkelerde, mükelleflerin tekrar af çıkar düşüncesiyle, vergi aflarına yeterince ilgi göstermeyeceği, aflardan faydalananların ise yasanın maddi gereklerini yerine getirmede özensiz davranacakları yönündeki tezlerini doğrular niteliktedir.²⁵⁹

2003 yılında enflasyondan arındırılmış şekilde vergi gelirlerindeki artış oranı yüzde 15,8, 2004 yılında ise %8 olarak gerçekleşmiştir. Maliye Bakanlığı'nın verilerine göre Vergi Barışı'na başvuru dosyasının adedi 3.475.144 adet olmuştur. Toplam başvuru tutarı 7,9 katrilyon TL olan bu kanun sonucunda ilgili dönemlerde (2003-2004 yıllar) yapılan tahsilât tutar 4,7 katrilyon TL olmuştur.²⁶⁰

4. 5811 Sayılı Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun (Varlık Barışı) (22 Kasım 2008)

Kamuoyunda "Varlık Barışı" olarak adlandırılan 5811 sayılı "Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun getirdiği imkânlardan faydalanmak isteyenler de 2 Mart 2009 tarihine kadar bildirimde bulunmuşlardır.²⁶¹

Kanunun genel gerekçesinde, yıllar boyunca kalıcı güven ve istikrarın sağlanamamış olması nedeniyle milli servet unsurlarından bir kısmının yurt dışına

²⁵⁹ Martin, a.g.e., s.112.

²⁶⁰ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.186.

²⁶¹ Bülent Koçak; "Yeniden Vergi Barışı", Vergi Sorunları Dergisi, Yıl 32,Sayı 251, Ağustos 2009, s.155.

çıkarılmış olduğu, varlıkların yurt dışına çıkarılmasında kambiyo mevzuatında yer alan hükümlerin, Türkiye’de mevcut olan ağır vergi yükünün, yurt dışında uygulanan teşviklerin ve sağlanan imkânların da etkin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, 2007 yılının ortalarında Amerika Birleşik Devletleri konut piyasasında yaşanan olumsuz gelişmelerle küresel finans piyasalarında uzun zamandan beri görülen istikrar ve likidite bolluğunun bozulmaya başlamış olduğunun da altı çizilmektedir.²⁶² Bu çerçevede 1 Ekim 2008 tarihi itibarıyla yurt içinde ve/veya yurt dışında sahip olunan ancak yasal kayıtlarda görülmeyen (yani işletme özkaynaklarında bulunmayan) “gerçek ve tüzel kişilerce sahip olunan para, döviz, altın, menkul kıymet, tahvil ve diğer” sermaye piyasası araçlarının 2 Mart 2009 tarihine kadar bankalara veya vergi dairelerine bildirim ve beyanda bulunmak üzere, yurt dışındaki mezkur varlıklar üzerinden yüzde 2, yurt içindeki mezkur varlıklardan yüzde 5 vergi alınması suretiyle milli ekonomiye kazandırılması böylelikle üretim, istihdam sorunları ile mücadele edilmesi gibi amaçlara ulaşılması hedeflenmiştir.²⁶³

Kanun mükelleflere bildirimde bulunmaları halinde geçmişe yönelik inceleme yapılmaması, başka bir nedenle inceleme yapılsa dahi ortaya çıkacak matrah farklarından mahsup edilmesi esas getirilmiştir. Ayrıca yurt dışında iştirak hisseleri satışı, iştirak kazançları, işyeri ve/veya daimi temsilci vasıtasıyla elde edilen kazançlar ile yurt dışında yapılan tasfiyelerden elde edilen kazançların belirli şartlar dâhilinde vergiden istisna edilmesidir. “10.07.2009 tarih ve 27284 sayılı RG’de yayımlanan 5917 sayılı “*Bütçe Kanunlarında Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelere Eklenmesi İle Bazı Kanun ve Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*” ile” hem kanunun süresi uzatılmış hem de KDV indirimlerinin reddi dolayısıyla tanzim olunan / olunacak vergi inceleme raporları da mahsup kapsamına dâhil edilmiştir.²⁶⁴

Maliye Bakanlığı’nın verilerine göre 5811 Sayılı Kanun kapsamında 64.000 civarında mükellef beyanda bulunmuş ve beyan edilen toplam tutar yaklaşık 48.250.000.000 TL, tahakkuk ettirilen vergi, 1.660.000.000 TL’ sine ulaşmış olmasına rağmen tahsil edilen toplam tutar 1.060.000.000,00-TL düzeyinde kalmıştır. Toplam tahsilatın, toplam tahakkuk eden vergi tutarı içindeki oranı da yaklaşık % 64 düzeyinde gerçekleşmiştir.

²⁶² Kafkas Durmuş, a.g.e., s.187.

²⁶³ Koçak, a.g.m., s.155.

²⁶⁴ Koçak, a.g.m., s.163.

Varlık Barışı'nda hasılatın düşük çıkmasında başta yurtdışından 5.200.000.000 TL getireceğini beyan eden bir şahsın 104.000.000 TL tutarındaki vergisini ödememesi, olmak üzere beyanda bulunanların tahakkuk eden vergilerinin ödememeleri etkili olmuştur. Gene vergi affına karşı olanların ifade ettiği gibi kayıt dışı olanların kendilerini ele verip kayıtlı sisteme geçişlerinin sınırlı olacağı görüşü gerçekleşmiştir. 2012 yılı genel bütçe gelirlerinin ay içi gerçekleşme verilerine göre Ocak ayı itibariyle yasa kapsamında 599.936.000 TL vergi tahakkuku yapılmış olup bu kapsamda yapılan tahsilat ise 403.000 TL olmuştur.

Varlık Barışı'nın 22 Kasım 2008 - 2 Mart 2009'u kapsayan ilk döneminde, yurt dışından yaklaşık 10.750.000.000 TL, yurt içinden ise 4.150.000.000 TL olmak üzere toplamda yaklaşık 15.000.000.000 TL beyanda bulunulmuş, 10 Temmuz 2009'da başlayıp 31 Aralık 2009'da sona eren ikinci uygulama döneminde ise 17.000.000.000 TL yurt dışından, 16.250.000.000 TL yurt içinden olmak üzere toplam 33.250.000.000 TL civarında varlık, Varlık Barışı Kanunu'na konu edilmiştir.

Yasadan faydalanmak için yurtdışından başvuranların yüzde 82.8'i doğrudan beyanda bulunmuş, banka ve aracı kuruluşları pek tercih etmemiş, yurt içi bildirimlerin de yüzde 90.1'i mükelleflerce, yüzde 9.9'u ise mükellef olmayanlarca yapılmıştır. Kayıt dışılığın boyutlarının yüksek olduğu bilinen bir ekonomi için yasadan faydalananların yalnızca yüzde 9.9 oranındaki kısmın mükellef olmayanlardan oluşması, yasanın kayıt dışı faaliyette bulunanlara hitap etmediğini, hedeflendiği gibi kayıt dışı varlıklarının kayda alınması hususunda onları uyuma yeterince teşvik etmediğini göstermektedir.²⁶⁵

Yasanın uygulandığı yıllarda, Türkiye'de brüt vergi gelirleri tahsilâtı 2008'de yaklaşık 190.000.000.000 TL, 2009'da ise 196.300.000.000 TL olmak üzere toplam 386.300.000.000 TL'dir. Varlık Barışı Kanunu'na bağlı olarak gerçekleşen toplam tahsilat tutarı ise 1.060.000.000 TL olup ilgili yıllardaki vergi gelirlerine oranı yalnızca yüzde 0,275 olarak oldukça düşük bir düzeyde kaldığı görülmektedir.

Vergi gelirlerinin bir önceki yıla göre tahsilat artış oranlarına bakıldığında ise, yasanın uygulanmadığı yıl olan 2007'de vergi gelirleri tahsilat artış oranı önceki yıla göre yüzde 13,1 iken yasanın uygulandığı 2008 yılında yüzde 11, 2009 yılında ise yüzde 3,3 olarak gerçekleşmiştir. Görüleceği üzere, yasanın uygulandığı dönemdeki vergi gelirleri artışı önceki yıllara göre daha düşük oranlarda (2008 - yüzde 2,1 ve 2009 - yüzde 7,7)

---

²⁶⁵ Martin, a.g.e., s.122.

gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar yasanın başarısının sorgulanmasına sebep olabilir ancak gene bu 2007 yılının ikinci yarısında ABD’de mortgage krizi şeklinde başlayan ve tüm dünyayı saran küresel mali krizin ekonomik etkilerinin halen sürmekte olduğu yıllar olduğu hususu da dikkate alınmalıdır.²⁶⁶

Öte yandan 2007 yılında vergi gelirlerinin tahakkuk tahsilat oranı yüzde 91.1 iken 5811 Sayılı Kanun’un uygulandığı 2008 ve 2009 yıllarında yılında bu oran sırasıyla yüzde 89.7 ve yüzde 87.4 olarak gerçekleşmiştir. Vergi gelirleri tahakkuk tahsilat oranlarında artış beklenmesine rağmen önceki yıllara göre 2008 yılında yüzde 1.4, 2009 yılında ise yüzde 2.3 oranında azalma olduğu görülmüştür. Dolayısıyla 5811 Sayılı Kanunun da, gelirlerin tahakkuk tahsilat oranlarında son yıllarda görülen düşüşe engel olamadığı görülmektedir.

5811 Sayılı Kanun vergi tahsilatından daha çok yurt dışındaki varlıkların yurda getirilmesi, kayıt dışı varlıkların kayda alınması ve işletmelerin sermaye yapılarının güçlendirilmesi gibi hedeflere odaklanmıştır. Yurt dışındaki varlıkların beyanında yüzde 2 yurt içi varlıkların beyanında ise yüzde 5 oranında vergilendirme yapan yasa kapsamında tahakkuk ettirilen yaklaşık 1.660.000.000 TL tutarındaki vergilerin ancak üçte ikisine tekabül eden 1.060.000.000 TL toplanabilmiştir. Kanun kapsamında tahsil olunan tutar, ilgili yıllardaki vergi gelirleri tahsilat rakamları içerisinde oldukça küçük bir yer tutmakta olup, tahsilat rakamları üzerinde de belirgin bir etkinin doğmasını sağlayamamıştır.

Özetle, 5811 Sayılı “Varlık Barışı Kanunu”, Türkiye’de vergi tahsilatı üzerinde gerek rakamsal gerekse oransal olarak etkili olamamış, olumlu sonuçlar doğuramamıştır.²⁶⁷ Nitekim Maliye Bakan Mehmet Şimşek Varlık Barışı’nın en azından küresel krizin finansman kaynaklar itibarıyla etkisini azaltmaya yönelik bir uygulama olduğunu ve bu yönüyle uygulamanın mümkün olduğunca yurtdışında var olan varlıkların Türkiye’ye çekilmesi suretiyle 2009 yılında son 60 yılın en büyük küresel krizine rağmen bir finansman sıkıntısı çekilmediğini, dolayısıyla uygulamanın başarılı olduğunu savunmuştur.²⁶⁸

---

²⁶⁶ Martin, a.g.e., s.123.

²⁶⁷ Martin, a.g.e., s.124.

²⁶⁸ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.187

5. 6111 Sayılı Borç Yapılandırması Ve Vergi Barışını İçeren Kanun (25 Şubat 2011)

25 Şubat 2011 tarihli ve 1.mükerrer 27857 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “*Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*” beş kısımdan, toplam 216 ana madde ve 18 geçici maddeden oluşmaktadır. Yapılan düzenleme o kadar geniş kapsamlıdır ki Maliye Bakanlığı-Gelir İdaresi Başkanlığı tanıtım broşüründe Yasayı “*Cumhuriyet tarihinin en büyük, en geniş kapsamlı yasası*” olarak tanımlamıştır.

Gerekçesinde Yasanın getirilme amacı dışarıda 2008 yılında başlayan finansal krizle bağlantı kurularak dış talebin düşmesi ve buna bağlı mal ve hizmet satış gelirlerindeki azalma, kredi teminindeki güçlükler işletmelerin üretim kapasitelerini tam olarak kullanamamaları ve buna bağlı olarak nakit dengelerinin bozulması sonucunda kamuya olan borçların artması, icra takibine maruz kalan borçluların artması olarak belirtilmektedir. Ancak, bu ekonomik ve mali gerekçe kadar 2011 yılının genel seçim yılı olmasının bu düzenlemenin kapsamı ve getiriliş şekli ile ilgili olarak ortaya atılmıştır. Çünkü vergi aflarının ya da mali afların seçim dönemlerinden hemen önce ya da hemen sonra siyasi bir tasarruf yöntemi olarak kullanılması oldukça sık rastlanan bir durum haline gelmiştir.²⁶⁹

6111 sayılı Yasa kapsamına giren kamu alacakları ile ilgili idareler Maliye Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri dâhil olmak üzere belediyeler, büyükşehir belediyeleri su ve kanalizasyon idareleri, Hazine Müsteşarlığı, KOSGEB, YURT-KUR, TRT, RTÜK, TEDAŞ ve bağlı işletmeleri, Organize Sanayi Bölgeleri, TCDD, Tütün ve Tütün Mamulleri Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş, Çevre ve Orman Bakanlığı, DSİ, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, sulama kooperatifleri ve sulama birlikleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Toprak Mahsulleri Ofisi, kalkınma ajansları ve Spor-Toto Müdürlüğü’dür. Görüldüğü gibi af Maliye Bakanlığı yanında kamu alacağı niteliğinde alacak tahsilatı yapan pek çok kamu kuruluş ve idaresi ile ilişkilendirilmiştir. Ancak kamu alacağı dışında bu idarelerin bir kısmının özel hukuktan doğan alacaklarının (örneğin tarifeden doğan

²⁶⁹ Öz ve Özkök Çubukçu, a.g.m., s.250.

kullanım bedelleri ve ücretler, kredi borçları, kiralar gibi) da af kapsamında olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu kuruluş ve idarelerce toplanan alacaklar da dikkate alındığında son af yasasının oldukça geniş kapsamlı bir mali af niteliği taşıdığı söylenebilir.²⁷⁰

6111 sayılı yasa ile sağlanan imkânlar ve kolaylıklar oldukça kapsamlıdır. 234 maddeden oluşan kanun borçların yapılandırılması, uygun taksit olanakları, kredi kartı ile ödeme kolaylığı, matrah ve vergi artırımı ile yükümlülerin geçmiş vergilendirme dönemi ile ilgili olası incelenme ve cezaya muhatap olma risklerinin ortadan kaldırılması, vergilerini pişmanlıkla veya da kendiliğinden beyan eden mükelleflerin pişmanlık zammı yerine bu vergilerini enflasyon oranında güncelleyerek ödemesi yasada yer alan olanaklardan bazılarıdır.²⁷¹

Yasada ayrıca 5811 Sayılı Kanun'dan faydalanmış olmakla birlikte, mahsup şartlarından bazılarını yerine getirmemiş olan mükelleflerin, bu şartların yerine getirilmesi için kendilerine 6111 Sayılı Kanun'un geçici 3. maddesi ile süre verilmiş, verilen süreler dâhilinde şartları yerine getirenlerin 5811 Sayılı Kanun ile kendilerine tanınan diğer nedenlerle yapılabilecek incelemelerde mahsup imkânından faydalanmalarına olanak tanınmıştır.²⁷²

Yasa hükümlerinden yararlanmak isteyen yükümlülerin, ilke olarak, 30 Nisan 2011 ve 31 Mayıs 2011 tarihlerine kadar ilgili idarelere başvurmaları gerekirken başvuru süresi yönünden de oldukça büyük bir esneklik sağlanarak daha sonra bu süreler uzatılmıştır. İdare ile ihtilaflı olup af düzenlemelerinden faydalanmak isteyen yükümlüler ihtilaftan vazgeçtiklerini ilgili idareye yazılı olarak bildirmeleri yeterli görülmüş olup yasa koyucunun mali afa aynı zamanda mevcut uyuşmazlıklarının bir bölümünü azaltmayı hedeflediği de anlaşılmaktadır. Yasada aynı zamanda 120 TL'ye kadar olan idari para cezalarının tahsilinden vazgeçilmiştir. Buna karşılık kamuya açık alanlarda sigara içenlerle ilgili para cezaları, bu düzenlemelerin kapsamı dışında tutulmuştur.²⁷³

Oldukça kapsamlı olan "6111 Sayılı Kanun'a" yönelik eleştiriler de fazlaca olup aşağıda kısaca özetlenmiştir²⁷⁴:

²⁷⁰ Öz ve Özkök Çubukçu, a.g.m., s.251

²⁷¹ Öz ve Özkök Çubukçu, a.g.m., s.253; Şeren ve Dedebeğ, a.g.m., s.;

²⁷² Martin; a.g.e., s.105.

²⁷³ Öz ve Özkök Çubukçu, a.g.m., s.253.

²⁷⁴ Martin, a.g.e., s.112.

- Kanun, oldukça geniş kapsamlı, teknik açıdan oldukça karmaşık ve anlaşılabilirlikten uzak olan yasanın doğru olarak uygulanabilmesi zordur.
- Bu yasada da, diğer vergi affı yasalarında olduğu üzere vergi borcunu zamanında ödeyen, vergi uyumu yüksek kişiler dikkate alınmamış, adeta küstürülmüşlerdir. Vergisini zamanında ödeyen yükümlülere sonraki dönem hesaplanacak vergilerinden makul bir oranda indirim hakkı vb. tanınmayarak vergiye gönüllü uyumları konusunda zedelenme yaratılmıştır.
- Sahte belge düzenleyenlerin kapsama alınmaması yerinde bir karar olmakla birlikte sahte fatura kullananların yasadan faydalanabilecek olmaları çelişki yaratmıştır.
- Kanunda KDV için matrah artırımı öngörülürken Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) için bu düzenlemenin yapılmaması eksikliklerdir. Ticari bir işletme için KDV ne ise bir finans kurumu için de BSMV aynı nitelikte olduğundan KDV'nin kapsam dâhilinde olmasına rağmen BSMV'nin kapsam dâhiline alınmaması vergide eşitlik ve adalet duygusunu zedeler niteliktedir.
- KDV'de matrah artırımı öngören düzenleme, cirosu yüksek işletmelerin yararlanmasına olanak sağlamayan bir uygulama olduğundan vergi uyumlu değildir.
- Tasarıyla vergi ve benzerlerinde cezalar kaldırılırken, bir kısım kamu alacaklarında cezaların yüzde 50'si'nin kaldırılması benzer işlemlere muhatap olanlar arasında farklılık yaratmıştır.
- Kesinleşmemiş ve dava safhasında bulunan tarhiyatlardan son yargı kararı mükellef lehine olanlarda vergi aslının yüzde 20'si talep edilmekte, buna karşılık yargı kararı mükellef aleyhine olanlarda verginin tamamı istenmektedir. Bu yaklaşım tarzı, henüz yargı aşamasında olup son yargı mercii kararı mükellef lehine olan durumda adil olmayan bir sonuç oluşturmaktadır.
- Ülkemize kaçak yollarla giren içki, sigara, çay, otomobil, tarihi eser, değerli taşlar vb. birçok ürün iç piyasada faturasız olarak satılmaktadır. Stoklarında olup da kayıtlarında yer almayan firmalara bu stoklarını kayıt altına almayı amaçlayan Kanun maalesef ürün kaçakçılığı yapan firmalar tarafından kötüye kullanılabilir ve olmayan ürünleri stok beyanında bulunarak varmış gibi gösterip gelecekte

stoklarına kaçak yollarla yapılacak ilaveleri bugünden aklama yoluna gidebilmelerine olanak sağlayabilir niteliktedir.

- Kanun, vergisel kabahatlere ve idari vergi cezalarına yönelik af hükümleri ile matrah/vergi artırımına bağlı olarak vergi suçlarının dolaylı şekilde affa uğraması yönünde düzenlemeler içermekte olup, Anayasa'nın 87. maddesinde öngörülen nitelikli çoğunlukla kabul edilme gerekliliği karşılanmadan yasalaştığından şekil yönünden eleştiriye açık olduğu ifade edilmektedir.
- Matrah artırımından faydalanacak yükümlülerin vergi incelemelerinden muaf tutulmak mantığıyla, bir nevi kanundan faydalanmaya zorlanmış olmaları doğru bulunmamıştır.

Kanunun uygulama sonuçları incelendiğinde ilk taksit ödemeleri itibariyle yüzde 81 oranında rekor bir tahsilat düzeyine ulaşıldığı görülmektedir. Yapılandırma sonucunda 39,4 milyar TL'sini aşan bir kamu borcu yeniden yapılandırılmış²⁷⁵ olup bunların 27 milyar 123.4 milyon liralık bölümü kesinleşmiş alacaklar, taksim, tecil, 5 milyar 641.7 milyon liralık bölümü ihtilafli, inceleme, tarhiyat safhasındaki alacaklar ile pişmanlık beyanlarından oluşmaktadır.²⁷⁶ Afla toplamda 7.908.887.740 TL'lık bir tahsilat sağlanmıştır. Bu ödemelerin 5.377.000.000 TL'lık bölümünün defaten, 2.531.887.740 TL'lık bölümü de taksitli ödemelerden oluşmuştur. Yeniden yapılandırma kapsamında matrah artırımını yoluyla sağlanan gelir 1.201.800.000 TL'sidir. Stok beyanlarıyla da 1.202.900.000 TL, ihtilafli alacaklar, inceleme ve tarhiyat safhasındaki alacaklar ile pişmanlık beyanları ve diğer alacaklardan ise 5.504.200.000 TL'lık tahsilat yapılmıştır. Tahsilat rakamları ve vergi gelirlerine etkisi açısından 6111 sayılı Yasanın başarılı olduğu söylenebilir.²⁷⁷ Bununla birlikte elde edilen gelirin büyük bir kısmı başta İstanbul olmak büyük illerden elde edilmiş, buna karşın Bayburt, Hakkari, Ardahan gibi ekonomik anlamda geri kalmış ve mükellef sayısı düşük illerden istenilen sonuçlara ulaşamadığı ifade edilmektedir.²⁷⁸

²⁷⁵ Yaraşır, a.g.m., s.185.

²⁷⁶ Özcan Karatay, Aliye Karatay, "Türkiye'de Vergi Afları ve 6111 Sayılı Kanunun Değerlendirilmesi: Bayburt İli Örneği", Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt 3, NO 2, 2011 (Online), s.189.

²⁷⁷ Aksümer, a.g.m.,s.1.

²⁷⁸ Karatay ve Karatay, a.g.m., s.189.

Affin ilgili olduğu 2011 yılı vergi gelirleri tahsilatı bir önceki yıla göre enflasyondan arındırılmış olarak yüzde 9,6 oranında artmıştır. 2010 yılında 39.6 milyar TL olan bütçe açığı, 2011 yılı sonunda bunun yarısında kalarak 17,4 milyar TL'na düşmüştür. Bu performansın 6111 sayılı Kanuna borçlu olunduğu ifade edilmektedir. Nitekim Maliye Bakanlığı'nın açıkladığı sonuçlara göre 6111 sayılı Kanun ile 2011 yılında gerçekleştirilen toplam gelir tahsilat (vergi + teşebbüs mülkiyet + faiz, pay ve ceza) 13,3 milyar TL'dir. Bu rakam, 2011'de toplam bütçe gelirlerinin neredeyse yüzde 5'ine tekabül etmektedir. Bütçe gelirlerine oldukça önemli bir katkı sağlandığı görülmektedir.²⁷⁹

6. 6486 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2. Varlık Barışı) (29 Mayıs 2013)

Türkiye'de vergi barışı ile başlayan süreç gelişerek ve değişerek 2008'de varlık barışı ile devam etmiş ve 21 Mayıs 2013 tarihinde kabul edilen 6486 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile gelir vergisi kanuna eklenen geçici 85. madde ile "Yeni Varlık Barışı" tıpkı 2008'de uygulamaya konulan varlık barışı gibi gerçek ve tüzel kişilerin sahibi olduğu madde kapsamına alınan varlıkların herhangi bir inceleme ve soruşturma yapılmaksızın oldukça düşük bir vergi oranı ile kayda alınarak milli ekonomiye kazandırılması amaçlanmıştır. 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa 85. geçici maddenin eklenmesi ile yeni varlık barışının kapsamına giren varlıklar; gerçek veya tüzel kişilerce, 15.04.2013 tarihi itibarıyla sahip olunan ve yurt dışında bulunan; para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile varlığı kanaat verici bir belgeyle ispat edilen taşınmazlardır.²⁸⁰

Madde uyarınca söz konusu varlıkların Türkiye'ye getirilerek, 31.7.2013 tarihine kadar Türk Lirası cinsinden rayiç bedelle, 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyette bulunan bankalara veya 06.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca faaliyette bulunan aracı kurumlara bildirilmesi ya da vergi dairelerine beyan edilmesi durumunda beyan edilen varlıkların değeri üzerinden yüzde 2 oranında vergi tarh edilecek ve bu vergi tarhiyatın yapıldığı ayı izleyen ayın

²⁷⁹ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.188.

²⁸⁰ Şeren ve Dedebeğ, a.g.m., s.3.

sonuna kadar ödenecektir. Yeni Varlık Barışı incelendiğinde önceki varlık barışından ufak farklar haricinde neredeyse hiçbir değişikliğe uğramadan kanunlaştığını ifade etmek mümkündür. Söz konusu yeni kanunun farkı önceki varlık barışı yurtiçini de kaparken bu defa sadece yurtdışındaki varlıkların milli ekonomiye dâhil edilmesini kapsıyor olmasıdır. Kanundan beklentiler, içinde bulunulan ekonomik konjonktür nedeniyle daha fazladır. Özellikle kanunun çıkarıldığı dönemde küresel kriz sonrası borç krizinden sıyrılamamış Avrupa'nın güvenilir bir liman olma özelliği güç kaybetmekte, bunun yanı sıra ülkemizin makro ve kamu maliyesi göstergelerinde yakaladığı başarı ve bundan mütevellit uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarından aldığı notlar, yurtdışında bulunan varlıklarımızın milli ekonomiye dâhil edilmesi hususunda etkili olacak ve hiç kuşkusuz yeni varlık barışının başarı şansını arttırması yönünde güçlü bir beklenti söz konusudur. Türk vergi sisteminin reform sürecine dâhil edilmesi ihtiyacı, yurt dışına çıkarılan varlıkların neden Türkiye'de kalmadığı, Türk vergi ve hukuk sisteminin gözden geçirilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Çünkü belirtilen dönemde, yetkili makamların uluslararası bankacılık takas sistemi verilerine dayanarak açıklamış olduğu, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ve şirketlerinin uluslararası kayıtlara geçen yurtdışındaki portföy yatırımları 130 milyar dolar düzey seviyesine ulaşmıştır.

Bu bağlamda 2009 yılında küresel kriz karşısında beklenen getiriye sağlayamayan varlık barışı, nedeni ile çıkarılan yeni varlık barışıyla, Türk vatandaşlarının yurtdışında tuttukları varlıkların milli ekonomiye kazandırılması amaçlanmakta olup beklentiler 20 milyar TL'nin ekonomiye kazandırılması yönündedir.

Türkiye'de 5811 sayılı Varlık Barışı olarak bilinen Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkındaki Kanun 22 Kasım 2008 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Söz konusu kanuna göre yurtiçi varlıklardan yüzde 5, yurtdışı varlıklardan ise yüzde 2 vergi alınması öngörülmüştü. Yeni Varlık Barışı ise Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı olarak 24 Nisan 2013 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuş ve 22 Mayıs 2013 tarihinde yasalaşmıştır. Söz konusu kanunun 12.maddesine geçici 85.maddenin eklenmesi ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından 22 Nisan 2013 tarihi itibarıyla sahip olunan ve yurtdışında bulunan para, döviz, altın, hisse senedi, tahvil ve diğer menkul kıymetlerin Türkiye'ye getirilmesi ve taşınmazların kayda alınarak milli ekonomiye kazandırılması ve düşük bir oranda vergilendirilmesi öngörülmektedir. Bir vergi affının

başarılı bir sonuç alınabilmesi için bir defaya mahsus olması, mükellefler tarafından tahmininin güç olması, ve mükellefin söz konusu affin tekrarının olmayacağına inanması gerekmektedir. Keza vergi affi sonrasında yapılacak denetimlerin etkinliği ve yaptırımların ağırlığı affa katılımı arttırıcı bir rol oynayacaktır. Ülkemiz maalesef aflara başvurma sıklığı açısından lider ülke konumundadır. Bu durum, af uygulamalarının temel amacı mali olmaktan ziyade siyasi olduğu algısının doğmasına sebebiyet vermektedir. Çünkü af kanunlarını çıkarma yetkisi yasama organına verilmiş olsa da, söz konusu kanunlar yasama organının çoğunluğunu elinde tutan yürütme organının iradesini ortaya koymaktadır.²⁸¹

7. 6552 Sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun (11 Eylül 2014)

6552 sayılı Kanun kapsamında bir alacağın yapılandırılarak ödenebilmesi için bu alacağın 73. maddede belirtilen tür ve dönemden kaynaklı bir alacak olması, kesinleşmiş alacak olması, Kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla (11.09.2014) vadesi geldiği halde ödenmemiş ya da ödeme süresi henüz geçmemiş olması gereklidir.

Bir alacağın 6552 sayılı Kanunun 73. maddesi kapsamında yapılandırılarak ödenebilmesi için bu üç şartın bir arada bulunması gerekmektedir. Bir alacağın kesinleşmesi, alacağın varlığının hukuk düzeninde ihtilafı olmaması veya ihtilafı hale gelme olasılığının kalmamasıdır. Alacakların kesinleşmesi, düzenledikleri veya ilişkili oldukları kanunlardaki hükümler nedeniyle farklı şekilde gerçekleşebilmektedir. Ayrıca bilanço esasına göre defter tutan kurumlar vergisi mükellefleri, 31.12.2013 tarihi itibarıyla düzenledikleri bilançolarında görülmekle birlikte işletmelerinde bulunmayan

-Kasa mevcutlarını,

-İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan), ortaklarından alacaklı bulunduğu tutarlar ile ortaklara borçlu bulunduğu tutarlar arasındaki net alacak tutarlarını,

31.12.2014 tarihine (bu tarih dâhil) kadar vergi dairelerine beyan etmek suretiyle kayıtlarını düzeltebileceklerdir. Bilançolarında görülmekle birlikte işletmelerinde bulunmayan kasa mevcutları ve ortaklardan alacaklar tutarlarını düzeltmek için beyanda

---

²⁸¹ Şeren ve Dedebeğ, a.g.m., s.23?.

bulunan mükellefler, beyan edilen tutarlar üzerinden yüzde 3 oranında vergi hesaplayacak ve hesaplanan vergiyi beyanname verme süresi içinde ödeyeceklerdir. Söz konusu tutarların beyanı üzerine, defter kayıtlarının düzeltilmesi gerekir.²⁸²

8. 6736 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun (19 Ağustos 2016)

Cumhuriyet tarihimizde 34. af kanunu 6736 sayılı Kanun 03.08.2016 tarihinde kabul edilmiş, 29806 sayı ve 19.08.2016 tarihli RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İş dünyasının ve mükelleflerin merakla büyük beklentiler ile beklediği 6736 sayılı Kanun pek çok konuda borçları yeniden yapılandırmakta, aslına bağlı fer’i alacakların bir kısmının tamamını, bir kısmının da kısmen affetmesi nedeniyle doğurduğu sonuçlar itibariyle af kanunu olarak değerlendirilmektedir. Ancak kanunun içeriğine bakıldığında vergi affından ziyade birçok kamu alacağını yapılandırması ve içerisinde vergi affını da barındıran bir mali af olarak tanımlamak daha doğru olacaktır.

Kanunun gerekçesi olarak Ülkemizde mevcut olan yatırımları ve istihdamı artırmak, daha fazla üretimi teşvik etmek adına araştırma ve geliştirme çalışmalarına destek vererek bu anlamda ülkemizi daha cazip hale getirmek, ekonomik kalkınmayı sürekli hale dönüştürmek ve girişimcilerin alacağı iş ve yatırım kararlarına daha sağlıklı bir biçimde yoğunlaşmaya olanak sağlamak amacıyla bu kanun yürürlüğe konulmuştur.²⁸³

Söz konusu kanun aynı zamanda; özel sektörün devlete olan vergi ve diğer bir takım borçlara ilişkin yükünün azaltılarak, bu borçların ödenmesinde taksitle ödeme imkânı getirilerek uyumsuzlukları barışçıl yollarla sonlandırmak, vergi incelemesinde olan konuların dava açılmaksızın çözmek, vergi sisteminde öngörüü artırarak daha önceki vergilendirme dönemlerine dair doğabilecek riskleri azaltmak veya ortadan kaldırmak, işletmelerin tuttuğu ya da tutması gereken kayıtları fiili olarak durumlarını gerçeğe uygun hale getirmeyi sağlayarak kayıt dışı ekonomiyi azaltıp kayıtlı ekonomiye kazandırmak amaçlanmıştır. Ayrıca bu Kanun kapsamında yapılandırılan alacakları, kanunun belirttiği şartlar çerçevesinde borcunu ödeyemeyen borç sahiplerine tekrardan

²⁸² Adem Elikara, Doğan Şen, “6552 Sayılı Kanunla Yapılan Düzenlemeler”, <http://www.vansmmmo.org.tr/newsfile/544fb7cae6a7b.pdf>, (19.04.2018).

²⁸³ Yelman, a.g.m., s.77.

bir hak verilmek suretiyle kamu alacaklarının tasfiyesini sağlamak ve bazı varlıkları milli ekonomiye kazandırmak gibi amaçları gerçekleştirmek için bu kanun çıkarılmıştır.

14 maddeden oluşan Kanun, kamuoyunda hem vergi affi hem de prim affi olarak değerlendirilmekte olup yapılandırmadan Maliye Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, İl Özel İdareleri, Belediyeler, Orman Genel Müdürlüğü, TOBB, TESK, TÜRMOB ve Türkiye Barolar Birliği gibi birçok kurum kanun kapsamına dâhil edilmiştir. Bu hali ile öğrenciden esnafa, çiftçiden işadamına kadar 10 milyonu aşkın vatandaştan yaklaşık 150 milyar TL'lik bir alacağı kapsadığından toplumun büyük bölümünü kapsamaktadır.²⁸⁴

27 Ocak 2017 tarihine kadar yapılacak ödemelere uzatmaya gidilerek 30 Haziran 2017 tarihine kadar gecikme zammı uygulanmak koşulu ile uzatmaya gidilmiştir.

2017 ve 2018 yıllarında otomatik olarak gerçekleşecek olan “*vergi bilgi değişimi programının*” Türkiye’de ve diğer birçok OECD ülkesinde yürürlüğe girecek olması nedeniyle, uluslararası vergi konularında idari yardımlaşma sağlayan OBD anlaşmasının yürürlüğe girmeden önce, ülkemizde 6736 sayılı Kanunu’nun çıkarılmış olması diğer eleştiriler karşısında zamanlaması açısından kanunun isabetli bir tarihte çıkarıldığı yönünde savunan görüşler de olmuştur. Diğer taraftan yaşanan 15 Temmuz darbe girişiminin izlerini silmek adına da kanunun çıkarılmış olması toplumsal dayanışmayı artırarak ekonomi üzerindeki olumsuz havayı bertaraf etmek açısından faydalı olmuştur görüşü de söz konusudur.

Af kanunu kapsamında 25 Kasım 2016 itibari ile 8 milyon 527 bin 452 adet başvuru dilekçesi alınmış, toplamda 77,6 milyar TL yapılandırılmıştır. Dolayısıyla yapılandırmaya ilgi olduğu başvuru adedi üzerinden söylenebilir. 90 milyar TL kamu alacağının yüzde 76’sı bu kanun ile yapılandırılmıştır. Ayrıca kanun kapsamına giren toplam borçlu sayısı 6,3 milyon kişi ve başvuru kişi sayısı ise 4,8 milyon kişi olarak belirlenmiştir. 6736 sayılı Kanun ile 2016 yılında 15,3 milyar TL tahsilat yapılırken Mayıs ayı içerisinde Maliye, Gümrük ve Sosyal Güvenlik Kurumuna ait yaklaşık 3 milyar liralık tahsilat yapılarak toplamda 22,7 milyar lira tahsilat yapıldığı belirtilmiştir.²⁸⁵

---

²⁸⁴ Yelman, a.g.m., s.79.

²⁸⁵ Yelman, a.g.m., s.81.

9. 7020 sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (27 Mayıs 2017)

7020 sayılı Torba Kanun 18 Mayıs 2017 tarihinde Meclis Genel Kurulu’nda kabul edilerek 26 Mayıs 2017 tarihinde Cumhurbaşkanınca onaylanmış ve 27 Mayıs 2017 tarih ve 30078 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Teklifin kanunlaşması ile; 3.8.2016 tarihli ve 6736 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun kapsamına giren alacak türlerinin ve alacaklı idareler esas alınarak bu idarelerin 31.3.2017 tarihine kadar olan kesinleşmiş alacaklarının yine anılan Kanunda düzenlenen şartlara uyumlu olarak yapılandırılması, Maliye Bakanlığı’nca mücbir sebep hali ilan edilen hallerde faiz alınmadan veya uygulanmakta olan faiz oranından daha düşük oranda faiz uygulanarak tecil yapılmasına olanak sağlanması, vergisel yükümlülüklerini yerine getirmiş ancak öngörülemez nedenlerle son bir yıl içinde borçlarını ödeyememiş vergi mükelleflerinin anılan tecil müessesesine göre daha uygun şartlarda borçlarını taksitlendirerek ödeyebilmelerine imkân sağlanması, muhtasar beyanname ile aylık prim ve hizmet belgesinin birleşmesi sonucu alınmaya başlanacak olan “Muhtasar ve Prim Hizmet Beyanname”nin verilmemesi ve eksik verilmesi gibi hallerde aynı fiil nedeniyle birden fazla ceza uygulanmasının engellenmesi, ekonomik ömrünü tamamlamış araçların hurdaya ayrılmasının teşvik edilmesinin öngörüldüğü²⁸⁶ ifade edilmektedir.

Bu kanunla birlikte artık hükümetler af yasa tasarılarını Meclis’e getirmeden kamunun alacaklarını yeniden yapılandırabilecekler.

7020 sayılı Torba Kanun ile 6736 sayılı kanun kapsamına giren alacak türleri ve alacaklı idareler esas alınarak, bu idarelerin 31 Mart 2017 tarihine kadar olan kesinleşmiş alacakları yeniden yapılandırılmaktadır. 31.3.2017 tarihi itibarıyla kesinleşmiş alacak türü olarak, vergiler, gümrük vergileri, vergi cezaları, bazı idari para cezaları, sigorta primleri, topluluk sigortası primleri, emeklilik keseneği ve kurum karşılıkları, işsizlik sigortası primi, sosyal güvenlik destek primi ve bu alacaklara ilişkin her türlü faiz, zam, gecikme zammı, cezai faiz, gecikme cezası gibi fer’i alacaklar kapsama alınmıştır.

---

²⁸⁶ TBMM 475 No’lu Komisyon Kararı, (7020 SK), Resmi Gazete 30078, 27.05.2017.
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=7020, (19.04.2018).

Ayrıca, 6183 sayılı Kanun kapsamında takip ve tahsil edilen bazı alacaklar ile belediyelerin su, atık su ve katı atık gibi alacaklar Kanun kapsamına girmektedir.

Bu kanun kapsamındaki alacaklar; Maliye Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Büyükşehir Belediyeleri ve Kanalizasyon idarelerine ait kesinleşmiş alacaklardır. 7020 sayılı Kanunun 7. maddesindeki düzenlemelere göre, 6183 sayılı Kanun'un 48 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir. Yapılan bu kanuni değişiklikle 48. Maddesinden sonra gelmek üzere (Madde 48/A) vergiye uyumlu mükelleflerin borçlarının tecili başlığı altında yapılan düzenlemeyle Bakanlar Kurulu'na ve Maliye Bakanlığı'na tecil kapsamı içinde yeniden yapılandırma yapma imkânı verilmektedir.

7020 sayılı Af Kanunu, 6736 sayılı Af Kanunu'ndan farklı olarak matrah artırımını yoktur. Yeni Kanunda kesinleşmemiş alacaklar kapsama dâhil edilmemiş, dava safhasında bulunan alacaklara ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamış, pişmanlık ve inceleme veya tarhiyat safhasında bulunanlara ilişkin olarak da bir düzenleme yapılmamıştır.

7020 sayılı Af Kanunu'nda, vergi asıllarının aynen tahsil edilerek herhangi bir indirim öngörülmemiştir. Bununla birlikte :

- Vergi aslına bağlı olarak kesilen vergi cezaları, gecikme faizi ve gecikme zamları silinerek, vergi aslı üzerinden yapılandırılan vergilere Yİ-ÜFE aylık değişim oranlarına göre hesaplanacak faizler eklenecektir.
- Vergi aslına bağlı olmaksızın kesilen usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarının yüzde 50'si silinecektir.
- 2017 Mart ve önceki aylarda işlenen fiillerle ilgili SGK idari para cezalarının yüzde 50'sinin tahsilinden vazgeçilerek, kalan yüzde 50'nin üzerinden belirlenecek olan Yİ-ÜFE aylık değişim oranları esasa alınarak yapılan hesaplama ile taksitlendirme yapılacaktır.

İlk iki taksitin süresinde ve tam ödenmesi koşulu bulunmaktadır. Yapılandırılan taksitlerin bir takvim yılı içinde ikiden fazla vadesinde ödenmemesi veya eksik ödenmesi halinde yapılandırmaları ihlal edilmiş kabul edileceklerinden avantajlarını kaybedeceklerdir.

Daha önce 6111, 6552, 6736 sayılı Kanun hükümlerine göre borçlarını yeniden yapılandıran ve 7020 sayılı Kanun'un yayımı tarihi itibarıyla taksit ödemeleri devam eden alacaklar ile 6736 sayılı Kanuna göre tahakkuk eden alacaklar hakkında bu Kanun uygulanmayacaktır. Ancak, 7020 sayılı Kanun kapsamına giren alacakların, bu Kanun'un yayımı tarihinden önce 6183 sayılı Kanun ve diğer kanunlar uyarınca tecil edilip de tecil şartlarına uygun olarak ödenmekte olanlarından, kalan taksit tutarları için borçlular, talep etmeleri hâlinde bu Kanun hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

Borçluların yapılandırma hükümlerinden faydalanabilmeleri için; dava açmaması, açılmış davalardan vazgeçmeleri, kanun yollarına başvurmaması ve başvuru süresi içerisinde de yazılı olarak bu iradelerini belirtmeleri gerekmektedir.

Kanunda Motorlu Taşıtlarına ait özel düzenlemeler çerçevesinde 1997 model ve daha eski olan taşıtların, kanunun yayımı tarihinden 31 Aralık 2018'e kadar bedelsiz olarak il özel idarelerine, büyükşehir belediyelerine veya Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Hurda İşletmesi Müdürlüğü'ne ait hurda müdürlüklerine teslim edilmesi gerekmektedir. Hurdaya ayrılmak suretiyle tescil kaydının silinmesi durumunda, bu taşıtlar için 31 Aralık 2018 tarihine kadar tahakkuk etmiş olmasına rağmen ödenmemiş MTV ile bu vergiye ilişkin gecikme zammı, faizi, vergi cezaları ve 31 Aralık 2016 tarihine kadar plakaya kesilen idari para cezalarından vazgeçilmektedir. Ayrıca, hurdaya çıkarılan taşıtlar üzerindeki hacizler de kaldırılacaktır.²⁸⁷

7020 Sayılı Kanun ile Bakanlar Kurulu'na otomatik af imtiyazı tanındığına, Bakanlar Kurulu'nun sürekli yapılandırma hakkını elinde bulunduracağına ve ileriye matuf amme alacaklarından da vazgeçebilecek yetkilerle donatıldığına ilişkin eleştiriler bulunmaktadır. Hükûmetin 7020 sayılı Kanun'dan hareketle vadesi geçtiği halde vergi, sigorta primi, trafik cezası, idarî para cezası, harç, elektrik, su ve doğalgaz borçlarını ödemeyen mükelleflere 5 seneye kadar taksit imkânı tanıyabileceği, yeniden yapılandırma ismi altında devlet tecil faizi gibi bütün alacaklarını sıfırlayabileceği, yeniden yapılandırma ismi altında devlet tecil faizi gibi bütün alacaklarını sıfırlayabileceği ifade edilmiştir.

Bu imtiyazların 2018 senesinde kullanılması söz konusudur. Belediyeler dâhil tüm kamu kurum ve kuruluşlarına olan borçların çok düşük faizlerle 6 aydan 60 aya (5

---

²⁸⁷ Abbas Coşar, "7020 Sayılı Af Kanunu Son Vergi Af Kanunu mu?", 29.05.2017, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/abbascosar/040/>; (08.03.2018)

sene) kadar taksitlendirilmesini öngören karar Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Mükellefler 1 Ocak 2018’den itibaren devlete olan vergi, sigorta, ceza ve benzeri tüm borçlarının yeniden yapılandırıp 5 sene vadeye kadar taksitlendirilmesini isteyebilecektir. Borç taksitlendirmesinde bir tarih aralığı belirlenmemiştir.

Geçmiş borçlara tatbik edilen affin gelecekteki kamu alacakları için teamüle dönüşeceği, bir bakıma vergi mükellefine “vergi borcunuzu ödemeyin, düşük maliyetle taksitlendiririz” mesajı verildiği belirtilmektedir. Bunun da dürüst mükellefin de ödeme ahlâkını bozma riski taşıdığı ifade edilerek vergi afları konusunda en büyük eleştiri olarak öne sürülen siyasi amaca, önümüzdeki yerel ve genel seçimler nedeni uygulanan politikalara işaret edilmiştir.

Bunda Kanun’a göre kasasındaki ve bankadaki toplam nakit varlığının, vadesi bir yıldan daha kısa olan borçlarının ancak yüzde 10’u ve daha azını karşılayabilen, piyasadan olan kısa vadeli alacakları da dâhil banka ve kasa varlıkları bir yıldan kısa vadeli borçlarının ancak yüzde 70’i ve daha azını karşılayabilen ve kısa artı uzun vadeli tüm borçları toplam varlıklarının yine yüzde 70’i ve daha azını karşılayabilenler çok zor durumda kabul edilerek kapsam dâhiline alınacaktır.

Bu hesaplamaların yanında ileriye dönük belirtilen şartları sağlamak için mükelleflere kapı aralanmış olmaktadır. Bununla birlikte vergi adaletine duyulan güvenin sarsıldığı belirtilmekte ve kamu alacaklarının tahsilatında oranın yüzde 60’ın altına inmesinde kalıcı hale gelen af düzenlemelerinin payına atfı yapılmaktadır.²⁸⁸

II. TÜRKİYE’DE VERGİ AFLARININ ETKİLERİ

A. VERGİ GELİRLERİNE ETKİSİ

Ülkemizde hazineye kaynak sağlamak ve yaşanan ekonomik krizleri gidermek amacıyla af uygulamalarına gidildiği görülmektedir. Ekonomik ya da mali amaçlarla sadece ülkemizde değil bütün dünya ülkelerinde af uygulamalarına rastlamak mümkündür. Örneğin, son yirmi yılda Amerika’nın yaklaşık kırk eyaletinde vergi aflarına yönelik uygulamalardan bahsedilebilir. 1980-1999 yıllarında 51 adet, 2000 yılından sonra

---

²⁸⁸ Semih Andıç, “*Otomatik Af*”, [https://medium.com/tr724/otomatik-af-118bc8702e27; \(08.03.2018\)](https://medium.com/tr724/otomatik-af-118bc8702e27; (08.03.2018))

66 adet toplamda Amerikan eyaletlerinde 117 tane vergi affi uygulaması, son 10 yılda ise yedi eyalette sadece emlak vergilerine ilişkin 29 af uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ancak önemli olan afların sayısı değil afların başarılı sonuçlar ortaya koymasıdır. Bütün dünya ülkelerinde af uygulamalarının başarısı tartışılırken, vergi borcunu zamanında ödememiş olan vergi mükelleflerinin davranışları sorgulanmaktadır. Vergi aflarının başarısında, vergi tabanında gerçekleşen bir yükselme ya da kayıt dışı kişilerin kayıt içine alınması sonucunda vergi kaynaklarının ortaya çıkarılarak, vergi gelirlerinde yaratılan bir artış ölçüt olarak alınabilir. Başarılı olarak nitelenen İrlanda (1998 affi) ve Kolombiya'daki (1987 affi) af uygulamaları sonucunda, İrlanda'da yaklaşık olarak 750 milyon dolar, Kolombiya'da ise 94 milyon dolar devletin gelirlerinin arttığı sonuçlarına ulaşılmaktadır. Nitekim Kolombiya için sağlanan bu ek kaynak, neredeyse merkezi hükümet açıklarının yaklaşık yüzde 54'üne tekabül etmektedir.²⁸⁹

Vergi aflarının teori ve pratiğine yönelik çalışmalar artsa da ve herhangi bir vergi affinin gerçek uzun vadeli etkisinin ampirik bir araştırması yapılmamıştır.²⁹⁰ Ülkemizde de af kanunlarının vergi gelirleri üzerindeki etkisini net olarak söyleyebilmek pek mümkün değildir. Bazı yıllarda af kanunlarıyla birlikte vergi gelirleri artış, bazı yıllarda ise azalışlar göstermiştir. Hatta affin gerekçesinin ekonomik nedenlerinden olan gelir elde etme amacını taşımadığı bazı yıllarda ise af uygulaması sonucu vergi gelirlerinde artış meydana geldiği görülmektedir. Sonuçta sağlıklı değerlendirme yapabilmek için vergi aflarından elde edilen tahsilatın net olarak bilinmesi gerekmektedir. Aynı şekilde bazı yıllardaki vergi gelirleri tahsilatında meydana gelen azalmaların da affin başarısızlığından kaynaklandığını söylemek zordur. Bu ilişkinin net olarak kurulabilmesi için af uygulamasından beklentinin ne olduğu ve belirlenen hedefe oranla elde edilen gelirin ne kadara ulaştığı bilinmelidir. Böylece af uygulamasının ne ölçüde başarılı ya da başarısız olduğu, beklentiyi ne oranda karşıladığı daha net ve doğru olarak değerlendirilebilecektir. Ülkemizde uygulanan af kanunlarında son üç af uygulaması dışında rakamsal verilere ulaşmak mümkün değildir. Türkiye'de vergi afları konusunda önemli eksikliklerden biri bu afların sonuçlarına ilişkin istatistiki verilerin bulunmaması; doğrudan rakamsal verilere ulaşmanın mümkün olmamasıdır. Bu durumda, vergi affi uygulamalarının mali

---

²⁸⁹ Yaraşır, a.g.m., s. 176.

²⁹⁰ Alm and Beck, s.a.; p.54.

anlamda başarılı olup olmadığını saptayabilmek için yapılacak karşılaştırmalarda zorlanılmakta hatta imkânsız kılmaktadır.

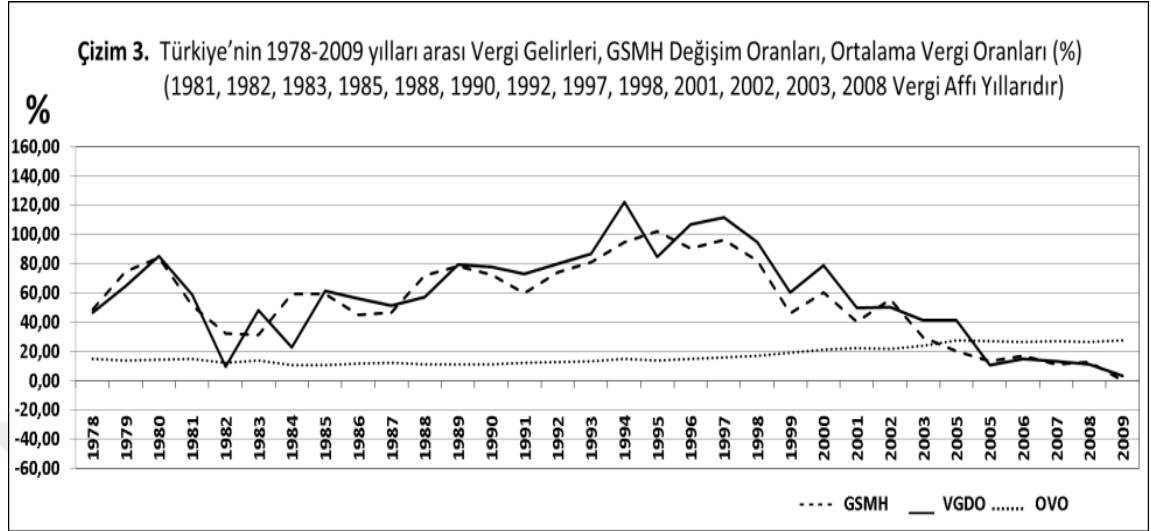
Tarihsel olarak bakıldığında da Türkiye’de uygulanan vergi aflarının sayısı fazla olmakla birlikte, afların kapsamında da yıllar içinde bir genişleme gözlenmektedir. Hükümetler ve mali idare; vergi aflarını kısa vadeli ve hızlı bir kazanç kapısı olarak görebilmekte ve önceki uygulamaların başarı düzeylerini göz önünde bulundurmadan ve uzun vadede kayıpları değerlendirmeden bu uygulamalara gitmektedir. Dolayısıyla vergi afları Türkiye’de adeta bir “mali alışkanlık” haline gelmiştir. Bu durum kısa vadede gelir temin etme anlamında başarılı veya başarısız olsun; uzun vadede mükelleflerin uyum davranışlarını, mali idareye güvenini, adalet düşüncesini olumsuz etkilemekte ve uzun vade uyum ve uzun vade gelir etkileri üzerinde bozucu olabilmektedir.²⁹¹

Bununla birlikte bazı yöntemler kullanılarak vergi aflarının vergi gelirlerine katkısı olup olmadığı araştırılarak sonuçlar elde edilmeye çalışılmaktadır. Yapılan bir çalışmada 1923-2011 yılları arasındaki mevcut verileri kullanarak belirtilen dönem itibari ile vergi gelirleri, GSMH ve ortalama vergi tahsilatı belirtilerek vergi affı dönemlerinde anlamlı bir fark olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapmış oldukları çalışmaya ilişkin sonuçlar bölüm sonlarında paylaşılmış; genel bir değerlendirmeye de aşağıda yer verilmiştir.

---

²⁹¹ Kafkas Durmuş, a.g.e., s.189.

Çizim 3: Türkiye'nin 1978-2009 yılları arası Vergi Gelirleri, GSMH Değişim Oranları, Ortalama Vergi Oranları (%)

Kaynak: Veli Kargı, Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, 2011, s. 111.

NOT: 1981, 1982, 1983, 1985, 1988, 1990, 1992, 1997, 1998, 2001, 2002, 2003, 2008 Vergi Affı Yıllarıdır.

Çizim 3’de 1978 yılında yüzde 14,97 olan OVO 2009 yılında yüzde 27,45 gerçekleşerek bu dönemin en yüksek değerini almıştır. Bu dönem içinde OVO’nda yüzde 12,48’lik bir artış görülmektedir. 1994-1997 arasında görülen yükselmenin o dönemde bir defaya mahsus ek olarak alınan “net aktif vergisinden” kaynaklandığı söylenebilir. Bu dönemdeki VGDO’na bakıldığında 1979 yılında yüzde 64,55 iken 2009 yılında bu değer yüzde 3,33 artış göstermiştir. Belirtilen dönem içinde VGDO ortalaması yüzde 57,92, GSMH değişim oranı ortalaması yüzde 54,48 olmuştur.

Bu dönemde 1981, 1982, 1983, 1985, 1988, 1988, 1990, 1992, 1997, 1998, 2001, 2002, 2003, 2008 yıllarında vergi af yasaları daha önce tablolar halinde verilerek detayları ile aktardığımız üzere hayata geçirilmiştir. Çizim 3. de VGDO’nın son 30 yıllık seyrine bakıldığında, önceki 55 yıllık dönemdeki kadar af yasası çıkarılmış olmasına rağmen ciddi bir vergi geliri artışı gözlenememiştir.

1923- 1950 yılları arasını kapsayan 27 yıllık dönemde 7 kez vergi affı kanunu çıkartılırken, bu dönemi izleyen 28 yılda 9 adet vergi af kanunu çıkarılmıştır. 1978’den 2009’a kadar geçen 31 yılda ise Çizim 3’ten görülebileceği üzere 14 vergi affı gerçekleştirilmiş olup, bundan önceki 55 yıllık sürede çıkartılan kanun sayısına

ulaşmıştır. Bu durumda son 30 yılda önceki dönemlere oranla çok sık olarak vergi affı çıkarıldığı ifade edilebilir.

1923-1950 yılları arasında Vergi Gelirlerindeki Değişim Oranı ortalaması yüzde 13,17 iken Gayri Safi Milli Hasıladaki değişim oranı artışının yüzde 11,60 olması söz konusu dönemde çıkartılan 7 adet vergi affının vergi geliri artışına yüzde 1,57 oranında yansıdığını göstermektedir. Konu gerçek rakamlara indirildiğinde vergi gelirleri artışının yüzde 1,57 olmasının anlamlı olduğu söylenebilir.

1950-1978 dönemi arasında çıkarılan 9 af kanununun bir önceki döneme oranla daha başarısız olduğu söylenebilir. Nitekim belirtilen dönemdeki vergi gelirleri değişim oranı ortalaması yüzde 20,30 iken Gayri Safi Milli Hâsıla değişim oranı artışı yüzde 20,27 olmuştur. Başka bir ifadeyle vergi gelirleri değişim oranı GSMH'daki artışın yüzde 0,03 gerisinde kalmıştır. Bir önceki dönemde belli ölçüde anlamlı görülen vergi af kanunlarının bu dönemde aynı etkiyi göstermediğini söylemek yanlış olmaz.

1978-2009 yılları arasındaki 31 yılda vergi geliri değişim oranı ortalaması yüzde 57,92 iken GSMH değişim oranı ortalaması yüzde 54,48 olmuştur. Bu yıllar arasında gerçekleştirilen 14 vergi affının vergi gelirlerini GSMH'daki ortalama artışa oranla yüzde 3.44 oranında artırmıştır.

Ancak daha önce ifade ettiğimiz gibi belirtilen çalışmada sadece vergi gelirlerindeki artışın dikkate alındığı, başta enflasyon oranı olmak üzere ekonomik, mali, sosyal, toplumsal diğer değişkenlerin dikkate alınmadığını göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

1923-2009 arası toplam 86 yılda çıkartılan 30 af kanunu sonucunda vergi gelirleri değişim oranı ortalaması yüzde 32,12 iken GSMH ortalama değişim oranı ortalamasının yüzde 30,10 olması ve vergi gelirleri lehine ortalama artışta yüzde 2,02'lik bir fark yaratması; uzun vade de vergi af kanunlarının vergi gelirlerini artırmada çok başarılı bir yöntem olmadığı sonucunu vermektedir.

Son 31 yılda vergi geliri ortalama artış oranının yüzde 57,92 olması ve bu değer yukarıda ele alınan ilk 27 yıllık dönemdeki ortalamanın 4 katından, ikinci 28 yıllık dönemden yaklaşık 3 kat fazla olması, ülkemizde vergi gelirleri değişim oranının arttığının göstergesidir. Benzer şekilde GSMH ortalama değişim oranının son 30 yılda yüzde 54,48'lik değeri ile söz konusu birinci 27 yıldaki döneme göre yaklaşık 5 kat, ikinci 28 yıllık döneme göre yaklaşık 3 kat fazla olması GSMH'nın yükseldiği anlamındadır.

Ancak bu durumun belli düzeyde artışın yanı sıra bazı yıllarda uygulanan hesaplanma yöntemlerinden, yeni vergilerin uygulamaya konmasından ve enflasyondan kaynaklandığını gözden uzak tutmamak gerekir.²⁹²

B.VERGİ KAÇAKÇILIĞI VE KAYIT DIŞI EKONOMİYE ETKİSİ

Kayıt dışı ekonomi; geleneksel ölçüm teknikleri ile ölçülemeyen, resmi rakamlara yansımamıŐ ve belli bir çıkar karşılığında mal ya da hizmet sunulan faaliyetlerin tümünü kapsar. Devletin düzenlediğ ve doğrudan ilişkili olduğ resmi ekonominin dışında kalan kayıt dışı ekonomi vergilendirilemez, sosyal sigorta primleri ödenmez.²⁹³

Kayıt dışı ekonomilerin en önemli iki nedeni kanunun getirdiğ sıkı sınırlamalar ile vergi oranlarının yüksekliğ düşüncesidir. Vergi kaçakçılığ kayıt dışı ekonominin bir unsuru olarak ortaya çıkmakta olup bu açıdan kimilerince bir tür vergi başkaldırısı değerdendirilmesi de yapılmaktadır.²⁹⁴

Kayıt dışı ekonomi olgusunun evrensel bir olgu olduğ, az veya çok hemen tüm ülkelerde ortaya çıktığı söylenebilir. Kayıt dışı ekonominin boyutları gelişmiş ülkelerde %10'lar, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 20 - yüzde 50'ler düzeyinde gözlenmektedir. Buna karşın, BangladeŐ ve Hindistan gibi ülkelerde yüzde 600'lere kadar vardığına tanık olunmaktadır.²⁹⁵

Türkiye'de de kayıt dışı ekonominin GSYİH'nın üçte biri ile yarısı arasında olduğ tahmin edilmekte olup kayıt dışı ekonominin en önemli olumsuz etkilerinden birisi, devletin temel gelir kaynağı olan vergi gelirlerini azaltmasıdır. Vergi gelirlerinin azalması sonucu oluşun bütçe açıkları diğ finansman araçlarıyla giderilmeye çalışılır. Bütçe açıkları, borçlanma yoluyla karşılandığında faizler yükselerek yatırımların azalmasına yol açar. Yatırımların azalması, işsizliğ ve kayıt dışı istihdamı arttıracaktır. Faiz oranlarının artması ayrıca kamu borçlanma maliyetini de arttıracaktır. Dolayısıyla bütçe açıkları daha da artacaktır. Bütçe açıklarının merkez bankası aracılığıyla para basılarak karşılanması, enflasyon oranının yükselmesine dolayısıyla gelir dağılımının

²⁹² Kargı, 2011, a.g.m., s.112.

²⁹³ Ufuk Gencel, Elif Kuru, "Vergi Kültürü ve Vergi Politikaları Etkileşimi: Türkiye Değerdendirilmesi", Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 20, 2012, s.43.

²⁹⁴ Ali Rıza Gökbnar, "Türk Vergi Sisteminin Yapısal Sorunları ve Önerileri", Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi, 1996, Sayı:2.

²⁹⁵ Ayhan Kapusuzoğlu, "Vergi Kaçakçılığ ve Kayıt Dışı Ekonominin Vergi Kaçakçılığının Oluşumundaki Rolü", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, Cilt:1, Yıl:9, Sayı:16, s. 135. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/154686>, (18.04.2018).

bozulmasına neden olacaktır. Dikkat edilecek olunursa kayıt dışı ekonominin sözü edilen bu olumsuz etkilerinin ortaya çıkmasının temelinde kayıt dışılık nedeniyle ortaya çıkan vergi performans düşüklüğüdür. Yani, kayıt dışı ekonomi nedeniyle vergi gelirlerinde önemli ölçüde düşüşler yaşanmaktadır. Bu durum ekonomiler üzerinde ciddi problemlere yol açmaktadır.²⁹⁶

Vergi ve kayıt dışılık birbirini besleyen ve güçlendiren süreçlerdir. Vergi, sistemi kayıt dışına iterken, kayıt dışı kesimlerin genişlemesi de vergilerin ağırlaşmasına yol açmaktadır. Bu açıdan bakıldığında vergileme yaygın kayıt dışılığın hem sonucu hem de nedeni olarak değerlendirilebilir. Türkiye’de kayıt dışı ekonominin büyüklüğü konusunda, kayıt dışılığın tanımı gereği, üzerinde uzlaşılan ortak bir rakam bulunmamaktadır. Kayıt dışı ekonomiyi ölçmeye yönelik çalışmalarda kayıtlı ve kayıt dışı ekonominin birbiriyle iç içe geçmesi nedeniyle kesin sonuçlar verecek yöntemler kullanılamamakta, tahmin metodlarından faydalanılmaktadır.²⁹⁷

Verginin toplumun tüm kesimlerinden alınarak vergi yüküne toplumun tüm kesimlerinin mali güçleri oranında katılmalarını da adalet ilkesi kapsamında değerlendirmek mümkündür. Dolayısıyla vergide adaletten bahsedebilmek için vergilemede genellik ilkesinin de gerçekleşmesi gerekir. Vergilemede adalet konusunda dikkate alınması gereken ilk konu kayıt dışı ekonomidir. Kayıt içinde olup vergisini düzenli ödeyen mükellefler yanında kayıt dışı çalışan ve vergi ödemeyen kişilerin mevcut olması vergilemede adalet ilkesinden sapılmasının başında gelmektedir. Kayıt dışılığı önlemek ve dolayısıyla adaletsizliği ortadan kaldırmak için uygulanan politikalarda cezaların caydırıcı olmaması, denetim kadrolarındaki boşluk nedeniyle denetimlerin yetersizliği gibi sebeplerle yeterince başarılı olamamaktadır. Kayıt dışı ekonominin alanını daraltarak, mükellef sayısını artırıp kayıt içi çalışmayı teşvik etmek gerekmektedir.²⁹⁸ Bunun için de önerilerin başında vergi sistemimizde mükellefleri çıkar ayrılığına dayalı bir vergilendirme, belgelendirme düzeni getirerek herkesin vergi

---

²⁹⁶Cemil Rakıcı ve Cansu Aydoğdu, “2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Vergi Performansının Değerlendirilmesi”, *Sosyoekonomi* 2017, 25 (33), DOI: 10.17233/sosyoekonomi.302980, s.228. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/327713>, (18.04.2018)

²⁹⁷ “Hüseyin Sinan Öztürk, “Verimlilik ve Adalet İlkeleri Açısından Türk Vergi Sistemindeki Değişimin Analizi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Bölümü, İstanbul 2012, s.113.”

²⁹⁸ Yusuf Kıldış, “Vergilemede Adalet İlkesi Açısından Türk Gelir Vergisine Bakış”, *Vergi Dünyası*, sayı 321, Mayıs 2008, s.126

mükellefi olmasının sağlanması önerisi söz konusudur. Böylece mükellefin mükellefle otokontrolünün sağlanacağı öne sürülmektedir.²⁹⁹

Türk vergi sisteminde, adalet ilkesini zedeleyen (bozan) faktörler yasal olan ve yasal olmayan şeklinde belirtebileceğimiz iki ana grupta toplanabilir. Vergilemede adalet ilkesini yasal olmayan yollarla zedeleyen temel faktörler kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan vergi kaçakçılığı ve kayıt dışı istihdamdır. Vergi muafiyet ve istisnaları, dolaylı vergilerin ağırlığı, emek gelirleri aleyhine yapılan vergilendirmeler vb. uygulamalar ise yasal faktörler olarak sayılabilir. Vergi afları da vergilemede adalet konusunda tartışmalara yol açan yasal unsurlardan biridir. Vergi afları, vergi ödeyenler aleyhine rekabet üstünlüğü sağlayarak kayıtlı ekonomiyi zor durumda bırakıp kayıtsız ekonomiyi özendirilmektedir. Ayrıca vergi bilinci ve alışkanlığını da zedelenmektedir.³⁰⁰

C. VERGİ AHLAKINA ETKİSİ

Ahlâk, “Bir toplumda kişilerin toplu yaşamı sürdürürken uymak zorunda oldukları, mutlak olarak iyi olduğu düşünülen hâl ve hareketler, davranış biçimleri ve kuralları” olarak tanımlanabilir. Yani özünde insan topluluklarının kendi içinde benimsenmiş olan, bireylerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen tüm davranış kuralları, yasa ve ilkelerinin toplamı olarak kabul edilebilir. Ahlâklı olmanın özünde de bireylerin bu adı geçen kurallara duyduğu saygı yatmaktadır.³⁰¹

Bireyin doğumuyla başlayan ve hayatı noktalanıncaya kadar geçen süreç içinde bulunduğu toplum ile yaşadığı etkileşim süreci ve topluma ilişkin kültürü nasıl bir süreç içinde öğrendiği, kendisinden sonraki kuşaklara nasıl aktardığı toplumsallaşma süreci içinde belirleyici bir rol oynar. Vergi bilinç ve ahlâkının oluşumunda da insan davranışını belirleyen temel öz, bu tutum ve davranışlardır.³⁰² Sosyal bilimcilere göre vergi ahlâkı, birçok sosyal ve kültürel faktörden etkilenen bir olgudur. Bunlardan vatandaşlık bağı ile bağlı olunan devletin yönetim şekli, devletin ve siyasal iktidarların bireysel ve toplumsal olarak kabulü ve güven derecesi, milli ve manevi duygular, ülkedeki demokrasi gibi

---

²⁹⁹ Gökbnar, a.g.m., s.110.

³⁰⁰ Kargı ve Cihan, a.g.m., s.39.

³⁰¹ Yurdakul, a.g.e., s.4.

³⁰² Macide İnanç, “*Vergi Ahlakını Şekillendiren Faktörlerin Vergiden Kaçınma ve Vergi Kaçırma Üzerindeki Etkisi: Biga Örneği*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Çanakkale, 2012 s.4.

birçok sosyal ve kültürel faktör vergi ahlâkının oluşumunda, gelişiminde ve sürdürülmesinde önemli ölçüde etken kabul edilmektedir. En genel haliyle vergi ahlâkı mükelleflerin vergi kaçakçılığı ve vergi cezaları karşısında takındığı tavır olarak da tanımlanabilir.³⁰³

Vergi kültürü, vergi ahlâkının oluşmasında ve gelişmesinde o toplumun kendine özgü değerleri, normları, vergiye karşı oluşturacağı tutumu ve bunun sonucunda oluşacak vergi ahlâkı belirleyici rol oynayacaktır. Vergi kültürü toplumsal kültürün bir parçası olup kısaca "*toplumu oluşturan bireylerin hür vicdanlarında vergi verme gereğini duymaları*" şeklinde tanımlanabilir.³⁰⁴

Günümüzde vergi ahlâkının genel ahlâka göre daha düşük düzeyde olduğu ileri sürülmüştür. Vicdan sahibi kişilerin de vergi suçu işlemeleri, yani vergi kaçakçılığı yapmaları, kısmen verginin zorlayıcılığı niteliğinden, kısmen de vergileri toplayan ve kullanan devlete karşı güven eksikliğinden kaynaklanmaktadır.³⁰⁵

Bireylerin bu kültür düzeyine ulaşabilmesi için öncelikle aileden başlayıp çeşitli okullarda eğitim, öğretim hayatında da görsel, yazılı ve diğer iletişim araçlarıyla desteklenecek bir eğitim almaları önem arz etmektedir. Bu eğitim sürecinin; vergi sisteminin adil ve tarafsız olması, vergi yasalarının açık ve anlaşılır olması, vergi idaresinin örgüt yapısıyla mükellef ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, hem mükellefin hem de vergi idaresi personelinin eğitimi ile desteklenmesi gerekir. Çünkü vergi kültürü, içinde çok sayıda belirleyici barındıran, uzun zaman içerisinde şekillenen ve örflere de benzeyen bir olgudur. Toplumsal bakış ve algı farklılıkları, toplumun vergiyi algılamasına ve vergi ahlâkına da yansımaktadır. Vergi ahlâkında bu yansıma bazı toplumlarda mükelleflerin vergi yükümlülüklerini yerine getirme konusunda içselleştirdikleri sorumluluk hissine dayanan yüksek vergi ödeme alışkanlığı olarak ortaya çıkmaktadır.³⁰⁶

Vergi ahlâkı, gelir elde edenlerin vergilerini yasalara uygun ölçü ve zamanda ödemeleri konusundaki tutum, davranış, inanç ve değer yargıları ya da vergi ödeme

---

³⁰³ Gencel ve Kuru, a.g.m., s.33.

³⁰⁴ İnanç, a.g.e., s.14.

³⁰⁵ Mehmet Hatipoğlu, "*Türkiye'de Vergi Suç ve Cezalarının Algılanması Üzerine Ampirik Bir Çalışma (Uşak İli Uygulama Sonuçları)*", Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2007, s.38; <https://slidex.tips/download/mehmet-hatpolu-yksek-lisans-tezi-afyonkarahisar>; (12.08.2018).

³⁰⁶ İnanç, a.g.e., s.14.

hususundaki içsel bir motivasyon olarak, yani dıştan bir baskı ya da zorlama olmadan gönüllü olarak verginin ödenmesi olarak belirtmiştir. Bireyler ya gönüllü olarak vergi öderler ya da yakalanma ve ceza riskini göz önüne alarak vergi ödemezler. Vatandaşlık görevi görüşü, insanların sadece kendi refahlarını maksimize etme kaygısı ile değil, topluma ve devlete olan sadakat ve sorumluluk duygusu ile de insanların hareket ettiğini ileri sürmektedir.³⁰⁷

Bu konuda yapılan araştırmalarda mükelleflerin vergi kaçırdıklarında alacakları cezaların az olması ve denetlenme olasılığının düşük olacağı öngörüsü altında vergi kaçırmaları ihtimalinin yüksek olacağı düşüncesi akla yatkın bir düşünce olarak ortaya çıkacak beklentisine rağmen gerçek hayatta mükelleflerin çoğunun vergilerini ödemeyi vergi kaçırmaya tercih ettiği görülmüştür. Dikkat çekmeye başlayan bu hususta araştırmacılar, 1990'lı yıllar boyunca vergi kaçakçılığı konusundaki çalışmalarında neden mükelleflerin vergisini tam ve zamanında ödeyip vergi kaçırmadığını irdelemişlerdir. Bunun temel sebebi, bireylerin vergi verirken etkilendikleri faktörlerin bilinmesinin, vergi uyumunun artırılması ve ekonomik gelişmenin daha olumlu yönde etkilenmesine vereceği desteğin artırılması için kullanılabilmesi düşüncesidir. Bu nedenle yükümlülerin vergiye bakış açıları, yani vergiye yükledikleri anlamın bilinmesi büyük önem taşır.³⁰⁸

Vergi uyumu konusunda yapılan çalışmalarda insanların farklı nedenlerden dolayı vergiye uyum gösterdiği belirtilerek mükellefler bu açıdan üç bölümde değerlendirmiştir. O'na göre "*Uyumcular*" vergilerini öderler çünkü insanların vergilerini ödemeleri gerektiğine inanırlar. Bunlar, vergilerini ödemediklerinde bu durumun yaratacağı sonuçlardan da korkarlar. "*Tanımlayıcılar*", sosyal normlardan ve kendilerine yakın olan veya kendileri için önemli olan kişilerin inanç ve davranışlarından etkilenir, bu etki neticesinde vergilerini öderler. "*İçselleştiriciler*" ise inançları ve davranışları arasında tutarlılık göstermekte olup inançları gereği vergiye uyum gösterirler. Bu da bize vergi ahlâkının anlaşılmasında sosyal ve psikolojik unsurların rolünün ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.³⁰⁹

Vergi ahlâkı ve vergi uyumu sıkı bir ilişki içindedir.³¹⁰ Esasen mükelleflerin birçoğu, vergisini tam ve zamanında öder. Kişinin vergiye nihai uyumunu, kişinin vergi

---

³⁰⁷ Yurdakul, a.g.e., s.7.

³⁰⁸ İnanç, a.g.e., s.29.

³⁰⁹ Handan Kaynar Bilgin, "*Vergi Ahlakının Teorik Çerçevesi*", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, 2011, Sayfa 263.

³¹⁰ Yurdakul, a.g.e., s.7.

kaçırma eğilimi veya tam tersine, gönüllü uyuma yatkınlığı da etkiler. Bu konuda mükelleflerin alacağı kararlara ekonomik faktörlerin dışında sosyo-psikolojik faktörlerin etkisinin araştırılmaya başlanması vergi kaçakçılığı davranışının daha iyi anlaşılabilmesine yardımcı olmuştur.³¹¹

Dünyanın değişik bölgelerinde, değişik ülkelerinde vergi ahlâk seviyesi ölçümlenmektedir. Aşağıdaki tabloda 1999-2014 yılları arasında dünyanın değişik bölgelerinde bulunan ülkeler ile Türkiye'nin üç döneme ayrılmış ortalama vergi ahlâk seviyeleri gösterilmektedir. Dünya değerler araştırması ülkelerin vergi ahlâk skorlarını ölçmede kullanılır. Sosyal anket ölçeğinde *“Eğer fırsatınız olsa vergilemede hile yapar mısınız? Bunları ne ölçüde doğru ve haklı, ne ölçüde yanlış ve haksız buluyorsunuz?”* sorusuyla vergi ahlâk seviyesinin ölçülmesi hedeflenir. Ankete katılan bireyler ise, eğer bir davranışı kesinlikle yanlış/haksız buluyorsa cetvelde “1” puanı, tamamen doğru/haklı buluyorsa “10” puanı, ya da 1-10 arası kendilerine yakın gelen puanlama ile ankete katkıda bulunurlar. Analizin sonucunda ise, ortalama 1'e yaklaştıkça vergi ahlakı yüksek 10'a yaklaştıkça düşük olarak değerlendirilmektedir.³¹²

---

³¹¹ İnanç, a.g.e., s.29.

³¹² Özgür Saygın, Ulvi Sandalcı ve Faruk Sezer, *“Vergi Ahlakının Belirleyicileri Bağlamında Mükelleflerin Kamu Harcamalarına Bakışı”*, Maliye Araştırmaları Dergisi, 2015, Yıl 1, Cilt 1, Sayı3., s.29.

Tablo 6 : Dünya Değerler Anketi

DÜNYA ÜLKERİ VE TÜRKİYE'NİN VERGİ AHLAK DÜZEYİ				
ÜLKE	ORTALAMA VERGİ AHLAKI			
	YIL			ORTALAMA
	1999-2004	2005-2009	2010-2014	
Almanya	1,73	1,58	1,5	1,61
ABD	2,28	2,06	1,91	2,08
Avusturalya	-	2,04	1,1	1,57
Finlandiya	2,1	2,14	1,92	2,05
Fransa	1,72	1,65	1,32	1,57
Hollanda	1,71	1,42	1,34	1,49
İngiltere	1,82	1,51	1,33	1,53
İspanya	2,16	2,06	1,73	1,98
İsveç	1,82	1,53	1,4	1,61
İsviçre	1,78	1,62	1,25	1,55
İtalya	2,2	2,18	2,05	2,14
Japonya	1,46	1,46	1,31	1,41
Kanada	1,91	1,68	1,3	1,63
Güney Kore	1,59	1,64	1,71	1,64
Meksika	2,31	2,62	2,16	2,36
Polonya	2,4	2,44	2,34	2,39
Slovenya	2,56	2,37	1,76	2,23
Şili	2,15	1,89	1,7	1,91
Türkiye	2,15	1,35	1,27	1,59
Yeni Zelanda	2,22	2,15	1,88	2,08
Çin	1,57	2	2,21	1,92
Hindistan	2,14	3,03	4,02	3,06
Güney Afrika	2,7	2,51	4,04	3,08
Bulgaristan	2,4	2,43	2,21	2,34
Rusya	3	3,03	3,05	3,02
Ukrayna	3,1	3,13	2,59	2,94
Brezilya	3,6	3,62	2,55	3,25
Ürdün	2,43	2,18	2,02	2,21
Mısır	2,81	2,53	2,37	2,57
Tayvan	2	1,99	1,94	1,97
Tayland	2,8	2,76	1,66	2,4
Pakistan	2,81	-	2,19	2,5
Arjantin	2,88	2,15	2	2,01
Cezayir	2,01	-	3,88	2,94
Nijerya	2,03	-	2,14	2,08
Romanya	2,3	2,34	2,03	2,22
Fas	2,55	2,12	2,08	2,25
Malezya	3,5	3,53	2,62	3,21
ORTALAMA	2,27	2,18	2,14	2,19

Kaynak: Dünya değerler anketi (www.worldvaluessurvey.org) sitesinden derlenmiştir.

Derleyen: Tablo “Özgür Saygın, Ulvi Sandalcı ve Faruk Sezer, “*Vergi Ahlakının Belirleyicileri Bağlamında Mükelleflerin Kamu Harcamalarına Bakışı*” Maliye Araştırmaları Dergisi,2015, Yıl 1, Cilt 1, Sayı3., s.29 çalışmasından alınmıştır.

D.VERGİ ADALET VE EŞİTLİK İLKESİNE ETKİSİ

Tarih boyunca birbirinden farklı içerik ve anlamlarda ifade edilmiş olan adalet, olması gereken olarak ifade edilebilir. Bu tanımlama bir değer yargısı taşıdığı gibi bu nedenle, kişiden kişiye, dönemden döneme değişmekte, dolayısıyla üzerinde kesin bir görüş birliğine varılamamaktadır.

Tarihsel süreç içinde kültürel, teknik, ekonomik gelişmelere paralel olarak devletin üstlendiği görevler, nitelik ve nicelik olarak değişmiştir. Devlet geleneksel kamu hizmetlerinin yanı sıra mali olmayan görevler de üstlenmiş ve sosyal adaletin sağlanması devletin temel görevlerinden olmuştur. Vergilerdeki görev değişikliğine paralel olarak, vergileme ilkeleri de zaman içinde değişikliklere uğramıştır. Tarihte kırılma noktaları olarak kabul edilen birçok ekonomik, sosyal ve siyasi olayın temelinde, adil olmayan vergilere yönelik olarak ortaya çıkan tepkiler yatmaktadır. Vergilemede adaletin sağlanabilmesi büyük ölçüde, eşit durumdakilerin eşit muameleye tabi tutulmalarına, verginin ödeme gücüne orantılı olmasına ve gelirin yeniden dağılımının gerçekleştirilmesine bağlıdır. Bu bağlamda vergi adaleti, verginin tarafsız olması ve ekonomik-sosyal yönden düzenleyici olması şeklinde incelenmektedir. Verginin tarafsız olması ve düzenleyici olması arasındaki temel fark, kişilerin subjektif durumlarının dikkate alınıp alınmamasıdır.³¹³

Vergileme ilkeleri arasında önemli bir yer tutan adalet ilkesi; kişilerin vergi ödeme güçlerine göre vergi ödemesidir.³¹⁴

Anayasalar devlet ve mükellef arasındaki vergi ilişkisinin hukuki dayanaklarını da içerir. Anayasamızda da vatandaşların vergi yönünden eşitliği temel kural olarak benimsenmiş olup vergiler için öngördüğü temel ilkelere göre vergi kanunlarının; genellik, adalet, mali güce göre alma ve yasallık ilkelerine uygun olarak hazırlanması zorunluluğu vardır.³¹⁵

Vergilemede adalet ilkesi kaynağını sosyal hukuk devletinden almaktadır. Devlet, anayasal kurallar çerçevesinde vergileme ile ilgili amaçlarını belirler. Vergilemede adalet demokratik sosyal hukuk devletinde somut bir nitelik kazanarak mevcut siyasal iktidara politikalarını belirleme noktasında hukuki bir sonuç çizer. Vergi hukukunun amacı

---

³¹³ Öztürk, a.g.e., s.16.

³¹⁴ Abdurrahman Akdoğan, “*Kamu Maliyesi*”, Gazi Kitabevi, Ankara 2005, s.180.

³¹⁵ Kargı ve Cihan, a.g.m., s.28.

vergilemede adaleti sağlamaktır. Vergilemede mutlak adaleti sağlamak güçtür. Vergi sistemimizde yer alan vergi muafiyeti, vergi istisna uygulamaları ve vergi afları bu güçlüğü daha da artırmaktadır.³¹⁶

Vergi sistemleri vergi adaleti konusunda ödeme gücüne dayalı olarak iki temel ölçüte sahiptirler. Bunlar dikey eşitlik ve yatay eşitliktir. Vergilemede yatay eşitlik, ödeme gücü eşit durumda bulunan kimselerin aynı miktar vergiyi ödemelerini, dikey eşitlik ise ödeme gücü farklı durumlarda bulunan kimselerin farklı miktarda vergi ödemelerini öngörmektir.

Aynı ödeme gücüne sahip olanların eşit vergilendirilmesi ve farklı ödeme gücüne sahip olanların farklı vergilendirilmesi, vergilemede dikey ve yatay eşitlik ilkelerinin temelini oluşturmaktadır. Vergilemede adaletin sağlanabilmesi, büyük ölçüde eşit durumdakilerin eşit muameleye tabi tutulmalarına, verginin ödeme gücü ile orantılı olmasına, gelir ve servetlerin belli bir düzen içinde yeniden dağılımının gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Vergi yükünün adaletli bir biçimde dağıtılmasını amaçlayan adil bir vergi sisteminde; kimden ne kadar vergi alınacağı, yükümlülerin kişisel durumlarına göre vergileme ölçüsünün ne olacağı belirlenmesi büyük bir önem taşımaktadır. Ekonomistler vergilemede adalet için iki temel prensip üzerinde durmaktadırlar. Bunlardan ilki fayda prensibi, diğeri ödeme gücü prensibidir. Fayda prensibine göre; bireyler devlet hizmetlerinden sağladıkları fayda oranında vergilendirilmez. Ödeme gücü prensibine göre; vergi miktarı insanların sahip olduğu gelir ve servetlerinin miktarı ile ilgili olmalıdır. Vergilemede adalet duygusunu sarsabilecek şiddetli ve taraflı uygulamalardan kaçınılması ve sermaye birikimine veya reel gelirin artmasına engel olunmaması gerekmektedir. Türk vergi sisteminde, adalet ilkesini zedeleyen (bozan) vergi muafiyet ve istisnaları, dolaylı vergilerin ağırlığı, emek gelirleri aleyhine yapılan vergilendirmeler vb. uygulamalar yanında vergi afları da vergilemede adalet konusunda tartışmalara yol açan yasal unsurlardandır.

Ödenmesi gereken vergi, zamanında tahakkuk ettirilmez veya eksik tahakkuk ettirilirse, eksikliğin tespit edilmesi halinde ödenmeyen borç, hazine parasının kullanıldığı süreye göre hesaplanarak piyasa faiz oranının üzerinde olan gecikme faizi ile

---

³¹⁶ Doğan Bozdoğan, “*Vergide Adalet İlkesinin Önündeki Engel: Vergi Afları*”, 28.09.2015, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/doganbozdogan/003/> (17.04.2018).

birlikte ödenir. Böylece devlet, kendi parasını mükelleflerin haksız olarak kullanılmasının bedelini, hem oran olarak hem de gider yazılmasına izin vermeyerek oldukça yüksek belirlemiştir.

Ancak bu gibi önlem ve uygulamalara rağmen vergi sisteminin yapısını ve etkinliğini bozan sık sık yapılan mevzuat değişiklikleri, af uygulamaları, vergileme ilkelerinden uzaklaşan uygulamalar, vergi politikalarının yerinde uygulanmaması, iktidarı kaybetme endişesi ile düşünülmeden uygulanan kısa vadeli geçici çözümler vb. vergi sistemimizde görülen sapmalara örnek gösterilebilir. Bu açıdan Türk vergi hukukunun adil vergilendirme yapmasının önündeki en büyük engellerden biri olarak, daha çok siyasi bakış içinde malzeme haline getirilerek eşitlik ilkesini geniş bir alanda bozduğu belirtilen, özellikle zaman zaman vergi asıllarını ortadan kaldıran vergi afları gösterilmektedir. Sistemde reform niteliğinde bir değişim meydana getirildiğinde eski hukukun kalıntılarını temizlemek vergi aflarına başvurulmasının teknik ve ekonomik gerekçeleri olabilir ve kısmen kabul edilebilir. Ancak, Türk vergi sisteminde reform niteliğinde hiçbir değişiklik meydana getirilmeden vergi aflarına yönelik kanun çıkartılması sıklıkla gözlenen bir durumdur. Vergi afları adeta tahsilat kanunu haline dönüşmüş ve bu amaçla kullanılan kurum niteliğine bürünmüştür. Vergi afları vergi ödevini kendisi açısından her türlü olumsuzluğa rağmen büyük bir fedakârlıkla yerine getiren mükellefler aleyhine büyük bir haksızlık yaratmaktadır. Böylece vergisini zamanında ödemeyenler, ödeyenlere göre ekonomik olarak devlet eliyle avantajlı hale getirilmiş olmaktadır. Mükellefiyetinin gereklerini zamanında ve eksiksiz yerine getirenleri pişman eden ve adeta cezalandıran, kanuna aykırı davrananları ödüllendiren bir sistem yerine hukuka aykırılığın her düzeyde mutlaka bir yaptırımla karşılaşacağı bir sistem ancak adil olabilir.³¹⁷

Vergi bireylerin yerine getirmek zorunda oldukları bir yükümlülük olup karşılığı olmaksızın ödenmelidir. Özellikle ekonomik şartların olumsuz olduğu dönemlerde bazı mükellefler maddi sıkıntıları nedeniyle vergilerini zamanında ödeyemezler ya da kötü niyetle vergilerini hiç ödemezler. Hatta bazı mükellefler vergi ödememeyi alışkanlık haline getirerek bu görevlerini tamamen yok sayabilirler. Bir toplumda vergi kültürü de oluşmamışsa, vergi vermemek meziyet halini alabilir. Bu gibi durumlarda iyi niyetli ve zamanında vergisini ödeyen mükellefler haksızlığa uğradıklarını düşünebilirler. Af

---

³¹⁷ Kargı ve Cihan, a.g.m., s.38

uygulamasının gündeme gelmesi, vergisini ödemeyenlere ödül, vergisini zamanında ödeyen mükelleflere ise ceza haline dönüşür. Bunun ötesinde af uygulamasının sıklaştırılması, vergi ödememe oranını yükselterek tahsilâtı düşürür. Nasıl olsa af çıkacak inancının yaygınlaşması, vergi sisteminin etkinliğinin bozulmasına ve işlevini yitirmesine neden olur. Etkin tahsilât af uygulamalarına dayandırılmaz. Çünkü adalet, eşitlik ilkelerinden ödün verilmesi, ödeme gücüne ulaşmada esas alınan kriterlerin uygulanmaması, vergiye uyumu bozma anlamına gelmektedir. Vergi mükelleflerinin vergi karşısındaki tutum ve davranışlarının belirlenmesinde en önemli etken adalettir. Adaletsiz bir vergileme söz konusu olduğunda, mükelleflerin davranışlarında büyük ölçüde değişiklik meydana gelebilmektedir. Adaletsiz vergileme gönüllü uyumun bozulmasına neden olabilmektedir. Ağırlıklı olarak ekonomik, mali, siyasi nedenlerle başvuru vergi aflarının, vergi adaleti açısından meydana getirdiği bir diğer olumsuz husus da vergi affı çıkmadan önce cezalandırılan ve cezasını ödeyen mükellefler adına yaratılan adaletsiz durumdur. Çünkü vergide eşitlik ilkesine zarar verilmektedir. Hem iyi niyetli ve vergisini zamanında ödeyen vergi mükelleflerine hem de aftan önce vergisini cezası ile birlikte ödeyenlere nazaran hiç vergi ödememiş olanlar arasında bir adaletsizlik durumu doğabilecektir.³¹⁸

Zamanında ödenmeyen vergiler, uygulanan gecikme faizi dolayısıyla, zaman içinde gerçekten ödenemez duruma gelmektedirler. Bu durum, daha sonra vergi affı oluşturulmasına meşru zemin hazırlamaktadır. Ödenmeyen vergi alacaklarının bir kısmını kısa zamanda tahsil etmek, vergi yargısının yükünü azaltmak gibi ilk bakışta anlamlı bazı gerekçelerle çıkarılan vergi afları, bazı durumlarda para cezaları ve hürriyeti bağlayıcı cezaları da affedilebilmektedir. Sık çıkarılan af kanunları, vergi cezalarının önleyicilik/caydırıcılık fonksiyonunu azalttığı gibi kamu gelirlerinin de azalmasına sebep olmaktadır. Vergilerin zamanında ödenmemesinden kaynaklanan kamu açıkları, borçlanma ile finanse edilirse devletin kamu hizmetlerini pahalıya üretmesi, borçlanma ile finanse edilmediğinde ise kamu hizmetlerinin üretilmesinde eksikliğe sebep olabilecektir. Bütün bunlar devletin sosyal niteliğine vurulan bir darbedir. Vergi aflarının çıkartılması aynı zamanda belirsizlik ve güvensizlik kaynağı olarak dürüst mükelleflerin psikolojisi üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır³¹⁹

---

³¹⁸ Kargı ve Cihan, a.g.m., s. 39.

³¹⁹ Kargı ve Cihan, a.g.m., s. 40.

Adalet duygusunu zedelediğine dair yoğun eleştiri alan afların, özellikle yurt dışındaki varlıkların çok düşük oranlarda vergilendirilerek ülkemize getirilmesine yönelik olarak uygulamaya konmasıyla, toplumun bazı kesimleri üzerinde farklı yönde ciddi bir rahatsızlık yarattığını da söylemek mümkündür. Yurt dışından incelemeye tabi olmadan ülkeye sokulmasına izin verilen varlıkların kara para aklamasına aracılık ettiği ileri sürülmekte, vergi afları ile kara para aklamanın ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde son dönemde çıkarılan 6486 sayılı Kanun'da yurt içine yönelik bir düzenlemeyi barındırmaması nedeniyle bazı vatandaşlarca bu durumu doğrular nitelikte algılanma ve tepkilere yol açmıştır. Aftan yararlanan kişiler yurt dışında bulunan ve beyan etmedikleri varlıklarını % 2 gibi çok cüzi bir oran karşılığında ülkeye sokabilecektir. Elbette ki aftan yararlanan mükellefler sadece kara parasını temize çekmek isteyen kişiler olmayacaktır. Fakat uyuşturucu, rüşvet, silah ve terör gibi yasal olmayan yollarla elde edilen gelirlerin de bu yolla meşru sınırlar içine çekilebileceği göz ardı edilmemelidir. Yurtdışında parası bulunanlara ciddi vergi kolaylığı sağlayarak yurtdışına çıkarılan, kaynağı belirli olmayan bu paraların vergi aflarıyla temize çekilmesi ile dürüst olmayan mükellefler büyük çıkar sağlamış olacak, dürüst şekilde çalışarak parasını kazanan ve vergisini zamanında ödeyen mükellefler ise cezalandırmanın da ötesinde büyük bir haksızlığa uğramış olacaklardır. Vergi aflarının içeriğinin çok iyi belirlenmesinin gerekliliği de buradan gelmektedir.³²⁰

E.VERGİ UYUMUNA ETKİSİ

Vergi bilinci, genel olarak kişinin vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirmesi gerektiğini fark etme, bilme ve hatırlama yeteneğine sahip olmasını ifade etmektedir. Vergi bilincinin uygulamaya yansımaları olarak belirtilebilecek olan vergi uyumu kavramı ise herhangi bir zorlamaya gerek kalmadan yasaların anlamına ve ruhuna uygun hareket etmek olarak tanımlanır. Yani vergi uyumu, mükelleflerinin vergi kanunlarına ne derece uyduğu, onların vergi ile ilgili bilinç seviyelerini göstermektedir. Vergi uyumunda önemli olan ise gönüllülüğün sağlanmasıdır. Mükellefler vergisel ödevlerini mümkün olduğunca

---

³²⁰ Kafkaş Durmuş, a.g.e., s.210.

içten gelen bir motivasyonla yerine getirmelidirler; çünkü denetim ve ceza gibi bir takım unsurların devreye girmesiyle sağlanabilen zorunlu uyum maliyetleri artırmaktadır.³²¹

Vergi uyumunun, vergilemede çok önemli bir yere sahip olduğu kuşkusuzdur. Vergiye gönüllü uyumu artırmak öncelikle Gelir İdareleri için en önemli unsurlardan birisidir. İdarenin mükellefler ile nasıl iletişimde bulunduğu ve halkın vergi sistemini nasıl algıladığının gönüllü uyumun derecesi üzerinde önemli etkisi vardır. Hak ve yükümlülüklerinin bilincinde olan mükellefler adil, verimli ve kaliteli uygulamalar beklemekte ve bunu elde ettiklerinde uyuma daha fazla istekli olmaktadır. Gönüllü uyumu artırmak için aynı zamanda açık, basit ve kolay kullanılan sistem ve süreçler de gerekmektedir.

Gönüllü uyum kavramı, gerekli vergisel bilgilerin zamanında açıklanması, vergi borçlularının yükümlülüklerini kendiliğinden yapması ve yaptırım olmaksızın vergilerini zamanında ödemeleri şeklinde tanımlanabilir. Vergi uyumunun unsurları³²²:

- Vergiye tabi gelirin doğru beyanı
- Gelirden düşülmesine izin verilen giderlerin dikkate alınması
- Vergi muafiyet ve istisnalarının doğru değerler ile aynı olması
- Vergi beyannamesinin zamanında verilmesi
- Tarh sonucu, tahakkuk eden verginin süresinde ödenmesi,
- Vergi mükellefiyetinin doğru olarak hesaplanması
- En önemlisi de devletin doğal ortak olduğunun farkındalığıdır.

Vergi affı uzun vadede mükellef davranışlarında mükelleflerin gönüllü uyumu üzerinde negatif etkiler doğurur. Çünkü, eğer mükellefler affın sadece bir kerelik bir fırsat olmadığını, daha sonar yeni aflar olabileceğini düşünmeye başlayarak gelecek af beklentisine girerlerse şu anki vergi uyumları etkilenir. Uluslararası standartlara göre düşük vergi mükellefi uyumu, vergi affı uygulaması yapılan ülkelerde her zaman bir sorun olmuştur.³²³

³²¹ Rükân Kutlu Korlu, Özhan Çetinkaya, Adnan Gerçek, “*Yerel Vergi Bilincinin Faktör Analizi ile Değerlendirilmesi: Bursa Örneği*”, Yönetim Bilimleri Dergisi / Journal of Administrative Sciences, Cilt / Volume: 14, Sayı / N: 28, 2016, s.445.

<http://ybd.dergi.comu.edu.tr/makaleler/yil-2016-cilt-14-sayi-2> (16.04.2016)

³²² Atilla Uyanık, “*Vergi Bilinci ve Vergi Etiği*”, Derin, İstanbul 2011, s.53-55

³²³ Alm et.al.,2009, s.a., p. 235.

Ekonomik, mali, siyasi nedenlerle başvurulmuş vergi afları ile vergi ödemeyen ve cezalandırılması gereken mükellefler arasında eşitsizliklerin ödüllendirilerek dürüst mükellefler aleyhine vergi adaleti bozulmuş olmaktadır. Keza vergi affi çıkmadan cezalandırılan ve cezasını ödeyen mükellefler adına yaratılan adaletsizlik de vergide eşitlik ilkesine zarar vermektedir.

Zamanında ödenmeyen vergilere uygulanan gecikme faizi borçların katlanarak gittikçe ödenemez duruma gelmesine vergi affi beklentilerinin artarak affa meşru bir zemin hazırlanmasına sebep olmaktadır. Ödenmeyen vergi alacaklarının bir kısmını kısa zamanda tahsil etmek, vergi yargısının yükünü azaltmak gibi ilk bakışta anlamlı bazı gerekçelerle çıkarılan vergi aflarının en büyük zararı, vergilemede adalet ilkesi üzerinde yapmış olduğu telafisi zor tahribattır.³²⁴ Vergi mükelleflerinin vergi karşısındaki tutum ve davranışlarının belirlenmesinde en önemli etken adalettir. Adaletsiz bir vergileme sözü konusu olduğunda, mükelleflerin davranışlarında büyük ölçüde değişiklik meydana gelebilmektedir. Adaletsiz vergileme gönüllü uyumun da bozulmasına neden olabilmektedir.³²⁵

Vergi uyumsuzluğu ise, vergi yükümlülüğünün standartlara aykırı olarak düşük veya yüksek gösterilmesini içermektedir. Vergi uyumsuzluğu, vergiyle ilgili yükümlülüklerin bilerek düşük gösterilmesini kapsadığı gibi; yanlış bilgilendirme, yanlış anlama, dalgınlık vb. nedenlerden kaynaklanan düşük gösterilmesini de kapsayabilmektedir. Fakat, mükellefin ödeyeceği vergileri azaltmak amacıyla, mali işlemlerini kanunlara uygun bir şekilde yapılandırması (vergiden kaçınma) vergi uyumsuzluğu olarak sayılmamaktadır.

Vergi aflarının vergi uyumu üzerindeki etkisinin, yapılan vergi aflarının niteliğine, mükellefleri etkileme gücüne ve vergi affına yönelik alınan önlemlere bağlı olduğu belirtilmektedir. Vergi aflarının mükelleflerin gönüllü uyumu üzerindeki etkisine ilişkin iki farklı görüş ileri sürülmektedir:

-Bu görüşlerden ilki, vergi affi bir defaya mahsus olmak üzere, mükelleflerin yüksek harcamaları ve vergi kaçakçılığını önlemek adına, etkili cezalar ile birlikte uygulanırsa, gelecekte mükelleflerin vergiye olan uyumunu artırabilir. Bunun yanında vergi affi ile kayıt dışı sektörlerde faaliyet gösteren pek çok mükellef, vergi sistemine

³²⁴ Güneş Çetin Gerger, “Mükellef Hakları ve Vergiye Gönüllü Uyum”, Legal, İstanbul, Şubat 2011, s.81.

³²⁵ Kargı ve Cihan, a.g.m., s.39.

kazandırılabilir. Vergi aflarının vergi uyumu üzerinde olumlu etkileri olacağını savunan bu görüşlere göre, vergi affının başarısı hem hükümetin alacağı önlemlere, hem de bu önlemleri mükelleflerin algılamasıyla ilgilidir. Bu açıdan mükelleflerin özellikle yapılan vergi affına yönelik adalet algılamaları, vergi uyum kararlarında oldukça etkilidir.³²⁶

-Diğer görüşe göre ise, vergi afları uzun vadede mükelleflerin vergi uyumları üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarmaktadır. Dürüst mükellefler, vergi sorumluluklarını zamanında ve tam yerine getirmeyen mükelleflere uygulanan, vergi af ve indirimlerine tepki göstererek, kendilerine haksızlık yapıldığı düşüncesine sahip olurlarsa, bu durum kendilerinin vergiye olan uyumlarını azaltacaktır. Bunun yanında mükellefler vergi affının tek seferlik uygulanan bir fırsat olduğuna inanmazlarsa, bu durum vergiye olan uyumlarını düşürecektir.³²⁷

Öte yandan vergi affı daha zorlu bir vergi rejimine geçişi kolaylaştırmak için etkili bir araç olabilir.³²⁸ Alm, Mckee ve Beck 1990 yılında yaptıkları araştırma sonuçlarını üç bölümde özetlemişlerdir³²⁹:

- **Vergisel uyum aftan sonra azalacaktır:** Dürüst mükellefler aftan olumsuz etkilenmektedir. Çünkü af uygulaması, dürüst olmayan mükellefleri aklama aracı olarak düşünülebilir. Ayrıca her yapılan af yeni bir af beklentisini de getirdiği için genelde mükellefler arasında yeni bir vergi affı beklentisi de olmaktadır.
- **Af beklentisi zamanla azalacaktır:** Bu durum affa çok az başvuran mükelleflerin beklentisi için daha doğrudur. Yeni bir affın kesinlikle düşünülmediği, affın bir kereye özgü çıkarıldığı açıklaması yapılması devletin inandırıcılığına bağlı olarak beklentinin azalmasına neden olabilir.
- **Af ile güçlendirilmiş vergi uygulamasına önem verilmesi af sonrası vergiye gönüllü uyumunda azalmayı önleyebilir:** Af uygulaması etkin denetimle desteklenirse beklenen etkiyi gösterebilir. Ayrıca af uygulamasını etkin bir

³²⁶ Fikret Deniz Atçeken, Mehmet Emin Altundemir ve Aykut Hamit Turan, “*Vergi Aflarının Vergi Uyumuna Etkisi : Kocaeli Örneği*”, Maliye Araştırmaları Dergisi, Research Journal of Public Finance, Mart 2018, Cilt : 4, Sayı: 1, s.65.

³²⁷ Atçeken v.d., a.g.m., s.65.

³²⁸ James Alm, Michael Mckee, William Beck; “Amazing Grace: Tax Amnesties and Compliance”, National Tax Journal, Volume:43, NO:1, March, 1990, p. 23; <https://ntanet.org/NTJ/43/1/ntj-v43n01p23-37-amazing-grace-tax-amnesties.pdf?v=%CE%B1&r=19426893815398216>, (13.05.2018).

³²⁹ Ahmet Tekin, Özlem Sökmen Gürçam, “*Vergi Affı Uygulamalarının Vergiye Gönüllü Uyum İle İlişkisi: Iğdır İli Üzerine Bir Araştırma*”, İnsan ve Toplum Bilimler Araştırma Dergisi, Cilt:6, Sayı: 6, S.120.

denetim mekanizması izlerse mükelleflerin vergi ödemeyerek bedavacılık yapanların yakalanacağını düşünmeleri ile gönüllü vergi uyumu arttırılabilir.

Bu araştırmada aynı zamanda af öncesi vergi uyumu yüksek olan bireylerin vergi uyum düzeylerinin devam ettiği, vergi uyumu düşük olan mükelleflerin af sonrasında vergi uyumlarının daha da azaldığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla vergiye gönüllü uyum gösteren mükellefler af olsa da olmasa da bu davranışlarına devam ederlerken, vergi afları vergi uyumu düşük olan mükellefler üzerinde etkili olmaktadır. Bu durum aftan yararlanma konusunda çaba gösterildiğini ancak, ödeme noktasında yine eski davranışlara devam edildiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Türkiye açısından değerlendirildiğinde, dürüst mükellefler vergi aflarını, vergi kaçırınlar için bir ödöl olarak görmeye başlamış ve bu durum onların vergiye uyumunu zedeler bir hal almıştır. Ayrıca afların bir defaya mahsus olmadığının düşünülüyor olması da mükelleflerin vergiye uyumunu engellemektedir.³³⁰

---

³³⁰ Atçeken vd, a.g.m., s.65.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KUŞAKLAR AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFLARINA YAKLAŞIMININ ANALİZİ

“Bir kuşağın diktiği ağacın gölgesinde öteki kuşaklar serinler.”

Çin Atasözü

Bu bölümde kuşak kavramı açıklanarak temel kavramlar ve kuşakların farklı açılardan sınıflandırılmasına yer verilmiştir. Akabinde 461 KOBİ mükellefine uygulanan birebir anket çalışması sonuçları SPSS programı aracılığıyla incelenerek kuşak farklılıkları ile vergi affına bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı irdelenmeye çalışılmıştır.

I. KUŞAKLAR KAVRAMI ve TEMEL AÇIKLAMALAR

A. KUŞAK KAVRAMI

Kuşak kavramı dünya genelinde ekonomik ve sosyal hareketlerle oluşmuş zaman aralıklarıdır.³³¹ Kuşak kavramını, *“aşağı yukarı benzer yıllarda doğmuş, aynı çağın koşullarına sahip olan, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, yazgıları yaşamış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu”* olarak tanımlamak mümkündür.³³² İnsan hayatının dinamik olması ve her kuşağın dünyayı değiştirme gibi bir misyonla dünyaya geldiğine inanarak, çeşitli eylemlerde bulunması bu değişimi sürekli ivmelendirmektedir.³³³ Geleceği anlamak, doğru değerlendirebilmek için geçmişini anlamak gereklidir. Bunun içindir ki bir kuşağı anlamak o dönemi anlamak, paradigmaların kısacasından kurtularak olayları daha doğru bir bakış açısı ile değerlendirmemizi sağlar. Kuşakları bilmek, farkında olmak kişi ve olaylara kendi yargılarınızla değil, onların gerçeklikleri ile görüp değerlendirmemize ön ayak olur.

³³¹ Aycan Türk; *“Y Kuşağı”*, Kafekültür, 2013, s.18.

³³² Orhan Adıgüzel, H.Zeynep Batur ve Nisa Ekşili, *“Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar”*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2014/1, Sayı:19, s.169 , <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/215113> (01.05.2018).

³³³ Nevriye Altuntuğ, *“Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketim Profili”*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Yıl: 2012, Cilt:4, Sayı:1, s.205, ISSN: 1309 -8039 (Online); <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/oybd/article/view/5000145376/5000132718>, (05.05.2018).

B. KUŞAKLARIN SINIFLANDIRILMASI

Amerika’da, 2011 yılında “*Etik Kaynak Merkezi (Ethics Resource Center)*” tarafından düzenlenen “*Ulusal İş Ahlâkı Anketi (NBES)*” sonuçlarından faydalanılarak farklı kuşak gruplarına ilişkin yapılan bir çalışma ile konuya önemli ölçüde katkı sağlanmıştır. Söz konusu rapora göre, kuşak farklılıkları ve diğer nesillerle ilgili şikâyetlere yaş çerçevesinde bakıldığında, bu durumun kesinlikle yeni bir olgu olmadığı görülmüştür. Farklı kuşakların bakış açıları ve çalışma tarzlarını anlamlandırabilmek ve sağlıklı bir kültürel yapı oluşturabilmek için böyle bir sınıflandırmanın yapılması zorunlu bulunmuştur.

Bununla birlikte kuşakları, sadece doğdukları zaman dilimlerine göre sınıflandırmak doğru ve yeterli olmaz. Aynı zamanda kuşakları oluşturan topluluğun düşünceleri, hissettikleri, yaşadıkları önemli olaylar ve deneyimler, toplumsal eğilimler ve örgüt kültürleri ile şekillenen çalışma tarzları bu farklılıkların sonucudur. Her kuşak o işin doğru ve yanlışının ne olduğunu kendi eşsiz bakış açısı ile geliştirir ve ona göre kendi doğru ve yanlışlarını oluşturur.³³⁴

Ortalama her yirmi, yirmibeş yılda bir yeni bir kuşak doğar ve bu kuşağın da ortak istekleri, ihtiyaçları, güdülere ve eylemleri oluşur. Diğer taraftan yapılan araştırmalar gösteriyor ki kuşakların sınıflandırılması ve algısı, kültürden kültüre göre de değişiklik arz etmektedir. Her kuşağın kendine özgü karakteristik özellikleri, değer yargıları ve tutumları, güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Ancak kullanılan kalıplaşmış ifadelerin grubun/kuşağın tüm üyelerini aynı şekilde kapsamayabileceğini de akılda tutmak gerekir.³³⁵

Bununla birlikte günümüzde yeni teknolojiler, değişen kariyer ve çalışma seçenekleri ile farklılaşan toplumsal değerler karşısında hızla değişmesi nedeniyle iki on yıllık dönemin nesilsel bir süre için fazlasıyla uzun olduğu dillendirilir olmuştur. Keza günümüzde biyolojik olarak da, bir kuşak bugüne dek olanlardan daha uzun bir süreye yayılmaktadır. Çocuk doğumu hiç bir zaman olmadığı kadar ertelenmektedir. Ortalama

---

³³⁴Nisa Ekşili ve Ömer Lütfi Antalyalı, “*Türkiye’de Y Kuşağı Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma: Okul Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma*”, *Humanities Sciences (NWSAHS)*, 12(3):90-111, s.91, DOI: 10.12739/NWSA.2017.12.3.4C0219. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/322629>, (12.05.2018).

³³⁵ Adıgüzel v.d, a.g.m., s.171.

olarak ebeveynler ve çocuklarının doğumları arasındaki zaman iki on yıldan üç on yıla uzamıştır.1982’de, ilk bebeğini dünyaya getiren bir kadının ortalama yaşı 25 iken, günümüzde bu yaş 31 olmuştur. Bu ise günümüzde kuşakların biyolojik olarak değil sosyolojik olarak tanımlanmalarının gerekliliğini savunanları desteklemektedir.³³⁶

Bu konudaki bir başka bakış açısına göre ise toplumlarda sosyal düzende değişiklik ihtiyacının oluştuğu dönemlerde toplum yeni bir faza geçer. Birbirini takip eden dönemlerin ürünü olan bu fazlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- **Birinci döngü – Yükseliş (İlkbahar):** Sosyal düzenin mevcudiyeti ve ona olan talep yüksektir. “Kâhin” arketipi doğar. Toplum, ulaşmak istediği yere hep beraber ulaşma kararlılığındadır. Güven duyulan kurumlar güçlü, bireysellik ise zayıftır.
- **İkinci döngü – Uyanış (Yaz):** Sosyal düzenin mevcudiyeti yüksektir ancak düzene dair talep düşer. “Göçebe” arketipi doğar. Özerklik artar ve kurumlar eleştirilmeye, bireysellik güçlenmeye başlar. Yenilenme çabası içinde daha bireysel değerler ve kişiye özel davranışlara odaklanma söz konusudur. Bireysel etik ortaya çıkar.
- **Üçüncü döngü – Çözülme (Sonbahar):** Hem sosyal düzenin mevcudiyeti hem de ona olan talep düşüktür. “Kahraman” arketipi doğar. Kurumlara inanç zayıflar ve toplumsal kargaşa yayılır.
- **Dördüncü döngü – Kriz (Kış):** Sosyal düzen mevcudiyeti az ama yeni bir düzene talep yüksektir. “Sanatçı” arketipi doğar. Yurttaşlık bilincinin canlanması ile birlikte toplumsal amaçlar ortaya çıkar, ifade edilmeye başlanır. Toplum kuralları ve halkın davranışları yeniden düzenlemeye odaklıdır. Toplumsal bir konsensüs gereklidir.

Arketipler, evrensel olan ve kuşaklar tarafından her seferinde karşılaşılan yaşantılara verilen tepkiler yönünde oluşurlar. Akran kişiliklerine göre bu ortak bilinçdışının sonucu olduğu ifade edilen arketiplerin sembolize ettiği akran kişilikleri

---

³³⁶ Hatice Necla Keleş, “ Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 2011 ISSN: 1309 -8039 (Online) s.130.; http://www.sobiad.org/ejournals/dergi_ybd/arsiv/2011_2/hatice_necla_keles1.pdf, (12.08.2018).

vardır. Onlar da Kahinler “idealist”, Göçebeler “reaktif”, Kahramanlar “medeni”, Sanatçılar “uyumlu” olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal yaşamdaki gelişmelere ve savaş gibi ani değişimlere verdiğimiz tepkilerle belirlenen kuşak geçişleri tarihi, tarih de kuşakları şekillendirmektedir. Bu değişikliklere verilen tepkilere göre de kuşaklar Dominant (Baskın) kuşaklar ve Resesif (Çekinik) kuşaklar olarak nitelendirilmektedir. Ortalama 20 yıldan oluşan her kuşak dönemi yaşamın fazları kadar uzaktır. Ve bu fazlar da dörde ayrılarak incelenir:

- **Gençlik** : 0-21 yaş arası büyüüp, öğrendiğimiz bu dönem “bağımlılık” dönemi olarak nitelendirilir. Bu dönem aynı zamanda değerlerimizi edindiğimiz dönemdir.
- **Genç erişkenlik** : 22-43 yaş arası “eylem” dönemi olarak adlandırılır. Değerlerimiz çalıştığımız ve aktif yaşama katıldığımız bu dönem test edilir.
- **Orta yaş** : 44-65 yaş arası bu döneme “liderlik” denir. Bu dönem değerlerimizi kullanarak yönetir ve öğretiriz.
- **Yaşlılık** : 66-87 yaş arası dönem “hizmetkârlık” olarak adlandırılır. Bu dönemde her kuşak kendinden sonra gelenlere mentorluk yaparak kendi değerlerini, bilgi ve tecrübelerini diğer kuşaklara aktarır.

Ortak bir sosyal mizacı olan her kuşakta liderlik stillerinin de buna göre şekillendiği, etkilendiği ifade edilmektedir.³³⁷

Kuşaklar genel olarak “Sessiz Kuşak - Savaş Kuşağı (Geleneksel Kuşak da denilmektedir.), Büyük Bebek Patlaması- Baby Boomers, X, Y (Milenyum), Z Kuşağı olmak üzere beş ana grupta ele alınabilir.”

İnsanların dünyada yaşanan gelişmelere bağlı olarak, her geçen gün daha fazla ve daha farklı şeyler istemeleri ve bu isteklerini sürekli olarak değiştirmeleri anlaşılmasını ve onları neyin tatmin edebileceğini tahmin etmeyi her geçen gün daha da zor hale getirmektedir.³³⁸

---

³³⁷ Kuran, a.g.e., s.23.

³³⁸ Semiha Yılmaz, “Bankacılıkta Dijital Uygulamalar ve X,Y, Kuşakları Üzerine Etkilerine İlişkin Bir Araştırma” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Proje Çalışması, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2016, s.41.

Başlangıçta pazarlama ve satıcılar açısından tüketicileri, daha sonra da işverenler açısından çalışanları belirli özelliklere ayırma fikri çekici gelmiştir. Böylelikle oluşturulan bu grupların genel tercihleri ve özelliklerine göre ürünleri oluştururken satış açısından temel stratejileri belirlemek daha başarılı sonuçlar alınmasına katkıda bulunmuştur. Kurumlar açısından da çalışanların ihtiyaç ve taleplerini anlayarak kurumun hedefleri ile ortak bir strateji üretmek ve kurumun ihtiyacı olan çerçevede çalışana ulaşabilmek için kuşak kavramı yol gösterici bulunmuştur. Diğer taraftan kullanıldığında günümüzde “ayırıcılık” tehlikesi ile karşı karşıya kalınmasına sebep olabilecek kimi tanımlamaların aksine “kuşak” kavramı ve isimleri ortak bir dil oluştururken bu tehlikeli sülardan da kurumları uzak tutmaktadır. İsim verme olayına, ABD’nde yılda ortalama 3 milyondan 4 milyona çıkılması sonucu ABD Nüfus Sayım Bürosu’nun 1946-1964 yıllarından “Bebek Patlaması” olarak bahsetmesi ile başlamıştır. Ondan sonra geriye dönülerek bir tanımlama yapılmış ilerleyen yıllarda yeni kuşaklar isimlendirilerek devam edilmiştir.³³⁹

Şu an çalışma hayatında yüz yüze çalışan dört kuşak vardır. Bu kuşaklar, özellikle son yıllarda daha çok gündeme gelmeye başlayan kuşak farklılıklarını, sosyal hayattan çalışma hayatına taşıyarak iş yerlerinde sadece kuşak çatışmasına değil, aynı zamanda farklı bakış açılarından kaynaklanan yeni çalışma metodlarının geliş(tiril)mesine de neden olmuşlardır.³⁴⁰

1. Sessiz Kuşak –Gelenekçiler (1925-1945)

Genellikle 1925-1945 yıllarında, iki dünya savaşı arasında doğan nesli ifade etmektedir. Bu dönemin olayları 1929 Ekonomik Buhranı, 2. Dünya Savaşı ve ülkemiz açısından da Cumhuriyet’in kurulup inşa edilmesi olarak sayılabilir.³⁴¹

Bu kuşak, Büyük Bebek Patlaması Kuşağı öncesi döneme dönülerek önce Sessiz Kuşak olarak tanımlanmış ancak “Sessiz” kelimesinin “Görünmez” çağrışımı yapması nedeni ile büyük buhranın yanı sıra iki dünya savaşı ile baş ederek aya ulaşan bir nesil için bu tabir çok uygun görülmemiştir. 1990’larda bu nedenle, ilk kez 1951’de Time

---

³³⁹ David Stillman and Jonah Stillman, “İşte Z Kuşağı”, 1. B., İngilizce’den çeviri: Ferhat Erduran ve Duygu Pınar Kayıhan, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 15.

³⁴⁰ Adıgüzel vd, a.g.m., s.179.

³⁴¹ Türk, a.g.e., s.18.

Dergisi'ndeki bir makalede kullanılan "Gelenekçiler" terimi Sessiz Kuşak yerine tercih edilerek daha çok kullanılmaya başlanmıştır.³⁴²

Dünya nüfusunun yüzde 4'ünü, Türkiye nüfusunun yüzde 3'ünü oluşturan, 20. Yüzyılın ilk kuşağıdır. Bu, zor zamanların çok çalışması gereken çocuklarının çocuk olmaya pek zamanı olmamıştır. Kuşaklar teorisine göre içedönüklüğü ve duygusallığı temsil ettiğine inanılan nesil "Sanatçılar" arketipine girer. Yaratıcı yıkıma tanıklık edilen dönemde tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişe tanıklık etmişlerdir.³⁴³

Bu döneme damgasını vuran olaylardan kaynaklanan baskılar nedeni ile, gelenekselciler, emin olmadıkları durumlara karşı daha tedbirli davranmakta, risk alma konusunda isteksiz kalabilmektedir. Dünyadaki en yaşlı kuşak olan ve bu gün yüzde 90'ından fazlasının çalışma hayatında yer almadığı bu kuşak dünya genelinde yaşanan ekonomik sıkınlar, kıtlık ve açlık, işsizlik, tasarruf etme gibi yaşam koşullarına maruz kalan kuşak olmuştur.³⁴⁴

Gelenekçiler, bu nedenle israfı sevmeyen, tutumlu bir kuşaktır. Sıkı çalışmaya, güvene, resmiyete, otoriteye, kurumsal liderliğe ve toplumsal düzene değer verirler. Duygularını açıkça ifade etmekten çekinir, içlerine kapalı yaşarlar. Bu kuşak, el yazısı ile yazılmış posta yoluyla gönderilen mektuplarla hayatlarına başlamışken, teknolojinin nimetlerini kullanmaya başlayarak elektronik posta, (şimdilerde WhatsApp gibi güncel uygulamaları da) kullanmaya başlamışlardır. Bununla birlikte tercih ettikleri iletişim tarzı yüz yüze iletişimdir.³⁴⁵

Bugünkü iş yaşamının temellerini atan gelenekselciler, eşsiz bilgi kaynağı olmaları, sahip oldukları pratik zekalarıyla işletmelerin kritik mevkideki çalışanları olmuşlardır. ERC 2011 Raporu'na göre, otoriteye sadıktırlar, direktif bekler düzene itaat ederler. Uzun süre aynı işte kalarak o işte ömür boyu çalışmayı tercih ederler. Disiplinli, pragmatik ve istikrar arayışındadırlar. Güven duygusunu önemserler.³⁴⁶

---

³⁴² Stillman ve Stillman, a.g.e, s.16.

³⁴³ Kuran, a.g.e., s.41.

³⁴⁴ Adıgüzel vd, a.g.m., s.171.

³⁴⁵ T. Scott Gross, "*Milenyum Kuşağının Kuralları*", İngilizce'den çeviri: Menekşe Tokyay, İstanbul Kültür Üniversitesi, 2016, s.15.

³⁴⁶ Adıgüzel vd, a.g.m., s.171.

2. Bebek Bombardımanı Kuşağı - Baby Boomers Kuşağı (1946-1964)

1946 - 1964 döneminde yaşamış, 2.Dünya Savaşı sırasında ya da hemen sonrasında doğan soğuk savaş kuşağıdır. Bu sıkıntılı savaş günlerinin ardından bebek patlaması yaşanmıştır. Bu durum karşısında ABD Nüfus Sayım Bürosu'nun 1946-1964 yıllarından "Bebek Patlaması" olarak bahsetmesi ile kuşak tanımlanmış, ismi oluşmuştur. Ondan sonra geriye dönülerek bir tanımlama yapılmış ilerleyen yıllarda yeni kuşaklar isimlendirilerek devam etmiştir.³⁴⁷ Eğlence ve lüks sayılabilecek harcamaların arttığı bu dönemde insan hakları çalışmaları, Türkiye'de tek partiden çok partiye geçiş, ihtilal, radyonun altın çağı döneme damgasını vuran olaylar olmuştur.³⁴⁸

Dünya nüfusunun yüzde 14'ünü, Türkiye nüfusunun yüzde 15'ini oluşturan, kuşaklar teorisine göre rasyonel aklı, düşünmeyi temsil ettiğine inanılan idealist neslin arketipi "*Kâhin*"dir.³⁴⁹

Savaş sonrası her şeyin dönüştüğü zamanın kuşağı olan Bebek Bombardımanı Kuşağı (BB)'lar ideolojilerin, hazzın ve düzene baş kaldırmanın temsilcisi olarak kabul edildiler. Bir yanlarıyla sadık, ilkeli, idealist, fedakâr, diğer yanlarıyla da bireyci, bohem, asi ve kural tanımaz; sanata, estetiğe ve özgürlüklere değer veren bir kuşak olarak görülürler.³⁵⁰ Hayatları boyunca ekonomiyi, finansal dengeleri, iş hayatını, kültürel değişimleri etkilemişlerdir.³⁵¹ Kanaat etmeyi bilen büyük bölümü hayattan istediğini aldığını düşünerek mutlu ve huzurlu yaşarken küçük bir kısmı idealist duygu ve görüşlerle 68 ruhunu oluşturmuştur.³⁵²

Gelenekçi ailelerin katı kuralları içine doğan BB kuşağı büyüdükçe çevrelerindeki dünya ile ilgili farkındalıkları artmış, değiştirmek istedikleri şeyler çoğalmıştır. Duyguya yer olmayan bu ev ortamında fikirlerini de tartışmamışlardır. Her şey siyah-beyaz gibidir ve onlar aradaki gri ile tanışarak bu renkten ne kadar çok olduğunu görmeye başlamışlardır. Yeni müzikler, uyuşturucu kültürü başkaldırıyı kolaylaştırmıştır.³⁵³

Aynı evde önce çocuklarına, sonra yaşlanan anne-babalarına baktıkları için "*Sandviç Kuşağı*" da denen kuşak, kuşaklar arası iletişimde daha avantajlıdır. Dünyayı

³⁴⁷ Stillman ve Stillman, a.g.e, s.15.

³⁴⁸ Türk, a.g.e., s.18.

³⁴⁹ Kuran, a.g.e., s. 60.

³⁵⁰ Altuntuğ, a.g.m., s.204.

³⁵¹ Ekşili ve Antalyalı, a.g.m., s.91.

³⁵² Emrah Yolaç, "*Sakın Vazgeçme*", Sola Unitas, 2.B, İstanbul 2017, s. 227.

³⁵³ Stillman ve Stillman, a.g.e, s.21.

değiştiren iki büyük dünya savaşı sonrası uygulanan refah politikaları neticesinde, orta sınıfın büyüdüğü, üniversiteye gitmek isteyenler için daha çok olanakların yaratıldığı altın çağa doğan bir kuşak olarak çok önemli teknolojik ve ekonomik gelişmelere tanık olmuşlardır.³⁵⁴ Kendilerini sorgulamış, anlamaya, anlamlandırmaya çalışmış, kişisel olarak mutluluğu yakalayabilmek için tüketmeye başlamışlardır.³⁵⁵ Müziğe, moda ve hatta siyasi hareketlere yaptıkları katkılarla örneğin 1960'lı yılların başında rock müzik, barış yürüyüşleri, sivil hakların ilerlemesi ve ayaküstü yemeğe ön ayak olmuşlardır.

Rekabete, sıkı çalışmaya, başarıya, ekip çalışması ve toplumsal sorumluluk duygusuna değer atfederler. İşkoliklik terimi onların çalışmasını tanımlar.³⁵⁶ Sadakat duyguları kendilerinden sonraki kuşaklara göre çok farklı bir boyuttadır. Başladıkları işten emekli olan pek çok örnek vardır. Onlardan sonra gelen X Kuşağı kendine sadık; 1980'lerden sonra gelen Y Kuşağı ise ruhuna sadıktır. 1980'lerden sonra iş yaşamında telaffuz edilmeye başlanan “yaşamak için çalışmak” kavramı, BB kuşağının çalışmaya başladığı dönemde “çalışmak için yaşamak” olarak kendini göstermiştir. Radyo çağı çocuğu olmaları nedeni ile gelişmiş olan hikâyeciliklerinin de desteği ile başarılı ve doğal mentorlar olarak (özellikle Y kuşağı için) çalışma hayatında buldukları şirketlerde önemli faydalar sağlayabilecekleri düşünülmektedir.³⁵⁷

Kanaatkâr ve kuralcıdırlar. ERC 2011 Raporu'na göre ise çalışkan, idealist, kararlarında uyumludurlar. BB'ların, işkolik ve bencillik gibi bazı olumsuz özellikleri olduğu söylene de zor işlerde uzun saatler çalışmanın önemine inanır, buldukları kurumda aidiyet duygusuyla çalışırlar. İç motivasyonları yüksektir. Maaş öncelikli tercihleridir. Takım çalışmalarına, toplantılarına önem verirler.³⁵⁸ Rekabetçi BB'lar, iş ortamında performans konusunda herkesi değerlendirip sıralayan bir sisteme ihtiyaç duymuştur. Kimin terfi edeceği, kimin kendisini geliştirmesi gerektiğinin ortaya çıkması için yıllık incelemelerle oluşan performans sistemleri onların döneminde ortaya çıkmıştır.³⁵⁹

---

³⁵⁴ Zeynep Mengi, “İş Başarısında Kuşak Farkı”, <http://www.kigem.com/is-basarisinda-kusak-farki.html>, (06.05.2018).

³⁵⁵ Altuntuğ, a.g.m., s.205.

³⁵⁶ Gross, a.g.e., s.17.

³⁵⁷ Kuran, a.g.e., s. 69.

³⁵⁸ Adıgüzel vd, a.g.m., s.172.

³⁵⁹ Stillman ve Stillman, a.g.e, s.90.

BB kuşağında dijital teknoloji tüketici ilişkisi televizyon ile başlamıştır.³⁶⁰ 1952’de Amerikan evlerinde dört milyon televizyon seti bulunurken 1960’ta bu sayı elli milyona çıkmıştır. Martin Luther King Jr., John F. Kennedy gibi bir çok nüfus sahibi kişiden dünyanın nasıl bir yer olması gerektiğini dinlemiş, çok değişik referans noktasının etkisine maruz kalmışlardır. Ve kuşaklararası kopukluk birden bire artmıştır. Mevcut düzenin saygınlığına olan inançları sorgulayarak meydan okumaya yönelmişlerdir. Ve kendi ebeveynlerine göre çok daha serbest ve hoşgörülü anne babalar olmuşlardır. Onlara göre her çocuk bir kar tanesi gibi eşsizdir. Hep rekabet etmek zorunda kalan BB’lar çocuklarını da kendi başarılarının bir yansıması olarak görmek istemiştir. Ve bu onlara “*helikopter ebeveyn*” unvanını kazandırmıştır. Yoğun çalışma ortamı nedeni ile çocuklarını istedikleri kadar görememeleri suçluluk duymalarına ve kaliteli zaman geçirmeye odaklanmalarına sebep olmuştur. Kendilerine yapılanın aksine cezalandırma ve bağırma yerine övgü dolu olumlu motivasyonla çocuklarına olabildiğince özgüven aşılamışlardır. Çocuklarıyla hayatta onları neyin mutlu edeceğiyle ilgili konuşmuşlar, milenyumlu çocuklarına eğer kendileri kadar çok çalışacaklarsa en azından gerçekten önem verdikleri bir alan seçmelerini öğütlemişlerdir. Tüm bu yaklaşımlar milenyumluların konuşkan, işbirlikçi, iyimser ve idealist olmasında önemli ölçüde rol oynamıştır.³⁶¹

BB’lar şimdilerde sosyal medyayı da kullanmaya başlamıştır. Öyle ki ülkemizdeki 41 Milyon Facebook kullanıcısının %7’si bu yaş grubundadır. Gençliklerinde Türkiye’de 1000 kişiye 18 telefon, 4 otomobil düşüyordu. Sadece büyük kentlerde elektrik vardı. Dönemin Türkiye’sinde üniversite sayısı 9’dur; dolayısıyla birbirleriyle rekabetten uzaktılar. Çok az kaynakla çok büyük hayaller kurabildiler.³⁶²

3. X Kuşağı (1965-1979)

1965-1979 (1976 kabul edenler de vardır.) yıllarında çoğunluğu sessiz kuşağın çocukları olan bu jenerasyon BB’lardan farklı olarak daha gerçekçi, çalışkan ve kanaatkâr bir kuşaktır. Petrol krizleri, ekonomik sarsıntılar, dünyada ardı ardına yaşanan ihtilaller

---

³⁶⁰ Aybala Demirci Aksoy, (2014), “*Tüketimin Digitalleşmesi*”, Tüketici Yazıları (IV), Hacettepe Üniversitesi Tüketici Pazar Araştırma Danışma Test ve Eğitim Merkezi (TÜPADEM), Tüketici ve Çevre Eğitim Vakfı Yönetimi (TÜRÇEV), Ed. Müberre Babaoğul, Arzu Şener ve Esna Betül Buğday, Ankara , Hacettepe Üniversitesi Tüketici-Pazar-Araştırma-Danışma Test ve Eğitim Merkezi, 2014, s.46.

³⁶¹ Stillman ve Stillman, a.g.e, s.24.

³⁶² Kuran, a.g.e., s. 60.

ve küreselleşmenin ayak seslerinin duyulmaya başlanması, 68 kuşağı, Türkiye’de ise en önemli kamusal alan olarak sinema, TV, üniversite olayları, sağ-sol çatışmaları gibi oldukça çalkantılı bir dünyaya gözlerini açmışlardır.³⁶³

1991’de Douglas Coupland’in yazmış olduğu “Generation X: Tales for an Accelerated Culture (X Kuşağı: Hızlandırılmış Bir Kültür İçin Hikâyeler) adlı kitabında BB kuşağı gölgesinde büyüyen çağdaşlarının hissettiği kimliksizlik üzerinde durmuştur. Neden “X” sorusuna matematikte bir değişken olan “x”in kendini kaybolmuş gibi hisseden bir kuşak için uygun olduğu şeklinde yanıt verilmiştir. Bu tanımlamanın kısa oluşu ile akılda kalıcı olması, kulağa hoş gelmesi nedeni ile yarattığı tüm olumsuz çağrışımlara rağmen kullanımın devam etmesine sebep olmuştur. X kuşaklılar isimlerinin olumsuz çağrışımından şikâyet etse de, düzen karşıtı düşünce tarzı üzerine kurulu bir kuşak olarak kitapta tasvir edilen kültürle bağdaşmış ve aynı şekilde anılmaya devam etmişlerdir.³⁶⁴

Kuşak döngüsünde bireyciliği temsil eden bu grup, ülkemiz nüfusunun yüzde 20’sini oluşturmaktadır. Çocukluktan gençliğe geçişleri çok sancılı yıllara denk gelmiştir. Kuşak döngüsünde ikinci döneme denk gelen ve “Uyanış” olarak adlandırılan bu dönemin arketipi “Göçebe”dir. Kuvvetli bireyselliği, baskın liderliği, tek başına ayakta durabilmeyi anlatan kuşağa dünyada farklı isimler verilmiştir. Bunlardan bazıları: “*MTV Kuşağı*”, “*Me (Ben) Kuşağı*”, “*Boynunda anahtar olan çocuklar kuşağı*”, *Amerikan tarihinin 13. Kuşağı olması nedeni ile “13. Kuşak”, bizim ülkemizde “Özal Kuşağı”, “Survivor Kuşağı”*.³⁶⁵ Ve belirsizliklerle mücadele etmek zorunda olduklarından “*Kayıp Kuşak*”.³⁶⁶ Bu kuşak, bir anlamda BB’ların refah içinde bir hayat sürmesinin faturasını ödemek zorunda kalmıştır.³⁶⁷

BB kuşağının aksine X kuşaklılar kendilerine katı kurallar aşılama odaklanmış ebeveynlerle büyümediler. Daha doğrusu her türlü ebeveyne hasret kaldılar. Ebeveynleri ile kendilerinden öncekilerden daha az zaman geçirdiler. Okuldan eve geldikten sonra kendi anahtarları ile eve giren bu kuşağın ebeveynleri eve gelene kadar ne yaptıkları hakkında ailelerinin pek fikri olamadı. Hatta çoğu zaman boşanmalar nedeni ile iki ayrı eve alışmaları gerekti. X kuşağının doğduğu senelerde ABD’nde boşanma oranının üç

³⁶³ Türk, a.g.e., s.19

³⁶⁴ Stillman ve Stillman, a.g.e, s.16.

³⁶⁵ Kuran, a.g.e., s.83.

³⁶⁶ Aksoy, a.g.e., s.46.

³⁶⁷ Altuntuğ, a.g.m., s.205.

katına çıktığı ifade edilmektedir. Çocuklukları teknolojinin yeni yeni ilerlediği dönemlere rastlayan X'lerin insan olmayan bakıcıları vardı. Az sayıda da olsa kanallar arasında dolaşabiliyor, henüz kişisel bilgisayarlar yaygınlaşmamış olsa da Pong, Atari veya İntelelevision ile tek başlarına video oyunları ile zaman geçiriyor, kendilerine de kardeşlerine de, anne babaları eve gelene kadar bakabiliyorlardı. Bu şartlarda haliyle onlar da bağımsız ve hayatta kalmaya odaklanmış olarak büyüdüler. Ancak büyürken sahip olamadıkları mükemmel yuvaları kurmaya çalıştılar. Daha geç evlenip, boşanmamak için ellerinden geleni yaptılar. Onlar da kendilerinin Z kuşağı çocuklarının yanında olmaya, kendilerinin bırakıldığı gibi çocuklarını yalnız bırakmamaya çalıştılar. Bu nedenle ebeveynlerden birinin (kadın ya da erkek ayırımına önem vermeden) çalışmamayı tercih etmesi doğal bir durum olarak ortaya çıktı. Çünkü evi kimin geçindirdiği onlar için önemli değildi. Z kuşağına da eve ekmek geldiği sürece kimin getirdiğinin önemli olmadığı öğretildi. Çocukları ile kaliteli zaman geçirme kavramını bir tarafa bırakarak birlikte geçirilen sürenin uzunluğunun da önemine inandılar. Bu da onları başarılı olmak istemelerine rağmen iş-özel hayat dengesini kurmak için ilk bastırın kuşak yapmıştır. Aile onlar için her şeyden önce gelir. Ve her türlü kararlarında çocukları önemli ölçüde karar verici konumdadır. X kuşağı ebeveyn olarak çocuklarının hayat deneyimi edinebilmesi için başarısız olmasına izin vermesi gerektiğine inanarak söylemek istediklerini doğrudan söylemiştir. Diğer taraftan BB kuşağının “Herkes sıkı çalışırsa hepimiz kazanabiliriz” felsefesine inanmazlar. Elinizden gelenin en iyisini yapmayı teşvik eder, ama sırf denediği için ödüllendirilmenin gerektiğini düşünmezler; çocuklarına da bunu aşırlarlar. Bu sayede Z kuşağının özellikle iş yaşamında işler kötüye gittiğinde sorumluluk alarak harekete geçmesi beklenmektedir.

Diğer taraftan X kuşaklılar Bill Gates ve Steve Jobs gibi BB kuşağına öncülük eden kişilerin başkalarına tabii olmadan başardıklarını gördüklerinden farklı düşünmenin, bağımsız hareket etmenin önemine inanmıştır. Ve Z'li çocuklarına kurallara uymak yerine kendi kurallarını yaratmalarını aşılamışlardır.³⁶⁸

X kuşağı bireyleri, teknoloji ve bilgi ile barışık, girişimci, amaç odaklı ve bağımsızdırlar. Çok stresli işlerden uzak durmaya çalışan, işi sadeleştiren ve yaşamak için yaptığı işten keyif alan bir kuşaktır. X kuşağı üyeleri değişen dünya koşullarına yetiştirmek için büyük bir çaba harcamaktadır. Ancak bu çaba ve yarış bu kuşaktakiler

---

³⁶⁸ Stillman ve Stillman, a.g.e, s.34.

üzerinde “yetişememek”, çağa ayak uyduramamak gibi bir izlenim yarattığı için kendilerini dışlanmış hissedebilmektedirler.³⁶⁹

Diğer taraftan X kuşağına mensup birçok kişi, kendilerini BB kuşağının gençleri ve Milenyum (Y Kuşağının diğer adı) kuşağının erken dönemi olarak düşünmektedir. X kuşağı birçok açıdan köprü kuşağı olarak tanımlanabilir. Milenyumular kadar olmasa da geri bildirim ihtiyacı duyarlar. Kısa konuşur, çok fazla resmi olmayan geri bildirim verirler. BB kuşağının gölgesinde yaşamak istemez, kendi fikirlerinin sorulmasını isterler.³⁷⁰

Şüpheli X kuşağı çalışmaya başladığında BB'ların yılda bir defa herkes için yapılan performans sıralaması sistemini yeterince kişisel bulmamıştır. Niceliğin ön planda olduğu, kesin puanlamaya sıcak bakmamaları, bunun yerine daha kişiselleştirilmiş, niteliğe de önem veren, sadece sayılardan ibaret olmayan ve yılda bir yapılmasını beklemeyecekleri daha sık geri bildirimler almak istemişlerdir. Çünkü alacakları geri bildirim olumlu olmazsa eksiklerini kapatabilmek için çalışabilecekleri zamanın boşa gitmemesi gerektiğine inanmışlardır. X kuşağı ile geri bildirimler hem altı ayda bir hem de daha niteliğe önem vererek yapılmaya başlanmıştır. Bu şekildeki geri bildirimler daha kişisel ve özelleştirilmiş hissi uyandırmayı başarmıştır.³⁷¹

Bu kuşak döneminde merdaneli çamaşır makinesi, transistorlu radyo, bantlı teyp ve pikap ile ilk kişisel bilgisayarlar kullanılmaya başlanmıştır. Gelişen teknoloji alışkanlıklarının altyapısını oluşturarak iş yaşamında yönetici konumuna geldiklerinde bilgi ve iletişim teknolojileri hızla gelişmiş ve etkileri kuşaklar üzerinde köklü değişimlere yol açmıştır.³⁷² Keza televizyon onlar için önemli bir bilgi kaynağı olsa da, medya kanalı tercihleri BB'lara kıyasla daha seçici ve irdeleyicidir.³⁷³

Gençliklerinde Türkiye'de 9 olan üniversite sayısı 53'e, 3.000 olan üniversite mezun sayısı 33.000'e çıkmıştır. Bu da “*fark yaratmaları*” zorunluluğunu getirmiştir. Daha çok çalışmaları, işe daha erken başlayıp daha geç bitirmeleri, hatta eve daha çok iş götürmeleri gerekmiştir. Sorumluluk duygusu ile özdeşleştirilebilen bu kuşak başarılı

---

³⁶⁹ Adıgüzel vd, a.g.m., s.172.

³⁷⁰ Gross, a.g.e., s.18.

³⁷¹ Stillman ve Stillman, a.g.e, s.91

³⁷² Mengi, a.g.m., <http://www.kigem.com/is-basarisinda-kusak-farki.html>, (06.05.2018).

³⁷³ Elif Yolbulan Okan ve Neva Yalman, “*Türkiye’de Tartışmalı Reklamlar: Kuşaklar Arası Karşılaştırma*”, H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 31, Sayı 2, 2013, s.140; <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/huniibf/article/view/5000087773/5000081602>, (06.05.2018)

olursan mutlu olursun diye beslenmiş, inisiyatif almak, iyi bir lider olmak için kendisi ile bile yarışması gerekmiştir. Hızla değişen, kavram ve uygulamalar arasında başlangıçta çalışma hayatında duygulara yer vermemesi gerekirken, birden bire duygusal zeka kavramı ile tam tersi istenmiş, aynı şey katı ve ciddi bir yönetim tarzı beklentisi ile çalışması beklenirken artık yeni kuşakların çalışma hayatına başlaması ile “işte eğlence” kavramı ile yüz yüze getirilmiş ve tüm bu değişmelere adapte olabilmek başarısını göstermeleri gerekmiştir.³⁷⁴

Toplumsal sorunlara duyarlı olan X kuşağı mensupları iş motivasyonları yüksek, otoriteye saygılı ve kanaatkârdırlar. Güvenilir, şüpheli, teknolojiye meraklı ve mücadelecidirler. Kariyerler olanaklarını takip eder değerlendirmek isterler. Yalnız da çok iyi çalışan, iş odaklı, işlerine bağlı, çok kaliteli sonuç isteyen, üretkenlikleri yüksek; ancak zaman problemi yaşayabilen, sabırsız olabilen bir gruptur. Dışarıdan hizmet alırlar, teknik uzmanlığa yakındırlar, iş motivasyonları yüksektir.³⁷⁵ Markalarla kimliklerini özdeşleştiren ilk kuşak olarak görülürler. Kadınların iş hayatına atılması geleneksel aile modelinin değişmesine neden olmuştur.³⁷⁶

ERC 2011 Raporu'na göre esnek, kendine güvenen, teknolojiyi rahat kullanabilen, erkekler kadar kadınların da aktif olduğu X kuşağı, hiyerarşik olmayan kurumlarda çalışmayı tercih eder. Çoklu kariyer tercihlerini becerileri ile desteklerler. Çalışma ve otorite şekillerini sorgular, iş yaşamında güvenlik ve maaşa önem ve öncelik verirler.³⁷⁷ Elektronik posta yolu ile iletişime geçmeyi tercih eder, sizin de aynı şeyi yapmanızı isterler.³⁷⁸

4. Y Kuşağı (1980-1999)

1980-1999 (1975-1996 arası ve 1980-2001 arası olarak kabul edenler de vardır.) yıllarını kapsayan genç, akıllı, özgürlüklerine düşkün ve teknoloji tutkunu bir kuşaktır. Öyle ki günlerinin yaklaşık 15 saatini medya ve iletişim teknolojileri ile etkileşim halinde geçirirler. Y kuşağı kendilerinden önceki kuşaklara göre daha iyi eğitim almış,

---

³⁷⁴ Kuran, a.g.e., s.84.

³⁷⁵ H.Yunus Taş, Mehmet Demirdöğmez, Mahmut Küçüköğlü, “Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri”, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, Aralık 2017, DOI: 10.26466/opus.370345, s. 1035; <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/394731>, (6.5.2018).

³⁷⁶ Altuntuğ, a.g.m., s.206.

³⁷⁷ Adıgüzel vd, a.g.m., s.173.

³⁷⁸ Gross, a.g.e., s.18.

teknolojiye en açık, her şeyi bilgi kaynaklarından öğrenip teyit edebilen, global olarak dünyayı keşfetmeye çalışan insan topluluğu şeklinde ifade edilmektedir.³⁷⁹

Bu kuşağı isimlendirmek gerektiğinde çok kolay olmamıştır. Çünkü BB kuşağının çocukları olarak, X kuşağı gibi olumsuz çağrışımlı bir ismi kabullenmeyecekleri düşünülmüştür. X kuşağına göre sayıları daha çoktur. Pazarlamacılar bu nedenle bir pazar olarak bu grubu oldukça önemsemekteydi. Akla gelen ilk isim X'ten sonra “Y Kuşağı” olmuştur. Daha sonra yazar ve tarihçi olan Neil Howe ile William Strauss'un 2000 yılında çıkardıkları “Millennials Rising (Milenyumuların Yükselişi)” adlı kitapta onlar için “Milenyumular” terimi kullanılmıştır. Kuşak uzmanları ve pazarlamacılar bu ismi de akılda kalıcı bulmuş ve benimsemiştir. Her iki isim de yaygın olarak kullanılmaktadır.³⁸⁰

7,5 milyarlık dünyanın yüzde 31'i, 81 milyonluk Türkiye'nin yüzde 32'si bu kuşağa aittir. 2025 yılında tüm dünyada toplam çalışan nüfusun yüzde 65'inin Y kuşağı olması öngörülmektedir. 25 milyondan fazla kişi sayısı ile ülkemizde Avrupa'nın pek çok ülkesinin toplam nüfusundan daha fazla sayıda Y kuşağı yaşamaktadır. Y kuşağında baskın biçimde öne çıkan değerler X kuşağında egemen olan başarı ve performansın egemen olduğu kavramların yerine “aile, adalet, sağlık” gibi kavramlardır. Önceki kuşak gibi sonuç odaklılık yerine sürecin tadını çıkarmaktan yanadırlar. Saygının hak edene sunulması gerektiğine inanırlar. İçinde bulunduğu topluluğu etkileme ve ondan etkilenme potansiyeli yüksektir. Kendinden önceki kuşak önce başarılı olayım, bu bana mutluluğu getirir diye düşünürken Y kuşağı gerçek yaşamın dokusunun korunduğu, önce mutlu olduğu ve insan olarak hak ettiği değeri gördüğünü düşündüğü bir ortamda var olmak istemektedir. Duyguların unutulduğu, çok acımasız bir dünyada kendine yer bulmaya çalışan Y kuşağı, kendinde olmayan “mutluluk” peşindedir. Harekete geçmek için anlam arar. Kuşak teorisine göre arketipi “*Kahraman*” olan, hem gündelik yaşamın hem de iş yaşamının kodlarını yeniden yazan bir kuşaktır Y kuşağı.³⁸¹

Y Kuşağı kurumlarda çalışan ve tüketici olarak sayı ve potansiyel itibari ile gözbebeği konumundadır. Teknoloji çağında doğan bu kuşak mensupları doğal olarak teknolojik ürünlere oldukça yatkındır. İstedikleri zaman, istedikleri mekanda bilgiye kolaylıkla ulaşabilmenin verdiği serbestlik ve fikir özgürlüğü içindedirler. Ailelerinin de gözbebeği konumundaki Y kuşağının, yüksek beklentilerle idealize edilmiş iyi bir eğitim

³⁷⁹ Türk, a.g.e., s. 20.

³⁸⁰ Stillman ve Stillman, a.g.e., s.17.

³⁸¹ Kuran, a.g.e., s.98.

hayatı olmuş, bu da onları kendilerinden önceki kuşaklardan farklılaştırmaktadır. Y kuşağı etnik çeşitliliğe açık, boşanmış ebeveyn, çalışan anne oranının artmasıyla bir yanıyla yalnız ve özgür yetişmiş, güçlü, özgüvenli ve olumlu duygulara sahip bir kuşaktır. Uluslararası iletişime olanak sağlayan internet sayesinde Y kuşağı ilk küresel müşteri grubu olarak sosyal bağlarla ürün deneyimlerini, fikirlerini paylaşarak etkileşimde bulunmasıyla birlikte bireysel ihtiyaç ve seçimlerine önem veren bir kuşak olarak değerlendirilmektedir.³⁸²

Modern teknolojiler ve tüketim toplumu tarafından kuşatılmış bir çevrede büyüyen teknoloji tutkunu ve teknoloji kullanımını iyi bilen bu kuşak mensupları özellikle internet kullanımında uzmanlaşmaları sayesinde çoklu kimlikler edinmişlerdir.³⁸³ Milenyum kuşağı renk, dil ve toplumsal konular açısından geniş bir yelpazeden oluşmaktadır. Ortak özellikleri dijital bilginin güçlü olduğu bir çağda yetişmiş olmalarıdır. (Tunus, Mısır, Libya ve Wall Street’i İşgal Et Hareketleri vb.)³⁸⁴ Üçte ikisi daha beş yaşına gelmeden bilgisayarla tanışan Y kuşağı internet ve dijital medya ile büyüyen ilk kuşak olmuştur. Çevreleri ve dünya ile sürekli iletişim halinde olan bu kuşak mensupları küresel ekonomik krizlerden etkilenmelerine rağmen iyimserliklerini korumuşlardır. İlgi odağı olan, beklentilerini yüksek tutan Y kuşağının hedeflerini de oldukça nettir. Diğer kuşaklara göre ebeveynleri daha yaşlıdır, ancak eski geniş ailelerin aksine küçülen aile yapısı nedeni ile çekirdek aile içerisinde yetişmişlerdir. Dörtte birinin ebeveynleri en az üniversite eğitimi almışken, üçte biri boşanmış anne ve babaya sahiptir.³⁸⁵ Çift gelirli ailelerde ve başkaları tarafından büyütülürken çoğu zaman da evde yalnız kalarak zaman geçiren çocuklar olmuşlardır. Bir kısmı çocukluğunda Berlin Duvarı’nın yıkılışına (duvarın varlığına anlam veremeseler de), Sovyetler Birliği’nin dağılmasına, Amerika’nın Irak’ı işgali ve Körfez Savaşı’na (hem de TV’den canlı canlı) tanık olmuşlardır. Onların çocukluğunda ülkemize gelen ve yayılmaya başlayan fast food kültürü ve bu kültürün en belirgin temsilcisi Mc Donald’s, beslenme anılarını ve alışkanlıklarını etkilemiştir. Bununla birlikte ülkemizde gerek kültürel, gerek ekonomik gerekse coğrafi sebeplerden dolayı Batı’da yaşanan gelişmeler (tam anlamı ile) yaşanmamıştır. Hem siyasal hem de kültürel manada Doğu ile Batı arasında kalan

³⁸² Okan ve Yalman, a.g.m., s.140.

³⁸³ Aylin Löle, “Piyasada Kuşak Çatışması”, <http://www.kigem.com/piyasada-kusak-catismasi.html>, (06.05.2018).

³⁸⁴ Gross, a.g.e., s.19.

³⁸⁵ Adıgüzel v.d, a.g.m., s.173.

ülkemizde de küreselleşmeyle birlikte azalan Doğu ile Batı arasındaki fark gittikçe azalmaktadır.³⁸⁶

Milenyum kuşağının sloganı “*benim tarzım, hemen şimdi, neden para ödeyeyim ki*”dir ki bu, milenyum kuşağını cezbetmek isteyenler için de temel bir strateji olmalıdır. Her şeyin mümkün olduğuna inanır, dünyayı kendi tarzlarında ve şu an ister, beklemekten nefret ederler. Onları cezbetmek için kişiselleştirme gerek şarttır. Sosyal medya üzerinden yaşadıklarından, her türlü konuda karar almadan önce çevrim içi ortamda araştırma yaparlar. Satın alacakları ürünün özelliklerini, rakip teklifleri araştırır, pazarlık eder, ancak hizmeti ayırıştırarak ürünün tamamlayıcısı olarak sunulması ve bir değer yaratılması halinde ekstra ücret ödemeye razı olabilirler.³⁸⁷

Hayatlarını rahat yaşamak onlar için çok önemlidir. Çalışmayı sever, ama hayatlarının sadece iş olmasını istemezler. Otoriteye meydan okuyan yapıları ile önce ailelerini sonra da patronlarını sorgulamaktan çekinmeseler de kısa zamanda iyi iş çıkarmaya odaklıdır. İş hayatında son derece seçici, diğerlerinden daha hızlı çalışıp başarısını çabuk kanıtlama çabasındadırlar.³⁸⁸ Milenyumlular iş hayatında X’lerle başlayan performans sisteminde nitelik odaklı geri bildirimden hoşlanırlar. Ebeveynleri ile de bu tür konuşmalar yapmaya alışık oldukları için bu tür performans görüşmelerini yadırgamamışlardır. Ancak ebeveynleri ile yaptıkları konuşmalar çoğunlukla onların başarılı oldukları, özgüvenlerini artırıcı konulardaydı. İşlerinde aldıkları kötü haber ve olumsuz geri bildirimlere hazır olmadıklarından bu tür geribildirim maruz kaldıklarında şaşırılmışlardır. Bu yüzden performans görüşmelerinde daha önceki kuşaklarda yapıcı ama olumsuz eleştirilerde bulunmaya/almaya alışık olan BB ve X’liler, Milenyumluların olumsuz eleştiriler karşısındaki şaşkınlığını başta anlayamamıştır. Onlar için geribildirim normal bir parçası olan konular, Milenyumlulara kişisel bir seviyede yeni ve şok edici gelmiştir. Olumsuz geri bildirim almamış olduklarından patronlarının, üstlerinin onları iyi gittiklerine ikna etmesi için fazladan zaman harcaması gerekmiştir. Zamanla alışmışlar, altı ayı onlar da yeterli görseler de bunun masa başındaki resmi görüşmelerden ibaret olmaması gerektiğine inandıklarından, nasıl gittiklerini daha sık patronlarından duymak için danışmayı tercih etmişlerdir. Bu durum bu sefer de işverenlerini, Milenyumlulara geri bildirim vermenin tam zamanlı bir işe haline gelmesi

³⁸⁶ Ekşili ve Antalyalı, a.g.m., s.97.

³⁸⁷ Gross, a.g.e., s.26.

³⁸⁸ Löle, a.g.m.,

nedeni ile zorlanmıştır. Üstelik bu yeni işbirlikçi kuşak, kendilerine verilecek kişiselleştirilmiş geri bildirimlerin sadece işverenden değil başka bölüm başkanları, danışmanlar ve hatta müşterileri de kapsayacak şekilde yapılmasını isteyerek sürecin yönetimine de müdahalede bulunmuştur.³⁸⁹

Sabırsız Y kuşağının çalışma hayatı ile ilgili en belirgin özelliklerinden biri de hiper bağlantılara ve teknolojik bilgiye sahip olmaları (ki tecrübesizliklerini bu yetkinlikleri ile bertaraf etmeleri çok mümkündür), girişimci ve işbirlikçi olmalarıdır. Önceki kuşakların aksine hızı hem çalışma ortamlarında hem de kariyerleri ve terfi beklentilerinde benimsemişlerdir ve onlara göre geleneksel ofis kuralları ile hiyerarşiyi gereksizdir. Diğer kuşaklara göre aidiyet duygularının az olduğu belirtilen bu kuşağın işletmeye bağlılığını sağlayabilmek için esnek çalışma saatleri oluşturmak, internet teknolojilerini (dolu dolu ve etkin bir şekilde) kullanmaya fırsat veren eğitimler düzenlemek, onları işletmeye bağlı kılacak vizyonu belirlemek ve güçlü bir iletişim ağı oluşturarak geri bildirimlerde bulunmak, elbette bu ortamda eğlenceyi, katılımı sürekli hale getirmek gerekmektedir.³⁹⁰ Çünkü milenyumculular da aslında diğer insanlar gibi “çok sevdikleri işlerinden ayrılmamakta, kendilerinin çok sevildikleri işleri çok sevmektedirler.”³⁹¹

Y kuşağı çalışanları idealist BB ebeveynlerinin kendilerine öğütlediği gibi işyerinde kendilerini yaşadıkları topluma faydalı birer birey olarak görmek, hissetmek ister, tercihlerini sosyal ve eğlenceli olunabilecek işyerinden yana onlar için çok önemlidir. Öyle ki herhangi büyük bir kurumda kurumun ideal ve çalışma prensiplerinden habersiz küçük bir dişli çarkı olmak yerine, şirketin vizyonu ile ilgili kritik bir noktada olmak ve şirketin ilerlemesi için yapılan yenilik çalışmalarının içinde olmayı seçerler. Çalışırken iyi sonuç çıkarmaları için onlara inanan ve güvenen yöneticileri olduğunu hissetmeleri gereklidir. Çalışma tarzları diğer kuşaklardan farklı olabilmekte, geleneksel hiyerarşi piramidi yapısında unvan ve pozisyonlardan etkilenmemektedirler. Çünkü onlar büyürken, kazansalar da kaybetseler de her zaman ödüllendirildikleri ve muhtemelen aileleri onları sabırla dinleyerek, ailesel kararlara dâhil ettikleri, hiyerarşik düzen içinde büyümediklerinden hiyerarşiyi anlamakta güçlük çeker, işyerlerinde de ideokrasinin hâkim olması gerektiğine inanırlar. Yani temel beklentileri, kıdeme bakılmaksızın bir iş

---

³⁸⁹ Stillman ve Stillman, a.g.e, s.91.

³⁹⁰ Adıgüzel vd, a.g.m., s.175.

³⁹¹ Ekşili ve Antalyalı, a.g.m., s.94.

yerinde çalışan tüm bireylerin, olaylardan haberdar edilmesi ve iyi fikirleri olan çalışanlara fırsat verilmesidir.³⁹² Sürekli eğlendirilerek büyütülmüş bu kuşağın sürekli teşvik edilmesi, ödüllendirilmesi gerekir. Anlamalı ve erişilebilir büyüme ivmesi yakalayan firmalarda denetlenmek yerine özgürce çalışmak tercihleridir. Ve bunu genelde sürü halinde yapar, birbirlerini etkilerler.³⁹³

Sosyal medya araçları ile büyüyen, anlık bağlantıda oldukları mobil cihazları ile internet ortamında mesajlarına anında yanıtlar alan bu gençlerin beklentileri çalıştıkları ortamlarda da her zaman soru sorabilmek, kariyer tavsiyeleri alabilmektir. Yapılan bir araştırmaya göre Y kuşağı çalışanlarının yüzde 75'i akıl hocası isterken, yüzde 80'i yöneticilerinden düzenli olarak anlık geribildirim beklemekte, geribildirim için altı ay ya da bir yıl beklemekten hoşlanmamaktadırlar. Bu kuşak çalışma saatlerini ve çalışma yerlerini kendilerinin belirlemesini ister. Haftada kırk saatten fazla çalışmayı yaşam tarzları doğrultusunda uygun bulsalar da çalışmanın 9:00-17:00 saatleri arasında yapılmak zorunda olması anlayışının değişmesi gerektiğini, çalışma zaman dilimlerini kendilerinin belirlemesine izin verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Yani Y kuşağına göre daha esnek olunmalı, iş yapıldığı sürece, bu işin ofiste veya başka bir ortamda yapılmış olmasının önemsenmemesi gerektiğini savunmaktadırlar.³⁹⁴

Aslında medya ortamında aynı anda birçok işi yaptıklarından farklı yetenek alanlarında çapraz bir eğitimle çoklu görevlere dair arzularından faydalanılarak daha üretken ve verimli kılınabilirler. Ancak bu konuda özenli, dikkatli ve yaratıcı olunmalı çünkü vasat uygulamalarla kendi zamanlarını başkasının boşa harcamasından hoşlanmazlar. Çoğu, ekibin bir parçası olmaktan hoşlanır. Utangaç değildirler. Gözlemlemekten ziyade eyleme katılarak bir parçası olmak ve görüşlerinin dikkate alınmasını isterler. Bu çalışmalarda da en azından arada sırada mizah ve eğlence olmasını isterler. Bir çırpıda düşünen, bir çırpıda konuşan, sayı muamelesi görmekten hoşlanmayan, aşırı modern milenyum kuşağını şaşırtaabildiğinizde etkisi devasa olur, unutmaz ve paylaşırlar.³⁹⁵

Yabancı kaynaklarda “*mobile worker*” olarak tanımlanan “*mobil yakalılar*” kavramı ile de ifade edilen bu kuşak, teknolojinin sunmuş olduğu imkânlar sayesinde

---

³⁹² Adıgüzel vd, a.g.m., s.175.

³⁹³ Gross, a.g.e., s.30.

³⁹⁴ Adıgüzel vd, a.g.m., s.176.

³⁹⁵ Gross, a.g.e., s.82.

işleri, “*insanların gittiği yerden ziyade, yaptığı şey*” haline gelmeye başlamıştır. Küresel olarak çalışanların yüzde 32’si günlük işlerini n birden fazla mobil cihaz kullanarak yapmaktadır. Mobil cihazlar sayesinde artık çalışanlar mekâna ve zamana bağlı kalmamaktadır. Sonuçta, gelişen teknoloji ile daha da fazla iş mobil cihazlarla yapılabilmekte ve uzaktan çalışma artmaktadır. Bu artış daha çok genç çalışanlarda görülmekte olup, iş yaşamında mobil cihaz kullananların oranı, 22-34 yaş arası gençlerde yüzde 70’dir. Bu oran, diğer yaş gruplarıyla kıyaslandığında, en yüksek kullanım oranını oluşturmaktadır. Y kuşağı çalışanlarını kapsayan bu yüksek kullanım oranı, Y kuşağının diğer kuşaklara göre mobil çalışma konusunda daha istekli olduğunu göstermektedir. Bu isteğin gerek bu kuşağın teknolojiye hâkimiyetinden, gerekse karakteristik özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Mobil yakalı kavramı, artık dünya çapındaki işletmeler için alışılmış bir sınıflandırma haline dönüşmüştür. Beş çalışanın üçü verimli olmak için ofiste çalışmaya gerek olmadığını düşünmektedir. Bu çalışanların üçte birinden fazlası yataklarında bile çalışırken, neredeyse yarısının ise tatildayken çalıştığı bilinmektedir.³⁹⁶

Y kuşağı aynı zamanda narsist, bireyci ve girişimci olarak addedilmektedir. Zaman kaybetmeyi sevmediklerinden çalışmaktan hoşlanmıyor gibi algılanabilirler. Eğlenceyi, kazanmayı sever bedelini ödemek istemez, hızlı tüketirler. Tercihleri kişiye özel olandan yanadır. İyi yönetildiğinde ve motive edilerek ilham verildiğinde çok zengin bir yetenek kaynağı olabilecek kapasitededirler. Sahiciliğe çok önem veren Y’lere hayali ürünlerle, hayali projelerle, hayali kahramanlarla ulaşmak zordur. Akranlarının (Okul, mesai, internetteki oyun arkadaşı) önermediği ve onaylamadığı bir ürünle Y’nin buluşması çok zordur.³⁹⁷

Milenyum kuşağı ekonomik veya farklı sebeplerle evlerini terk etme ve aile kurma konusunda acele etmemektedir. Yüzde 38’inin halen aileleri ile yaşadığı, üniversiteden mezun olduktan sonra ailelerinin yanına dönerek, aileleri ile yaşamaya devam edenlerin oranının yüzde 85 gibi oldukça yüksek bir oranda olduğu belirtilmektedir. Bunda üniversite mezunlarının yaklaşık yüzde 30’unun altı ay içinde bir iş bulamamış ve iş bulanların da kendilerinden öncekilerden daha düşük maaş almaları olabilir. Bu nedenle çoğu çalışma hayatına geç başlamaktadır. Üstelik bir milenyumluyu işe aldığımızda anne

---

³⁹⁶ Adıgüzel vd, a.g.m., s.178.

³⁹⁷ Mengi, a.g.m., <http://www.kigem.com/is-basarisinda-kusak-farki.html>, (06.05.2018).

ve babayı da oyuna dâhil etmek durumunda kalabilirsiniz. Bu nedenle BB'lar tarafından güvenli yuvalarını terk etmekte acele etmeyen bu kuşak "tembellikle" suçlanabilmektedir.³⁹⁸

Türkiye'de ise Y kuşağı, darbe yaşayıp sindirilmiş ailelerde yetişmiştir. Yurt dışında çocuğa dayak atmanın kötü muamele olarak kabul edildiği bu dönemde Türkiye'deki ailelerde dayak atmak olağan bir davranıştır. Çoğunluğu ilköğretim öncesi bilgisayarla tanışan yabancı Y kuşağı üyelerine karşılık Türkiye'deki akranları ergenliklerinde bilgisayar edinebilmişlerdir. Çocuklukları refah içinde geçen yurt dışındaki Y kuşağına karşılık, Türkiye'de arka arkaya ekonomik krizler yaşanmıştır. Bu gerçekler karşısında ülkemizdeki Y kuşağı mensupları gelecekle ilgili oldukça karamsar, insanlara güven seviyesi ve sosyal sermayesi düşüktür. Güven sorunu yaşadıklarından yol göstericiye de yurt dışındaki akranları kadar sıcak bakmamaktadırlar. Bununla birlikte teknolojiye olan düşkünlükleri, yeniliklere adaptasyon yetenekleri, interneti kullanma sebepleri, girişimcilikleri, çoklu iş yapabilme yetenekleri, takım ruhları, arkadaşlarını önemsemeleri, başarılarını vurgulama istekleri ortak yönleridir.³⁹⁹ Bu durum 2017 yılında, Uluslararası Gençlik Vakfı'nın yapmış olduğu bir araştırmada da kendini göstermiştir. Dünyada yaşlıları yüzde 49 oranında kendilerini stres altında bulurken ülkemizdeki Y kuşakları yüzde 72 gibi bir oranla kendilerini çok stres altında hissetmektedir. Bunun sebepleri irdelendiğinde iki konu öne çıkmaktadır. Biri eğitim, diğeri iş olanağı.

Ülkemizde 185 üniversite, 4 milyonu lisans düzeyinde olmak üzere 7 milyonun üzerinde üniversite öğrencisi bulunmaktadır. Her yıl 1 milyon üniversite mezunu vermemize rağmen dünyada olduğu gibi ülkemizde de küresel yetenek kıtlığı yaşanmaktadır. Dünyada 2016 yılı itibari ile yüzde 40 olan küresel yetenek kıtlığı oranı ülkemizde yüzde 66'lık bir oranla diğer ülkelerin oldukça önünde, ilk beşte bulunmakta ve bu oran gittikçe yükselmektedir. Üstelik ülkemizde Y kuşağının sadece yüzde 18.8'i yükseköğretim mezunudur. Gelişmiş ülkelerde ise bu oran yüzde yüzde 40 civarındadır. Ülkemizdeki en önemli sorunlardan biri de eğitimi yarım bırakma sorunudur. TÜİK'in yapmış olduğu bir araştırmanın verilerine göre ülkemizde 13 milyon 760 bin Y kuşağı eğitimine devam etmektedir. Yani 15-19 yaş grubunun yüzde 28'i, 20-24 yaş grubunun

---

³⁹⁸ Gross, a.g.e., s.32.

³⁹⁹ Ekşili ve Antalyalı, a.g.m., s.97.

yüzde 66'sı eğitimini belirli bir noktada yarım bırakmış. Ağırlığı kadınlardan oluşan bu gençlerin yüzde 30'unun toplumsal değerler, yüzde 29'unun gelir yetersizliği, yüzde 28'inin başarısızlık ve ilgisizlik yüzünden eğitimi yarım bıraktığı ifade edilmektedir.

Bir ülkenin gelişmişlik ve refah düzeyini gösterdiği ifade edilen ve kısaca NEET diye ifade edilen “*ne istihdamda ne de eğitimde olmayan gençlerin*” oranı da ülkemizdeki Y kuşaklarının, yurt dışındaki akranlarına göre oldukça dezavantajlı olduğunu göstermektedir. Gene TÜİK'in bir araştırmasının verilerine göre bu NEET olan gençlerin oranı ülkemizde yüzde 26.1, kadınlarda bu oran yüzde 36.3'tür. Ülkemizdeki yükseköğretim mezunlarına bakıldığında genç işsizliğinin yüzde 38'lerde seyrettiği ifade edilmektedir. Bir işte çalışanların da ancak yüzde 55'i bu işi arkadaşlarına tavsiye eder durumdadır.⁴⁰⁰

Türkiye'deki Y kuşağı mensuplarına göre en önemli sorunları eğitimidir. Kendilerini ise ülke sorunlarından uzak apolitik, maddiyatçı, gerekli bilgi ve donanıma sahip, toplumsal konularda hassas, çalışkan ve hırslı, maneviyatçı olarak tanımlayan Y kuşağının iddia ettikleri kimlikleri ile, o kimliklerin yansıttığı davranış, düşünce, tutum ve tavırlar arasında ciddi bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Bu durum gençlerin kendileriyle ilgili bilinçsizce oluşan algılayışları sonucu kimliklerinin sloganlaşmış olduğu bir tutum ve tavır sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Yaklaşık her üç Y kuşağı üyesinden ikisi, insanlara ilişkin bir güven sorunu yaşamaktadır. Gençlerin yüzde 68'i insanlara güvenmemekte, insanları güvenilir bulmamaktadır ki bu da gençler arasında bireyselliğin önem kazandığını akrabalık, toplumsal bağların ve dayanışmanın çözülme noktasına geldiğini göstermektedir. Türkiye'deki Y kuşağı kendisini, gelecekle ilgili karamsar, kısa vadeye odaklanmış olarak görmektedir. Ayrıca kendilerini sırasıyla ailesine, sağlığına ve kariyerine önem veren bireyler olarak görmekte ve karar verme konusunda ailelerinin, arkadaşlarının fikirlerini dikkate almaktadırlar. İş yaşamında karamsar, bencil, açgözlü, bağımsız, cesur, kendine güvenen, yeniliklere kolay uyum sağlayan bireyler olarak tanımlanmaktadırlar. Sabırsız, kolayca iş değiştiren, çok dinlenmek, hızlı terfi etmek ve ailelerinden gördükleri desteği iş yerinden de görmek isteyen bir yapıları vardır. Karşılığında alacakları bir şey yoksa takım üyesi olmak istememektedirler.⁴⁰¹

---

⁴⁰⁰ Kuran, a.g.e., s.104.

⁴⁰¹ Ekşili ve Antalyalı, a.g.m., s.96.

Milenyum kuşağı, işlerin yapılış ve malların satılış şeklini değiştirmektedir. Büyük ölçüde eski ve belki de daha temkinli kuşakların gerçekleştirme cesareti gösteremediği değişiklikleri gerçekleştirir ve bu zamana dek karşılaştığımız en hayret verici kuşağı temsil ederler.⁴⁰² Deneysel, aktif ve işbirlikçi öğrenmeyi tercih eden Y'lerin, mobil iletişim araçlarıyla her türlü bilgiyi ve uygulamayı takip etmesi, firmaları/kurumları haklarını bilen ve gerektiğinde hesap soran aktif bir kitle ile karşı karşıya getirmiştir.⁴⁰³ Başarılı pazarlama için bu kuşağa onlara pazarlama yapma devri kapanmış, onlarla birlikte tasarlama, uygulama ve pazarlama dönemi başlamıştır.⁴⁰⁴ Türkiye'de gençler "*Doyurucu, anlamlı, insanların hayatına dokunan bir iş yapmak*" istemektedir.⁴⁰⁵

5. Z Kuşağı (2000 ...)

Y'lerden farklı olarak Z'ler yeryüzüne gelmiş en bağlantılı (connected) kuşaktır. Onlarla iletişim kurmak neredeyse imkânsız görünebilmektedir.⁴⁰⁶

2000-2020 yılları arasında dünyaya geldiğine ve geleceğine inanılan bu kuşağın üyeleri önümüzdeki birkaç yıl içerisinde çalışma yaşamına yoğun olarak girmiş olacaktır. Z kuşağı, diğerlerinden farklı olarak "network" ağlarının üyeleri olabilmektedir.⁴⁰⁷

Ortaya çıktığında bu kuşağın isimlendirilmesi için ortaya atılan pek çok isme rağmen genelde parantez içinde "Z Kuşağı" olarak tekrar açıklanmak gereği duyulan kuşak mensupları bu ismi benimsemiştir. Mantık basittir. Önce X vardı, sonra Y geldi, şimdi sıra Z'de. Bireyselliğin her geçen gün arttığı, her bir üyesi öne çıkıp isim yapmak isteyen, tarihteki en çeşitli kuşak olarak bu kuşak "etiketlenmek" istememektedir. Bu yüzden hem kuşak mensupları hem de pazarlamacı ve işverenler bu tanımlamayı kullanarak yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur.⁴⁰⁸

Bilgisayarı ve dijital teknolojiyi çok yoğun kullanan Z kuşağı metinleri konuşmaya, bilgisayarı okumaya tercih etmektedirler. Bu kuşak dışarıda çok zaman harcamaz, çevrimiçi iletişim kurar, bilgisayarsız veya cep telefonsuz bir hayatı hayal bile

---

⁴⁰² Gross, a.g.e., s.4.

⁴⁰³ Altıntuğ, a.g.m., s.208.

⁴⁰⁴ Fatoş Karahasan, "*Taşlar Yerinden Oynarken*", Doğan, I.B., İstanbul, 2012, s. 183.

⁴⁰⁵ Kuran, a.g.e., s. 114.

⁴⁰⁶ Türk, a.g.e., s.21.

⁴⁰⁷ Mengi, a.g.m., <http://www.kigem.com/is-basarisinda-kusak-farki.html>, (06.05.2018).

⁴⁰⁸ Stillman ve Stillman, a.g.e., s. 18.

edemezler çünkü teknolojisiz bir yaşamdan haberdar değildirler. İnternetin olmadığı bir dönemi hiç yaşamamış bu nesil akıllı telefonlarıyla her yerden, sürekli sanal dünyaya ‘connected’ olan, birbirleriyle telefonda konuşmak hatta e-mail göndermek yerine sosyal medyadan emojiler, ikonlar ve görüntülerle konuşan bir jenerasyondur. Sosyal olaylara, çevreye, teknolojik gelişmeye, ekonomiye, sosyal adaletsizlik ve eşitsizliğe daha duyarlıdır. Adaleti, barış iklimini önemserler. Z kuşağı, zevklerine düşkün, teknolojiyi hızlı şekilde kavrayan, işlerini kısa sürede ve titiz biçimde yerine getiren davranışlarıyla dikkat çekmektedir.

Erken yaşta eğitim almaya başlayan ve hızlı zihinsel gelişim gösteren Z kuşağı insanlık tarihinin en eğitilmiş, el, göz, kulak gibi motor becerileri senkronizasyonu en yüksek nesli olarak sonuç odaklı ama tatminsiz, kararsız ve doğuştan tüketici ve yalnız yaşamayı tercih eden bireyleridir.

X ve Y kuşaklarına göre bireycilikleri daha kuvvetlidir. Sosyal medya ile sosyalleşen “*dijital çağın çocukları*” aynı anda birçok işi yapabilme yeteneğine sahiptir. Z kuşağı, internet ve mobil teknolojileri kullanmayı sevdiğinden giyilebilir, taşınabilir her türlü teknoloji ürünlerini günlük hayatının vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir. Oyuncak yerine ipad’lerle oynayan bu aktif bireyler değişimin çok hızlı ve kırılmalar şeklinde yaşandığı bir dönemde dünyaya gelmiştir.⁴⁰⁹

“*Dijital yerliler*” olarak da anılan Z Kuşağının gerçekçi, hırslı, bağımsız ama sürekli bağlantıda kalan anlayışlarıyla diğer kuşakların alışkanlıklarını da değiştirmesi beklenmektedir. Henüz iş hayatına tek tük başlayan ve “*Her yer işyeri!*” diyen Z Kuşağının iş yapma biçimlerini nasıl değiştireceği, işyerine, ekip arkadaşlarına ve patronlarına nasıl uyum sağlayacakları merak konusu olup araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Küresel ekonominin Büyük Durgunluk döneminde büyüyen bu yeni kuşak büyük iflaslara, eriyen birikimlere, kredi borçlarına, anne babalarının işsiz kalışına ve doğadaki büyük felaketlere küçük yaşta tanık olmuşken, onları idealler ve iyimser bakış açılarıyla motive etmek o kadar da kolay görünmemektedir. Dürüst iletişime, adalete ve beceri paylaşımına önem veren Z Kuşağı, Y Kuşağı gibi dünyanın geleceğine duyarlı; ancak daha gerçekçi ve somut çözümler talep eden, hatta üreten durumundadır. Bağımsız çalışmayı seven Z Kuşağı, bir problemi çözmek için paylaşımcı ekonomiden yana çözümler üreterek dikkat çekmektedir. Z Kuşağının temel özellikleri:

---

⁴⁰⁹ T vd, a.g.m., s.1037.

Fijital (Fizikselle dijital arasındaki ayırımın kalkması ile ortaya çıkan dünya.), aşırı kişiselleştirmeden yana, gerçekçi, kaçırma korkusu duyan, Biz Ekonomici (Uber, Airbnb vb.), kendi yapan/girişimci ve hırslı olmalarıdır.⁴¹⁰

Y Kuşağı'nın yaşadığı ekonomik zorlukları görerek ders almış, hatta genç yaşta endişelenmeye başlamışlardır. Bu kuşağa eğitim hayatı sırasında erişmek onları kazanmak açısından daha kolay olabilmektedir. Çalışmak konusunda Y Kuşağı'na göre daha olgun, X Kuşağı'na bu açıdan daha yakındırlar. Erken yaşta çalışmaya başlamayı isterler. Dikkat süresi Y Kuşağı'ndan da kısadır. Bu yüzden Y Kuşağı'nın tercih ettiği 140 karakterlik kısa metinler yerine onlar, sembollerle, emojiler ve emoti-conlarla iletişim kurarlar. İletişimlerinde görsellik metinden daha ön plandadır. Z kuşağındakiler ihtiyaçlarının tamamı için e-ticaretten alışveriş yapmayı tercih eder, internette satışta olan her şey satın alınabilir. Çoğunluğunun alışveriş kararlarında e-ticaret sitelerinin sosyal medya reklamlarının etkili olduğu söylenmektedir. Müsrif gözükseler harcamaktansa para biriktirmeyi tercih ederler. Kampanyaları yakından takip ederler. Fırsat sitelerinin en aktif kullanıcıları durumundadırlar. Araştırmacı olan Z kuşağının yüzde 80'i alışveriş öncesi araştırarak fiyat karşılaştırması yapmaktadır. Alacağı ürünün markasından ziyade kullanılabilir ve kaliteli olmasını önemsemektedir. Yapılan bir araştırmaya göre, dijital dünyanın içine doğan ve bu ortamlarda büyüyen Z kuşağı, yüzde 97 oranı ile en çok YouTube'da varlık göstermektedir.⁴¹¹ Çok diplomalı, uzman ve buluşçu olacaklardır. Yaşamlarında otorite kavramının önemi kalmayacaktır. Tatminsiz, kararsız ve doğuştan tüketicilerdir.⁴¹²

Zamanı çok hızlı yaşayan ve bu hızlılığa çok şey sığdırmak isteyen Z'ler, eğlenceli ve işlevsel olan, hayal kurduran, özgün ve yalın olan ürünler istediklerinden tüketici olarak statü beklentileriyle hareket etmekte, ailesinden, çevresinden ve referans aldığı gruplardan etkilendikleri gibi, kendi kararlarıyla onları da etkilemektedirler. Z'lerin marka sadakatinin az olması, pazarlamacıları zorlayacak gibi görünse de, Z'lerin birbirlerini çok çabuk etkilemeleri yüzünden viral pazarlamayla avantaj yakalanabilir.

Z kuşağı üyeleri, ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik dönüşümler neticesinde, tüketim kararları ve davranışları üzerinde yaşlarının çok ötesinde etkilerde bulunmaktadır. Dünyanın dört bir yerinde yaşayan bireylerle rahat bağlantı kurabilen

⁴¹⁰ Stillman ve Stillman, a.g.e., s. 8.

⁴¹¹ Taş vd, a.g.m., s.1038.

⁴¹² Mengi, a.g.m., <http://www.kigem.com/is-basarisinda-kusak-farki.html> , (06.05.2018).

Z kuşağı; teknolojiye bağımlı, aceleci, internete hâkim, yaratıcı, çoklu dikkat ve çoklu karar alma becerisine sahip, her şeyi çabuk isteyen ve anlık tüketen bir profil çizmektedir.⁴¹³ Onların hayatlarında artık YouTube yıldızları ve İnternet Ünlüleri var. Bu kuşak arasında yeni bir heyecan yaratan bu yıldızlar, eğlen(dir)menin ötesinde herkesin, yatak odasından bile çıkmadan çabucak üne kavuşabileceği mesajını vermektedir. Instagram, Facebook, LinkedIn, Snapchat ve Twitter ile tüm gelişmeleri, her türlü detayları ile çok hızlı öğrenmekte, gazeteci yerine kendilerini koymaktadırlar. X ve Y kuşağı için oldukça kontrollü (Y’lerde interneti de kontrollü kabul edebiliriz.) olan televizyon onlara eski, kısıtlayıcı ve sıkıcı gelmektedir. Netflix, Amazon, Apple TV, YouTube gibi dijital platformlar Z kuşağının eline farklı tür bir uzaktan kumanda vermiştir ve maalesef bu ortam oldukça başıboştur. Artık Z’ler neyi, nerede, ne kadar isterse o kadarına ulaşmak istiyor. Çok ekranlı ve çok platformlu bir dünyada yaşıyorlar. Ama bunu yaparken pazarlamacıların tadımlık medya dediği şekilde, adeta eğlenceden tek tadımlık lokmalar alıyorlar. İki dakikadan uzun videolar Z’ler için çok uzun. Teknoloji onlarla kaynaşmış; adeta mütemmim cüz’leri haline gelmiştir. Neredeyse beyinlerinin uzantısı, kimliklerinin bir parçası olmuştur. Teknoloji bu kuşakta önceki kuşaklardakinden farklı olarak daha yıkıcı bir etki ile hayatlarının bir parçasıdır. Z kuşağı için eğitimden alışverişe her fiziksel şeyin bir dijital karşılığı vardır. Onlar için sanal platformlarda tanıştıkları ile gerçek hayattaki arkadaşları arasında bir fark yoktur.⁴¹⁴ Bu nedenle bu kuşağa “*İnternet Kuşağı, Dijital Kuşak, Dijital Yerliler*” de denmektedir. Bunun yanında derin duygusal yapıları, aşırı bireyselleşmeleri sonucu yalnızlık yaşayacaklarından “*Yeni Sessiz Kuşak, Kristal Kuşak*” olarak da tanımlamaktadırlar.

Geleneksel eğitim yöntemleri onlara uygun değildir. Çünkü her zaman ellerinin altında ulaşabilecekleri kaynaklar vardır. İstedikleri zaman durdurup başa sarabilecekleri, tekrar tekrar izleyebilecekleri, böylelikle öğrenme hızlarını da kişiselleştirmeyi başardıkları YouTube videolarından ulaşabilecekleri bilgileri ezberlemektense yaratıcılıklarını kullanabilecekleri aktivitelerle oyunlaştırmalarla öğrenmek; edilgen değil etkin olmak isterler. Sekiz saniyelik dikkat aralıkları nedeni ile alacakları bilgileri kısa açıklamalarla almaya alıştırdılar. Sonuç odaklı olan Z kuşağının uzun dönemli hafızaları, ezberden çok oyun, hikâyeleştirme ve hayallerle etkin hale gelebilmektedir.

---

⁴¹³ Altıntuğ, a.g.m., s.206.

⁴¹⁴ Stillman ve Stillman, a.g.e., s.49.

Yapılan bir araştırma, Z kuşaklıların yüzde 72'sinin müfredat programlarını ve ana dalını kendi tasarlayabilmek istediğini göstermiştir. Öğrendikleri bilgilerin ne işe yarayacağını bağlantısının güçlü bir şekilde kurulmasını isterler. İşyerleri ile üniversitelerin birlikte çalışarak daha çok gayret göstermesi önlerindeki önemli olanakları kurumlar olarak değerlendirmelerini sağlayacaktır. Diğer taraftan bu kuşak, iş yaşamına atıldığında karar vermelerini gerektiren her şey sistemler tarafından yapılır, yapay zekâ tarafında karar veriliyor olduğundan büyük ölçüde sorgusuz yaşayacaklardır. Detaylarda kaybolmadıkları ve nokta atışı yapabildikleri için şirketlerin verimli çalışması ve başarılı olmasında büyük rol oynamaları beklenmektedir.⁴¹⁵ Kariyerleri ile ilgili en büyük korkuları daha iyi olabilecek başka bir şeyi kaçırmaktır. Onlardaki bir şeylerden mahrum kalmış duygusunu azaltmaya çalışmak gerekecektir. Başarısız olmaktan korkmaz, deneme olanağını kaçırmış olmaktan korkar, aynı anda birçok kariyer yolundan gitmek isteyebilirler. Onlara göre işyeri dünyayı daha iyi bir yer yapıp refaha kavuşturmak için ellerindeki en önemli araçtır. Bunun yolu da kendilerine özgü kişiliklerini işyerinde ortaya koymalarına izin vermektir. Z Kuşağı bir yandan şirketlerin yetişebilmesine olanak tanımayacak kadar ilerdedir. Bu durum, çocukların tarihte önemli bir şey hakkında uzman kişiler olduğu ilk seferdir. Öyle ki Milenyumculular iş yerlerinde teknoloji kullandığı için eleştirilmişken Z kuşağı aynı şey için muhtemelen ödüllendirilecek, hatta terfi ettirilecektir. Onların bu rahatlıkları sayesinde en rağbet gören, çoğu yeni; mesela sosyal medya topluluk yöneticisi, mobil uygulama geliştiricisi, kullanıcı deneyimi tasarımcısı vb mesleklerde en çok rağbet gören adaylar olacaklardır. Ancak yöneticilerinin, Z kuşaklı çalışanlarını elindeki işi başka bir şeyi kaçırmak korkusuyla üstünkörü yapmaması için yakından takip etmesi gerekir. Teknolojik aletler öğrenciliklerinden itibaren onları kısa yoldan gitmeye alıştırdığı için uyulması gereken standartların da Z kuşağına sürekli hatırlatılması gerekebilir.⁴¹⁶

Diğer taraftan çabuk vazgeçebilen, sadakat duyguları zayıf olduğundan firmaların bünyelerine katmaları kadar bünyelerinde tutmaları da zor olacaktır. Z kuşağı, bireysel olarak çalışmayı ekip çalışmasına tercih eder. Onlar için iş tatmini de en az para kazanmak kadar önemlidir. Özellikle teknolojiyi yeteneklerini hızla geliştirmek için kullanabilen ve gelecekte sayıları artmaya başlayacak olan Z kuşağı kurumlar için önemli bir varlık

---

⁴¹⁵ Taş v.d., s.1045.

⁴¹⁶ Stillman ve Stillman, a.g.e., s.61.

haline gelmiştir. Kurumlardaki pozisyonlarla uyum sağlandıklarında fark oluşturacaklarına inanılmaktadır. Kolay başarı olmayacağını bilincindedirler ve en alttan başlayarak tırmanmaya hazırdırlar. Hakkıyla bir yere gelmek için o işte en fazla vakit harcamanın değil, işi en iyi şekilde yapmanın önemli olduğunu düşünürler. Bu özelliklerinden dolayı Z kuşağının iş hayatındaki yönetici ve patronlarından en önemli beklentileri “Yetenek Yönetimi” dir. Yetenek yönetimi şeffaflaşan ve yatay hale gelen iletişim ile dinamizmi artan alt kademedeki Z’lerin ödül, prim ve terfilerle desteklenerek yarattıkları bağımsız duruşla birleştiğinde buldukları ortamda iş kararlarının etkinliğini artırabilirler. Otorite sahibinden birey olarak tanınmak ve buna göre bir yaklaşım beklerler. Z kuşağının otoriteye bakış ve iletişim tarzının doğru anlaşılması süreci kolaylaştırır. Şirket kültürü güvene dayalı, hiyerarşiden sıyrılıp açık işbirliğine geçebilen şirketler Z kuşağı için çekici hale gelebilir. Her birinin ayrı birey olarak görülmesini isteyen bu kuşak başkaları ile aynı kefiye konuldukları konuşmaları duymaktan da hoşlanmazlar.⁴¹⁷ Rekabetçi bir iş ortamında patronlarının gözü kulağı olabilecek Z kuşağı için her an erişebilecekleri bir geribildirimde sahip olmak, onları durumlarının nasıl olduğunu bilememe stresinden uzak tutacaktır. Beklentileri akıllı telefonlarından ilerlemelerinin ne durumda olduğunu sık, erişilebilir ve proje proje, görev görev parçalara ayrılmış olarak her an görebilmektir. En azından çalışmalarının denetlendiğini ve idarecilerinin onlara dikkat ettiğini bilmek bile içlerini rahatlatarak konsantrasyonlarını artıracaktır. Z kuşaklarının neler öğrenmekte olduklarını ve bunun benzersiz bir deneyim olduğunu duymaya ihtiyaçları vardır. Ancak bunu yaparken gene kısa, öz, maksimum beş dakikalık kontroller olmasına dikkat etmek onlar için önemlidir. Amaç, bir şeyler kaçırmakta oldukları hissini yaşatmamak olmalıdır. Beyni ışık hızıyla karar alabilen Z kuşağı, öne geçme güdüsü ile fazla düşünmeden hareket edebilir, kararlar alabilir. Bir görevi çok iyi yapar duruma gelince artık daha ilerisine geçme vaktinin geldiğini düşünür; tıpkı oynadıkları oyunlardan alışık oldukları gibi üst seviyeye hemen geçmek isterler. Onları bu noktada ilerlediklerine, süreç içinde öğrendiklerinin geleceğine yatırım olduğunu ve kazanç getireceğini söyleyerek ikna etmek gerekir. Bu onları saplanıp kalmış gibi hissetmekten alıkoyacaktır. Z’lerin çalışmaları ile ilgili diğer bir konu da tek başlarına çalışmayı sevmeleri, çalıştıkları alanları başkaları ile paylaşmayı sevmemeleridir. Milenyum Kuşağı’nın grup çalışması ve açık ofis fikri karşısında Z’lerin

---

⁴¹⁷ Taş v.d., s.1045.

kendilerini rahat hissedeceği ortamlar oluşturmak işverenlerin düşünmesi gereken konular arasındadır.

Bu kuşağın çok fazla bilgiye maruz kalmaları derinlemesine öğrenmelerine engel olabilmektedir. Bu arada onların sadece kendi düşünceleri ile uyumlu inanç ve düşüncelerine uyan kaynakları seçip dinledikleri kendi “yankı odalarından” çıkararak bildiğini okuyan bireyler olmamaları için çalıştıkları kurumlara gene önemli oranda iş düşmektedir. Kurumların rotasyon programları veya günlük iş değişimleri ile çapraz eğitimler, şirketteki diğer çalışanların neler yaptığını görmelerini sağlamak Z kuşağının daha geniş bir bakış açısı yakalamasına yardımcı olabilir. İşlerinde aradıkları anlam ve tüm bu faktörlerin yanında aldıkları ücret önemliler listelerinin en tepesinde yerini almaktadır.⁴¹⁸

Fazlasıyla gerçekçi ve hırslı bir kuşak olan Z’ler kendilerinin daha önceki kuşaklardan daha uzun yaşayacaklarını da biliyorlar. Amaçları sadece hayatlarını kazanacakları değil hayatlarını yaşayacakları bir dünya yaratmak. ABD’nde yapılan bir araştırmaya göre ABD’nde 2007 yılında doğan çocukların yüzde 50’sinin yaşam süresi 104 yıl ya da üzerinde olması beklenmektedir. Bu nedenle Z kuşağının hayatının üniversite, iş, evlilik, çocuklarla geçirilen süre ve emeklilik şeklindeki bir yaşam döngüsünün dışında bu döngülerin kesintiye uğrayıp başa döndüğü, kendini tekrar ettiği dönemlerden oluşacağı düşünülmektedir. Örneğin kariyerinin ilk evresinde idealist yaklaşan ve çok çalışan Z kuşağı, çocuklarının bakımı için daha esnek çalışma saatlerinin olduğu daha küçük kurumlarda çalışabilir. Akabinde çocuklarının üniversite masraflarını karşılamak için başa dönüp bir on yıl daha yüksek tempoda çalışabilir. Çocuklarının kendi kariyerlerini oluşturmaya başlayıp kendi ailelerini kurarak evden ayrıldıklarında ise daha önlerinde yirmi, yirmi beş yıl gibi uzun bir süre bulunacak olan Z’ler bu sürede uluslararası şirketlerde çalışmayı deneyebilir, hatta okul hayatlarına yeniden dönebilirler. Bu kuşağın sahip olduğu potansiyel gözümüzde büyüttüğümüz eksiklerinden kat be kat fazladır.⁴¹⁹

Türkiye’de ise nüfusun yüzde 17’sini oluşturan Z kuşağının nüfus artış oranına göre sayısının değişiklik göstermesi beklenmektedir.⁴²⁰ Bununla birlikte sayılarının 18 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bizim gibi genç nesil oranının yüksek

⁴¹⁸ Stillman ve Stillman, a.g.e., s.96.

⁴¹⁹ Stillman ve Stillman, a.g.e., s.119.

⁴²⁰ Adıgüzel vd, a.g.m., s.174.

olduğu bir ülkede Z kuşağını anlamak ve onlara diyalog kurabilmek hem özel sektör hem de kamu otoritesi için önemlidir. Yapılan araştırmalar bu neslin ne istediğini bilen, dürüst, kompleksiz bir şekilde kendilerini rahat ifade edebilen, girişimcilik yönlerinin güçlü ancak, sadakatsizlik ve kolay vazgeçen, sürekli yükselme beklentisi içinde olduklarından rekabetin de sertleşmesine sebep olabilecek, aceleci ve sabırsız olmaları nedeni ile ise zaman ve emek gerektiren meslek dallarına değer kaybettirecekleri düşünülmektedir.⁴²¹

Z kuşağının çalışacağı örgütlerin, gelecekte çalışanları ve müşterileri olacak bu neslin hayallerini ve beklentilerini anlayabilmeleri gerekir. Bu konuda Fransa’da 15-20 yaş arasındaki 3.200 Fransız gençle BNP Paribas ve The Boson Project tarafından, yapılan bir anket bizlere Z kuşağının çalışma hayatı ve şirket ortamına bakışı açısından ülkemizde yapılmamış olsa da globalleşmenin ve yeni teknolojilerin birbirine çok yaklaştırdığı dünya gençliği açısından Z kuşağını tanımaya yardımcı olmaktadır. Ankette gençler, şirket ve şirkette çalışma hayatını “çok zor”, “çok karışık”, “sıkıcı”, “acımasız”, “vahşi orman” gibi algıladıklarını, yüzde 36’sı içinse şirketin “stres” demek olduğunu ifade etmişlerdir. Sürekli bağlı, iletişim ve etkileşim halinde olan Z’lerin yaklaşık yüzde 40’ı başarı için iyi bir networke sahip olmayı gerekli görmektedir. Her şeyin hızla eskidiği bir dünyada bilgilerini ve kendilerini ‘sürekli güncellemeleri’ gerekeceğine inanırlar. Çalışma hayatında, bir işte veya bir sektörde devamlı kalmak istemezler. Gençlerin yüzde 38’i “İş hayatı sürecinde en az beş meslek değiştirmek” eğiliminde iken yüzde 84,5’i “heyecan duyacakları” bir iş yapacağını söylemektedir. Hızlı teknoloji ve kolay bilginin gölgesinde yetişen bu nesil her işinde aceleci, her şeyi, her yerde ve şimdi ister. Merak ettikleri her şeyi, sohbet halindeyken bile saniyeler içerisinde indirmeye ve kullanmaya alıştıklarından sabırlı davranmayı öğrenmeleri Y kuşağına göre daha uzun sürecektir. Eski kuşaklara göre her istediklerini çok daha kolay elde ettiklerinden sahip olduklarına da değer vermezler. İş ve özel hayat arasındaki dengeye Y kuşağından çok daha fazla değer verir; çok yoğun çalışma ortamında bile eğlenmekten vazgeçmek istemez. Z kuşağının olumsuz gibi algılanan bu özellikleri sağlıklı biçimde yaklaşıldığında iş ortamına pozitif anlamda katkı sağlaması beklenebilir. Birçok sektör yöneticisi Z’lerin iş dünyasında artması ile iş ortamlarında daha çok ekranın olacağını, kâğıdın, prosedürlerin iyice azalıp, esnek çalışma saat ve modellerinin yoğunlaştığı, pek çok yeni görevin ortaya çıktığı, film setlerine benzer ortamlara

---

⁴²¹ Taş v.d., a.g.m., s.1040.

dönüşeceğini, bölümlerin yerini proje grupları, geçici ekipler, uluslararası takım üyelerinin alacağı, farklı kültür, cinsiyet, inanç taşıyan rengârenk insanlar, kadın-erkek eşitliğine doğru giden bir ivmede çalışmaya başlayacağını belirtmektedir. Dünyanın önde gelen firmaları bu anlayışla harekete geçerek ofis ortamlarını bu bakış açısı çerçevesinde yeniden dizayn etmeye başlamaktadır. Çalışanlarının, sosyalleşebilecekleri ve ofis içinde bile rahat hissedebilecekleri ortamlarda, eğlenceli aktiviteler düzenlemeye çalışmaktadırlar. Böylece bireysel düşünmeye alışan bu neslin takım çalışmasına adapte olabilmesi için de faydalı bir adım atılmış olur. Hiyerarşiye eski kuşaklara kıyasla daha mesafeli durmaları da demokratik yönetim biçimlerinin yükselmesini beraberinde getirir. Böylece iyi ve kreatif fikirler de hiyerarşik düzenin içerisinde kaybolup gitmemiş olacaktır.

2016'da Mc Kinsey tarafından yapılan bir araştırmada, günümüzde insanların ücret karşılığı yaptığı işlerin yüzde 45'inin ilerleyen teknoloji ve bilgisayar destekli makineler ile yapay zekâ sayesinde otomatik olarak yapılabileceği ortaya çıkmıştır. Bazı meslekler ortadan kalkarken Z kuşağının çalışacağı işlerin yüzde 65'inin ise şu anda dünyada var olmayan işler olacağı ifade edilmektedir. Dolayısıyla dünyada var olmayan bu iş ve meslekler konusunda eğitim (planlaması) yapmak mümkün olmasa da bu ortamda çalışacak bireyler açısından eğitimin yeteneklerini ve öğrenme becerilerini geliştirmek yönünde planlanması yapılabilir.

Z kuşağı beslenme konusunda daha tutarlıdır. Y kuşağı diyet yapma, zayıflama, formda olma gibi endişeler taşırken, Z kuşağı beslenme alışkınlarını düzenli yaşamın bir parçası olarak benimser ve kendilerini olduğu gibi kabul ederler. Doğaya, tabiat varlıklarına olan ilgileri yüksek seviyededir. Öyle ki Z kuşağına ait 10 bireyden 7'si, doğayı önemsemekte, çalışmalarını benimsemekte ve sahip çıkmaya çalışmaktadır.⁴²²

---

⁴²² Taş vd, a.g.m., s.1042.

II. KUŞAKLARIN VERGİ AFLARINA YAKLAŞIMLARINA İLİŞKİN NİCEL BİR ARAŞTIRMA

Dünyada yaşanan gelişmeler çerçevesinde tüketicileri anlayarak onlara hitap edebilmek önem kazanmıştır. Bu kapsamda tüketicileri, temsil ettikleri kuşaklar üzerinden keşfetmeye çalışmak, pazarlamacılara farklı bir bakış açısı kazandırarak, daha tutarlı pazarlama stratejileri geliştirmeleri hedeflenmektedir.⁴²³ Öyle ki artık bu çabayı sadece özel sektörde değil kamu ve belediyelerin yapmış olduğu faaliyet ve araştırmalarda da görmekteyiz.

Diğer taraftan devletlerin en önemli gelir kaynağı konumundaki vergilerin tahsili sırasında farklı sebeplerle zaman zaman vergi affı uygulamalarına başvurulduğu görülmektedir. Çalışmamızda kuşakların bu aflara bakış açısı irdelenmiştir.

A. ARAŞTIRMANIN AMACI

Dünyada yaşanan önemli kırılmalar, bu kırılmalara denk gelen kuşakların düşünce ve davranışlarını etkilemektedir.⁴²⁴ Benzer yaklaşımların kamu sektöründe de kullanılması vatandaş ile devlet ve kamu kurumlarının kurduğu ilişki ve yönetimin başarısı açısından önemlidir. Özellikle vergi gelirleri gibi hayati önemdeki bir konuda vergi affı uygulamasının ana muhatabı olan mükelleflerin mensup olduğu kuşaklar itibari ile de bakış açılarının ortaya konmasının ilerideki strateji ve uygulamalar açısından önemli olduğu/olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmamız ile Bursa'nın merkez ilçelerindeki mükelleflere mensup oldukları kuşaklar dikkate alınarak vergi aflarına bakış açılarını içeren anketimiz uygulanmış, KOBİ'lerin mensup oldukları kuşaklar açısından vergi affı uygulamalarına yaklaşımlarında fark olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

B. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Farklı kuşağa mensup gerçek usulle vergilendirilen vergi mükelleflerinin vergi afları karşısındaki tutum ve düşüncelerinin öğrenilebilmesi amacımıza ulaşabilmek için çalışmamızda anket yöntemi kullanılmıştır.

---

⁴²³ Altıntuğ, a.g.m., s.210.

⁴²⁴ Altıntuğ, a.g.m., s.210.

Anket uygulaması Bursa ve merkez ilçelerinde 460 beyana tabii gerçek usulde vergi mükellefi ile 2017 Nisan-2018 Nisan döneminde birebir ve yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Vergi ve vergi affı konusunun mahremiyeti çerçevesinde 30 kişi görüş beyan etmek istemeyerek ankete katılmamış ya da soruları boş bırakmıştır. 30 anket ise, ön inceleme sırasında çalışmamızın temelini oluşturan doğum tarihinin olmaması, yanıtların tek şık işaretlenip geçilmesi vb sebeplerle soruların iyi anlaşılmadığı, okunmadığı izlenimi çerçevesinde değerlendirme dışı tutulmuştur. Net olarak 400 denek ile SPSS programı aracılığıyla farklı kuşakların vergi affına bakış açıları bakımından bir fark olup olmadığını araştırarak bu konuya ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Bursa'da 2016 yılı sonu itibari ile toplam 79.719 gelir vergisi faal mükellefi bulunmaktadır.⁴²⁵ Değerlendirmeye tabii tutulan vergi mükellefleri kolay ulaşım ve ana kütleyi temsil ettikleri düşünülen merkez ilçelere mensup gerçek usulde gelir vergisine tabii mükelleflerden oluşmaktadır. Örneklem sayımız yüzde 95 güvenilirlik aralığında ve kabul edilebilir örneklem hatası (örneğin +/- 0,05) için gerekli sayı 396 olup ulaşılan 400 adet mükellef sayısı yeterince büyüktür. Ankette yer alan sorular ve bunlara ilişkin her bir seçenek ayrı ayrı puanlanmıştır ve tek tek kodlama yoluyla SPSS uygulamasına uygun hale getirilmiştir. Soruların yüz yüze ve birebir mükelleflerle karşılıklı yapılması nedeni ile tüm soruların yanıtlanması hem fiziken hem de SPSS çapraz kontrolleri ile gözden geçirilmiş, gerekli ayıklamalar yapılmıştır. Ankette khi-kare yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca SPSS ile anlamlı bulunan anket sorularına verilen yanıtlarda kuşaklar açısından anlamlı bulunan sorulara verilen yanıtlar kuşaklara göre gruplanarak daha net yanıtlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

C. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırmanın ilk kısıtı ülke geneline uygulanmamış olması nedeni ile genellenememesi, Bursa ve merkez ilçeleri ile sınırlı kalmasıdır.

Anket değişik kuşak temsilcilerinden oluşan bireylere uygulanmıştır. Anketimizde 400 kişiden oluşan, az da olsa Sessiz Kuşak ve ağırlıklı olarak BB, X, Y kuşağı temsilcilerine, cinsiyet kriteri de gözetilerek yer verilmiştir.

Eğitim açısından ilkökul, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü kriterleri dikkate alınarak yürüttükleri ekonomik faaliyetleri ve bağlı oldukları vergi dairesi, çalışma

⁴²⁵ http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/20171.htm, (26.05.2018).

süreleri, gelir durumları, vergi kanunları ile ilgili değişiklikleri hangi kaynaklardan öğrendikleri sorulmuştur. Çalışma süreleri dâhilinde hiç vergi incelemesine tabi olup olmadıkları, bu inceleme sonucunda ceza alıp almadıkları sorularak geçmiş dönemde çıkan vergi aflarından faydalanıp faydalanmadıkları sorularının akabinde yeni vergi affı çıkıp çıkmayacağına ilişkin tahminleri sorulmuştur.

Anket sonuçları sorulara verilen yanıtlar açısından:

Tamamen Katılıyorum (5 puan); Katılıyorum (4 puan); Kararsızım (3 puan); Katılmıyorum (2 puan); Kesinlikle Katılmıyorum (1 puan) olarak değerlendirilecektir.

D. ARAŞTIRMA SORULARI

Elde edilen veriler nominal, sıralı ve aralıklı ölçekte verilerdir. 28'li likert (sayılabilir, ölçülebilir.) olup toplam 42 soru yöneltilmiştir. Anket sorularının, araştırmanın konusu ile ilgili hipotezleri irdeleyecek kapsamda ve sayıda olmasına dikkat edilmiştir. Mümkün olduğunca gereksiz ayrıntılardan kaçınılarak mükelleflerin ankete katılmayı ve bazı soruları yanıtlamayı reddetme oranı düşürülmek istenmiştir. Soruların tek bir olguyu ölçmesi ve tek anlama gelmesine dikkat edilmiştir. Mükelleflerin soruları doğru kavrayarak doğru yanıtların alınabilmesi için birebir, yüz yüze görüşmelerle gerektiğinde sorular açıklanarak en doğru sonuçlara ulaşmaya gayret gösterilmiştir.

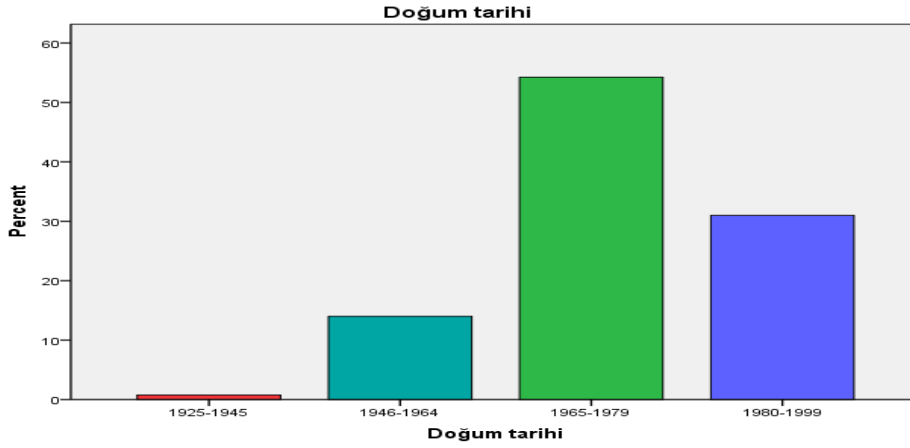
Sessiz Kuşak, BB, X, Y kuşaklarının vergi affına bakış açılarının analiz edilebilmesi için sorulan sorularla katılımcılara ait demografik bilgilerin öğrenilmesi amacı ile yöneltilen sorular Ekler'de sunulmuş, aşağıda her bir soru üzerinden yapılan analizler tablo ve grafikler eşliğinde paylaşılmıştır.

E. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde katılımcıların mensup oldukları kuşak bilgisi yanında cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim durumları, yapmış oldukları ekonomik faaliyete göre sınıflandırmaları ve faaliyet süreleri ile bağlı oldukları vergi daireleri 2016 yılı itibari ile gelir vergisi matrahlarına ilişkin bilgiler aktarılmıştır.

Tablo 7: Katılımcıların doğum tarihi aralığı / kuşak dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli	Kümülatif
			Yüzde (%)	Yüzde (%)
1925-1945 (Sessiz Kuşak)	3	,8	,8	,8
1946-1964 (BB Kuşağı)	56	14,0	14,0	14,8
1965-1979 (X Kuşağı)	217	54,2	54,2	69,0
1980-1999 (Y Kuşağı)	124	31,0	31,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Ankete katılanların mensup olduğu kuşaklar:

1925-1945 /Sessiz Kuşak, 3 katılımcı ile katılımcıların yüzde 0,8'ini oluşturmaktadır.

1946-1964 /BB Kuşağı, 56 katılımcı ile katılımcıların yüzde 14'ünü oluşturmaktadır.

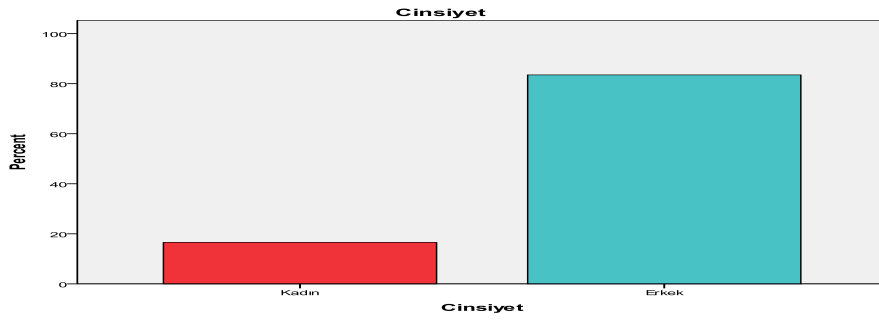
1965-1979 / X Kuşağı, 217 katılımcı ile ağırlıklı olan grup katılımcıların yüzde 54,2'sini oluşturmaktadır.

1980-1999 / Y Kuşağı, 124 katılımcı ile katılımcıların yüzde 31'ini oluşturmaktadır.

2000 sonrası doğumlu olan Z kuşağı henüz girişimci olarak karşımıza çıkmaya başlamadığından ankette katılımcı olarak gözükmemektedir.

Tablo 8: Katılımcıların cinsiyet dağılımı

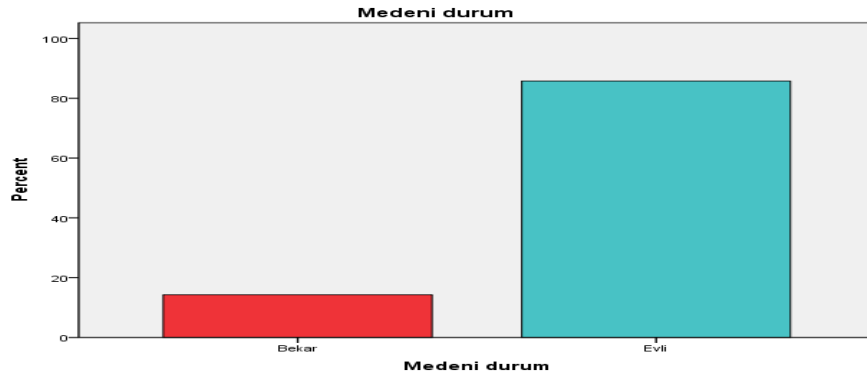
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kadın	66	16,5	16,5	16,5
Erkek	334	83,5	83,5	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Anketimize katılanların ağırlıklı çoğunluğunun erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların yüzde 16,50'si kadın iken erkek yüzdesi 83,50'dir.

Tablo 9 : Katılımcıların medeni durum dağılımı

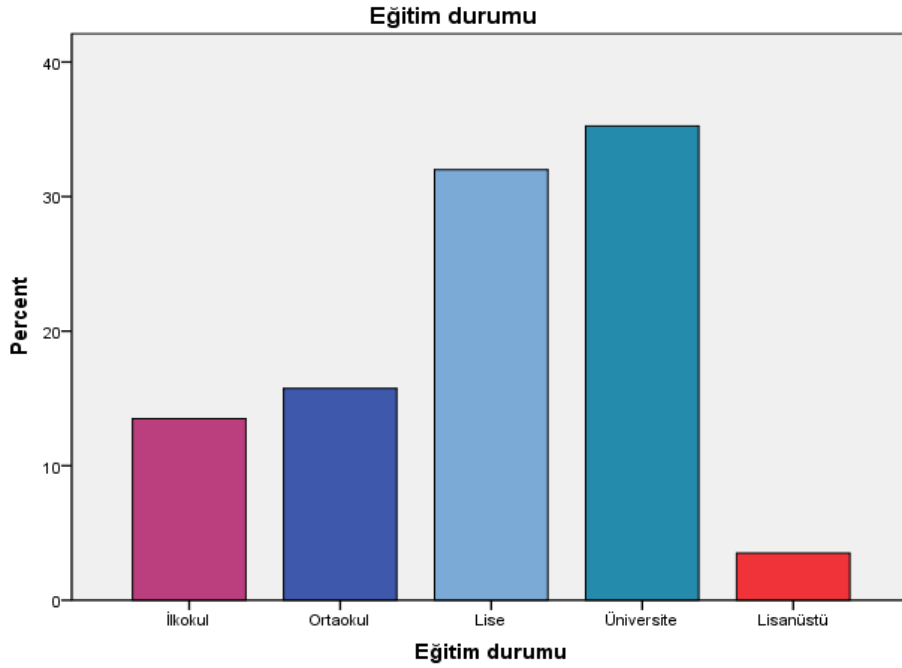
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Bekar	57	14,3	14,3	14,3
Evli	343	85,7	85,7	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Katılımcıların yüzde 14,3'ü bekarken yüzde 85,7'si evlidir.

Tablo 10 : Katılımcıların eğitim durumu dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
İlkokul	54	13,5	13,5	13,5
Ortaokul	63	15,8	15,8	29,3
Lise	128	32,0	32,0	61,3
Üniversite	141	35,3	35,3	96,5
Lisansüstü	14	3,4	3,4	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

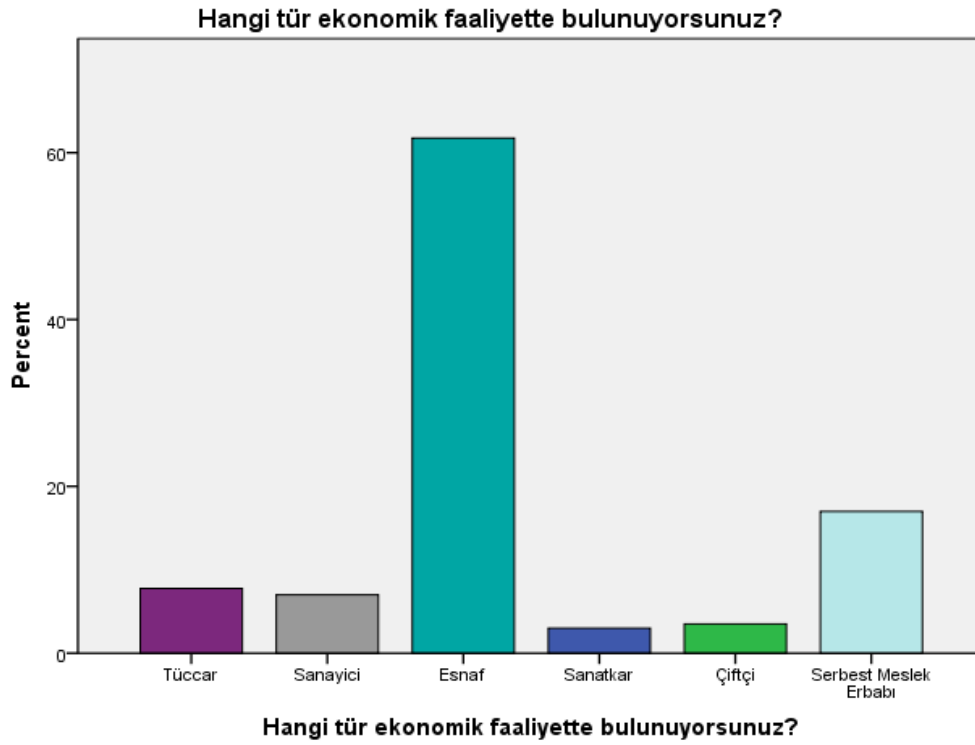

Katılımcıların yüzde 13,5'si ilkokul, yüzde 29,3'ü ortaokul, yüzde 32'si lisedir. Anketimize katılımın ağırlığının kümülatif toplamı yüzde 61,3 ile orta öğrenimlilerde olduğu görülmektedir. Üniversiteliler yüzde 35,3 iken lisansüstü eğitim alanlar sadece yüzde 3,4'tür.

Dikkat çeken nokta, ülkemizdeki Y kuşağının durumunun irdelenirken belirtildiği üzere eğitim düzeyinin aslında en yüksek olması beklenen Y kuşağında orta öğrenimi bile bitirmeyenlerin azımsanamayacak oranda olmalarıdır.

Tablo 11: Katılımcıların ekonomik faaliyetlerine ilişkin dağılım

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Tüccar	31	7,8	7,8	7,8
Sanayici	28	7,0	7,0	14,8
Esnaf	247	61,8	61,8	76,5
Sanatkâr	12	3,0	3,0	79,5
Çiftçi	14	3,4	3,4	83,0
Serbest Meslek Erbabı	68	17,0	17,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

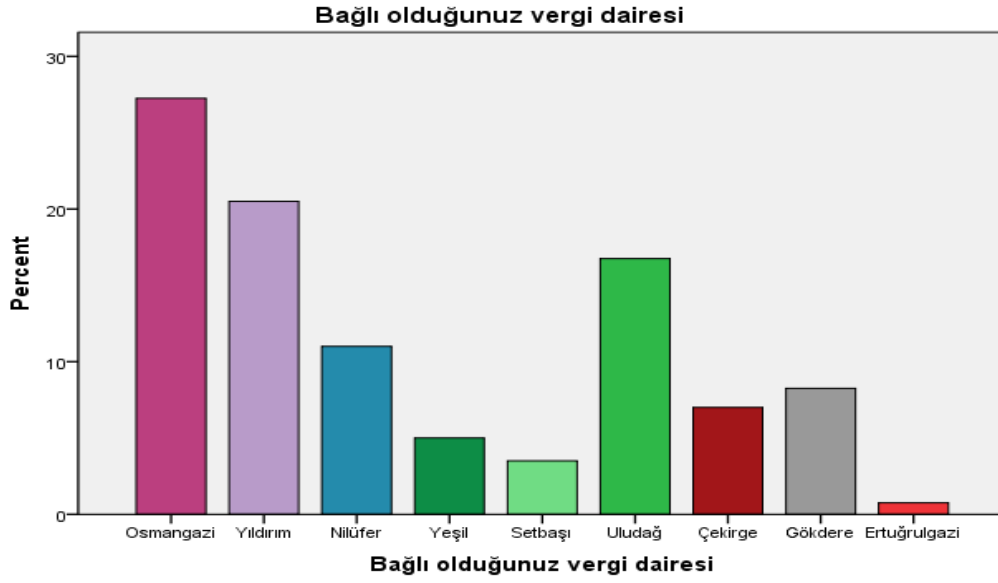

Katılımcıların ekonomik faaliyetlerine ilişkin dağılım aşağıda olup ağırlığın yüzde 61,8 ile esnafta olduğu görülmektedir. Onu yüzde 17 ile serbest meslek erbabı, yüzde 7,8 ile tüccar, yüzde 7 ile sanayici, yüzde 3,4 ile çiftçi ve yüzde 3 ile sanatkâr izlemektedir.

Tablo 12: Katılımcıların bağlı oldukları vergi daireleri dağılımı

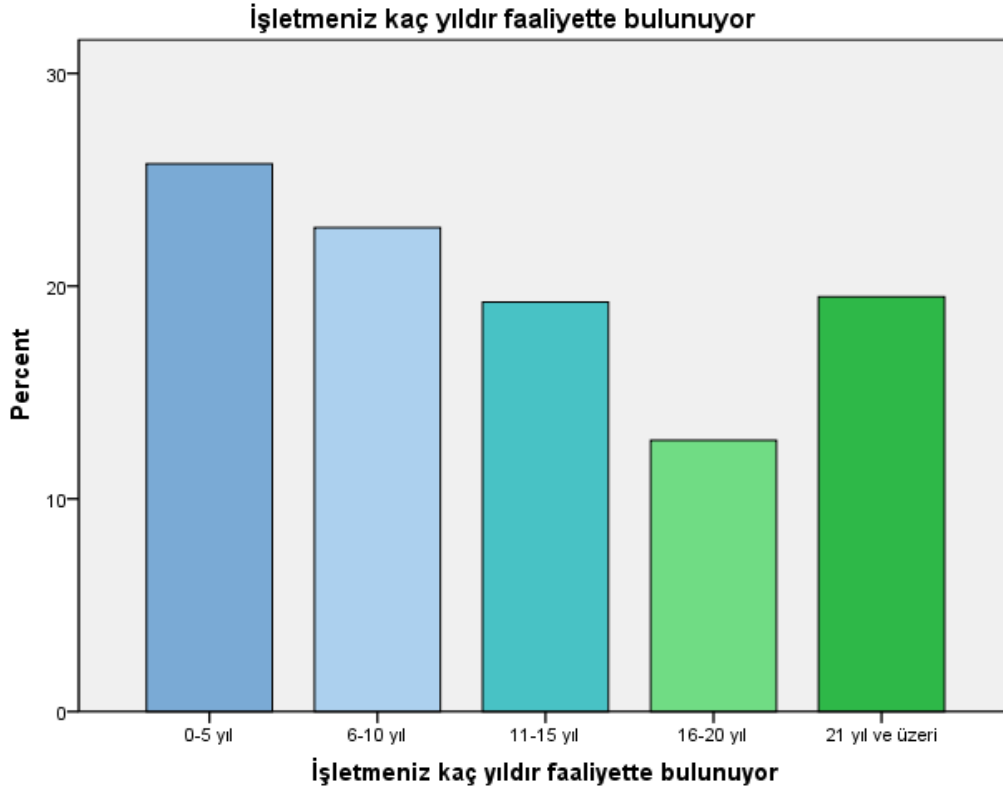
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Osmangazi	109	27,3	27,3	27,3
Yıldırım	82	20,5	20,5	47,8
Nilüfer	44	11,0	11,0	58,8
Yeşil	20	5,0	5,0	63,8
Setbaşı	14	3,5	3,5	67,3
Uludağ	67	16,8	16,8	84,0
Çekirge	28	7,0	7,0	91,0
Gökdere	33	8,3	8,3	99,3
Ertuğrulgazi	3	,8	,8	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Bursa ve merkez ilçeleri ile sınırlı olan anketimiz katılımcılarının Osmangazi Vergi Dairesi (yüzde 27,3), Yıldırım Vergi Dairesi (yüzde 20,5), Uludağ Vergi Dairesi (yüzde 16,5) ve Nilüfer Vergi Dairesi (yüzde 11) olmak üzere dört vergi dairesinde, toplam katılımcıların yüzde 75,6'sını oluşturarak ağırlıklı oldukları görülmektedir.

Tablo 13: Katılımcıların işletmelerinin faaliyette bulunduğu sürelerle ilişkin dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
0-5 yıl	103	25,8	25,8	25,8
6-10 yıl	91	22,8	22,8	48,5
11-15 yıl	77	19,3	19,3	67,8
16-20 yıl	51	12,8	12,8	80,5
21 yıl ve üzeri	78	19,5	19,5	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

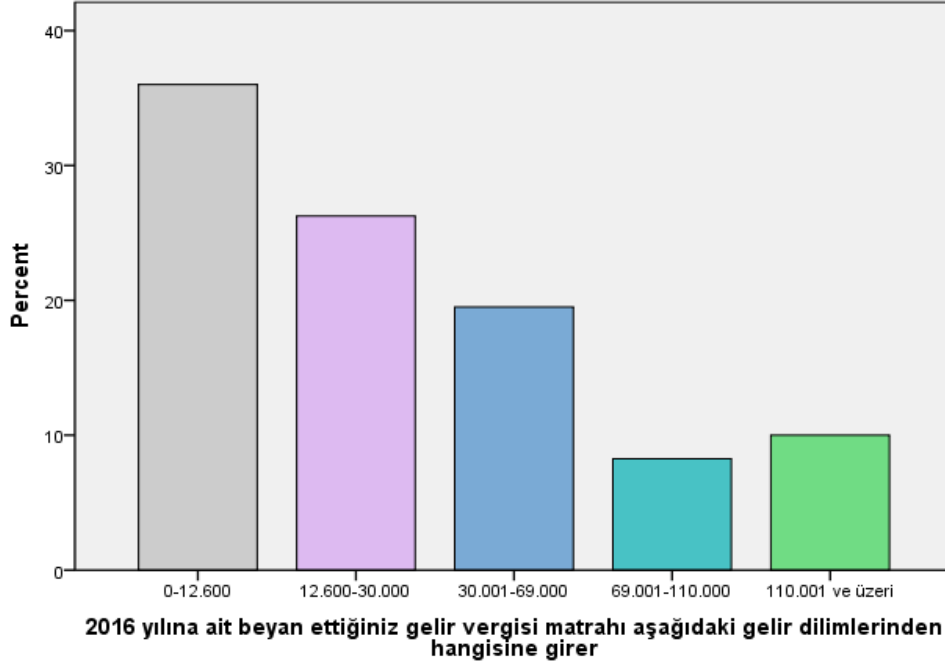

Katılımcıların işletmelerinin ağırlıklı olarak yüzde 25 ile 5 yılın altında olduğu görülmektedir. 6-10 yıl arası işletme yüzdesi yüzde 22,8, 11-15 yıl arası yüzde 19,3, 16-20 yıl arası yüzde 12,8 ve 21 yıl üzeri ise 78 işletme ile yüzde 19,5'a tekabül etmektedir.

Tablo 14: Katılımcıların 2016 yılına ilişkin beyan ettiği gelir vergisi matrah dilimine ilişkin dağılım

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
0-12.600	144	36,0	36,0	36,0
12.600-30.000	105	26,3	26,3	62,3
30.001-69.000	78	19,5	19,5	81,8
69.001-110.000	33	8,3	8,3	90,0
110.001 ve üzeri	40	10,0	10,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

2016 yılına ait beyan ettiğiniz gelir vergisi matrahı aşağıdaki gelir dilimlerinden hangisine girer

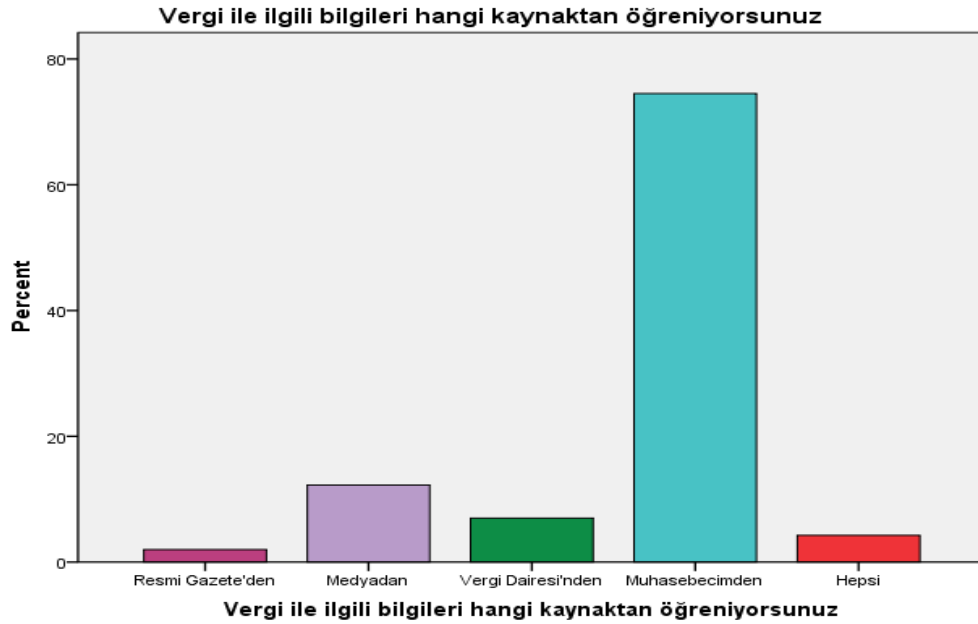
Katılımcıların 2016 yılı için beyan ettikleri gelirlerinin yüzde 36 gibi çok önemli bir bölümü en düşük vergi dilimi olan 0-12.600 TL arasındadır. Bu dilimi izleyen 12.600-30.000 arası gelir vergisi matrahı bildirenlerin oranı da yüzde 26,3 olup en düşük dilimdeki ilk iki vergi dilimi toplamın yüzde 62,3'üne denk gelmektedir. 30.001-69.000 arası 78 vergi mükellefinin gelir vergisi matrahı toplamın yüzde 19,5'u, 69.001-110.000 arası dilime denk gelen 33 kişi yüzde 8,6 ve en üst dilimde vergi verenler ise sadece 40 kişi olup oranları yüzde 10'dur.

F. KATILIMCILARIN VERGİLEME İŞLEMİNE BAKIŞI

Bu bölümde katılımcıların mevzuatla ilgili değişiklikleri hangi kanallardan takip ettikleri, işletmelerinin inceleme geçirme durumu, sayısı ve cezalandırılma durumları aktarılmıştır.

Tablo 15: Katılımcıların vergi ile ilgili bilgileri öğrendikleri kaynaklara ilişkin dağılım

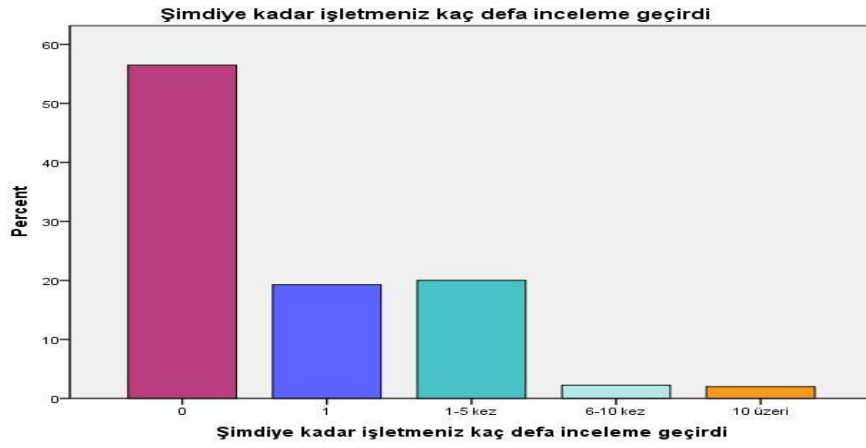
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Resmi Gazete'den	8	2,0	2,0	2,0
Medyadan	49	12,3	12,3	14,3
Vergi Dairesi'nden	28	7,0	7,0	21,3
Muhasebeciden	298	74,5	74,5	95,8
Hepsi	17	4,3	4,3	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Katılımcıların vergi ile ilgili değişiklikleri ve bilgileri yüzde 74,5 gibi çok büyük bir oranla muhasebecilerinden öğrendikleri bunu yüzde 12,3 ile medyanın takip ettiği görülmektedir. Yüzde 2 gibi çok düşük bir azınlık Resmi Gazete gibi resmi mevzuatı kendisi takip etmekte, yüzde 7'si vergi dairesinden yüzde 4,3'ü tüm bu kanalların hepsine başvurduğunu ifade etmektedir.

Tablo 16: Katılımcılara ait işletmelerin inceleme geçirdiği sürelerle ilişkin dağılım

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Hiç	226	56,5	56,5	56,5
1 kez	77	19,3	19,3	75,8
2-5 arası	80	20	20	95,8
6-10	9	2,3	2,3	98,0
10 +	8	2,0	2,0	100,0
Total	400	100,0	100,0	

10.soru işletmelerin faaliyette buldukları süre içinde kaç defa inceleme geçirdiklerine yöneliktir. Yanıtlar SPSS programı çerçevesinde aşağıdaki şekilde kodlanmıştır:

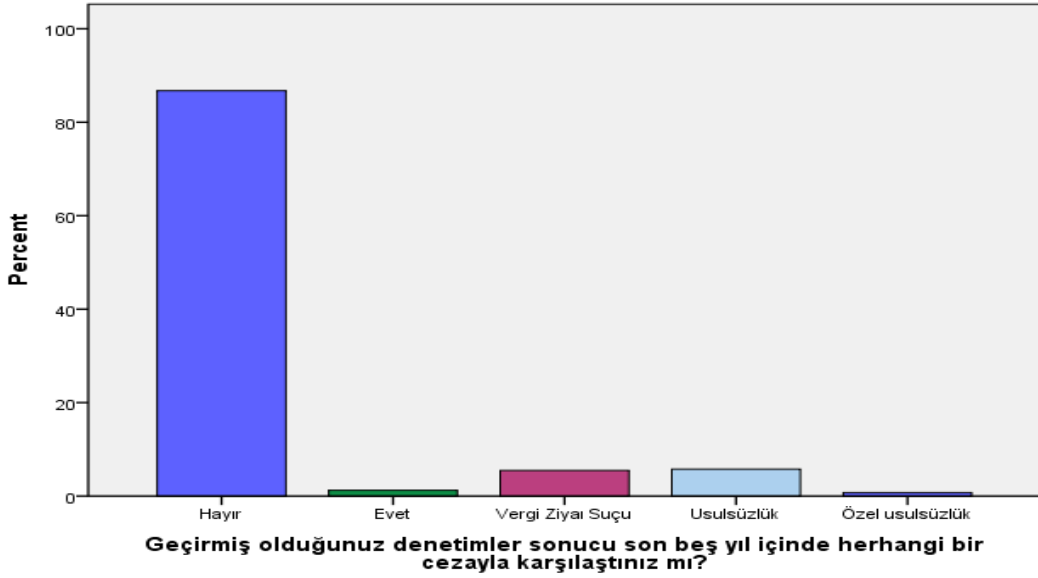
- 1 : Şimdiye kadar hiç inceleme geçirmedi. Yüzde 56,5 ile 228 işletmenin yanıtıdır.
- 2: Sadece “1” defa inceleme geçirdim. Yüzde 19,3; 77 kişi bu yanıtı vermiştir.
- 3 : “2-5” arasında inceleme geçirdim. 80 kişi, yüzde 20’i bu yanıtı vermiştir.
- 4: “6-10” arasında inceleme geçirdim diyen yüzde 2,3’e tekabül eden 9 kişi,

“5: “11 ve üzeri” arasında inceleme geçirdim diyen ise yüzde 2 oranında 400 kişiden sadece kişi 8 kişi vardır. Anketimizde gördüğümüz kadarı ile inceleme adedi yüksek olan bu işletmelerin, sektörleri ve faaliyette buldukları alan itibari ile apart otel işletmeciliği, nargile cafe, çay salonu gibi alanlarda faaliyet gösteren işletmeler olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 17: Katılımcılara ait işletmelerin son beş yılda geçirmiş oldukları denetimler sonucu cezayla karşılaşp karşılaşmadıklarını gösteren dağılım

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Hayır	347	86,8	86,8	86,8
Evet	5	1,3	1,3	88,0
Vergi Ziyai Suçu	22	5,5	5,5	93,5
Usulsüzlük	23	5,8	5,8	99,3
Özel usulsüzlük	3	,8	,8	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Geçirmiş olduğunuz denetimler sonucu son beş yıl içinde herhangi bir cezayla karşılaşmış mısınız?

İncelemeye tabii tutulan katılımcıların son beş yıl içinde ceza ile karşılaşp karşılaşmadıkları sorusuna 347 kişi (yüzde 86,8) “Hayır” yanıtını vermiştir. Bunda yapılan denetimlerin azlığı yanında yüz yüze ve birebir yapmış olduğumuz ankette gördüğümüz kadarı ile tüm vergi sorumluluklarını titizlikle yerine getiren katılımcıların bile, ileride vergi inceleme ve cezalarına muhatap olmamak için son dönemde sıklıkları artarak neredeyse her yıl uygulanır olan vergi aflarının özellikle matrah artırımını, stok artırımını gibi maddelerinden faydalanarak oluşturulan koruma kalkanlarının da etkisi olduğu düşünülebilir.

G. KATILIMCILARIN VERGİ AFLARINA BAKIŞI

Bu bölümde katılımcıların vergi aflarına katılma durumu ve yeni vergi affı konusundaki beklentilerine yer verilmiştir.

Tablo 18: Katılımcıların en son vergi affından faydalanıp faydalanmadıklarına ilişkin dağılım

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Evet	134	33,5	33,5	33,5
Hayır	266	66,5	66,5	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Anketimize katılan katılımcıların yüzde 33,5'una denk gelen 134'ü son vergi affından faydalanmak için başvurduğunu beyan etmiş, yüzde 66,5'a denk gelen 266 kişi ise vergi affından faydalanmak için başvuruda bulunmadığını ifade etmiştir.

Tablo 19: Katılımcıların tekrar bir vergi affı çıkıp çıkmayacağı görüşlerine ilişkin dağılım

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Evet			92,0	92,0
Hayır	368	92,0	8,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

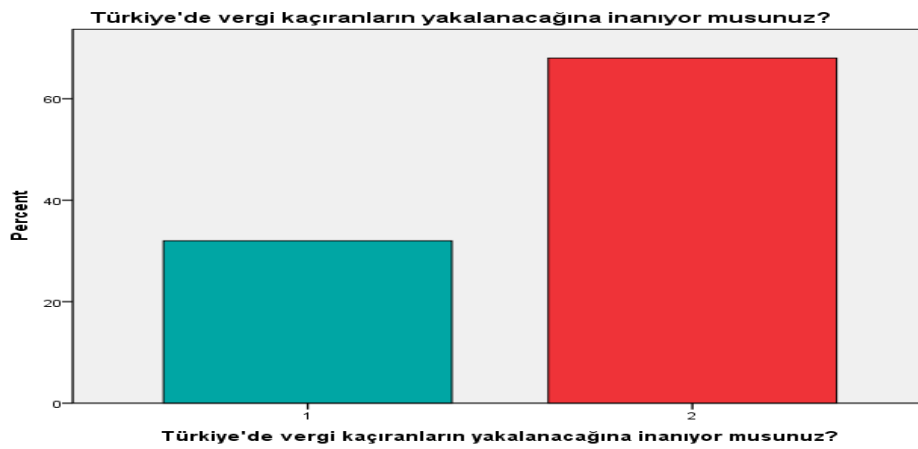

Anketimiz katılımcılarının yüzde 92'sini oluşturan 368 gibi oldukça yüksek adedi tekrar bir vergi affı çıkacağını ifade etmiştir. Sadece yüzde 8'ini oluşturan 32 kişi yeni bir vergi affı beklememektedir. Bu sonuç da göstermektedir ki ard arda yapılan vergi afları artık toplumda bu uygulamanın yeknesaklık kazanması ve beklenir olmasına sebep olmuştur.

Tablo 20: Katılımcıların Türkiye’de vergi kaçırınların yakalanacağına inanıp inanmadıklarına ilişkin dağılım

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Evet	128	32,0	32,0	32,0
Hayır	272	68,0	68,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Anketimiz katılımcılarının yüzde 68’ini oluşturan büyük çoğunluğu ülkemizde vergi kaçırınların yakalanacağına inanmadığını ifade etmiştir. Sadece yüzde 32’si vergi kaçırınların yakalanacağına inanmaktadır.

H. ARAŞTIRMADA TOPLANAN VERİLERİN ANALİZİ

Güvenilirlik testi referans değer 0.710 aralığında olup aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi iç tutarlılığı yüksektir.

Tablo 21: Alfa değeri / Güvenilirlik test sonucu

	Katılımcı Adedi		Güvenilirlik Test	Sonucu
	Toplam	%	Cronbach's Alpha	Toplam
Katılımcı	400	100,0	,710	28
Geçersiz	0	,0		
Toplam	400	100,0		

Tablo 22: Standart Sapma

	Ortalama	Standart Sapma	Toplam
Türkiye'de vergi sistemi adildir	2,1775	1,13984	400
Türkiye'de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder	2,4100	1,16847	400
Türkiye'de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır	3,9325	1,14509	400
Türkiye'de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller	3,6950	1,08855	400
Türkiye'de vergi sistemi karmaşıktır	3,7400	1,12274	400
Türkiye'de vergi denetimleri yetersizdir	3,7150	1,07081	400
Türkiye'de vergi kaçakçılığı yaygındır	3,8075	1,11963	400
Türkiye'de vergi kaçırınlar yakalanır	2,5100	1,22214	400
Türkiye'de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır	2,6900	1,26606	400
Türkiye'de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir	3,9000	1,14599	400
Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır	3,8375	1,0043	400
Vergi afları yararlıdır	3,2075	1,26032	400
Vergi affi uygulamasına karşılık	2,9925	1,30641	400
Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır	3,0875	1,32068	400
Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır	3,6600	1,23418	400

	Ortalama	Standart Sapma	Toplam
Vergi afları devlete olan güveni sarsar	3,285	1,24203	400
Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler	3,5825	1,22349	400
Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır	3,655	1,22668	400
Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur	3,97	1,05208	400
Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır	3,735	1,08984	400
Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır	2,9125	1,18675	400
Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır	2,7575	1,11661	400
Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır	3,145	1,20316	400
Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır	3,1825	1,25424	400
Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	3,645	1,14554	400
Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür	3,69	1,19267	400
Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından vergi bilincini zedeler	3,6575	1,20367	400
Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır	3,59	1,25732	400

Yapılan çalışmanın standart sapmasına ilişkin rakamlar yukarıdaki tablodadır.

Aşağıda anketimizde bulunan likert 28 soruya verilen yanıtlarla ilgili analizler yer almaktadır. Sorulara verilen yanıtlara ait puanlar aşağıdadır.

Tamamen Katılıyorum (5 puan); Katılıyorum (4 puan); Kararsızım (3 puan); Katılmıyorum (2 puan); Kesinlikle Katılmıyorum (1 puan) olarak değerlendirilecektir.

İlk sütunda her soruya verilen 1 – 5 arası puanların ortalamaları, ikinci sütunda standart sapma ve son sütunda soruları yanıtlayan katılımcı adedi yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde “Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur” 3.9700 ile en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu soruyu “Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık

yaratır” sorusunun ortalamasının 3,9325 ile takip ettiği 3,9000 ortalama ile “Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir” sorusu, 3,8375 ile “Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır” ve 3,8000 ile “Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır” yanıtlarının öne çıktığı görülmektedir. En düşük ortalama ise “Türkiye’de vergi sistemi adildir” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtı ait olup bu sorunun yanıtının yukarıdaki diğer sonuçlarla da uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 23: Toplam İstatistik Veri Analizi

	Datanın Silinmesi Halinde Ortalama	Datanın Silinmesi Halinde Varyans	Doğrulanmış Data – Toplam Korelasyon	Cronbach's Alpha – Silinmiş Data Sonrası
Türkiye’de vergi sistemi adildir	91,9925	125,256	-0,1	0,725
Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder	91,76	121,135	0,058	0,715
Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır	90,2375	116,903	0,233	0,703
Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller	90,475	113,834	0,386	0,693
Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır	90,43	117,519	0,214	0,704
Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir	90,455	116,675	0,267	0,701
Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır	90,3625	116,207	0,271	0,7
Türkiye’de vergi kaçırıcılar yakalanır	91,66	125,142	-0,097	0,727
Türkiye’de vergi kaçırıcı mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır	91,48	123,463	-0,038	0,723
Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir	90,27	120,764	0,076	0,714
Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır	90,3325	117,771	0,239	0,703
Vergi afları yararlıdır	90,9625	126,136	-0,132	0,73
Vergi affı uygulamasına karşılık	91,1775	114,788	0,268	0,7
Vergi affı belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır	91,0825	125,304	-0,103	0,729
Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır	90,51	109,734	0,492	0,683

	Datanın Silinmesi Halinde Ortamala	Datanın Silinmesi Halinde Varyans	Doğrulanmış Data – Toplam Korelasyon	Cronbach's Alpha – Silinmiş Data Sonrası
Vergi afları devlete olan güveni sarsar	90,885	109,37	0,503	0,682
Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler	90,5875	107,812	0,578	0,676
Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır	90,515	107,298	0,598	0,675
Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur	90,2	112,957	0,444	0,689
Türkiye'de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır	90,435	117,575	0,221	0,704
Türkiye'de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır	91,2575	120,548	0,078	0,714
Türkiye'de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır	91,4125	121,366	0,056	0,715
Türkiye'de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır	91,025	126,35	-0,141	0,729
Türkiye'de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır	90,9875	111,677	0,405	0,69
Türkiye'de vergi affı çok sık tekrarlanır	90,525	112,952	0,399	0,691
Türkiye'de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür	90,48	108,24	0,577	0,677
Türkiye'de vergi afları dürüst mükellefler açısından vergi bilincini zedeler	90,5125	108,025	0,58	0,677
Türkiye'de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır	90,58	108,049	0,549	0,678

Yukarıdaki tabloda yukarıda sorulara verilen yanıtların daha detaylı bir analizi yapılmaktadır. Her bir sorunun silinmesi halinde anketimizin güvenilirliğinin ne yönde değişeceği aşağıdaki analizin en temel özelliğidir. İlk sütunda ilgili sorunun silinmesi halinde ölçek ortalaması, ikinci sütunda ölçek varyansı ve üçüncü sütunda düzeltilmiş öge sonrası toplam korelasyon yer almaktadır. Son sütunda ise güvenilirlik değerimiz olan Alpha'nın ne olacağı görülmektedir. Görüldüğü gibi sorulardan herhangi birinin silinmesi halinde alpha değerinde çok önemli bir değişiklik görülmemektedir.

Ki-Kare (Chi Square) Testi:

Ki Kare testi ile gözlenen ve beklenen frekanslar arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı araştırılabilir. Bizim esas itibari ile çalışmamızın temelini oluşturan “Kuşakların” vergi affına bakış açılarını bu analizle ortaya koymaya çalıştık. Bu amaçla hipotezler aşağıda kurulmuş olup her bir soru üzerinden bu ilişkinin varlığı aranmış ve bulgular paylaşılmıştır.

H₀ : Farklı yaş grupları (kuşaklar) itibari ile “vergi affına bakış açısı” arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁ : Farklı yaş grupları (kuşaklar) itibari ile “vergi affına bakış açısı” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

P (Olasılık Değeri) < 0.05 olduğunda H₀ hipotezi reddedilir. H₁, yani anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilir.

Anketimizin sorularında hipotezlerimiz “vergi affına bakış açısı” yerine ilgili sorunun konularak değerlendirilmesi ile yapılmıştır.

Sorularla ilgili yanıtların incelenmesi sırasında, artık çalışma hayatında çok aktif olmayan Sessiz Kuşak mensuplarının sadece “3” kişi olması, örneklem sayısının yetersizliği nedeni ile verdikleri yanıtlar değerlendirme dışı tutulmuştur.

Şimdi bunları inceleyelim:

Soru 1: Türkiye’de vergi sistemi adildir.

Tablo 24: 1. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,495	12	,487
Likelihood Ratio	10,997	12	,529
N of Valid Cases	400		

400 katılımcının sonuçları incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,487 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar ile vergi sisteminin adil olmasına bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 25:“Türkiye’de vergi sistemi adildir” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

		Doğum tarihi - Türkiye’de vergi sistemi adildir					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Katılımcı	1	0	2	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,3	,0	,7	,0	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi adildir	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	18	19	10	4	5	56
	% within Doğum tarihi	,3	,3	,2	,1	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi adildir	,1	,1	,1	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	73	83	30	19	12	217
	% within Doğum tarihi	,3	,4	,1	,1	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi adildir	,6	,6	,4	,5	,6	,5
	% of Total	,2	,2	,1	,0	,0	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	39	43	25	13	4	124
	% within Doğum tarihi	,3	,3	,2	,1	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi adildir	,3	,3	,4	,4	,2	,3
	% of Total	,1	,1	,1	,0	,0	,3
Toplam	Count	131	145	67	36	21	400
	% within Doğum tarihi	,3	,4	,2	,1	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi adildir	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,3	,4	,2	,1	,1	1,0

BB’ların yüzde 32’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 34’ü “Katılmıyorum”, yüzde 7.1’i “Katılıyorum”, yüzde 8.9’u “Kesinlikle Katılmıyorum” demiştir. X kuşağının yüzde 33.6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 38.4’ü “Katılmıyorum” demiştir. Y kuşağının yüzde 31.4’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 34.6’sı “Katılmıyorum” demiştir. Toplamda da yüzde 36,25 “Katılmıyorum” ve yüzde 32.75 ile “Kesinlikle

Katılmıyorum” demişlerdir. Yani katılımcıların yüzde 69’u Türkiye’deki vergi sisteminin adil olmadığını ifade etmektedir.

Soru 2: Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder

Tablo 26: 2. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,717	12	,967
Likelihood Ratio	5,066	12	,956
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,967 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar açısından Türkiye’de vergi mükelleflerinin vergilerini tam ve zamanında ödemeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 27: “Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi - Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder							
		Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	1	1	0	1	0	3
	% within Doğum tarihi	,3	,3	,0	,3	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	13	26	8	6	3	56
	% within Doğum tarihi	,2	,5	,1	,1	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder	,2	,1	,2	,1	,1	,1
	% of Total	,0	,1	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	42	100	25	32	18	217
	% within Doğum tarihi	,2	,5	,1	,1	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder	,5	,5	,5	,6	,6	,5
	% of Total	,1	,3	,1	,1	,0	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	27	55	19	15	8	124
	% within Doğum tarihi	,2	,4	,2	,1	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder	,3	,3	,4	,3	,3	,3
	% of Total	,1	,1	,0	,0	,0	,3
Toplam	Count	83	182	52	54	29	400
	% within Doğum tarihi	,2	,5	,1	,1	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,2	,5	,1	,1	,1	1,0

BB'ların yüzde 23.2'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 46.4'ü "Katılmıyorum", yüzde 14.7'si "Katılıyorum" ve yüzde 5.4'ü "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağının yüzde 19.3'ü "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 46.1'i "Katılmıyorum", yüzde 14.7'si "Katılıyorum" ve yüzde 8.3'ü "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının yüzde 21.8'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 44.3'ü "Katılmıyorum", yüzde 12.1'i "Katılıyorum", yüzde 6.4'ü "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Çoğunluğun yüzde 45.5 ile "Katılmıyorum" dediği, bunu gene aynı açıdan yanıt vererek yüzde 21 ile "Kesinlikle Katılmıyorum" diyenler gelmektedir. Yani çoğunluk ülkemizde vergi mükelleflerinin vergilerini tam ve zamanında ödediğine katılmamaktadır.

Soru 3: Türkiye'de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır

Tablo 28: 3. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2 sided)
Pearson Chi-Square	7,717	12	,807
Likelihood Ratio	7,409	12	,829
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,807 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar ile yukarıdaki anket sorumuz arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 29: “Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

		dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	1	1	1	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,3	,3	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	1	8	4	19	24	56
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,3	,4	1,0
	% within Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır	,1	,2	,1	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,1	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	9	22	20	83	83	217
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,4	,4	1,0
	% within Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır	,5	,5	,6	,5	,6	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,2	,2	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	9	12	11	50	42	124
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır	,5	,3	,3	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,1	,3
Toplam	Count	19	42	36	153	150	400
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,4	,4	1,0
	% within Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,0	,1	,1	,4	,4	1,0

BB’ların yüzde 1.8’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 14.3’ü “Katılmıyorum”, yüzde 7 gibi önemli bir oranda katılımcı “Kararsızım”, yüzde 33.9’u “Katılıyorum” ve yüzde 42.9’u “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağının yüzde 4.1’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 10.1’i “Katılmıyorum”, yüzde 9.2’si “Kararsızım”, yüzde 38.2’si “Katılıyorum” ve gene yüzde 38.2’si “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının ise yüzde 7.3’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 9.7’si “Katılmıyorum”, yüzde 8.9’u “Kararsızım”, yüzde 40.3’ü “Katılıyorum”, yüzde 33.9’u “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 75.8’i Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen mükelleflerin dürüst mükellefler açısından haksızlık yarattığını belirtmiştir.

Tablo 30: 4. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2 sided)
Pearson Chi-Square	15,644	12	,208
Likelihood Ratio	18,359	12	,105
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,208 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar ile yukarıdaki anket sorumuz arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 31: “Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

Doğum tarihi * Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller Cross tabulation							
		Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	1	1	1	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,3	,3	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	2	8	3	25	18	56
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller	,1	,2	,0	,2	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	9	17	47	89	55	217
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller	,5	,4	,6	,5	,6	,5
	% of Total	,0	,0	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	8	16	28	50	22	124
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,2	,4	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller	,4	,4	,4	,3	,2	,3
	% of Total	,0	,0	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count	19	41	79	165	96	400
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,4	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,0	,1	,2	,4	,2	1,0

BB'ların yüzde 3.8'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 14.2'si "Katılmıyorum", yüzde 5.4'ü "Kararsızım", yüzde 44.6'sı "Katılıyorum" ve yüzde 32.1'i "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağının yüzde 4.1'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 7.8'i "Katılmıyorum", yüzde 21.7'si "Kararsızım", yüzde 41'i "Katılıyorum" ve gene yüzde 25.3'ü "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının ise yüzde 6.5'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 12.9'u "Katılmıyorum", yüzde 22.5'i "Kararsızım", yüzde 40.3'ü "Katılıyorum", yüzde 17.7'si "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 58'i Türkiye'de uygulanan istisnaların yaygınlığının vergi sisteminin adaleti açısından sorun yarattığını net bir şekilde ifade ederken yüzde 22.5 gibi oldukça yüksek bir bölümü de kararsız kalarak zımnen de olsa bu görüşü destekler görmüşlerdir.

Soru 5: Türkiye'de vergi sistemi karmaşıktır

Tablo 32: 5. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2 sided)
Pearson Chi-Square	24,175	15	,062
Likelihood Ratio	23,669	15	,071
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,062 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar açısından Türkiye'de vergi mükelleflerinin vergilerini tam ve zamanında ödemeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bununla birlikte P olasılık değerimizin standart değere yakın oluşu bu sorunun diğerlerine göre kuşakların bakış açısının farklı olma yönünde meyil gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 33: “Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi- Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır C						
		Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır						
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	11,00	Total
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	2	1	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,7	,3	,0	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	1	3	7	25	20	0	56
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,4	,4	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır	,1	,1	,1	,2	,2	,0	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	10	18	42	92	54	1	217
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,4	,2	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır	,7	,4	,5	,6	,6	1,0	,5
	% of Total	,0	,0	,1	,2	,1	,0	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	3	24	26	47	24	0	124
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,2	,4	,2	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır	,2	,5	,3	,3	,2	,0	,3
	% of Total	,0	,1	,1	,1	,1	,0	,3
Toplam	Count	14	45	77	165	98	1	400
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,4	,2	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,0	,1	,2	,4	,2	,0	1,0

BB’ların yüzde 1.8’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 5.4’ü “Katılmıyorum”, yüzde 12.5’i “Kararsızım”, yüzde 44.6’sı “Katılıyorum” ve yüzde 35.7’si “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağının yüzde 4.6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 8.3’ü “Katılmıyorum”, yüzde 19.4’ü “Kararsızım”, yüzde 42.4’ü “Katılıyorum” ve yüzde 24.9’u “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının ise yüzde 2.4’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 19.4’ü “Katılmıyorum”, yüzde 21’i “Kararsızım”, yüzde 37.9’u “Katılıyorum”, yüzde 19.4’ü “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yanıtlarında değişik görüşler olduğu görülmekle birlikte yüzde 41.2 ile “Katılıyorum” ve yüzde 24.5 ile “Tamamen Katılıyorum” şıkları öne çıkmakta, vergi sisteminin karmaşıklığına ilişkin görüşler ağırlık kazanmış görünmektedir. yüzde 19.3 gibi de azımsanmayacak bir kararsız kitle bulunmaktadır.

Soru 6: Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir

Tablo 34: 6. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,080	12	,113
Likelihood Ratio	18,095	12	,113
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,113 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar açısından Türkiye’de vergi denetimlerinin yetersiz olup olmadığına bakış açısından anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 35: “Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi - Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir					
		Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir					
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Total
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	1	1	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,3	,3	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	1	7	6	25	17	56
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir	,1	,1	,1	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	12	21	29	108	47	217
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir	,8	,4	,6	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,3	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	2	26	11	61	24	124
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,1	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir	,1	,5	,2	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,0	,2	,1	,3
Toplam	Count	15	55	47	195	88	400
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,0	,1	,1	,5	,2	1,0

BB'ların yüzde 1.8'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 12.5'i "Katılmıyorum", yüzde 10.7'si "Kararsızım", yüzde 44.6'sı "Katılıyorum" ve yüzde 30.3'ü "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağının yüzde 5.5'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 9.7'si "Katılmıyorum", yüzde 13.3'ü "Kararsızım", yüzde 50'si "Katılıyorum" ve yüzde 21.7'si "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının ise yüzde 1.6'sı "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 21'i "Katılmıyorum", yüzde 8.9'u "Kararsızım", yüzde 49.2'si "Katılıyorum", yüzde 19.4'ü "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 70.8'inin ülkemizdeki vergi denetimlerinin yetersiz olduğu görüşünde oldukları görülmektedir.

Soru 7: Türkiye'de vergi kaçakçılığı yaygındır

Tablo 36: 7. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	32,785	12	,001
Likelihood Ratio	28,791	12	,004
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,001 < 0,05$ olduğundan hipotezimiz reddedilir. Yani kuşaklarla Türkiye'de vergi kaçakçılığı yaygındır önermesine bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 37: “Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi -Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır					
		Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	3	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	1,0	,0	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır	,0	,0	,1	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	0	1	8	25	22	56
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,1	,4	,4	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır	,0	,0	,2	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,1	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	16	21	22	98	60	217
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,5	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır	,7	,6	,4	,5	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,2	,2	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	8	12	17	56	31	124
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,5	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır	,3	,4	,3	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,1	,3
Toplam	Count	24	34	50	179	113	400
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,1	,1	,4	,3	1,0

BB’ların yüzde 1.8’i “Katılmıyorum”, yüzde 14.2’si “Kararsızım”, yüzde 44.6’sı “Katılıyorum” ve yüzde 39.3’ü “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağının yüzde 7.4’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 9.7’si “Katılmıyorum”, yüzde 10.1’i “Kararsızım”, yüzde 45.2’si “Katılıyorum” ve yüzde 27.7’si “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının ise yüzde 6.5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 9.7’si “Katılmıyorum”, yüzde 13.7’si “Kararsızım”, yüzde 45.2’si “Katılıyorum”, yüzde 25’i “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 73’ü ülkemizde vergi kaçakçılığının yaygın olduğunu belirtmiş, yüzde 12,5’u da kararsız kalmıştır. Sadece yüzde 14.5’i aksi yönde görüş beyan etmiştir.

Soru 8: Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır

Tablo 38: 8. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,751	12	,123
Likelihood Ratio	14,235	12	,286
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,123 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar açısından Türkiye’de vergi kaçırınların yakalanacağına ilişkin bakış açısı olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 39: “Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır” sorusuna verilen yanıt dağılımı

Doğum tarihi - Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır							
		Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	3	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	1,0	,0	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırınlar	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	13	17	10	12	4	56
	% within Doğum tarihi	,2	,3	,2	,2	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır	,1	,1	,1	,2	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	58	73	37	37	12	217
	% within Doğum tarihi	,3	,3	,2	,2	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır	,6	,5	,5	,5	,5	,5
	% of Total	,1	,2	,1	,1	,0	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	24	43	21	26	10	124
	% within Doğum tarihi	,2	,3	,2	,2	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır	,3	,3	,3	,3	,4	,3
	% of Total	,1	,1	,1	,1	,0	,3
Toplam	Count	95	133	71	75	26	400
	% within Doğum tarihi	,2	,3	,2	,2	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırınlar yakalanır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,2	,3	,2	,2	,1	1,0

BB'ların yüzde 23.2'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 30.3'ü "Katılmıyorum", yüzde 17.9'u "Kararsızım", yüzde 21.4'ü "Katılıyorum", yüzde 7.14'ü "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağının verdiği yanıtlarda da benzer oranlar izlenmektedir. X kuşağı mensuplarının yüzde 26.7'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 33.6'sı "Katılmıyorum", yüzde 17.1'i "Kararsızım", gene yüzde 17.1'i "Katılıyorum" ve yüzde 5.5'i "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının ise yüzde 17'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 24.7'si "Katılmıyorum", yüzde 16.9'u "Kararsızım", yüzde 21'i "Katılıyorum", yüzde 8.1'i "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 56.9'u ülkemizde vergi kaçırmanın yakalanacağına inanmamakta, yüzde 17.8'i kararsız kalmakta sadece yüzde 25'i vergi kaçırma halinde yakalanabileceğini düşünmektedir.

Soru 9: Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır

Tablo 40: 9. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,937	12	,004
Likelihood Ratio	31,870	12	,001
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,004 < 0,05$ olduğundan hipotezimiz reddedilir. Yani "Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır" sorusuna kuşakların bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 41: “Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi - Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır							
		Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	1	2	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,3	,7	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	13	12	3	23	5	56
	% within Doğum tarihi	,2	,2	,1	,4	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır	,2	,1	,1	,2	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	59	69	31	47	11	217
	% within Doğum tarihi	,3	,3	,1	,2	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır	,7	,6	,5	,4	,4	,5
	% of Total	,1	,2	,1	,1	,0	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	14	36	23	41	10	124
	% within Doğum tarihi	,1	,3	,2	,3	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır	,2	,3	,4	,4	,4	,3
	% of Total	,0	,1	,1	,1	,0	,3
Toplam	Count	86	117	58	113	26	400
	% within Doğum tarihi	,2	,3	,1	,3	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,2	,3	,1	,3	,1	1,0

BB’ların yüzde 23.2’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 21.4’ü “Katılmıyorum”, yüzde 5.4’ü “Kararsızım”, yüzde 41.1’i “Katılıyorum”, yüzde 8.9’u “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağı mensuplarının yüzde 27.2’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 31.2’si “Katılmıyorum”, yüzde 14.3’ü “Kararsızım”, gene yüzde 21.7’si “Katılıyorum” ve yüzde 5.1’i “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının ise yüzde 6.5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 29’u “Katılmıyorum”, yüzde 18.5’i “Kararsızım”, yüzde 33.1’i “Katılıyorum”, yüzde 8.1’i “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 50.7’si ülkemizde vergi kaçırınların ödeyeceği mali cezaların caydırıcı olmadığını düşünmektedir. yüzde 14.5 kararsız kalmaktadır.

Soru 10: Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir

Tablo 42: 10. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,664	15	,476
Likelihood Ratio	17,586	15	,285
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan 0,476 >0,05 olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar açısından sorumuz açısından anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 43: “Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

		Doğum tarihi - Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir						
		Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir						Total
		Kesiniikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	13,00	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	0	2	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,0	,7	,0	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	0	6	8	23	19	0	56
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,4	,3	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir	,0	,2	,1	,1	,2	,0	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	8	26	35	89	58	1	217
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,4	,3	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir	,7	,7	,6	,6	,5	1,0	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,2	,1	,0	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	3	7	19	46	49	0	124
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,4	,4	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir	,3	,2	,3	,3	,4	,0	,3
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,1	,0	,3
Toplam	Count	11	40	62	160	126	1	400
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,4	,3	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,0	,1	,2	,4	,3	,0	1,0

BB'ların yüzde 10.7'si "Katılmıyorum", yüzde 14.3'ü "Kararsızım", yüzde 41.1'i "Katılıyorum", yüzde 33.9'u "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağının verdiği yanıtlarda da benzer oranlar izlenmektedir. X kuşağı mensuplarının yüzde 3.7'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 12'si "Katılmıyorum", yüzde 16.1'i "Kararsızım", gene yüzde 41'i "Katılıyorum" ve yüzde 26.7'si "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının ise yüzde 2.4'ü "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 5.6'sı "Katılmıyorum", yüzde 15.3'ü "Kararsızım", yüzde 37'si "Katılıyorum", yüzde 39.5'i "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 71.5'i ülkemizde vergi oranlarının ödeme gücünün üzerinde olduğunu düşünmektedir.

Soru 11: Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır

Tablo 44: 11. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,716	12	,727
Likelihood Ratio	9,765	12	,637
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,727 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir, anlamlı ilişki yoktur.

Tablo 45: “Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi - Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır					
		Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır					
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Total
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	0	3	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,0	1,0	,0	1,0
	% within Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	2	4	6	25	19	56
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,4	,3	1,0
	% within Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır	,1	,2	,1	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	10	13	34	109	51	217
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,5	,2	1,0
	% within Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır	,6	,5	,5	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,0	,1	,3	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	4	9	25	56	30	124
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,5	,2	1,0
	% within Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır	,3	,3	,4	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,0	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count	16	26	65	193	100	400
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,2	,5	,3	1,0
	% within Meslektaşlarınız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,0	,1	,2	,5	,3	1,0

BB’ların yüzde 3.6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 7.1’i “Katılmıyorum”, yüzde 10.7’si “Kararsızım”, yüzde 44.6’sı “Katılıyorum”, yüzde 33.9’u “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X ve Y kuşaklarının verdiği yanıtlarda da benzer oranlar izlenmektedir. X kuşağı mensuplarının yüzde 4.6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 6’sı “Katılmıyorum”, yüzde 15.7’si “Kararsızım”, yüzde 50.2’si “Katılıyorum” ve yüzde 23.5’i “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının ise yüzde 2.3’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 7.3’ü “Katılmıyorum”, yüzde 20.2’si “Kararsızım”, yüzde 45.2’si “Katılıyorum”, yüzde 24.1’i “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 73.2’si ülkemizde vergi kaçırıcıların yakalanacağına inanmamakta, yüzde 16.25’i kararsız kalmakta sadece yüzde 10.5’i gibi çok küçük bir azınlık “meslektaşlarının ödemesi gereken vergiyi ödemediğini” belirtmektedir. Böyle bir düşünce yapısı ile acaba bu soruya yanıt veren kişiler vergilerini öderken ne hissetmekte daha da önemlisi vergiye gönüllü uyumları hala söz konusu mudur, daha ne kadar bu uyum devam edebilir soruları akla gelmektedir.

Soru 12: Vergi afları yararlıdır

Tablo 46: 12. Soru ki - kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,041	12	,027
Likelihood Ratio	22,905	12	,029
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,027 < 0,05$ olduğundan hipotezimiz reddedilir. Yani “Vergi afları yararlıdır” tezine kuşakların bakış açısı arasında farklı, anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 47: “Vergi afları yararlıdır” sorusuna verilen yanıt dağılımı

Doğum tarihi - Vergi afları yararlıdır							
		Vergi afları yararlıdır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	2	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,7	,0	,0	1,0
	% within Vergi afları yararlıdır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	4	8	6	29	9	56
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,5	,2	1,0
	% within Vergi afları yararlıdır	,1	,1	,1	,2	,1	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	31	47	45	67	27	217
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,2	,3	,1	1,0
	% within Vergi afları yararlıdır	,7	,6	,6	,5	,4	,5
	% of Total	,1	,1	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	11	28	20	39	26	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,2	,3	,2	1,0
	% within Vergi afları yararlıdır	,2	,3	,3	,3	,4	,3
	% of Total	,0	,1	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count	46	84	73	135	62	400
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,2	,3	,2	1,0
	% within Vergi afları yararlıdır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,2	,3	,2	1,0

BB'ların yüzde 7.1'i'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 14.2'si "Katılmıyorum", yüzde 10.7'si "Kararsızım", yüzde 51.7'si "Katılıyorum", yüzde 16.1'i "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağı mensuplarının yüzde 14.3'ü "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 21.7'si "Katılmıyorum", yüzde 20.8'i "Kararsızım", yüzde 30.9'u "Katılıyorum" ve yüzde 12.4'ü "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının ise yüzde 8.9'u "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 22.6'sı "Katılmıyorum", yüzde 16.1'i "Kararsızım", yüzde 31.5'i "Katılıyorum", yüzde 21'i "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 49.3'ü vergi aflarını yararlı bulurken (Bu soruya yanıt verenlerin pek çoğu da yüz yüze yaptığımız görüşmelerde vergi affının bir defaya mahsus olması gerektiğini ifade etmiştir.) yüzde 18.3'ü kararsız kalmış (Bunların da pek çoğu affa karşı olmakla birlikte ekonomik konjktür nedeni ile zor durumdaki mükelleflerle kurdukları empati açısından bu şekilde yaklaştıkları izlenmiştir.), yüzde 32.5'i net olarak vergi affını yararlı bulduğunu ifade etmiştir.

Soru 13: Vergi affı uygulamasına karşıyım

Tablo 48: 13. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,568	12	,885
Likelihood Ratio	7,276	12	,839
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,885 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşakların vergi affı uygulamasına karşı olup olmamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 49: “Vergi affı uygulamasına karşıyım” sorusuna verilen yanıt dağılımı

Doğum tarihi - Vergi affı uygulamasına karşıyım			Vergi affı uygulamasına karşıyım					Total
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count		0	1	1	1	0	3
	% within Doğum tarihi		,0	,3	,3	,3	,0	1,0
	% within Vergi affı uygulamasına karşıyım		,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total		,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count		8	19	8	15	6	56
	% within Doğum tarihi		,1	,3	,1	,3	,1	1,0
	% within Vergi affı uygulamasına karşıyım		,1	,2	,1	,1	,1	,1
	% of Total		,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count		31	54	38	65	29	217
	% within Doğum tarihi		,1	,2	,2	,3	,1	1,0
	% within Vergi affı uygulamasına karşıyım		,5	,5	,6	,6	,5	,5
	% of Total		,1	,1	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count		20	34	20	28	22	124
	% within Doğum tarihi		,2	,3	,2	,2	,2	1,0
	% within Vergi affı uygulamasına karşıyım		,3	,3	,3	,3	,4	,3
	% of Total		,1	,1	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count		59	108	67	109	57	400
	% within Doğum tarihi		,1	,3	,2	,3	,1	1,0
	% within Vergi affı uygulamasına karşıyım		1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total		,1	,3	,2	,3	,1	1,0

BB’ların yüzde 14.2’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 34’ü “Katılmıyorum”, yüzde 14.2’si “Kararsızım”, yüzde 26.8’i “Katılıyorum”, yüzde 10.7’si “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağı mensuplarının yüzde 14.3’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 24.9’u “Katılmıyorum”, yüzde 17.5’si “Kararsızım”, yüzde 30’u “Katılıyorum” ve yüzde 13.4’ü “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının ise yüzde 16.1’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 27.4’ü “Katılmıyorum”, yüzde 16.1’i “Kararsızım”, yüzde 22.5’i “Katılıyorum”, yüzde 17.7’si “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların sadece yüzde 41.25’i vergi affına karşı olduğunu belirtmiş, yüzde 16.75’i kararsız kalmış, yüzde 41.75’i vergi affı uygulamasına karşı olmadığını belirtmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar vergi mükelleflerinin yaşadığı ikilimi göstermesi açısından ilginçtir.

Soru 14: Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır

Tablo 50: 14. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,404	12	,220
Likelihood Ratio	15,500	12	,215
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan 0,220 >0,05 olduğundan hipotezimiz kabul edilir; anlamlı ilişki yoktur.

Tablo 51: “Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi - Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır							
		Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	1	0	2	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,3	,0	,7	,0	,0	1,0
	% within Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	6	8	11	23	8	56
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,2	,4	,1	1,0
	% within Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır	,1	,1	,2	,2	,1	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	37	53	37	58	32	217
	% within Doğum tarihi	,2	,2	,2	,3	,1	1,0
	% within Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır	,6	,6	,6	,5	,5	,5
	% of Total	,1	,1	,1	,1	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	17	27	17	42	21	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,3	,2	1,0
	% within Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır	,3	,3	,3	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,0	,1	,1	,3
Toplam	Count	61	88	67	123	61	400
	% within Doğum tarihi	,2	,2	,2	,3	,2	1,0
	% within Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,2	,2	,2	,3	,2	1,0

BB'ların yüzde 14.2'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 10.7'si "Katılmıyorum", yüzde 19.6'sı "Kararsızım", yüzde 41.1'i "Katılıyorum", yüzde 10.7'si "Tamamen Katılıyorum" demıştır. X kuşağı mensuplarının yüzde 17.1'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 24.4'ü "Katılmıyorum", yüzde 17'i "Kararsızım", yüzde 26.7'si "Katılıyorum" ve yüzde 14.7'si "Tamamen Katılıyorum" demıştır. Y kuşağının ise yüzde 13.7'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 21.8'i "Katılmıyorum", yüzde 13.7'si "Kararsızım", yüzde 33.9'u "Katılıyorum", yüzde 16.9'u "Kesinlikle Katılıyorum" demıştır. Katılımcıların yüzde 46.25'i ülkemizde vergi affının belirli aralıklarla tekrarlanması gerektiğini belirtmiş, yüzde 16.75'i kararsız kalmış, yüzde 37.25'i vergi aflarının belirli aralıklarla tekrarlanması gerektiğini ifade etmiştir.

Soru 15: Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır

Tablo 52: 15. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2 sided)
Pearson Chi-Square	9,582	12	,653
Likelihood Ratio	10,884	12	,539
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,653 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir.

Tablo 53: “Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi - Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır					
		Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır					
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Total
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	0	2	1	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,0	,7	,3	1,0
	% within Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	1	14	6	21	14	56
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,1	,4	,3	1,0
	% within Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır	,0	,2	,1	,1	,1	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	13	31	21	84	68	217
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,4	,3	1,0
	% within Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır	,5	,4	,5	,6	,6	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,2	,2	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	10	25	14	41	34	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,3	,3	1,0
	% within Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır	,4	,4	,3	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,0	,1	,1	,3
Toplam	Count	24	70	41	148	117	400
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,1	,4	,3	1,0

BB’ların yüzde 1.7’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 25’i “Katılmıyorum”, yüzde 10.8’i “Kararsızım”, yüzde 37.5’i “Katılıyorum” , yüzde 25’i “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağın yüzde 6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 14’ü “Katılmıyorum”, yüzde 9.7’si “Kararsızım”, yüzde 39’u “Katılıyorum” ve yüzde 31.3’ü “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının ise yüzde 8.1’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 20.1’i “Katılmıyorum”, yüzde 11.3’ü “Kararsızım”, yüzde 33.1’i “Katılıyorum”, yüzde 27.4’ü “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 66.2’si vergi aflarının dürüst mükellefleri cezalandırdığını belirtirken, yüzde 10.25’i kararsız kalmış, yüzde 26.5’i gibi daha azınlıkta kalan bir bölüm karşı yönde görüş belirtmiştir.

Soru 16: Vergi afları devlete olan güveni sarsar

Tablo 54: 16. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,620	12	,056
Likelihood Ratio	21,326	12	,046
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,056 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar açısından Türkiye’de vergi aflarının devlete güveni sarsması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 55: “Vergi afları devlete olan güveni sarsar” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi - Vergi afları devlete olan güveni sarsar					
		Vergi afları devlete olan güveni sarsar					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	2	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,7	,0	,0	1,0
	% within Vergi afları devlete olan güveni sarsar	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşakı	Count	4	12	6	19	15	56
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,3	,3	1,0
	% within Vergi afları devlete olan güveni sarsar	,1	,1	,1	,2	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşakı	Count	19	42	39	76	41	217
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,2	,4	,2	1,0
	% within Vergi afları devlete olan güveni sarsar	,6	,5	,5	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşakı	Count	11	35	32	27	19	124
	% within Doğum tarihi	,1	,3	,3	,2	,2	1,0
	% within Vergi afları devlete olan güveni sarsar	,3	,4	,4	,2	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,1	,1	,0	,3
Toplam	Count	34	90	79	122	75	400
	% within Vergi afları devlete olan güveni sarsar	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,2	,3	,2	1,0

BB'ların yüzde 7.1'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 21.4'ü "Katılmıyorum", yüzde 10.7'si "Kararsızım", yüzde 33.9'u "Katılıyorum", yüzde 26.8'i "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağı mensuplarının yüzde 8.8'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 19.4'ü "Katılmıyorum", yüzde 18'i "Kararsızım", yüzde 35'i "Katılıyorum" ve yüzde 18.9'u "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının ise yüzde 8.9'u "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 28.2'i "Katılmıyorum", yüzde 25.8'i "Kararsızım", yüzde 21.8'i "Katılıyorum", yüzde 15.3'ü "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 49.3'ü vergi aflarının devlete güveni sarstığını belirtmiş, yüzde 19.8'i kararsız kalırken ancak yüzde 21'i vergi aflarının devlete güveni sarsmayacağını ifade etmiştir.

Soru 17: Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler

Tablo 56: 17. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,374	12	,222
Likelihood Ratio	15,797	12	,201
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,222 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani farklı yaş gruplarının vergi aflarının vergi adaletlerini olumsuz etkilediği sorumlular arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 57: “Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi - Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler					
		Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler					
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Total
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	0	2	1	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,0	,7	,3	1,0
	% within Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	2	9	7	16	22	56
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,1	,3	,4	1,0
	% within Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler	,1	,1	,1	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,1	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	10	43	22	87	55	217
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler	,5	,5	,4	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	9	28	22	36	29	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,2	,3	,2	1,0
	% within Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler	,4	,4	,4	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count	21	80	51	141	107	400
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,1	,4	,3	1,0

BB’ların yüzde 3.6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 16.1’i “Katılmıyorum”, yüzde 12.5’i “Kararsızım”, yüzde 28.6’sı “Katılıyorum”, yüzde 39.3’ü “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağı mensuplarının yüzde 4.6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 19.8’i “Katılmıyorum”, yüzde 10.1’i “Kararsızım”, yüzde 40.1’i “Katılıyorum” ve yüzde 25.3’ü “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının ise yüzde 7.3’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 22.6’sı “Katılmıyorum”, yüzde 17.7’i “Kararsızım”, yüzde 29’u “Katılıyorum”, yüzde 23.4’ü “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 62’si vergi aflarının vergi adaletini olumsuz etkilediğini belirtirken, yüzde 12.75’i kararsız kalmış, sadece yüzde 25.25 gibi düşük bir oran vergi aflarının vergi adaletini olumsuz yönde etkilemeyeceğine ilişkin görüş belirtmiştir.

Soru 18: Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır

Tablo 58: 18. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,196	12	,288
Likelihood Ratio	15,307	12	,225
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,288 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir.

Tablo 59: “Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi - Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır							
		Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	0	2	1	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,0	,7	,3	1,0
	% within Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	1	10	4	17	24	56
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,1	,3	,4	1,0
	% within Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır	,0	,2	,1	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,1	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	16	32	19	98	52	217
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,5	,2	1,0
	% within Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır	,6	,5	,5	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,0	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	10	23	13	46	32	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır	,4	,4	,4	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,0	,1	,1	,3
Toplam	Count	27	65	36	163	109	400
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,1	,4	,3	1,0

BB'ların yüzde 1.8'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 17.9'u "Katılmıyorum", yüzde 7.1'i "Kararsızım", yüzde 30.3'ü "Katılıyorum", yüzde 42.9'u "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağı mensuplarının yüzde 7.7'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 14.7'si "Katılmıyorum", yüzde 8.8'i "Kararsızım", yüzde 45.1'i "Katılıyorum" ve yüzde 24'ü "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağı X kuşağına daha yakın görüş ifade etmiş ve yüzde 8.1'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 18.5'i "Katılmıyorum", yüzde 10.5'i "Kararsızım", yüzde 37.1'i "Katılıyorum", yüzde 25.8'i "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 68.2 gibi yüksek bir oranı vergi af vergi aflarının vergi ödeme isteğini azalttığını belirtirken yüzde 9'u kararsız kalmış, sadece yüzde 23'ü gibi düşük bir oran vergi aflarının vergi ödeme isteğini azaltmayacağını belirtmiştir.

Soru 19: Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur

Tablo 60: 19. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,304	12	,139
Likelihood Ratio	20,641	12	,056
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan 0,113 >0,05 olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar açısından Türkiye'de vergi yetersiz olup olmadığına bakış açısından anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 61: “Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

			Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur					Total
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count		0	0	0	3	0	3
	% within Doğum tarihi		,0	,0	,0	1,0	,0	1,0
	% within Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur		,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total		,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count		0	6	6	19	25	56
	% within Doğum tarihi		,0	,1	,1	,3	,4	1,0
	% within Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur		,0	,2	,2	,1	,2	,1
	% of Total		,0	,0	,0	,0	,1	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count		12	13	13	114	65	217
	% within Doğum tarihi		,1	,1	,1	,5	,3	1,0
	% within Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur		,7	,4	,4	,6	,5	,5
	% of Total		,0	,0	,0	,3	,2	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count		5	13	10	54	42	124
	% within Doğum tarihi		,0	,1	,1	,4	,3	1,0
	% within Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur		,3	,4	,3	,3	,3	,3
	% of Total		,0	,0	,0	,1	,1	,3
Toplam	Count		17	32	29	190	132	400
	% within Doğum tarihi		,0	,1	,1	,5	,3	1,0
	% within Vergi affı yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur		1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total		,0	,1	,1	,5	,3	1,0

BB’ların yüzde 10.7’si “Katılmıyorum”, yüzde 10.7’si “Kararsızım”, yüzde 33.9’u “Katılıyorum”, yüzde 44.6’sı “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağı mensuplarının yüzde 5.5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 6’sı “Katılmıyorum”, yüzde 6’sı “Kararsızım”, yüzde 52.5’i “Katılıyorum” ve yüzde 30’u “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağı mensuplarının yüzde 4’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 10.5’i “Katılmıyorum”, yüzde 8.1’i “Kararsızım”, yüzde 43.5’i “Katılıyorum”, yüzde 33.9’u “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 80.5 gibi çok yüksek bir oranı vergi aflarının yeni vergi afları beklenmesine sebep olduğunu belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı yüzde 7.25, “Kesinlikle Katılıyorum ve Katılıyorum” diyerek karşı görüş ifade edenlerin oranı ise sadece yüzde 12.25 olarak gerçekleşmiştir.

Soru 20: Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır

Tablo 62: 20. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,849	12	,380
Likelihood Ratio	16,240	12	,180
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,380 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir.

Tablo 63: “Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi -Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır					
		Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	1	0	2	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,3	,0	,7	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	0	9	8	23	16	56
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır	,0	,2	,1	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	12	25	25	105	50	217
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır	,6	,6	,5	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,3	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	7	11	21	57	28	124
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,2	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır	,4	,2	,4	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,0	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count	19	45	55	185	96	400
	% within Doğum tarihi	,0	,1	,1	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,0	,1	,1	,5	,2	1,0

BB'lerin yüzde 16.1'i "Katılmıyorum", yüzde 14.3'ü "Kararsızım", yüzde 41.1'i "Katılıyorum", yüzde 28.6'sı "Tamamen Katılıyorum" demıştır. X kuşağı mensuplarının yüzde 5.5'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 11.5'i "Katılmıyorum", yüzde 11.5'i "Kararsızım", yüzde 48.4'ü "Katılıyorum" ve yüzde 23'ü "Tamamen Katılıyorum" demıştır. Y kuşağı mensuplarının yüzde 5.6'sı "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 8.9'u "Katılmıyorum", yüzde 16.9'u "Kararsızım", yüzde 46'sı "Katılıyorum", yüzde 22.6'sı "Kesinlikle Katılıyorum" demıştır. Katılımcıların yüzde 70.2 gibi yüksek bir oranda mükellef vergi aflarının devlete gelir sağlamak için yapıldığını belirtirken kararsız kalanların oranı yüzde 13.75 olarak gerçekleşmiş, "Kesinlikle Katılıyorum ve Katılıyorum" diyerek karşı görüş ifade edenlerin oranı ise sadece yüzde 16'da kalmıştır.

Soru 21: Türkiye'de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır

Tablo 64: 21. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,925	12	,709
Likelihood Ratio	9,564	12	,654
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,709 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşaklar açısından Türkiye'de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır önermesi ile anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 65: “Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi - Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır					
		Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	1	1	0	3
	% within Doğum tarihi	.0	.3	.3	.3	.0	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır	.0	.0	.0	.0	.0	.0
	% of Total	.0	.0	.0	.0	.0	.0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	11	18	13	11	3	56
	% within Doğum tarihi	.2	.3	.2	.2	.1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır	.2	.2	.1	.1	.1	.1
	% of Total	.0	.0	.0	.0	.0	.1
1965-1979 X Kuşağı	Count	31	54	56	58	18	217
	% within Doğum tarihi	.1	.2	.3	.3	.1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır	.5	.6	.5	.5	.6	.5
	% of Total	.1	.1	.1	.1	.0	.5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	15	24	32	42	11	124
	% within Doğum tarihi	.1	.2	.3	.3	.1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır	.3	.2	.3	.4	.3	.3
	% of Total	.0	.1	.1	.1	.0	.3
Toplam	Count	57	97	102	112	32	400
	% within Doğum tarihi	.1	.2	.3	.3	.1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	.1	.2	.3	.3	.1	1,0

BB’ların yüzde 19.6’sı 7’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 32.1’i “Katılmıyorum” derken, yüzde 23.2’si “Kararsız olduğunu ifade etmiş, yüzde 19.6’sı “Katılıyorum”, yüzde 5.4’ü “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağının yüzde 14.3’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 24.9’u “Katılmıyorum”, yüzde 25.8’i “Kararsızım”, yüzde 26.7’si “Katılıyorum” ve yüzde 8.3’ü “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağı mensuplarının yüzde 13’ü “Kesinlikle Katılmıyorum” yüzde 19.4’ü “Katılmıyorum”, yüzde 25.9’u “Kararsızım”, yüzde 33.9’u “Katılıyorum”, yüzde 8.9’u “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 35.5’i “Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum” derken, yüzde 38.45 “Katılmıyorum ve Kesinlikle Katılmıyorum” “ diyerek birbirine yakın görüş beyan etmişler yüzde 25.5 gibi nispeten yüksek bir oranda da “Kararsız” olduğu ifadesi kullanılmıştır.

Soru 22: Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır

Tablo 66: 22. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,517	12	,744
Likelihood Ratio	9,051	12	,699
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan 0,744 > 0,05 olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Yani kuşakların Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır önermesi ile anlamlı bir ilişkisi yoktur.

Tablo 67: “Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi -Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır							
		Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	1	1	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,3	,3	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	8	18	18	9	3	56
	% within Doğum tarihi	,1	,3	,3	,2	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır	,1	,2	,1	,1	,1	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	34	65	61	47	10	217
	% within Doğum tarihi	,2	,3	,3	,2	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır	,6	,6	,5	,6	,4	,5
	% of Total	,1	,2	,2	,1	,0	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	16	27	45	25	11	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,4	,2	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır	,3	,2	,4	,3	,5	,3
	% of Total	,0	,1	,1	,1	,0	,3
Toplam	Count	58	111	125	82	24	400
	% within Doğum tarihi	,1	,3	,3	,2	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı yeni vergi reformu yapmak için yapılır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,3	,3	,2	,1	1,0

BB'ların yüzde 14.2'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 32.1'i "Katılmıyorum", yüzde 32.1'i "Kararsızım", yüzde.16.1'i "Katılıyorum", yüzde 5.4'ü "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağı mensuplarının yüzde 29.5'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 30'u "Katılmıyorum", yüzde 28.1'i "Kararsızım", yüzde 21.7'si "Katılıyorum" ve yüzde 4.6'sı "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağı mensuplarının yüzde 12.9'u "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 21.8'i "Katılmıyorum", yüzde 36.3'ü "Kararsızım", yüzde 20.2'si "Katılıyorum", yüzde 8.9'u "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 27 gibi nispeten düşük bir oranda mükelleflerin vergi aflarının yeni vergi reformu yapmak için yapıldığını belirtirken yüzde 42.3 ile karşı yönde görüş ifade ettiği görülmektedir. Bu soru da "Kararsızım" diyenlerin oranının yüzde 31.2 gibi nispeten yüksek bir oranda gerçekleştiği görülmektedir.

Soru 23: Türkiye'de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır

Tablo 68: 23. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,512	12	,744
Likelihood Ratio	9,469	12	,662
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,744 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Kuşaklar açısından Türkiye'de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır önermesi ile anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 69: “Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi - Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır			Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır					Total
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count		0	0	1	2	0	3
	% within Doğum tarihi		,0	,0	,3	,7	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır		,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total		,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count		9	15	13	15	4	56
	% within Doğum tarihi		,2	,3	,2	,3	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır		,2	,2	,1	,1	,1	,1
	% of Total		,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count		26	34	52	80	25	217
	% within Doğum tarihi		,1	,2	,2	,4	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır		,5	,5	,6	,6	,6	,5
	% of Total		,1	,1	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count		14	24	27	44	15	124
	% within Doğum tarihi		,1	,2	,2	,4	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır		,3	,3	,3	,3	,3	,3
	% of Total		,0	,1	,1	,1	,0	,3
Toplam	Count		49	73	93	141	44	400
	% within Doğum tarihi		,1	,2	,2	,4	,1	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır		1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total		,1	,2	,2	,4	,1	1,0

BB’ların yüzde 16.1’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 26.7’si “Katılmıyorum”, yüzde 23.2’si “Kararsızım”, yüzde 26.8’i “Katılıyorum”, yüzde 7.1’i “Tamamen Katılıyorum” demıştır. X kuşağının yüzde 12’si “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 15.7’si “Katılmıyorum”, yüzde 24’ü “Kararsızım”, yüzde 36.9’u “Katılıyorum” ve yüzde 11.5’i “Tamamen Katılıyorum” demıştır. Y kuşağı mensuplarının yüzde 11.3’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 19.4’ü “Katılmıyorum”, yüzde 21.8’i “Kararsızım”, yüzde 35.5i “Katılıyorum”, yüzde 12.1’i “Kesinlikle Katılıyorum” demıştır. Katılımcıların yüzde 30.5 gibi nispeten düşük bir oranı Türkiye’de vergi aflarının mükelleflere temiz bir sayfa açmak için yapıldığı görüşüne “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” diyerek olumsuz görüş bildirmiş, yüzde 23,2’si “Kararsız” kalırken, ancak yüzde 46.2’si “Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum” diyerek olumlu görüş bildirmiştir.

Soru 24: Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır

Tablo 70: 24. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,791	12	,384
Likelihood Ratio	12,376	12	,416
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,384 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir.

Tablo 71: “Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi - Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır							
		Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	2	0	0	3
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,7	,0	,0	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	8	15	8	16	9	56
	% within Doğum tarihi	,1	,3	,1	,3	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır	,2	,1	,1	,1	,1	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	13	60	37	70	37	217
	% within Doğum tarihi	,1	,3	,2	,3	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır	,4	,5	,5	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,2	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	13	37	21	30	23	124
	% within Doğum tarihi	,1	,3	,2	,2	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır	,4	,3	,3	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count	34	113	68	116	69	400
	% within Doğum tarihi	,1	,3	,2	,3	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,3	,2	,3	,2	1,0

BB’ların yüzde 14.3’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 26.8’i “Katılmıyorum”, yüzde 14.3’ü “Kararsızım”, yüzde 28.9’u “Katılıyorum”, yüzde 16.1’i “Tamamen

Katılıyorum” demiştir. X kuşağının yüzde 6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 27.6’sı “Katılmıyorum”, yüzde 17.1’i “Kararsızım”, yüzde 32.3’ü “Katılıyorum” ve yüzde 18.5’i “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağında bu oranlar yüzde 10.5 ile “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 30 ile “Katılmıyorum”, yüzde 16.9 ile “Kararsızım”, yüzde 24.1 ile “Katılıyorum” ve yüzde 18.5’i “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde gerçekleşmiştir. Tüm katılımcıların yüzde 36.7 gibi nispeten düşük bir oranda “Türkiye’de vergi aflarının bazı mükellefleri kayırmak için yapılır” önermesine mükelleflerin “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” diyerek olumsuz görüş bildirdikleri, yüzde 17’sinin “Kararsız” kalırken, yüzde 46.25’inin “Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum” diyerek olumlu görüş bildirdiği, ülkemizde vergi aflarının bazı mükellefleri kayırmak için yapıldığı yönünde önemli bir ağırlıkta görüş beyan ettikleri görülmektedir.

Soru 25: Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır

Tablo 72: 25. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,760	12	,804
Likelihood Ratio	8,159	12	,773
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,804 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Kuşaklar açısından Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır önermesi ile anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 73: “Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

		Doğum tarihi - Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır					
		Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır					
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Total
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	0	1	1	3
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,0	,3	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	2	10	10	19	15	56
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,2	,3	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	,1	,2	,2	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	11	30	25	99	52	217
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	,6	,5	,4	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	7	19	23	47	28	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,2	,4	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	,4	,3	,4	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,0	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count	20	60	58	166	96	400
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,1	,4	,2	1,0

BB’ların yüzde 3.5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 17.8’i “Katılmıyorum”, yüzde 17.8’i “Kararsızım”, yüzde 34’ü “Katılıyorum”, yüzde 26.9’u “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağının yüzde 5.1’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 13.8’i “Katılmıyorum”, yüzde 11.5’i “Kararsızım”, yüzde 45.6’sı “Katılıyorum” ve yüzde 24’ü “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının yüzde 5.6’sı “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 15.3’ü “Katılmıyorum”, yüzde 18.5’i “Kararsızım”, yüzde 38’i “Katılıyorum”, yüzde 22.6’sı “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Katılımcıların yüzde 20 gibi nispeten düşük bir oranı Türkiye’de vergi aflarının çok sık tekrarlandığı görüşüne “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” diyerek olumsuz görüş bildirenlerin yüzde 14.5’inin “Kararsız” kaldığı, yüzde 65.5’inin “Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum” diyerek olumlu görüş bildirerek vergi aflarının sık sık yapıldığı düşüncesinde oldukları görülmektedir.

Soru 26: Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür

Tablo 74: 26. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,760	12	,804
Likelihood Ratio	8,159	12	,773
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,804 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Anlamlı fark yoktur.

Tablo 75: “Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi -* Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır							
		Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	1	0	1	1	3
	% within Doğum tarihi	,0	,3	,0	,3	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	2	10	10	19	15	56
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,2	,3	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	,1	,2	,2	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	11	30	25	99	52	217
	% within Doğum tarihi	,1	,1	,1	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	,6	,5	,4	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,1	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	7	19	23	47	28	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,2	,4	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	,4	,3	,4	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,0	,1	,1	,1	,3
Toplam	Count	20	60	58	166	96	400
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi affı çok sık tekrarlanır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,1	,4	,2	1,0

BB'ların yüzde 1.7'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 16.1'i "Katılmıyorum", yüzde 8.9'u "Kararsızım", yüzde 37.5'i "Katılıyorum" , yüzde 35.8'i "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağının yüzde 5.5'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 15.2'si "Katılmıyorum", yüzde 6.9'u "Kararsızım", yüzde 49.8'i "Katılıyorum" ve yüzde 22.6'sı "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının yüzde 7.3'ü "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 20.2'si "Katılmıyorum", yüzde 9.7'si "Kararsızım", yüzde 33'ü "Katılıyorum", yüzde 29.8'i "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Katılımcıların yüzde 20.23 gibi nispeten düşük bir oranı "Türkiye'de vergi aflarının dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür" görüşüne "Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum" diyerek olumsuz görüş bildirenlerin yüzde 8'inin "Kararsız" kaldığı, yüzde 69.7 gibi oldukça yüksek bir oranda "Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum" diyerek olumlu görüş bildirmiş olup vergi aflarının dürüst mükelleflerinin gönüllü uyumu açısından dikkat edilmesi gereken bir görüş ortaya çıkmıştır.

Soru 27 : "Türkiye'de vergi afları dürüst mükellefler açısından vergi bilincini zedeler"

Tablo 76: 27. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,048	12	,699
Likelihood Ratio	9,689	12	,643
N of Valid Cases	400		

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan $0,699 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir.

Tablo 77: “Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından vergi bilincini zedeler” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi- Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür							
		Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	0	1	2	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,0	,3	,7	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	1	9	5	21	20	56
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,1	,4	,4	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür	,0	,1	,2	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,1	,1	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	12	33	15	108	49	217
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,5	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür	,5	,5	,5	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,0	,3	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	9	25	12	41	37	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,3	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür	,4	,4	,4	,2	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,0	,1	,1	,3
Toplam	Count	22	67	32	171	108	400
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,1	,4	,3	1,0

BB’ların yüzde 1.8’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 16.1’i “Katılmıyorum”, yüzde 8.9’u “Kararsızım”, yüzde 37.5’i “Katılıyorum”, yüzde 35.7’si “Tamamen Katılıyorum” demiştir. X kuşağının yüzde 5.5’i “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 15.2’si “Katılmıyorum”, yüzde 6.9’u “Kararsızım”, yüzde 49.8’i “Katılıyorum” ve yüzde 22.6’sı “Tamamen Katılıyorum” demiştir. Y kuşağının yüzde 7.3’ü “Kesinlikle Katılmıyorum”, yüzde 20.1’i “Katılmıyorum”, yüzde 9.7’si “Kararsızım”, yüzde 33.1’i “Katılıyorum”, yüzde 29.8’i “Kesinlikle Katılıyorum” demiştir. Sonuçların bir önceki soruya verilen yanıtlarla uyumlu olduğu görülmektedir. Katılımcıların yüzde 20.25 gibi nispeten düşük bir oranı “Türkiye’de vergi aflarının dürüst mükellefler açısından vergi bilincini zedelediği” görüşüne “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” diyerek olumsuz görüş bildirmiş, yüzde 8’inin “Kararsız” kalmış, yüzde 69.75 gibi oldukça yüksek bir oranda “Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum” diyerek olumlu görüş bildirmiştir.

Soru 28: Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır

Tablo 78: 28. Soru ki-kare istatistiği

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,825	12	,460
Likelihood Ratio	12,510	12	,406

Sonuçlar incelendiğinde Ki-kare değerimiz olan 0,460 > 0,05 olduğundan hipotezimiz kabul edilir.

Tablo 79: “Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır” sorusuna verilen yanıtlar dağılımı

Doğum tarihi - Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır							
		Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır					Total
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1925-1945 Sessiz Kuşak	Count	0	0	0	2	1	3
	% within Doğum tarihi	,0	,0	,0	,7	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır	,0	,0	,0	,0	,0	,0
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,0
1946-1964 BB Kuşağı	Count	2	13	5	17	19	56
	% within Doğum tarihi	,0	,2	,1	,3	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır	,1	,2	,1	,1	,2	,1
	% of Total	,0	,0	,0	,0	,0	,1
1965-1979 X Kuşağı	Count	12	38	18	90	59	217
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır	,4	,5	,5	,6	,5	,5
	% of Total	,0	,1	,0	,2	,1	,5
1980-1999 Y Kuşağı	Count	13	26	15	40	30	124
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,3	,2	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır	,5	,3	,4	,3	,3	,3
	% of Total	,0	,1	,0	,1	,1	,3
Toplam	Count	27	77	38	149	109	400
	% within Doğum tarihi	,1	,2	,1	,4	,3	1,0
	% within Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
	% of Total	,1	,2	,1	,4	,3	1,0

BB'lerin yüzde 3.5'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 23.2'si "Katılmıyorum", yüzde 8.9'u "Kararsızım", yüzde 30.3'ü "Katılıyorum", yüzde 33.9'si "Tamamen Katılıyorum" demiştir. X kuşağının yüzde 5.5'i "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 17.5'u "Katılmıyorum", yüzde 8.3'ü "Kararsızım", yüzde 41.4'ü "Katılıyorum" ve yüzde 27.2'si "Tamamen Katılıyorum" demiştir. Y kuşağının yüzde 10.2'si "Kesinlikle Katılmıyorum", yüzde 21'i "Katılmıyorum", yüzde 13.3'ü "Kararsızım", yüzde 33.9'u "Katılıyorum", yüzde 24.2'si "Kesinlikle Katılıyorum" demiştir. Sonuçların son iki soruya verilen yanıtlarla uyumlu olduğu görülmektedir. Katılımcıların yüzde 26 gibi nispeten düşük bir oranı "Türkiye'de vergi aflarının dürüst mükellefleri cezalandırdığı" görüşüne "Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum" diyerek olumsuz görüş bildirdiği, yüzde 9.5'inin "Kararsız" kaldığı, yüzde 64.4'ünün "Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum" dediği görülmektedir.

Soru 29: Türkiye'de vergi aflarına ile kuşakların bakışı açısından fark var mıdır

Katılımcıların mensup olduğu kuşaklar itibari ile vergi affına bakışlarını yansıtması hedeflenen anketimizde hipotezlerimiz şu şekilde idi:

H₀ : Farklı yaş grupları (kuşaklar) itibari ile "vergi affına bakış açısı" arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁ : Farklı yaş grupları (kuşaklar) itibari ile "vergi affına bakış açısı" arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Anket sırasında kullanılan sorular:

Tamamen Katılıyorum (5 puan); Katılıyorum (4 puan); Kararsızım (3 puan); atılmıyorum (2 puan); Kesinlikle Katılmıyorum (1 puan) olarak değerlendirilmiştir.

Yukarıda her biri detaylı olarak açıklanan soruların ki-kare testlerinde görüldüğü üzere hipotezlerimizin kabul edildiği, yani "farklı yaş grupları (kuşaklar) itibari ile "vergi affına bakış açısı" arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilen" anket sorularımız aşağıdadır:

- “7.Soru: Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır”,
- “9.Soru: Türkiye’de vergi kaçırın mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır”,
- “12.Soru: Vergi afları yararlıdır”,
- “18.Soru: Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır”,
- “20.Soru: Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır”,
- “24.Soru: Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır”,
- “27.Soru: Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından vergi bilincini zedeler”,
- “28.Soru: Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır”.

Bu ilişkinin ne yönde olduğuna ilişkin belirtilen sorulara verilen yanıtları incelediğimizde aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere verilen yanıtların genel dağılımı ve ağırlığı açısından önemli farklar bulunmamaktadır. Bununla birlikte her soruda en yüksek puanlama yapılan alanlar “Kırmızı” ile renklendirilerek gösterilen aşağıdaki tabloda BB ile Y kuşağı yanıtlarının birbirine daha yakın olduğu görülmektedir. İlgili bölümde detaylı olarak açıkladığımız gibi Y’lerin ebeveynleri ağırlıklı olarak BB’lardı ve bu durum Y’lerin dünya görüşlerinde, iş yapış tarzları, performans ve beklentileri hususunda belirleyici olmuştur.

Tablo 80: Kuşakların Vergi Affına Bakış Açısı Yaklaşımı

				7. Soru	9. Soru	12. Soru	18. Soru	20. Soru	24. Soru	27. Soru	28. Soru
D.Tarihi	Son Vergi Affından Faydalandınız mı? Evet Yüzde (%)	Yeni Af Çıkar mı? Evet Yüzde (%)	Türkiye’de Vergi Kaçırınlar Yakalanır mı? Evet Yüzde (%)	Türkiye’de Vergi Kaçakçılığı Yaygındır	Türkiye’de Vergi Kaçırın Mükellefin Ödeyeceği Ceza Caydırıcıdır	Vergi Affı Yararlıdır	Vergi Affı Vergi Ödeme İsteğini Azaltır	Vergi Affı Gelir Sağlamak İçin Yapılır	Vergi Affı Bazı Mükellefleri Kayırmak İçin Yapılır	Vergi Affı Dürüst Mükellefler Açısından Ödeme Vergi Bilincini Zedeler	Vergi Affı Dürüst Mükellefleri Cezalandırır
BB Ortalama	43%	98%	36%	4,1	2,9	3,5	3,9	3,8	3,0	3,8	3,5
X Ortalama	36%	93%	28%	3,9	2,5	3,2	3,7	3,8	3,3	3,8	3,8
Y Ortalama	30%	92%	39%	3,8	3,0	3,4	3,5	3,7	3,2	3,5	3,3

SONUÇ

Toplum olarak yaşamının gereklerini yerine getirebilmek amacıyla devletler vatandaşlarından vergi adı altında parasal tutarlar toplarlar. Zamanla bu olağan giderlerin yanında devletin vatandaşlarına yönelik yükümlülüklerinin çeşitlenmesi ile birlikte sosyo-ekonomik amaçlarla da vergiler enstrüman olarak kullanılmaya başlanmıştır. Verginin toplanması ve ödenmesi konusunda devletin de mükellefin de yükümlülükleri yasalarla belirlenmiştir. Bireyden bireye farklılık gösteren vergiyi algılayış biçimi, verginin başarılı şekilde toplanmasını etkilemektedir. Verginin doğal şekilde sona ermesi esas itibari ile ödenmesi ile son bulmasıdır. Bununla birlikte vergi afları, zamanaşımı, terkin, vergi cezalarında indirim ve düzeltme, pişmanlık, ıslah ve uzlaşma, ölüm gibi bazı özel durumlarda da mükellefler vergi borçlarını ödemeseler bile vergi yükümlülükleri sona ermektedir. Bu uygulamalar devletin, mükelleflerin vergilerini zamanında öde(ye)memesi durumunda önemli bir gelir kaybına uğraması nedeniyle ödenmeyen vergi borçlarının en azından bir kısmının tahsil edilmesini sağlamak amacını taşıyan uygulamalardır. Bunlardan vergi afları en tartışmalı uygulama konumundadır. Vergi aflarını savunanlar kayıt dışı ekonomi ile mücadelede edilerek dışarda kalan mükelleflerin kayıt altına alınması, vergi idaresi ve yargısının iş yükünün azaltılması, ödeme güçlüğü çeken mükellefler için temiz bir sayfa açılması suretiyle psikolojik olarak rahatlatılarak gönüllü vergi uyumunun sağlanmasına yardımcı olunması ve her şeyden önemlisi devletin tahsil kabiliyeti hayli zayıflayan vergi alacağının tahsil edilerek gelir ihtiyacının hızla karşılanarak fayda sağlanma fonksiyonlarını öne sürmektedir. Diğer taraftan karşı çıkanlar ise istisnai bir durum olması ve vergi affının sonrasında önemli vergi reformlarının uygulamaya alınarak desteklenmesi gerekirken hiçbir düzenlemeye gidilmeden vergi aflarının neredeyse bir tahsilat şekli haline getirilecek sıklıkta uygulanarak genellikle siyasi amaçlarla kısa süreli etki yaratabilmek için uzun vadede devletin mali yapısına zarar verildiğini, vergilemede vergiye gönüllü uyumu azaltarak mükellefler arasındaki eşitliğin zedelenmesine, dürüst mükelleflerin cezalandırıldığı adaletsiz bir uygulama şeklini aldığını ileri sürmektedirler.

Anayasamızın 73/1. maddesinde “*Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.*” hükmü yer almaktadır. Mali gücüne göre vergilendirmede esas olan, kişilerin ekonomik ve kişisel durumlarının göz önünde bulundurulması mali gücü fazla olandan fazla, az olandan daha az vergi alınmasıdır. Vergi

afları uygulamasında vergilerini zamanında ödemeyen bazı kişiler ödemedikleri vergi ve cezalar için ödüllendirilmekte böylelikle mali güce göre ödeme prensibi ihlal edilmektedir. Bu kişilerin belirli zamanlarda üzerlerine düşen vergi ve cezaları ödemediği vergi affından faydalanarak kısmen ya da tamamen vergi ve cezalarından kurtulmalarıyla, vergisini ödeyenlerle aralarında bir eşitsizlik doğmaktadır. Anayasamızın yukarıdaki maddenin devamındaki 73/2. maddesinde de “*Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.*” hükmü yer almaktadır. Vergi aflarının uygulanmasıyla birlikte vergi yükünün adaletli dağılımı da sekteye uğramaktadır. Görüldüğü gibi vergi aflarının dayanağını oluşturan Anayasamızın 87. ve 104. maddeleri, yukarıdaki Anayasal hükümlere ters düşmektedir.

Ülkemizde yapılan çok sayıdaki vergi aflarına ilişkin ilk düzenleme 1906 yılındaki “*İrade-i Seniye ile Yol Vergisi*” yükümlülüğünden doğan cezaların kaldırılması ile gerçekleştirilmiştir. Bunu henüz Cumhuriyet ilan edilmeden, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışının ertesi günü 24 Nisan 1920’de yapılan, 1 no’lu tek maddelik bir düzenleme izlemiştir. Bu tarihten sonra da Türk Vergi Sisteminde aflar, neredeyse kurumsal bir hal alarak uygulanmaya devam etmiştir. Vergi affı kronikleşen bir sorun haline gelmesine rağmen, afların genel ilkelerine dönük ciddi bir çalışma yapılmamış, hükümetler günün gerekleri ve acil ihtiyaçları çerçevesinde af çıkarmaya devam etmiş, muhalefet partileri de siyasi beklentileri nedeni ile ciddi direnç gösteren tepkiler ortaya koymamıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan çalışmamız itibari ile Mayıs 2017 tarihi arasında uygulanan 35 vergi affının kapsamı, mükellef türü, sebep ve uygulama süreleri, sadece vergi aslına veya vergi cezası ile zam ve faizlere uygulanması bakımından farklılık gösterdiği söylenebilir. Cumhuriyetin ilanından başlayarak uygulanan vergi afları bu kriterler ve karakteristik özellikleri çerçevesinde 1960 öncesi, 1960-1980, 1980-2000 ve 2000 sonrası olarak ayrılarak incelenmiştir.

Ülkemizde Cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan vergi aflarında yoktan var edilen, yeni bir ülke ve mali sistem kurma çabası içindeki yönetimin gayreti görülebilir. 1960’a kadar olan bu ilk yıllarda teknik amaçlar yanında dünyada olduğu gibi ülkemizde de etkilerini gösteren 1929 ekonomik buhranının etkisiyle sarsılan mükellefleri rahatlatarak, hem eskiden kalan ağır ve adaletsiz uygulamaların hem de yeni düzenlemelerin etkisiyle ağır bir yükümlülük altında ezilmelerini önlemek gibi sosyal

amaçlarla ve devletçilik ilkesi ile başlatılan sanayi hamlesi uygulanmasıyla artan kamu ihtiyaçlarının kısa dönemde karşılanmasını sağlamak gibi mali amaçlarla, çıkarıldıkları görülmektedir. 1947 yılına kadar geçen sürede çıkarılan bu dokuz af yasasına bakıldığında bunların doğrudan vergi affi olarak da adlandırılmayan, genellikle yürürlükten kaldırılan vergilerden kalan miktarların tasfiyesine yönelik çıkarılan kanunlar olduğu görülmektedir. Bu dönemde uygulanan vergi aflarından yararlanmak için herhangi bir koşul bulunmamaktadır. Uygulanmış olan vergi aflarının gerek amacına ve kapsamına gerekse çıkarılma sıklıklarına baktığımızda vergi uyumu üzerinde olumsuz etkiler yarattığından bahsetmek zordur. Çünkü vergi uyumu üzerindeki etkiler mükellefler üzerinde belli bir düşünce uyandıracak yoğunlukta yapılan uygulamalar sonucu doğmakta ve doğal olarak süreç içerisinde oluşmaktadır. Ülkemizde 1960'lı yıllara kadar 37 yılda 9 af uygulaması ile ortalama olarak 4.1 yıla tekabül eden vergi afları mükelleflerde “yeni bir af beklentisi” yaratacak sıklıkta değildir. Öte yandan mükellefler de henüz bu vergi uygulamaları ile ilgili beklentilere girerek, bu beklentilere göre hareket edebilecek tecrübe ve bilgi birikime henüz sahip değildiler.

1960 ihtilali ile 1980 askeri darbesi arasında geçen sürede özel mali af yasaları çıkartılmadığı, genel olarak siyasi ve hukuki açıdan yaşanan çalkantılı dönemlerin akabinde çıkarılan genel af kanunları içinde vergi aflarına da yer verildiği görülmektedir. 1960 -1980 arası ülkemizde af uygulamalarının yoğunlaşarak ortalama 2 yılda bir af müessesesine başvurulmaya başlandığı söylenebilir. Bu da mükelleflerin sürekli af beklentisi içine girmeye başlamalarına ve vergiye ilişkin yükümlülüklerini yerine getirirken bu doğrultuda hareket etmelerine zemin oluşturulmasına sebep olmaya başlamıştır. Esasen vergi aflarının vergi uyumu üzerindeki olumsuz etkileri de bu dönem sonrası çok daha yoğun olarak görülmeye başlanmıştır.

1980'den itibaren, ülkemizde kısmen de olsa siyasi istikrar tesis edilmiş, devletin ekonomideki rolünün azaltılması amacıyla uygulanan liberal temelli politikalarla serbest piyasa ekonomisine geçişe yönelik düzenlemeler, vergi affi uygulamalarında da kendini hissettirmeye ve ekonomik nedenleri daha çok ön plana çıkarmaya başlamıştır. Bu dönemde vergi yapısı ve uygulamalarında yapılan kökten değişiklikler (KDV yasası gibi) yapılmıştır. Gene aynı dönemde toplumda yaratacağı tepkiler nedeni ile uygulanmaya başlanan ve sonraki dönemlerde de sıkça başvurulacak olan “af” sözcüğünün ya hiç kullanılmaması veya da kısıtlı şekilde kullanılmaya başlandığı, vergi aflarının sadece

vergi borç ve cezalarının affedilmesinden oluşmayan geniş bir çeşitlilik gösterdiği de görülebilir. Belirtilen dönemde uygulanan vergi affi sürelerinin kısa tutulduğu bunun da vergi aflarının tanıtımının iyi yapılması, mükelleflere iyi anlatılması koşuluna uymadığı gibi vergi idaresine de bu nedenle hazırlık için yeterince süre kalmaması vergi aflarının başarısını etkilemiştir. Bu dönemde 11 af çıkarılmış olup 20 yıllık süre içinde çıkarılan afların ortalama süresi 1 yıl 8 aya kadar inmiş, vergi uyumu etkilenmiştir. Vergi gelirlerinde kısa süreli bir artış olsa da, enflasyondan arındırıldığında çok önemli bir katkıları olmadığı, sürekliliğin sağlanamadığı ve beyana dayalı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının her af uygulaması ile birlikte daha da azaldığı söylenebilir.

Ülkemizde 2000 yılından sonra uygulanan vergi afları gerek amaç gerekse içerik bakımından 2000 yılı öncesi vergi aflarına göre farklılıklar göstermektedir. Dünyada 2000’li yıllardan sonra küreselleşmenin giderek artan etkileri sonucu sıcak para olarak adlandırılan sermaye hareketliliğinin artması ile özellikle gelişmekte olan ülke ekonomileri krizlere daha açık ve kırılgan hale gelmiştir. Vergi afları ağırlıklı olarak bu kriz dönemlerinin etkisini bertaraf etmek amacı ile düzenlenen ve kapsam olarak oldukça genişletilerek çok detaylandırılmıştır. Hatta bu dönemde çıkarılan vergi aflarına bakıldığında madde sayısının çok fazla (Örneğin 6111 sayılı kanun 216 ana madde, 18 geçici maddeden oluşmaktadır.) olduğu, Maliye Bakanlığı başta olmak üzere çeşitli bakanlıklar ve Hazine Müsteşarlığı, SGK, kamu kurumları yanında belediyeler ve su ve kanalizasyon gibi idareleri ile çok sayıda meslek örgütü vb. pek çok farklı kurumun dâhil edilerek öğrenciden esnafa, çiftçiden iş insanına, çok geniş bir yelpazede fazla sayıda mükellefe ulaşılmaya çalışıldığı görülmektedir. İçerik bakımından en çok eleştirilen konulardan biri ise artık vergi suçlarının da af uygulamaları kapsamına alınmaya başlanması, hatta ileriye dönük pozisyon almalarını sağlayacak şekilde uygulamalara yer verilmesidir. 27 Mayıs 2017 tarihinde torba yasa ile çıkarılan 7020 sayılı yasa ise geçmiş borçlara uygulanan affın gelecekteki kamu alacakları için teamüle dönüşeceği, bir bakıma mükellefe “*vergi borcunuzu ödemeyin düşük maliyetle taksitlendiririz*” mesajı verildiği yönünde eleştiriler getirilmiştir. Keza bu yasanın Bakanlar Kurulu’na otomatik af imtiyazı tanıdığı yönünde eleştiriler yapılarak bu durumun vergilerin kanuniliği ilkesine aykırılık taşıdığı ifade edilmiştir. Özellikle son üç yılda süreleri uzatılan ve arka arkaya çıkarılan vergi aflarının vergiye gönüllü uyumu düşürdüğü, vergi ahlakını aşındırdığı, vergide adalet ve eşitlik ilkelerini zedelediği yönünde pek çok eleştiri yapılmıştır.

Vergi affi uygulamaları kısa dönemde vergi gelirlerinde yükseliş sağlayarak yönetim maliyetleri ve yargı yükünde azalma sağlasa da zararları uzun dönemde ortaya çıkmakta olup, vergi gelirlerinde azalma ve vergi sonrası gönüllü uyumun azalması en başta gelen olumsuz etkiler olmaktadır. Çünkü her af yeni af beklentisi oluşturmakta, dürüst mükelleflerde adaletsizlik duygusu yaratmakta, af, mükelleflerce idari bir zafiyetin tescili olarak görülerek vergi suçlarından kaçınma olgusunu azaltabilmektedir. Sık uygulanan ve mükellefler tarafından tahmin edilebilir nitelikteki vergi afları, vergi suçu işlemeyi ekonomik açıdan teşvik ederken, dürüst mükelleflerin davranışlarını da olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.

Son dönemde toplumsal düzeyde yaşanan hızlı değişime bağlı olarak pek çok sektörde, kuşak olarak tanımlanan farklı yaş gruplarının dikkate alınarak hedef kitleleri ve stratejilerine uygun olacak çözümler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmada değişik yaş gruplarında ticari olarak üretim yapan vergi mükelleflerinden 400 KOBİ'ye 42 sorudan oluşan anket çalışmamızdaki sorular sorularak vergi aflarına bakış açılarında kuşaksal yaklaşımın etkisi olup olmadığı araştırılmıştır.

Anketimiz güvenilirlik analizinde iç tutarlılığı yüksek çıkararak kabul edilebilir olarak değerlendirilmiştir. Anketimize katılan 400 katılımcının ağırlığını 217 katılımcı ile yüzde 54,2 oranında X kuşağı oluşturmaktadır. Onu 124 katılımcı ve yüzde 31 ile Y kuşağı izlemekte, ardından 56 katılımcı ve yüzde 14'lük oranla BB gelmektedir. Artık çalışma hayatında pek karşımıza çıkmayan Sessiz Kuşak katılımı anketimizde de 3 adet ve yüzde 0,8 oranı ile sembolik düzeyde kalmıştır. Anketimizde yüzde 83 ile erkekler ve yüzde 85,7 ile evli KOBİ'ler ağırlıklıdır. Eğitim düzeyinde ise üniversitelilerin oranı 35,3 ve lisansüstü yüzde 3,4 ile düşük düzeyde kalmıştır. Özellikle Y kuşağında orta öğrenimi dahi bitirmeyenlerin azımsanmayacak oranda olması dikkat çekicidir.

Katılımcıların yüzde 56,5'inin hiç vergi incelemesi geçirmemiş olması, yüzde 19,3'ünün de sadece 1 kez inceleme geçirmesi ülkemizdeki vergi incelemesinin düşük olduğu eleştirileri ile örtüşmektedir. Katılımcıların yüzde 33,5'i en son çıkarılan vergi affından faydalandığını belirtirken esasen bir kısmının vergi uyumu yüksek, vergi borcu ve cezası bulunmayan mükellefler olmalarına rağmen ileride yapılacak inceleme ve denetlemede "sorun yaşamamak" için matrah artırımını, stok affı gibi uygulamalar vesilesi ile affa katıldıklarını beyan etmeleri dikkat çekicidir. Dikkat çekici diğer bir husus da ankete katılanların yüzde 92 gibi çok yüksek bir bölümünün yeni bir af çıkacağı

beklentisinde olması, yüzde 68'inin Türkiye'de vergi kaçırıcıların yakalanmayacağını düşündüklerini belirtmeleridir.

Katılımcıların mensup olduğu kuşaklar itibari ile vergi affına bakışlarını yansıtması hedeflenen anketimizde hipotezlerimiz daha önce de belirttiğimiz gibi:

H₀ : Farklı yaş grupları (kuşaklar) itibari ile “vergi affına bakış açısı” arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁ : Farklı yaş grupları (kuşaklar) itibari ile “vergi affına bakış açısı” arasında anlamlı bir ilişki vardır, şeklindedir.

Hipotezlerimizin kabul edildiği yani “farklı yaş grupları (kuşaklar) itibari ile “vergi affına bakış açısı” arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilen” anket sorularımız aşağıda belirtilmiş olup Tablo 80’de de bir sorudaki puanlamalar açısından kuşakların yaklaşımı gösterilmiştir. Buna göre

“7.Soru: Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır”; (4.1) ile BB kuşağı en yüksek puanlamayı yapmıştır.

“9.Soru: Türkiye’de vergi kaçırıcı mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır”; (3.0) ile Y kuşağı en yüksek puanlamayı yapmış, onu (2.9) ile BB’lar izlemiş, X kuşağı ise (2.5) ile bu iki gruptan ayrı düşmüştür.

“12.Soru: Vergi afları yararlıdır”; (3.5) ile BB kuşağı en yüksek puanlamayı yapmıştır. (3.4) ile Y kuşağı gene BB’a yakın bir seviyede kalmış X kuşağı ise (3.2) ile bu iki gruptan gene bir miktar ayrı düşmüştür.

“18.Soru: Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır”; (3.9) ile BB kuşağı en yüksek puanlamayı yapmıştır. Bu defa (3.7) ile onları X kuşağı izlemiş Y kuşağı ise (3.5) ile Kararsızlarla Katılıyorum diyenler arasında kalmıştır. Yaş arttıkça vergi aflarının ödeme isteğini azalttığı şeklinde bir çıkarsamada bulunulabilir.

“20.Soru: Türkiye’de vergi affı devlete gelir sağlamak için yapılır”; (3.8) ile BB ve X kuşağı aynı noktada kalmış (3.7) ile Y kuşağı da onlara çok yakın yanıt vermiştir. Vergi afları konusunda çalışmamız itibari ile genel mükellef üzerindeki kanısının devlete gelir sağlamak olduğu söylenebilir.

“24.Soru: Türkiye’de vergi affı bazı mükellefleri kayırmak için yapılır”; (3.3) ile X kuşağı en yüksek puanlamayı yapmış, ou (3.2) ile Y kuşağı izlemiş, BB’lar (3.0) ile biraz daha fikrin karşısında kararsız kalarak nötr görüntü sergilemiştir.

“27.Soru: Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından vergi bilincini zedeler”; (3.8) ile BB ve X kuşağı aynı noktada kalmış (3.7) ile Y kuşağı da onlara çok yakın yanıt vermiştir. Vergi afları konusunda çalışmamız itibari ile genel mükellef üzerindeki kanısının devlete gelir sağlamak olduğu söylenebilir.

“28.Soru: Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır”; (3.8) ile X kuşağı en yüksek puanlamayı yapmış, onu (3.5) ile BB kuşağı izlemiş, Y kuşağı (3.3) ile biraz daha düşük, kararsızlara yakın puanlama yapmıştır.

Gerek yukarıdaki yanıtlar gerekse çalışmamız içinde likert 28 anket sorusuna verilen yanıtlar ışığında üst üste uygulanan vergi aflarının yenilerinin beklenmeye başlaması, vergi idaresine duyulan güveni azaltması ve gönüllü uyumu yüksek mükelleflerin vergi uyumunu zedeleyici yönde etkilerinin olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Esasen Maliye Bakanlığı misyonunu *“Mükellef haklarını gözeterek vergide gönüllü uyumu artırmak ve kaliteli hizmet sunarak vergi ve diğer gelirleri toplamaktır.”*, vizyonunu *“Ekonomik aktiviteleri kavrayarak kayıtlı ekonomiyi teşvik eden; mükellef haklarını gözeterek gönüllü uyumu sağlayan ve kaliteli hizmet sunarak vergi ve diğer gelirleri toplayan örnek bir idare olmaktır.”* şeklinde ilan etmiştir. Bu misyon ve vizyon ile çalışırken temel değerler olarak da *“Adalet, Çözüm Odaklılık, Esneklik, Etkinlik,*

Güvenilirlik, Katılımcılık, Saydamlık, Sorumluluk Bilinci, Sürekli Gelişim, Tarafsızlık, Verimlilik, Yetkinlik” belirtilmiştir. Gelir İdaresi Başkanı’nın mesajında da *“Başkanlığımız, mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunu, kayıtlı ekonomiyi teşvik etmeyi, toplumun vergi konusundaki farkındalığını artırmayı ve verginin tahsiline yönelik mükellefe sunduğu hizmetlerin kalitesini yükseltmeyi kendisine amaç edinmiştir”* denmektedir. Buradan yola çıkarak affın bir kereye mahsus olduğu ve tekrar vergi affı yapılmayacağı bilincinin mükelleflere yerleştirilmesi hatta bunun belki de Anayasa’da yer alacak özel bir hükümle düzenlenmesi vergi affı uygulamalarının başarısını artırabilir. Çıkarılan af yasalarının kapsamına, borcu bulunmayan, vergi suçu işlememiş, vergi cezalarına muhatap olmadığından aftan faydalanmayacak olan mükelleflere yönelik, sonraki yıllarda ödeyecekleri vergilerden sembolik de olsa indirim yapılması gibi, ödül niteliğinde hükümler konulabilir. Vergi affı uygulamaları ile hedeflenen başarıların elde edilebilmesi için vergi idaresinin bütçe olanaklarını arttıracak, teknolojik gelişmelere uyumu sağlanarak vergi denetiminin ve vergileme sisteminin güçlendirileceği reform niteliği taşıyan bir takım uygulamalarla desteklenmesi önemlidir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

AKDOĞAN Abdurrahman, “*Kamu Maliyesi*”, Gazi, Ankara 2005.

AKSOY Aybala Demirci, (2014), “*Tüketimin Digitalleşmesi*”, Tüketici Yazıları (IV), Hacettepe Üniversitesi Tüketici Pazar Araştırma Danışma Test ve Eğitim Merkezi (TÜPADEM), Tüketici ve Çevre Eğitim Vakfı Yönetimi (TÜRÇEV), Ed. Müberre Babaoğul, Arzu Şener ve Esna Betül Buğday, Ankara , Hacettepe Üniversitesi Tüketici-Pazar-Araştırma-Danışma Test ve Eğitim Merkezi, 2014.

ATAÖV Türkkaya, “*Bilimsel Araştırma El Kitabı*”, Savaş, 2.B, 1989 Ankara.

DİNLER Zeynel, “*Bilimsel Araştırma ve e-kaynaklar*”, Ekin, 8. B., 2014, Bursa.

DÖNMEZ Recai, “*Teoride ve Uygulamada Vergi Afları*”, Anadolu Üniversitesi Yayınları NO:557, Eskişehir 1992.

ERDEM Metin, Doğan ŞENYÜZ ve İsmail TATLIOĞLU, “*Kamu Maliyesi*”, Ekin, 12.B., 2015, Bursa.

EROL Ahmet, “*Vergi Felsefesi (Devlet ve Vergi)*”, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları NO:140, 2011.

GERAY Haluk, “*Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*”, Siyasal, Eylül 2004, Ankara.

GÖKÇE Birsen, “*Toplumsal Bilimlerde Araştırma*”, Savaş, 6.B., 2012 Ankara.

GROSS T. Scott, “*Milenyum Kuşağının Kuralları*”, 1. B., İngilizce’den çeviri: Menekşe TOKYAY, İstanbul Kültür Üniversitesi , İstanbul, 2016.

KARAHASAN Fatoş, “*Taşlar Yerinden Oynarken*”, Doğan, 1.B., İstanbul, 2012.

KURAN Evrim, “*Telgraftan Tablete Türkiye’nin 5 Kuşağına Bakış*”, Destek, 1.B., İstanbul.

ÖNCEL Mualla, Ahmet KUMRULU, Nami ÇAĞAN, “*Vergi Hukuku*”, Turhan, Ankara 2014.

ÖNER Erdoğan, “*Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*”, Seçkin, Şubat 2014, Ankara.

PÜSKÜLLÜOĞLU Ali, “*Türkçe Sözlük*”, Yapı Kredi Yayınları, 1. B., İstanbul, Ekim 1995.

STİLLMAN David, “İşte Z Kuşağı”, 1. B., İngilizce’den çeviri: Ferhat ERDURAN ve Duygu Pınar KAYIHAN, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, 2018.

UYANIK Atilla, “Vergi Bilinci ve Vergi Etiği”, Derin Yayınları, İstanbul 2011

TÜRK Aycan, “Y Kuşağı”, Kafekültür, 2013.

YOLAÇ Emrah, “Sakın Vazgeçme”, Sola Unitas, 2. B., İstanbul 2017.

Makaleler

ADIGÜZEL Orhan, H.Zeynep BATUR ve Nisa EKŞİLİ, “ Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2014/1, Sayı:19, s.169 , <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/215113> (01.05.2018)

AKSÜMER Ertunç, MÜHAK-Vergi Mükelleflerinin Haklarını Koruma Derneği, 1 Aralık 2014, <http://www.vmhk.org.tr/gecmisten-gunumuze-vergi-aflari-ve-sonuclarinin-degerlendirilmesi/>, (27.11.2017)

ALM James, Jorge Martinez-VAZQUEZ, Sally WALLACE; “Do Tax Amnesties Work?

The Revenue Effects of Tax Amnesties During the Transition in the Russian Federation”, Economic Analysis & Policy, Volume: 39 NO: 2, September 2009,

https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=econ_f_aclub; (13.05.2018).

ALM James, Michael McKEE and William BECK; “Amazing Grace: Tax Amnesties and Compliance”, National Tax Journal, Volume:43, NO:1, March, 1990, pp. 23-37; <https://ntanet.org/NTJ/43/1/ntj-v43n01p23-37-amazing-grace-tax-amnesties.pdf?v=%CE%B1&r=19426893815398216>, (13.05.2018).

ALM James and William Beck; “Tax Amnesties and Compliance in the Long Run: A Time Series Analysis”, National Tax Journal, Volume: 46, NO: 1, March, 1993, pp.53-60; <http://ntanet.org/NTJ/46/1/ntj-v46n01p53-60-tax-amnesties-compliance-long.pdf?v=%CE%B1>; (13.05.2018).

ALTUNTUĞ Nevriye, “Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketim Profili”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Yıl: 2012, Cilt:4, Sayı:1, s.205, ISSN: 1309 -8039 (Online); <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/oybd/article/view/5000145376/5000132718>, (05.05.2018).

ATÇEKEN Fikret Deniz, Mehmet Emin ALTUNDEMİR ve Aykut Hamit TURAN, “Vergi Aflarının Vergi Uyumuna Etkisi: Kocaeli Örneği”, Maliye Araştırmaları Dergisi, Mart 2018, Cilt 4, Sayı 1.

AYRANGÖL Zülküf ve Mustafa TEKDERE, “Potansiyel Etkileri ve Uyum Açısından Vergi Afları: 6111 Sayılı Kanunun İrdelenmesi”, EÜSBED 2013 (VI) 2, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/erzisosbil/article/viewFile/5000079463/5000073893>; (14.05.2017).

BAYER Ralph-C., Harald OBERHOFER and Hannes WINNER; “The occurrence of tax amnesties: Theory and evidence”, Journal of Public Economics Volume:125, May 2015, Pages 70-82; <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpubeco.2015.02.006>; <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0047272715000286>; (13.05.2018)

BOSE Pinaki and Michael JETTER; “Liberalization and Tax Amnesty in a Developing Economy”, Economic Modelling, 22 January 2012; https://www.researchgate.net/publication/228280588_Liberalization_and_Tax_Amnesty_in_a_Developing_Economy; (13.05.2018).

BÜLBÜL Duran, “Vergi Aflarının Ekonomik Ve Sosyal Etkileri-I”, Yaklaşım Dergisi, Kasım 2003, Sayı: 131

ÇAĞAN Nami, “Türk Hukukunda Vergi Cezalarının Affı”, A.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XXIX, Sayı 1, 2, 1973.

ÇAĞAN, “Türk Hukukunda Vergi Cezalarının Affı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 29, Sayı 1-2, Ankara, 1972.

ÇETİN Güneş, “Vergi Aflarının Vergi Mükelleflerinin Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkisi”, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 14, Sayı:2, 2007.

ÇETİN GERGER Güneş, “Mükellef Hakları ve Vergiye Gönüllü Uyum”, Legal, İstanbul, Şubat 2011.

DÖNMEZ Recai, “Teori ve Uygulamada Vergi Afları”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir 1990.

EDİZDOĞAN Nihat ve Erhan GÜMÜŞ, “Vergi Afları ve Türkiye’de Vergi Aflarının Değerlendirilmesi”, Maliye Dergisi, Sayı 164, Ocak-Haziran 2013.

GÖKBUNAR Ali Rıza, “Türk Vergi Sisteminin Yapısal Sorunları ve Önerileri”, Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi, 1996, Sayı:2, s. 110.

GÜÇLÜ Muhammet, “Varlık Vergisi ve İzmir Uygulaması”, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi, Sayı:8, İzmir, 1993, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/58309>, (17.03.2018)

- İLHAN Gökalp, “*Vergi Ödemeyi Etkileyen Ekonomik Faktörler*”, Akademik Bakış, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 12, Mayıs 2007.
<http://www.akademikbakis.org/eskisite/12/makale/VOEF.pdf>; (16.04.2018).
- KARADAĞ Neslihan COŞKUN ve Volkan YURDADOĞ, “*Türkiye’de Yapılan Ampirik Çalışmalar Işığında Vergi Aflarının Değerlendirilmesi*”, Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal, 2017, Volume:8; <http://dx.doi.org/10.17740/eas.econ.2017.V8-08>; Published Online January 2017 (<http://busecon.eurasianacademy.org>) (...)
- KARGI Veli, *Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi*”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, 2011.
- KARGI Veli ve Cihan YÜKSEL, “*Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Adaleti ve Mükellefler Üzerine Etkileri*”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 54. Seri/Yıl 2010.
<http://dergipark.gov.tr/iumamk/issue/793/8659>; (17.04.2018)
- KELEŞ Hatice Necla, “*Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*”, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 2011 ISSN: 1309 -8039 (Online);
http://www.sobiad.org/ejournals/dergi_ybd/arsiv/2011_2/hatice_necla_keles1.pdf,(12.08.2018)
- KILDİŞ Yusuf, “*Vergilemede Adalet İlkesi Açısından Türk Gelir Vergisine Bakış*”, Vergi Dünyası, sayı 321, Mayıs 2008.
- KOÇAK Bülent, “*Yeniden Vergi Barışı*”, Vergi Sorunları Dergisi, Yıl 32, Sayı 251, Ağustos 2009.
- KORLU Rükân Kutlu, Özhan ÇETİNKAYA ve Adnan GERÇEK, “*Yerel Vergi Bilincinin Faktör Analizi ile Değerlendirilmesi: Bursa Örneği*”, Yönetim Bilimleri Dergisi / Journal of Administrative Sciences, Cilt / Volume: 14, Sayı / N: 28, 2016.
<http://ybd.dergi.comu.edu.tr/makaleler/yil-2016-cilt-14-sayi-2> (16.04.2016)
- LEONARD Herman B. and Richard J. ZECKHAUSER, “*Amnesty, Enforcement and Tax Policy*”, The National Bureau of Economic Research”, December 1986, Working Paper No:2096, (DOI): 10.3386/w2096; <http://www.nber.org/papers/w2096.pdf>; (14.05.2018).
- LUITEL Hari Sharan and Russell S. SOBEL, “*The Revenue Impact of Repeated Tax Amnesties*”, Public Budgeting & Finance, 27(3), 2007, pp. 19-38.
<http://faculty.citadel.edu/sobel/All%20Pubs%20PDF/Revenue%20Impact%20of%20Tax%20Amnesties.pdf>; (14.05.2018).
- McKENZIE Meredyth, “*Tax Payback*”, Smart Business Columbus, Volume:18, Issue: 6, March 2010; <http://www.sbsonline.com/article/tax-payback-how-tax->

- [amnesty-programs-allow-you-the-opportunity-to-pay-forgotten-taxes/2/;](#)
(13.05.2018).
- OKAN Elif YOLBULAN ve Neva YALMAN, “*Türkiye’de Tartışmalı Reklamlar: Kuşaklar Arası Karşılaştırma*”, H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 31, Sayı 2, 2013;
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/huniibf/article/view/5000087773/5000081602>,
(06.05.2018) .
- ÖZ Ersan, Selçuk BUYRUKOĞLU, “*Cumhuriyet Tarihinde Vergi Afları : Maddi ve Manevi Erozyonlar*”, Vergi Sorunları Dergisi, Kurtiş , Sayı 272, Mayıs 2011, İstanbul.
<http://vergisorunlari.com.tr/makale/cumhuriyet-tarihinde-vergi-aflari-maddi-ve-manevi-erozyonlar/4381> (16.04.2018)
- ÖZ Semih ve Dilek ÖZKÖK ÇUBUKÇU, “ *KRONİK: Af ya da Adalet: Yeni Mali Af Yasası*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 66 Sayı:2, 2011.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/viewFile/5000053274/5000050591>
(16.04.2018),
- ÖZTÜRK Hasan, “*Kuşak Çatışması*”, Hava Kuvvetleri Dergisi, Sayı 333, Haziran 1999, Ankara.
- SABAN Nihal , “*Vergi Suçlarında Affı Anayasa ile Sorunsallaştırmak*”, Anayasa Dergisi, C.18, 2001,
http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/SABAN.PDF,
(14.05.2017)
- SAYGIN Özgür, Ulvi SANDALCI ve Faruk SEZER, “*Vergi Ahlakının Belirleyicileri Bağlamında Mükelleflerin Kamu Harcamalarına Bakışı*”, Maliye Araştırmaları Dergisi, 2015, Yıl 1, Cilt 1, Sayı3.
- SARICAOĞLU Ercan, “*Vergi Affından Yararlanan Mükellef İçin Mütalaa Geri Alınabilir mi*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2018 (134), s. 220 ,
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-134-1739>, (17.03.2018).
- SAVAŞAN Fatih, “*Vergi Afları: Teori ve Türkiye Uygulamaları (“Vergi Barışı” Uygulama Sonuçları)*”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt VIII, S.1, 2006.
- SAVAŞAN Fatih, “*Vergi Aflarına Mükellef Tepkisi: Türkiye’de Vergi Aflarından Kimler Faydalaniyor*”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (12) 2006/2.
- SAYGIN Özgür, Ulvi SANDALCI ve Faruk SEZER, “*Vergi Ahlakının Belirleyicileri Bağlamında Mükelleflerin Kamu Harcamalarına Bakışı*”, Maliye Araştırmaları Dergisi,2015, Yıl 1, Cilt 1, Sayı3.

- SÖNMEZ Cahide SINMAZ, “Demokrat Parti İktidarının İlk İcraatlarına Bir Örnek: “Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun””, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 20; <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/46288>, (18.03.2018)
- ŞAHİN Serkan, “Vergi Aflarının Vergi Adaleti ve Mükellefler Üzerindeki Etkileri: Erzincan İli Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2014. <http://denetimakademisi.com/wp-content/uploads/2017/08/VERGİ-AFLARININ-VERGİ-ADALETİ-VE-MÜKELLEFLER-ÜZERİNDEKİ-ETKİLERİ-ERZİNCAN-İLİ-ÖRNEĞİ.pdf>, (17.03.2018);
- ŞEREN Gamze Yıldız, ve Emin DEDEBEK, “Yeni Varlık Barışı (6486 Sayılı, Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun)”, International Anatolia Academic Online Journal/ Social Science Journal / Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1), 2013, <https://slidex.tips/download/yen-varlik-barii-6486-sayl-sosyal-sigortalar-ve-genel-salk-sigortas-kanunu-le-ba->, (11.3.2018).
- TAŞ H.Yunus, Mehmet DEMİRDÖĞMEZ ve Mahmut KÜÇÜKOĞLU, “Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri”, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, Aralık 2017, DOI: 10.26466/opus.370345; <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/394731>, (6.5.2018).
- TAŞKIN Yasemin, “Vergi Aflarının Hukuki Niteliği ve Gereçekleri”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, Cilt 2, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/100733> (17.04.2018)
- TEKİN Ahmet, Güner TUNCER ve Ersin Nail SAĞDIÇ, “Vergi Afları Sonrasında Vergi Uyum Süreci”, Sakarya İktisat Dergisi/ The Sakarya Journal of Economics, Cilt 2, Sayı 2., 2013., s 1-26. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/319562> (17.04.2018)
- TEKİN Ahmet ve Özlem SÖKMEN GÜRÇAM, “Vergi Affı Uygulamalarının Vergiye Gönüllü Uyum İle İlişkisi: Iğdır İli Üzerine Bir Araştırma”, İnsan ve Toplum Bilimler Araştırma Dergisi, Cilt:6, Sayı: 6, Kasım 2017.
- YARAŞIR Sevinç, “Vergi Afları ve Türkiye’deki Vergi Aflarının Değerlendirilmesi”, Vergi Dünyası, Sayı 379, Mart 2013.
- YELMAN Ercan, “Türkiye’de Çıkarılan Vergi Aflarının Nedenleri ve 6736 Sayılı Kanun’un Mali Yönden İncelenmesi”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2017, Yıl: 7, Sayı :15

YILMAZ Semiha, “Bankacılıkta Digital Uygulamalar ve X,Y, Kuşakları Üzerine Etkilerine İlişkin Bir Araştırma” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Proje Çalışması, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2016.

YILMAZ Sibel, “Anayasal Vergilendirme İlkeleri Çerçevesinde Vergi Affı/ Tax Amnesty Within The Framework Of The Constitutional Taxation Principles”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 66, Sayı 1, 2017.

Diğer Kaynaklar

ANDIÇ Semih, “Otomatik Af”,

<https://medium.com/tr724/otomatik-af-118bc8702e27>; (08.03.2018)

BOZDOĞAN Doğan, “Vergide Adalet İlkesinin Önündeki Engel: Vergi Afları”, MuhasebeTR, 28.09.2015,

<http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/doganbozdogan/003/> (17.04.2018)

Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59170395bbcd90.85113974(13.05.2017).

COŞAR Abbas, “7020 Sayılı Af Kanunu Son Vergi Af Kanunu mu?”, 29.05.2017, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/abbascosar/040/>; (08.03.2018)

DAYI Esin Derinsu, “Milli Mücadele Döneminde Elviye-i Selâse ve Nahçıvan”, T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-64-65-66/milli-mucadele-doneminde-elviye-i-selase-ve-nahcivan> (15.04.2018)

DURMUŞ Gökçe KAFKAS, *Türk Vergi Hukuku’nda Vergi Borcu ile Cezalarını Ortadan Kaldıran veya Hafifleten Nedenler: Vergi Affı Uygulaması*; Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

EKŞİLİ Nisa ve Ömer Lütfi ANTALYALI, “Türkiye’de Y Kuşağı Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma: Okul Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma”, *Humanities Sciences (NWSAHS)*, 12(3):90-111, DOI: 10.12739/NWSA.2017.12.3.4C0219. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/322629>, (12.05.2018).

ELİKARA Adem ve Doğan ŞEN, “6552 Sayılı Kanunla Yapılan Düzenlemeler”, <http://www.vansmmmo.org.tr/newsfile/544fb7cae6a7b.pdf>, (19.04.2018).

GENCEL Ufuk ve Elif KURU, “Vergi Kültürü ve Vergi Politikaları Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 20, 2012, s.33.

HATİPOĞLU Mehmet, “Türkiye’de Vergi Suç ve Cezalarının Algılanması Üzerine Ampirik Bir Çalışma (Uşak İli Uygulama Sonuçları)”, Yüksek Lisans Tezi,

Afyonkarahisar, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2007; <https://slidex.tips/download/mehmet-hatpolu-yksek-lisans-tezi-afyonkarahisar>; (12.08.2018).

İNANÇ Macide, “*Vergi Ahlakını Şekillendiren Faktörlerin Vergiden Kaçınma ve Vergi Kaçırma Üzerindeki Etkisi: Biga Örneği*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Çanakkale, 2012.

KAPUSUZOĞLU Ayhan, “*Vergi Kaçakçılığı ve Kayıt Dışı Ekonominin Vergi Kaçakçılığının Oluşumundaki Rolü*”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, Cilt:1, Yıl:9, Sayı:16, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/154686>, (18.04.2018).

KARATAY Özcan ve Aliye KARATAY, “*Türkiye’de Vergi Afları ve 6111 Sayılı Kanunun Değerlendirilmesi: Bayburt İli Örneği*”, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt 3, NO 2, 2011 ISSN: 1309-8020 (Online).

LÖLE Aylin, “*Piyasada Kuşak Çatışması*”, <http://www.kigem.com/piyasada-kusak-catismasi.html>, (06.05.2018).

MARTİN Ahmet, “*Türkiye’de 2000 Yılından Sonra Uygulanan Vergi Aflarının Vergi Tahsilatı ve Vergi Uyumu Üzerindeki Etkileri*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Programı, İzmir, 2013.

MENGİ Zeynep, “*İş Başarısında Kuşak Farkı*”, <http://www.kigem.com/is-basarisinda-kusak-farki.html>, (06.05.2018)

GELİRLER İDARESİ, 14 Kasım 2017 Araştırma Dosyaları, Ankara, 2017, <http://www.geliridaresi.net/vergi-aflari/> (17.03.2018).

GELİRLER İDARESİ, Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Hakkında 6111 sayılı Kanun http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/6111_sayili_kanun_www/index.html (15.04.2018).

MUNYAR Vahap, 20.01.2003, <http://www.hurriyet.com.tr/22-yildir-vergi-affi-demeye-utaniyorlar-122793> (17.3.2018)

ÖZTÜRK Hüseyin Sinan, “*Verimlilik ve Adalet İlkeleri Açısından Türk Vergi Sistemindeki Değişimin Analizi*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Bölümü, İstanbul 2012

SELÇUK Mim Serhat , “*Vergi Afları*”, 14 Kasım 2017 Araştırma Dosyaları, Ankara, 2017, <http://www.geliridaresi.net/vergi-aflari/> (17.03.2018).

RAKICI Cemil ve Cansu Aydoğdu, “2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Vergi Performansının Değerlendirilmesi”, Sosyoekonomi 2017, 25 (33), DOI: 10.17233/sosyoekonomi.302980, s.228.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/327713>, (18.04.2018)

SANDALCI Ulvi ve İnci SANDALCI, “Vergi Ahlakı ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi: OECD Ülkeleri Özelinde Bir İnceleme”, Sakarya İktisat Dergisi Cilt 6, Sayı 1, 2017, s.81.

Bakanlar Kurulu Kararları ve Yasa Tasarıları

Gelir İdaresi Başkanlığı, “Vergi İstatistikleri”,
http://www.gib.gov.tr/fileadmin/HTML/VI/5811mek/10022010_5811.xls.htm,
15.12.2012.

Bakanlar Kurulu, “Umuru Belediyeye Muteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında Kanun”, (486 SK) Resmi Gazete 70, 17.5.1924.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.486.pdf> (15.04.2018).

Bakanlar Kurulu, “Elviyeyi Selaset Vergilerinin Sureti Cibayetine Dair Kanun”, (145 SK), Resmi Gazete [Sayı Belirtilmemiştir.] 11.08.1337 [05.08.1928].
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c017/mm_01017_082ss0246.pdf (15.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “ 2395 Sayılı Kazanç Vergisi Kanunu”, (2395 SK) Resmi Gazete 2662, 22.03.1934,
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc013/kanuntbmmc013/kanuntbmmc01302395.pdf, (17.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “ 2566 Sayılı Vergi Bakayasının Tasfiyesine Dair Kanun”, (2566 SK) Resmi Gazete 2760, 04.07.1934,
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc013/kanuntbmmc013/kanuntbmmc01302566.pdf, (17.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “3568 sayılı Arazi Vergisinin Mali Yıl Sonuna Kadar Olan Bakiyesinin Terkinine Dair Kanun”, (3568 SK) Resmi Gazete 4126, 26.01.1939,
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc019/kanuntbmmc019/kanuntbmmc01903586.pdf, (17.03.2018).

Bakanlar Kurulu, “4530 Sayılı Varlık Vergisinin Bakayasının Terkinine Dair Kanun”, (4530 SK) Resmi Gazete 5657 15.03.1944, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc026/kanuntbmmc026/kanuntbmmc02604530.pdf, (17.03.2018).

Bakanlar Kurulu, “4920 sayılı Devlet Orman İşletmelerinin Bazı Vergilerden Muaf Tutulması Hakkındaki Kanun”, (4920 SK) Resmi Gazete 6332 13.06.1946, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc028/kanuntbmmc028/kanuntbmmc02804920.pdf, (17.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “5050 sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi Artıklarının Silinmesi Hakkında Kanun”, (5050 SK) Resmi Gazete 6616, 27.05.1947, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc029/kanuntbmmc029/kanuntbmmc02905050.pdf, (17.03.2018)

TBMM 130 No’lu Komisyon Raporu, (5050 SK) Resmi Gazete 6616, 27.05.1947, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c005/tbmm08005062ss0130.pdf>, (15.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “113 sayılı Af Kanunu”, (113 SK) Resmi Gazete 10641, 28.10.1960, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc043/kanunmbkc043/kanunmbkc04300113.pdf; (15.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “281 sayılı Bir Kısım Vergi Cezaları Gecikme Zamlarının Tecil ve Tasfiyesine Dair Kanun”, (281 SK) Resmi Gazete 10748, 03.03.1961. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_erisim.tutanak_hazirla?v_mecilis=&v_donem=&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslík=KANUNLAR&v_altbaslık=281&v_mv=&v_sb=&v_ozet=&v_kelime=&v_bastarih=&v_bittarih (15.04.2018)

TBMM 108 No’lu Komisyon Raporu, (218 SK), Resmi Gazete 11342, 23.02..1963, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c013/mm_01013055ss0108.pdf(18.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “218 sayılı Bazı Seç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun”, (218 SK) Resmi Gazete 11342, 23.02.1963, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc046/kanuntbmmc046/kanuntbmmc04600218.pdf, (18.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “Spor Kulüplerince Oyunculara ve Karşı Kulüplere Şimdiye Kadar Ödenmiş Bulunan Transfer Ücretleriyle Teşvik Primlerinden Mütevelliit Vergi Borçlarının Bir Defaya Mahsus Olmak Üzere Affı Hakkında Kanun”, (252 SK) Resmi Gazete 11432, 19.06.1963, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc046/kanuntbmmc046/kanuntbmmc04600252.pdf, (18.03.2018)

TBMM 246 No’lu Komisyon Raporu (252 SK) Resmi Gazete 11432, 19.06.1963,

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c017/mm_01017082ss0246.pdf, (18.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 1960 ve daha önceki bütçe yıllarına ait bir kısım vergi borçlarının tasfiyesi hakkında Kanun”(325 SK), Resmi Gazete 11503, 12.09.1963
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc046/kanuntbmmc046/kanuntbmmc04600325.pdf, (20.03.2018)

TBMM 122 No’lu Komisyon Raporu (325 SK) Resmi Gazete 11503, 12.09.1963
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c016/mm_01016078ss0122.pdf; (20.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “Belediyelerin ve Belediyelere Bağlı Müessese ve İşletmelerin Bir Kısım Borçlarının Hazinece Terkin ve Tahkimi Hakkında Kanun”, (691 SK), Resmi Gazete 12058, 26.07.1965.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048/kanuntbmmc04800691.pdf; (20.03.2018)

TBMM 935 No’lu Komisyon Raporu, (691 SK), Resmi Gazete 12058, 26.07.1965.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c042/mm_01042133ss0935.pdf (20.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “Bazı Suç ve Cezaların Affi Hakkında Kanun”, (780 SK), Resmi Gazete 12370, 09.08.1966
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc049/kanuntbmmc049/kanuntbmmc04900780.pdf, (21.03.2018)

TBMM 79 No’lu Komisyon Raporu, (780 SK), Resmi Gazete 12370, 09.08.1966.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d02/c007/mm_02007108ss0079.pdf (21.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “Emlak Vergisi Kanunu”, (1319 SK), Resmi Gazete 13576, 11.08.1970.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc053/kanuntbmmc053/kanuntbmmc05301319.pdf, (21.03.2018)

TBMM 79 No’lu Komisyon Raporu, (1319 SK), Resmi Gazete 13576, 11.08.1970.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d03/c007/mm_03007113ss0202.pdf; (21.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “Cumhuriyet’in 50. Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affi Hakkında Kanun”, (1803 SK) Resmi Gazete 14890, 18.05.1974

“https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc057/kanuntbmmc057/kanuntbmmc05701803.pdf, (24.03.2018)

TBMM 25 No’lu Komisyon Raporu, (1803 SK) Resmi Gazete 14890, 18.05.1974
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d04/c002/mm_04002058ss0025.pdf(24.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “*Tahsilatın Hızlandırılması Hakkında Kanun*”, (2431SK), Resmi Gazete 17287, 22.03.1981
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc064/kanunmgkc064/kanunmgkc06402431.pdf (17.04.2018)

TBMM 166 No’lu Komisyon Raporu, (2431SK), Resmi Gazete 17287, 22.03.1981
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c003/mgk_01003044ss0166.pdf, (25.03.2018)

Bakanlar Kurulu, “*Bazı Kamu Alacaklarının Özel Uzlaşma Yolu ile Tahsili Hakkında Kanun*”, (2801SK), Resmi Gazete 17969, 24.02.1983.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc065/kanunmgkc065/kanunmgkc06502571.pdf; (6.4.2018)
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c008/mgk_01008131ss0546.pdf

Bakanlar Kurulu, “*Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*”, (3239 SK), Resmi Gazete 18955, 11.12.1985.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc069/kanuntbmmc069/kanuntbmmc06903239.pdf; (17.04.2018).

Bakanlar Kurulu, “*213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil usulü Hakkında Kanun, 197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu ve 492 Sayılı Harçlar Kanununda Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun*”, (3505 SK), Resmi Gazete 20015, 10.12.1988.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc072/kanuntbmmc072/kanuntbmmc07203505.pdf (17.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “*827 Sayılı Rıhtım Resmi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 3074 Sayılı Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu ve 79 Sayılı Millî Korunma Suçlarının Affına, Millî Korunma Teşkilat, Sermaye ve Fon Hesaplarının Tasfiyesine ve Bazı Hükümler İhdasına Dair Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması ile 7.11.1984 Tarihli ve 3074 Sayılı, 2.3.1984 Tarihli ve 2985 Sayılı, 7.11.1985 Tarihli ve 3238 Sayılı ve 29.5.1986 Tarihli ve*

3294 Sayılı Kanunların Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun”, (3571 SK), Resmi Gazete 20201, 20.06.1989.

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d18/c029/tbmm18029101ss0252.pdf> (17.04.2018).

Bakanlar Kurulu, “213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu ile 492 Sayılı araçlar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, (3689 SK), Resmi Gazete 20731, 20.12.1990.

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc074/kanuntbmmc074/kanuntbmmc07403689.pdf (17.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “Bazı Kamu Alacaklarının Tahsilâtının Hızlandırılması ve Matrah Artırımı Hakkında Kanun”, (3787 SK), Resmi Gazete 21194, 03.04.1992.

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc075/kanuntbmmc075/kanuntbmmc07503787.pdf (17.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “Vergi Usul Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Gider Vergileri Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, 3505 Sayılı Kanun, Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun, Belediye Gelirleri Kanunu, 1318 ve 4208 Sayılı Kanunlar ile 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, (4369 SK), Resmi Gazete 23417, 29.07.1998.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_erisim.tutanak_hazirla?v_meclis=&v_donem=&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=KANUNLAR&v_altbaslik=4369&v_mv=&v_sb=&v_ozet=&v_kelime=&v_bastarih=&v_bittarih=, (17.02.2018).

TBMM, 626 No’lu Komisyon Kararı, (4369 SK), Resmi Gazete, 23417, 29.07.1998.

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d20/c055/tbmm20055103ss0626.pdf>, (17.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “Vergi Usul Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu ve Harçlar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”, (4751 SK), Resmi Gazete 24721, 09.04.2002.

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc086/kanuntbmmc086/kanuntbmmc08604751.pdf, (17.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “*Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”, (6486 SK) Resmi Gazete 28661, 29.05.2013.

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6486.html>; (19.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “*İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun*”, (6552 SK) Resmi Gazete 29116, 11.09.2014.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=6552, (19.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “*Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun*”, (6736 SK), Resmi Gazete 29806, 19.08.2016.

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6736.html>; (18.04.2018)

TBMM 409 No’lu Komisyon Kararı, (6736 SK), Resmi Gazete 29806, 19.08.2016.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=202552, (18.04.2018)

Bakanlar Kurulu, “*Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”, (7020 SK), Resmi Gazete 30078, 27.05.2017.

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7020.html>; (19.04.2018)

TBMM 475 No’lu Komisyon Kararı, (7020 SK), Resmi Gazete 30078, 27.05.2017.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=7020, (19.04.2018)

GELİRLER İDARESİ, Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Hakkında 6111

sayılı Kanun http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/6111_sayili_kanun_www/index.html (15.04.2018).

http://www.gib.gov.tr/misyon_vizyon, (26.5.2018).

http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/stratejikplan2014_2018.pdf, (26.05.2018)

http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/stratejikplan2014_2018.pdf, (26.05.2018)

<http://www.yemlihadurmaz.com/category/spss/>, (27.05.2018)

<https://www.youtube.com/watch?v=0XRwqT93wEk>, (27.05.2018)

<https://www.youtube.com/watch?v=2TVtSCcfpYY>, (27.05.2018)

<https://www.youtube.com/watch?v=oY73mKMgOq8>, (27.05.2018)

http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/20171.htm,
(26.05.2018)

EKLER

A. KUŞAKLAR AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFFINA BAKIŞI ANKETİ

Sayın katılımcı, bu anket ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalında “TÜRKİYE’DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI VE KUŞAKLAR AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFFINDAN ETKİLENMELERİ KONUSUNDA NİCEL BİR ARAŞTIRMA” başlıklı Yüksek Lisans Tezi kapsamında yapılmaktadır. Araştırmada kullanılacak anketin amacı Vergi Affı Uygulamalarının, değişik yaş gruplarında algılanış ve kabullenişinin tespiti olup ankette kişisel bilgilere yer verilmemiştir. Toplam 28 sorudan oluşan anketin yanıtlanması yaklaşık 5-10 dakikayı bulmaktadır.

Danışman
Prof.Dr. Metin Erdem

Yük.Lis.Öğr.
Semiha YILMAZ

1.Doğum Tarihi :

2.Cinsiyet Kadın Erkek

3. Medeni Durum Bekâr Evli

4.Eğitim Durumu

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisansüstü

5. Hangi tür ekonomik faaliyette bulunmaktasınız?

Tüccar Sanayici Esnaf (Basit Usül) Çiftçi Serbest Meslek Erbabı

6. Bağlı Olunan Vergi Dairesi:

7. İşletmeniz kaç yıldır faaliyette bulunuyor?

0-5 yıl 6 yıl-10 yıl 11 yıl-15 yıl 16 yıl-20 yıl 21 yıl ve daha fazla

8. 2016 yılına ait beyan ettiğiniz gelir vergisi matrahı aşağıdaki gelir dilimlerinden hangisine girmektedir?

- 0 -12.600 TL'na kadar   12-30.000 TL'na kadar   30-69.000 TL'na kadar
 69-110.000 TL'na kadar   110.000 TL üzeri

9. Vergi ile ilgili bilgileri hangi kaynaktan öğreniyorsunuz?

- Resmi Gazete'den   Medyadan   Vergi Dairesinden   Muhasebecimde

10. Şimdiye kadar işletmeniz kaç defa inceleme geçirdi?

- Şimdiye kadar hiç inceleme geçirmediğim   Sadece "1" defa   1-5 arasında
 5-10   10'dan fazla

11. Geçirmiş olduğunuz denetimler sonucunda son beş yıl içinde herhangi bir cezayla karşılaştınız mı?

- Hayır   Evet ise bu ceza nedir?
 Vergi Ziyayı Suçu   Usulsüzlük   Özel Usulsüzlük

12. En son vergi affından faydalanmak için başvuruda buldunuz mu?

- Evet   Hayır

13. Tekrar bir vergi affının çıkacağına inanıyor musunuz?

- Evet   Hayır

14. Türkiye'de vergi kaçırانların yakalanacağına inanıyor musunuz?

- Evet   Hayır

VERGİ AFFI HAKKINDA	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Türkiye’de vergi sistemi adildir					
2. Türkiye’de vergi mükellefleri vergilerini tam ve zamanında öder					
3. Türkiye’de vergilerini tam ve zamanında ödemeyen vergi mükellefleri dürüst mükellefler açısından haksızlık yaratır					
4. Türkiye’de vergi istisnalarının yaygınlığı vergi sisteminin adil olmasını engeller					
5. Türkiye’de vergi sistemi karmaşıktır					
6. Türkiye’de vergi denetimleri yetersizdir					
7. Türkiye’de vergi kaçakçılığı yaygındır					
8. Türkiye’de vergi kaçırnanlar yakalanır					
9. Türkiye’de vergi kaçırnan mükellefin ödeyeceği mali cezalar caydırıcıdır					
10. Türkiye’de vergi oranları ödeme gücünün üzerindedir					
11. Meslektaşlarımız arasında ödemesi gerekenin altında vergi ödeyenler vardır					
12. Vergi afları yararlıdır					
13. Vergi affi uygulamasına karşıyım					
14. Vergi affi belirli aralıklarla tekrarlanmalıdır					
15. Vergi afları dürüst mükellefi cezalandırır					
16. Vergi afları devlete olan güveni sarsar					
17. Vergi afları vergi adaletini olumsuz etkiler					
18. Vergi afları vergi ödeme isteğini azaltır					
19. Vergi affi yeni vergi aflarının beklenmesine sebep olur					
20. Türkiye’de vergi affi devlete gelir sağlamak için yapılır					
21. Türkiye’de vergi affi vergi idaresinin yükünü hafifletmek için yapılır					
22. Türkiye’de vergi affi yeni vergi reformu yapmak için yapılır					
23. Türkiye’de vergi affi mükellefe temiz bir sayfa hazırlamak için yapılır					
24. Türkiye’de vergi affi bazı mükellefleri kayırmak için yapılır					
25. Türkiye’de vergi affi çok sık tekrarlanır					
26. Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından ödeme şevkini düşürür					
27. Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefler açısından vergi bilincini zedeler					
28. Türkiye’de vergi afları dürüst mükellefleri cezalandırır					

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Semiha YILMAZ
Tez Adı	TÜRKİYE'DE VERGİ AFFI UYGULAMALARI ve KUŞAKLAR AÇISINDAN MÜKELLEFLERİN VERGİ AFFINDAN ETKİLENMELERİ KONUSUNDA NİCEL BİR ARAŞTIRMA
Enstitü	SOSYAL BİLİMLER
Anabilim Dalı	MALİYE
Tez Türü	YÜKSEK LİSANS
Tez Danışman(lar)ı	<i>Prof. Dr. Metin ERDEM</i>
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni Kısıtlama	☐ Patent Kısıt (2 yıl) ☐ Genel Kısıt (6 ay) ☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum.

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 09.11.2018

İmza : Semiha YILMAZ